سنت

پلٽوُ صاحب

راڌا سوامي ستسنگ، بياس

جيون، اُپديش ۽ باڻي

راڌا سوامي ستسنگ، بياس
ضلع امرتسر (پنجاب)

پورب جا سنت

سنت پلٽو صاحب

ڇپائيندڙ:-
ايس. ايل. سونڌي
سيڪريٽري
راڌا سوامي ستسنگ، بياس
پوسٽ آفيس،
ڊيرا بابا جئمل سنگهه
ضلع امرتسر (پنجاب)

پهريون دفعو]   ڪاپيون ٧٠٠٠   [آگسٽ ١٩٨۴

ڇپيندڙ:-
راڌاڪرشن پريداس
امر ڀارت پرنٽنگ پريس
هاٿي ڀاٽا، اجمير

پورب جا سنت

سنت پلٽو صاحب

ڇپائيندڙ:-
ايس. ايل. سونڌي
سيڪريٽري
راڌا سوامي ستسنگ، بياس
پوسٽ آفيس،
ڏيرا بابا ڄيمل سنگھ
ضلع امرتسر (پنجاب)

پهريون دفعو] ڪاپيون ٧٠٠٠ [آگسٽ ١٩٨٤

ڇپيندڙ:-
راڌاڪرشن پريداس
اَمر ڀارت پرنٽنگ پريس
هاٿي ڀاٽا، اجمير

ڇپائيندڙ جي طرفان

ڪجهه وقت اڳ ٺهيل رٿا انوسار، الڳ الڳ سنتن جي جيون، باڻي ۽ اپديش بابت ننڍا ننڍا ڪتاب ڇپائڻ جو پروگرام ڪيو ويو. ان سلسلي ۾ سنت نامديو جي، تلسي صاحب، دادو صاحب، تڪارام جي، گرو رويداس جي ۽ گرو نانڪ صاحب تي ڪتاب ڇپجي چڪا آهن. سنت پلٽو صاحب تي ڪيترا سال اڳ شري آر. اي. ارڪل جو انگريزيءَ ۾ لکيل ڪتاب ڇپايو ويو هو. پر اهڙي نموني جا ڪتاب ڀارتي ڀاشائن ۾ ڇپائڻ جو ڪارڄ ڪيترن ئي ڪارڻن سبب جلدي پورو نه ٿي سگهيو. اڄ ڪلهه شري راجيندر ڪمار سيٺي (انڊور نواسي) ۽ شري رگهورام جي گڏيل ادم سان سنت پلٽو باڻي هنديءَ ۾ ڪتاب ڇپايو ويو. ان کي آڌار بڻائي هي ڪتاب سنڌي ڀاشا ۾ تيار ڪيو ويو آهي.

پلٽو صاحب جن ارڙهينءَ صديءَ ڌاري آيوڌيا ۾ ٿيا مشهور ۽ دلير سنت ٿيا آهن. نامديو، ڪبير، گرو نانڪ، رويداس ۽ دادو دئال آدي وانگر هنن به سرت شبد يوگ، شبد يا نام جي مارگ کي پرماتما جي پراپتيءَ جو هڪ ئي سچو مارگ سمجهي اپديش پرچار ڪيو. هي مارگ، هر وقت، هر استان، جاتي، ڌرم ۽ هر ملڪ جي سڀني جيون لاءِ سانجهو ٿي آهي. هن اپديش جو نچوڙ ٿورن لفظن ۾ اهڙي سار لکي آهي ته جيڪڏهن اڳيائنا ڪارڻ، اندر پرماتما پرماتما جو درشن نه ڪري سگهي. جيڪڏهن پورو ستگرو ديا مهر ڪري، هن کي اندر نام يا شبد روپي گيان جو پرڪاش ڏسڻ جي جڳتي سيکاري ٿو ته جيو کي آتم ۽ اونهي سمادهيءَ جي اوسٿا پراپت ٿئي ٿي. ان اوسٿا ۾ نه رکيو ڪٿي پهچي اندر ئي ان پياري پريتم جو نور ڏسڻ ۾ ٿو اچي پر هر گهٽ ۾ ڪٿي ان

پريم جوت جو پرڪاش نظر اچڻ لڳي ٿو، پريم هنجي هر قسم جي دُئي دور ٿي وڃي ٿي ۽ هر جيو ۾ ڪيس اُن هريءَ جو سچو هر مندر ۽ ٺاڪر دوارو ڏسڻ ۾ اچي ٿو.

ستگر صاحب جب مهر ڪري تب گيان ڪا ديپڪ بارا هئہ جي،
پرم انڌيرا ڇوٽ گيا دسهون دس پان اُجيارا هئہ جي.
وڻ دوس ٽوٽي ناهين لڳي جيون تيل ڪي ڌارا هئہ جي،
پلٽو ڪهئہ موهہ ڊنڪ پرا، گهٽ گهٽ ۾ ٺاڪر دوارا هئہ جي.
(ڀاڳو ۲، جهولنا ۱)

پلٽو صاحب جي باڻي پريو پريم جي رنگ ۾ رنگي پيئي آهي. اُن ۾ روحاني ڀيد نهايت سرل ۽ اثرائتي ڍنگ سان کوليا ويا آهن. هيءَ باڻي هڪ مهان سنت جي سچي مثل روحاني تجربي جو سکيادائڪ ۽ ڪلياڻڪاري ڀنڊار آهي.

پستڪ جو سنڌي انواد ڪماري ڪملا پرسواڻي ڪيو آهي ۽ اُن جي ڇپائيءَ جو پربنڌ شري منگهارام ڏيال ڪيو. اسين اُن پريم ڀري سيوا لاءِ سندن شڪرگذار آهيون.

ڊيرا بابا جئمل سنگهہ،
ضلع امرتسر (پنجاب).

ايس. ايل. سونڌي
سيڪريٽري
راڌا سوامي ستسنگ، بياس

وشيه سوچي

سنت پلٽوُ صاحب

جهوَن ۽ ايڊيشن

جهاڙ نهين ڦل ڪات هئم، نهين ڪُوپ ڪو پياس؛
پـر سوارٿ ڪي ڪارنـي، جنمين پـلٽـوُ داس.

پر سوارٿ کي ڪارڻي سنت ليئا اوتار.

سنت ليئا اوتار جڳت ڪو راهه چلاوينءِ،
ڀڳتي ڪرينءِ اُپديس گيان دي نام سناوينءِ.

پريت بڙاوينءِ جڳت ۾ ڌرتي پر ڏولينءِ،
ڪتنو کهينءِ ڪنور بچن وي آمرت بولينءِ.

اُنکو ڪيا هُمُ چاهه سهت هينءِ دک گهنيرا،
جيو ٽارني کي هيت ملک ڦرتي بهتيرا.

پلتئو ستگرو پاءِ کي داس پيئيا نروار،
پر سوارٿ کي ڪارڻي سنت ليئا اوتار.

(ڀاڳو ١، ڪبلي ٤)

سنت پلٽو صاحب

جيون

گهڻن ئي ٻين مهاتمائن وانگر پلٽو صاحب جن جي زندگيءَ جي باري ۾ به تمام گهٽ ڄاڻ آهي. ليکي ٿو ته هنن جي زندگيءَ جون گهڻائون ماضيءَ ۾ گم ٿي چڪ ته انڌيري ۾ الوپ ٿي ويون آهن. نه اُنهن جي ماتا پتا ۽ پروار جي باري ۾ ڪا خبر ٿي ملي ۽ نه ئي سندن جيون جي باري ۾. ايتري قدر جو سندن اصلي نالي جي به ڪنهن کي خبر ڪونهي ۽ اِئين ممڪن ٿو وجي ته "پلٽو" نالو سندن ستگرن ڪين ڏنو هو. اِئين چيو ويندو آهي ته پنهنجن ستگرن کان نام جو ڀيد حاصل ڪري پلٽو صاحب جن پنهنجي ورتيءَ کي پوري طرح سان سنسار مان ڪيڏي انترمک ڪري ڇڏيو ۽ سندن سرت سنسار ۽ شرير مان نڪري اندر جي روحاني منڊلن ۾ واس ڪرڻ لڳي. هنن جي روحاني اوستا جي حالت ڏسي ۽ اهو ڄاڻي ته هاڻي پلٽو صاحب جن جو چت اندر ۾ لڳي ويو آهي، سندن ستگرن شري گوند صاحب جن فرمايو ته هيءَ ته پلٽجي ويئي يعني بدلجي ويو آهي، "پلٽو" ٿي ويو آهي. گروءَ وٽان مليل اِنهيءَ نالي کي پلٽو صاحب جن عزت سان سويڪار ڪيو ۽ اُنهيءَ وقت کان وٺي اِنهيءَ نالي سان ئي مشهور ٿيا. سندن ڪرتائن ۽ باڻيءَ ۾ به اِهوئي نالو ڏنو ويو آهي. اِنهيءَ مان ظاهر آهي ته پنهنجن ستگرن جي واسطي پلٽو صاحب جن جي دل ۾ ڪيڏي نه شردا ۽ ڀڳتي هئي. پلٽو صاحب جن پنهنجي باڻيءَ[1] ۾ اِنهيءَ نالي جو ڀيد هن رِيت سمجهايو آهي:-

---

١. هن پستڪ ۾ ڏنل پلٽو صاحب جن جي باڻي جنهن گرنٿ مان ڪٺي وئي آهي، اهو ٽن ڀاڱن ۾ بيلويڊيئر پريس (الله آباد) وارن ڇپايو آهي.

پل پل ۾ پلٽوءَ رهي اُجها آلو جاپ،
گر گوبند آس جانڪي واڪا پلٽوءَ نام.

پلٽوءَ پلٽوءَ ڪيا ڪريءَ، من ڪو ٻارو ڏوهه
ڪام ڪروڙ ڪو مار ڪيءَ، سوڀي پلٽوءَ هوءِ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٣)

پلٽوءَ صاحب جن جو هڪ ڀاءُ بہ هو، جنهن کي پلٽوءَ پرساد جي نالي سان مشهور آهي. اهو نالو بہ اصلي اسار ڪرڻ لڳو لڳي، ڇو تہ انهيءَ سان گڏ بہ پلٽوءَ نالو جڙيل آهي. پر پلٽوءَ پرساد جن پنهنجي ”ڀڃاوليءَ“ ۾ ڪي اهڙا حوالا ڏنا آهن جن مان پلٽوءَ صاحب جن جي زندگيءَ جي باري ۾ ڪجھ خبر پئجي سگهي ٿي. جنهن تہ ”ڀڃاوليءَ“ جي مطابق پلٽوءَ صاحب جن جو جنم يو. پي. ۾ اهوڌيا جي نزديڪ فيض آباد ضلع جي هڪ ڳوٺ جلال پر ۾ ٿيو هو. اهو ڳوٺ ماليپور ريلوي اسٽيشن کان ١٣ ڪلو ميٽر دور آهي.

انهيءَ ڳالهہ جي باري ۾ ڪو بہ سنديهہ ڪونهي تہ پلٽوءَ صاحب جن ذات جا ٻنيا هئا، ڇو تہ پنهنجي باڻيءَ ۾ گهڻن اُي هنڌن تي هن انهيءَ ڳالهہ ڏانهن اشارو ڪيو آهي. فرمائين ٿا تہ: ”مان هون پلٽوءَ ٻنيا“ (ڀاڱو ٣، شبد ١٣٣). ”پلٽوءَ داس ايڪ ٻنيا، رهيہ اَوڌ کي بيچ“ (ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٥٨). اهڙي طرح هڪ اَرل ۾ هن ريت اشارو ٿا ڪن:-

ٻنيا جاس مان اَڌم اهڙا هون پاتڪي،
اَڌما آئون گانٺ، تنڪ نهين ساتڪي[1].
ڏوسر پلٽوءَ رها، پڪتي اوهہ ڪهان رهي،
اَري هان پلٽوءَ ڀؤل ڪيا پڳوان ڏيا موکهہ سهي.
(ڀاڱو ٢، ارل ١١٤)

---

١. مان هر طرح سان اَپوتر آهيان، ڏري بہ پوترتا منهنجي اندر ڪونهي.

اِتهاس جي دِرشٽيءَ سان جيڪو ڏٺو وڃي ته اَرڙهين صديءَ ۾ دهليءَ جي تخت تي شاهه عالم جي نالي سان ٻه مغل بادشاهه ٿيا آهن شايد اهي ٻئي پلٽوُ صاحب جن جا سمڪالين يعني اُنهن جي ئي جيون ڪال ۾ رهيا آهن. آزڪل[1] جو وچار آهي ته پلٽوُ صاحب جن جو جيون ڪال ١٧١٠ع کان ١٧٨٠ع تائين رهيو هوندو. پر پلٽوُ صاحب جن جي جنم جي تاريخ جي باري ۾ ودوانن ۾ متڀيد آهي، انهيءَ ڪري پڪيءَ طرح سان ڪجهه به چئي نٿو سگهجي. هڪ ڳالهه ضرور پڪيءَ طرح سان چئي سگهجي ٿي ته پلٽوُ صاحب جن کي سنت گووند صاحب جن وٽان نام جي بخشش ملي. اِها وارتا پرسڌ آهي ته جڏهن پلٽوُ صاحب جن پورن گروءَ جي کوج ۾ ايوڌيا مان ڪاشيءَ ۾ آيا ته اُتي کين گهڻيئي مشهور مهاتما مليا. پهريان سندن ميلاپ گلال صاحب جن سان ٿيو، جن کين ڀيکا صاحب جن ڏانهن موڪليو. پر ڀيکا صاحب جن وري کين گلال صاحب جن ڏانهن واپس روانو ڪيو. پوءِ گلال صاحب جن کين گووند صاحب ڏانهن موڪليو، جن پلٽوُ صاحب جن کي نام دان بخشيو. ڪجهه ماڻهن جو اهو وچار آهي ته ڀيکا صاحب جن پلٽوُ صاحب جن جا گرو هئا. پر اهو وچار ٺيڪ ڪونه ٿو لڳي، ڇو ته پلٽوُ صاحب پنهنجي باڻيءَ ۾ اهو قبول ڪيو آهي ته هوُ گووند صاحب جن جا شش آهن. هنن ڪيترن ئي هنڌن تي ڏاڍي آدر سان پنهنجي گروءَ جو نالو ورتو آهي ۽ انهيءَ ڳالهه ڏانهن به اشارو ڪيو اٿن ته سندن ستگرو خود سرت شبد جو ابياس ڪندڙ آهي ۽ کين به سرت شبد جي مارگ جو پند ڏنو اٿن:-

---

١. آزڪل دواران رچيل پستڪ "سنت پلٽوُ" راڌاسوامي ستسنگ وارن اُن ئي انگريزيءَ ۾ ڇپايو آهي.

١. پلٽوُ داس ڪي گوبند صاحب،
آه مليو موهه پرم گلي ۾.
(ڀاڱو ٣، شبد ٥٧)

٢. سکي پلٽوُ اَلمست ديواني،
گوبند نند دلاري هو. (ڀاڱو ٣، شبد ١٢٧)

٣. جئہ جئہ جئہ گرو گوبند، آرتي تمهاري؛
نرڪت پد ڪنج ڪمل، ڪرمت پتت تاري.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٢)

٤. ڪرم جنهنجو نرڙ ڪيو، پرم ڪيئا چمڪار؛
جوهه گوبند گوبند ملي، ٽوڙ ڪ ديئا سنسار.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٢٦)

پلٽوُ صاحب جن جي ڀاءُ ڪرپالداس جن ۾ لکيو آهي:-

پلٽوُ جهڙو جي ڪيت ۾، لگا شبد ڪا بان؛
گرو گوبند ڪي فوج ۾، سوُرما پلٽوُ داس.
(ڪرپالداس جي شبداولي، صفحو ١٣٥)

ڪرپالداس جن پلٽوُ صاحب جن جي روحاني چڙهائيءَ جي ۽ سندن مشهوريءَ جي باري ۾ فرمائين ٿا:-

پلٽوُ پلڪ نا بسري دل دريا ڪي بيچ،
اُنهي پکت چلائيا مهي نام ڪي کيچ.
(ڪرپالداس جي شبداولي، صفحو ١)

اهڙيءَ اُلم گتي حاصل ڪرڻ جي واسطي پلٽوُ صاحب جن کي من سان ڀوري لڙائي ڪرڻي پيئي. حقيقت ۾ چاهي عام انسان هجي، چاهي ڪو پورڻ سنت هجي، هن من سڀني کي ناچ نچايو آهي. من سان جيڪا ڀيانڪ جنگ ٿي ڪرڻي پيئي، اُن جو بيان ڪندي پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا:-

ڇن ۾ ٻهت هر ترنگ آئيءِ، ڇن ۾ ڏن ڪو جت لوڪ لڳائي ۽
ڇن ۾ ٻهه جوڳ ٻئراڳ ڪٽيءِ، ڇن ۾ ڪام ڪروڌ ڪو مارن ڏائي.
ڇن ۾ ٻهه ڀوڳ ٻلاس ڪريءِ، ڇن ۾ اُت ڏاهه ڪريءِ ڪملائي ۽
ٻاٽ ڪپٽي من چوٽ ڪريءِ، هم ٻاڳ ٻڇي گر ڪي سرنائي.
(ڀاڱو ٢، سوٻا ١)

ٻلڻو صاحب جن اڏوٽيا جا رهندڙ هئا. عام طور اڏوٽيا ڪي شري رامچندر جن جي نگري ڇيو وڃو آهي. ڀي ٻلڻو صاحب جن جي وقت ۾ اڏوٽيا جو پراڻو نشان ختم ٿي چڪو هو. پراڻي تيرٿ استان هئڻ جي ڪري گهٽيئي ياترِي ضرور ايندا هئا. اُني جي پنڊن يا مهنتن جو مکيه ڌندو اهو هو ته پوڄا پاٺ، جپ تپ ۽ دان پنج جي بهاني ياترين کان پئسا ڦرڻ. انهن کٽي ڇڏجي ته اڏوٽيا نگرِي ڪرم ڪاندين جو اَڏو ٻڻجي چڪي هئي. اهڙي قسم جي ماڻهن جي وچ ۾ رهي سچي روحانيت جو پرچار ڪرڻ ۽ ٻاهرمکي ڀرمن ۾ ڦاٿل جيون کي انترمکي ابياس ڏانهن موڙڻ، اهو ٻلڻو صاحب جهڙي مهان سنت ستگروءَ جو ئي ڪم هو. جيئن جيئن ماڻهن کي اُنهن جي سچي روحانيت جو پتو لڳندو ويو، تيئن تيئن غريب اَمير، پڙهيل اَڻ پڙهيل، هندو مسلمان، هر طرح جا جگياسو سندن سنگت ۾ اچڻ لڳا ۽ هو ڌرم ۽ ذات جي ڀيد ڀاو ٻنا جيون کي هڪجهڙو پيار ڪندا هئا. پنهنجي هڪ ڪنڊليءَ ۾ فرمائين ٿا ته هندو ۽ مسلمان ٻئي منهنجي لاءِ ربيع ۽ خريف جي فصل وانگر آهن. مان انهيءَ اَڪال پرش جو داس آهيان، جنهن موکي هندو مسلمان ٻئي جاگير ۾ بخشيا آهن. مون ٻنهي جي واسطي گيان جو دفتر کوليو آهي ۽ سڀ منهنجي گيان جي ٻرياو ۾ ايندا ٿا وڃن:-

مسلمان ربيع مهري، هندو ڀيا خريف.
هندو ڀيا خريف، دوئُو هئه فصل هماري ۽
اِڪو چاهيءِ ليئه، ڪاٽ ڪيءِ ٻاري ٻاري.

سال پُري ۾ ملي، ٿهي هڪو جاگيري؛
چاڪر پيهي حضوري، ڪوڙ آب ڪري تڪبري[1].
دونون ڪو سمجهاءِ، گيان ڪا دفتر کوليءِ؛
سڀ قائل[2] هوءِ جاءِ، عمل ديءِ ڪوئُو نه ٻوليءِ.
دوئُو دين ڪي بيچ ۾[3]، پلٽو داس حراف؛
مسلمان رابع مهري، هندو پيما خراف.

(پاڱو ١، ڪنڊلي ٢٦٢)

پلٽو صاحب جن جي ڀاءُ شري پلٽو پرساد جن به پنهنجي هڪ دوهي ۾ لکيو آهي ته پلٽو پنهنجي ستگروءَ جي باغ جو اهو گل آهي، جنهن چئن ئي ورڻن جو ڀيد ڀاوَ سماپت ڪري هر ڌرم ۽ ذات جي جيون جي واسطي پريو ڀڳتيءَ جي هڪ ئي ريت هلائي:-

گر گوبند ڪي باغ ۾ پلٽو ڦُولي ڦول.

(پدماولي)

پلٽو صاحب جن خود پنهنجي هڪ پرسد ڪنڊليءَ ۾ اشارو ڪيو آهي ته پرماتما جي وصال جي واسطي صرف ڀڳتي ۽ نمرتا ئي ضروري آهي، ذات پات، قوم مذهب سڀ بي معنيٰ آهن. پلٽو صاحب جن صاف چيو آهي ته مالڪ جا سچا ڀڳت نيچ ۾ نيچ ذاتين ۾ به ٿيا آهن ۽ ودر، ڀيلڻي ۽ سپچ جا مثال ڏيئي سمجهائين ٿا ته چاهي اهي سڀ نيچ ذات ۾ پيدا ٿيا، پر انهن پنهنجي پيار سان ڀڳوان کي به وس ۾ ڪري ڇڏيو:-

صاحب ڪي دربار ۾ ڪيول ڀڳتي پيار.
ڪيول ڀڳتي پيار، صاحب ڀڳتي ۾ راضي؛
تجا سڪل پڪوان ليا، داسي ست ڀاڄي.
جپ تپ نيم آچار، ڪري ٻهتيرا ڪوئي؛

---

١. تڪبري. ٢. مڃيندڙ. ٣. انهي ڌرمن جي وچ ۾.

ڪانئي سوري ڪي ٻڌي، مٺي سڀ رشي مني روئي.
ڪيا ٻنڌ شڪر ٻنگي، ٻڌورا سڪل سماجا،
مردا سڀ ڪا مان، سوچ بن ڪهنت نہ ٻاجا.
پلٽو اونچي جات ڪو، جن ڪوئو ڪري اهنڪار،
صاحب ڪي دربار ۾، ڪيول ڀڳتي پيار.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢١٨)

پلٽو صاحب جن هڪ گرهستي مهاتما هئا. انهن جو واهہ نہ ٿيل هو ۽ ڪين اولاد نہ هو. پنهنجي ٻاڻيءَ ۾ هنن انهيءَ ڳالهہ ڏانهن اشارو ڪيو آهي ۽ جيوڪا جي لاءِ پنهنجن بزرگن وانگر دڪانداري ڪندا هئا. فرمائين ٿا ”پلٽو داس اِڪ ٻانيا رهي آوٽ ڪي بيچ“ پر سنساري ورتيءَ واري دڪاندار ۽ ٻيو ڀڳت دڪاندار جي وچ ۾ بيحد فرق هوندو آهي. پهرئين قسم جي دڪاندار جو دين ايمان ئي مايا هوندي آهي ۽ مايا جوڙڻ جي واسطي هو انيڪ طرح جي هيرا ڦيري نہ ڪندو رهندو آهي. ٻئي قسم جو دڪاندار سچي ڪرت يا اُتم ڪمائي ڪندو آهي ۽ من کي موهہ مايا ۽ لوڀ لالچ کان دور رکندو آهي. پلٽو صاحب جن پنهنجي هڪ ڪنڊليءَ ۾ سنساري ورتيءَ واري ٻنئي جو حال ٿا بيان ڪن ۽ فرمائين ٿا تہ اهڙو شخص ڪڏهن بہ پنهنجي عادت کان باز ڪونہ ايندو آهي. هو گهٽ توريندو آهي، بي ايماني ڪندو آهي ۽ لالچي ۽ بي شرم هوندو آهي. لوڀ جي وس ۾ اچي هو اِئين ڪونہ سوچيندو آهي تہ پورو ۽ صحيح طرح سان تورڻ مان ڪهڙو فائدو آهي. ڪيس پنهنجي آد ڪرتا يعني اَڪال پرش جو بہ ڪو ڀَپ ڪونہ هوندو آهي ۽ نہ ئي اِها ڳالهہ سمجهڻ جي ڪوشش ڪندو آهي تہ هر هڪ جيو کي پنهنجي ڪيل ڪرمن جو ڦل ڀوڳڻ جي واسطي بار بار چوراسيءَ جا ڏک سهڻا پوندا آهن. هو چوراسيءَ جا ڏک سهڻ لاءِ تہ تيار ٿي ويندو آهي پر ڪوڙ ۽ فريب جي بري عادت ڇڏڻ لاءِ تيار ڪونہ ٿيندو آهي:-

ھيا ٻان نا ڇوڙيءِ، ڀسنگھا ماري جاءِ.
ڀسنگھا ماري جاءِ، ٻڙ ڪو مرم نہ جاني[1]؛
نس دن ٿرلي گھاٽ، ڪرءِ[2] ٻھ ٻري ٻراني.
ڪيتڪ ڪھا پڪار، ڪھا نھين ڪريءِ اناري؛
لالچ سي پا پتت، سويءِ نانا دکہ پاري.
ٻھ ٻن ڪا نرلج، لاج نھين ڪريءِ آپاني؛
جن ھري پيدا ڪيا، تاھ ڪا مرم نہ جاني.
ڇوراسي ٿر آھ ڪيءِ، پلٽو جوٽي ڪاءِ؛
ھيا ٻان نہ ڇوڙيءِ، ڀسنگھا ماري جاءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٩٧)

ان جي اُبتڙ جھڪي سچا ڀريوءِ جا ڀڳت ھوندا آھن اُھي من جي اَڌين ٿي جھوٽ، فريب، ٺڳي، بي ايماني ڪرڻ جي بدران پنھنجي ھوس ۽ ترشنا کي قابوءِ ۾ رکندا آھن. ھو من کي وس ۾ ڪرڻ جو ڀورو يتن ڪندا رھندا آھن. پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا:-

سو ھيا جو من ڪو ٽوليءِ.
من ڪي پيتر ڀي ٻجار، من ھين آپ خريدن ھار.
من ھين ۾ لين دين منھن دڪان، من ھين ۾ من ڪي گذران.
من ھين ۾ لاديءِ الديءِ اَنت نہ جاءِ، منھن ڪي پيدا منھن ۾ ڪاھ.
من ھين ۾ تراجو منھن ۾ سير، پلٽو داس سب من ھين ڪا قير.
(ڀاڱو ٣، شبد ٩٤)

ڌيان ڏيڻ لائق ڳالھ آھي تہ پلٽو صاحب جن جا شش ڪين ھر طرح جا پدارٿ ڏيڻ لاءِ تيار ھئا، پر ھڪ سچي سنت وانگر پلٽو صاحب جن ھڪ پئسو بہ قبولڻ لاءِ تيار نہ ٿيا. فرمائين ٿا تہ اَمير شخص ھٿ جوڙي مونکي انيڪ قسمن

---

١. ڀوري تورڻ جي ڳالھ جي ڪيس خبر ڪونھي.
٢. عادت.

جون پيشائون ڏيڻ چاهين ٿا پر مونکي صرف هڪ پرماتما جو ئي ڀروسو آهي:-

١. هات جوڙ آڳي ملي، ليء لپء پيت اميرء.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٩)

٢. ايڪ ڀروسا ڪريء نهين ڪاهوُ سي مانگيء.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٧)

پورن سنت سدائين نشڪام ڀاو سان جيون ڪي ڀرمارٿ جي سکيا ڏيندا آهن. هوُ پنهنجي سک دک، نفعي نقصان جي پرواهه نه ڪري سچي روحانيت جي کوجين کي پرم ستيه جي واهه ڏيکاريندا آهن ۽ انهيء اپڪار جي بدلي ۾ ڪابه پيشا سويڪار ڪونه ڪندا آهن. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته سنسار جي هر جيو جو پنهنجو سڀاءُ يا ڌرم هوندو آهي جيئن ته هنس موتي کائيندو آهي، شينهن نه گاهه کائيندو آهي ۽ نه مردار کائيندو آهي. هوُ جڏهن به کائيندو آهي، پنهنجو ماريل شڪار ئي کائيندو آهي. ساڳيء طرح سنت مهاتمائون جيڪي سچي سرشٽيء جا ڪرتار آهن، انهن جا به ڪي اصول هوندا آهن، جن کي هوُ ڪڏهن به ڪونه ڇڏيندا آهن. سنتن جي سدائين اها مريادا هلندي آئي آهي ته هوُ پنهنجي حق حلال جي نيڪ ڪمائيء سي ئي گذران ڪندا آهن. سنت اهڙا هنس آهن جيڪي نام جا موتي کائيندا آهن ۽ نه مايا جي گندگي. هوُ اهڙا شينهن آهن جيڪي پرائي ڌن کي مردار سمجهي ان کي هٿ ڪونه لڳائيندا آهن. هوُ پنهنجي ذاتي سوارٿ جي واسطي ڪڏهن به ڪنهن جي اڳيان هٿ ڪونه ٽنگيندا آهن. سنت جي پنهنجي اها آد جڳاد کان هلندڙ مريادا ٽوڙين ته انهن جي سر تي ڪلنڪ يا دوش لڳندو آهي:-

هنس چڳيء نا گهو گهي، سنهه چريء نا گهاس.
سنهه چريء نا گهاس، مار ڪنجر کو کائي!

جو مردا هوئي جاءِ، تاهه کي نڪٽ نه جائي.
وي نا ڪاهه اَشتُ، رهت ڪل ڪي چل آئي؛
ڪائي ٻنا مر جاهه، داغ نا سکهن لگائي.
سنت سهن سرتاج، ڏرن ڏاري سو ڏاري؛
نئي بات جو ڪرهنءِ، ملت هئه اُنکو گاري.
پيڪهه نه مانگيءِ سنت جن، ڪهه گئي پلٽو داس؛
هنس چگيءِ نا گهو گهي، سنهه چريءِ نا گهاس.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٤٠)

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته سنتن وٽ سَتنام جو اهو اَموَلڪ ڌن هوندو آهي جنهن کي حاصل ڪري ڪين ڪنهن ٻئي ڌن جي ضرورت ئي ڪونه پوندي آهي. فرمائين ٿا ته مايا به نام جي داسي آهي. جيڪڏهن نام روپي خصم يعني سوامي وَس ۾ اچي وڃي ته مايا روپي داسي پنهنجو پاڻيهي وَس ۾ اچي ويندي. مايا سنتن جي پٺيان پٺيان ڦرندي آهي پر سنت کيس پاڻ کان دور ئي رکندا آهن، ڇاڪاڻ ته نام ۾ لين ٿيل سنتن کي ڪنهن ٻي شيءِ جي اِڇا ئي ڪونه رهندي آهي. اُنهن جي اندر سچو سنتوش هوندو آهي ۽ سنتوش جو ڌن جنهن وٽ به هوندو، اُن کي اَندر ئي اَندر دنيوي ڇٽيهه پرڪار جي پدارٿن کان به وڌيڪ سواد ملندو رهندو آهي. اهڙن نام جي خماريءَ ۾ رتل سنتن جي اَڳيان وڏا وڏا راجا مهاراجا هٿ جوڙي حاضري ڀريندا آهن. اهي سنتن کي اَنيڪ طرح جون سوغاتون ۽ پدارٿ ڏيڻ چاهيندا آهن پر سنت جن ڪنهن جي هڪ پائي به سويڪار ڪونه ڪندا آهن. هو مايا ڏانهن بيپرواهه هوندا آهن. سنتن وٽ چاهي هڪ ڪوڏي به نه هجي ته به هو شاهن جا شاهه هوندا آهن.

ڪوڙي گانٺ نه راکئي، هما[1] نيا مت ڪاهه.

---

١. اُتم پدارٿ. اُتم پدارٿ کائيندا آهن، اَرٿات اَندر جا روحاني آنند ماڻيندا آهن.

هما نيامت ڪاءِ، نهين ڪڇ جڳ ڪي آسا؛
ڇتيس بينجن رهي، صبر سي حاجر ڪاسا.
جي ڪر هئه ستنام، نام ڪي چيري ماها؛
جوڙو ڪهڙان جاءِ، خصم جب قيد ۾ آيا.
مايا آويءِ چلي، رئن دن مئه دريا وون؛
ستگرو داس ڪهاءِ، نهين مئن مانگن جاوون.
راجا اؤ امراو، هاٿ سب باندي آوين؛
دواري سي ڦر جائين، نهين ڦر مجرا پاوين.
جنگل ۾ منگل ڪريءِ، پلٽو بيپرواهه؛
ڪؤڙي گانٺ نه راکئي، هما نيامت ڪاءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٤٤)

جهڙيءَ طرح سنت مهاتمائون پنهنجي حق جي ڪمائيءَ جو ڌن کائيندا آهن، تهڙيءَ طرح هو گرنٿن پوٿين ۽ ويدن شاسترن مان نقل ڪيل پرمارٿ ڪونه بيان ڪندا آهن. هو هميشه پنهنجي ذاتي انڀو ۽ پنهنجي ڪمايل پرمارٿ جو پرچار ڪندا آهن. دادو صاحب جن فرمائين ٿا ته دنيا جا ماڻهو ته ٻڌل ٻڌايل ڳالهين جو ورنن ٿا ڪن پر مان ته اکين ڏٺل سچ ٿو چوان: ”دادو ديکا ديدا، سب ڪوئي ڪهت شنيدا“ ساڳيءَ طرح پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته منهنجو ڀرم جو پردو هٽي ويو آهي ۽ پرم ستيه جو ساکيات درشن ٿيو اٿم، هاڻي مونکي سچ کي لڪائي رکڻ ۽ ڪوڙ ڳالهائڻ جي ڪهڙي ضرورت آهي. مون جهڙيءَ طرح پرم ستيه جو ساکياتڪار ڪيو آهي، تهڙيءَ طرح ئي صاف صاف چئي ڏيندس:-

ٻوجهي بات ڪل اب پڙا، ڪيون ڪر ساچ ڇپاوون هو؛
جٿسن ديکون آنکسن پاکون، مئن نا جهوٺ ڪهاوون هو.
(ڀاڱو ٣، شبد ١١٩)

ڪيترن ٻين سنتن وانگر پلٽو صاحب جن ۾ انهيءَ ڳالهه

ڏانهن اِشارو ڪيو آهي ته ڪيئن نه هُو پرماتما ۾ ملي هڪ ٿي ويا آهن ۽ سندن ۽ پرماتما جي وچ ۾ ڪو به ڀيد ڪونه رهيو آهي. ڪبير صاحب جن به فرمايو آهي ته "رام ڪبيرا ايڪ ڀئي هئه" (آد گرنٿ، صفحو ٩٦٩). نامديو جن به فرمايو آهي ته "ناميءَ نارائن ناهين ڀيد" (آد گرنٿ، صفحو ١١٦٦).

پلٽوُ صاحب جن به ساڳي ڳالهه ٿا چون ته هُو اُن اَناديِ شڪتيءَ سان ملي هڪ ٿي چڪا آهن جيڪا آد ڪان وٺي جڳت جي ڪرتا ڌرتا رهي آهي. فرمائين ٿا ته سنت اُنهيءَ اَگم، اَناديِ منڊل جا واسي هوندا آهن، جيڪو پرلئه، مهاپرلئه کان پري ۽ مٿي آهي. اِنهيءَ درشٽيءَ سان اُهي ڪرتا جا به ڪرتا آهن. ٽنهي گڻن، پنجن تتن، برهما، وشنو، مهيش، من، مايا وغيره سڀني کي ناس ٿي وڃڻو آهي، پر سنت اُنهيءَ اَمر، اَناديِ منڊل جا واسي آهن، جيڪو ڪڏهن به ناس نه ٿيڻو آهي ۽ آد اَنت کان به پري ۽ مٿي آهي:-

آد اَنت هم هي رهي، سڀ ۾ ميرو باس.
سڀ ۾ ميرو باس، اوُر نا دوُجا ڪوئي،
برهما بشن مهيس، روپ سڀ همريءَ هوئي.
هم هي اُتپت ڪرائينه، هم هي سنهارا،
گهٽ گهٽ ۾ هم رهينه، رهينه هم سڀ سي نيارا.
پار برهم ڀگوان، اَنس همريه ڪهوائي،
هم هي سوهنگ شبد، جوت هويه سڀ ۾ آئي.
پلٽوُ ديهه ڪي ڌري سي، وي صاحب هم داس،
آد اَنت هم هي رهي، سڀ ۾ ميرو باس.
(ڀاڱو ٣، ڪنڊلي ١٧٨)

فرمائين ٿا ته سنت جن اَڪال پرش سان اَڀيد آهن ۽ اَڪال پرش سڀني ۾ وياپڪ آهي. اُهي گپت اَڪال پرش جو پرگهٽ روپ آهن. اِنهيءَ ڪري نه ڪو اَڪال پرش کان وڏو آهي ۽ نه ٿي سنتن کان:-

سنڪا ناهه ڪرڻون ڪاهُو ڪي، هم سي ٻڙهه ڪوئو ناهين هو؛
پلٽُو داس ڪوَن هٿهه دوجا، هم هي هٿهه سب ماهين هو.
(ڀاڱو ٣، شبد ١١٩)

پلٽُو صاحب جن اِهو به اِشارو ڪيو آهي ته سنت جن نه صرف پرماتما وانگر سرو وياپڪ آهن، پر اُن وانگر نرليپ به آهن. فرمائين ٿا:-

آد اَنت هم هي رهي سب ۾ ميرو باس.
سب ۾ ميرو باس اوُر نا دوجا ڪوئي؛
....
....
هم هي اُنپت ڪرڻهه، ڪرڻهه هم هي سنهارا؛
گهٽ گهٽ ۾ هم رهينهه، رهين هم سب سي نيارا.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٧٨)

اهڙا پورن سنت، پرماتما وانگر نروير ۽ نرڀئه به ٿيندا آهن. اهي نه صرف سچ جي ساکيات مورت هوندا آهن پر اَصلي روحاني سچ جو پرچار ڪرڻ وقت نڊر ۽ بيپرواهه به ٿي ويندا آهن. هُو ڪنهن کي ڌڪاريندا يا ڌمڪائيندا ڪونهن پر ڪنهن کان ڊڄندا به ڪونهن. جيڪي ڪڇ به ڪين چوڻو هوندو آهي اهو نمرتا ۽ پريم سان چوندا آهن پر نڊرتا ۽ دليريءَ سان. پلٽُو صاحب جن به ڏاڍي بي خوفيءَ سان سچي روحانيت جو پرچار ڪيو. هڪ طرف ته اُنهن جيون کي پرماتما سان ملائڻ جي واسطي، پرماتما دواران رچيل اَنترمکه مارگ ڏيکاريو ته ٻئي طرف ڪين هر طرح جي ٻاهرمکي وهمن ۽ ڀرمن مان ڪڍڻ جو يتن ڪيائون. پرماتما کي حاصل ڪرڻ لاءِ شبد يا نام جو مارگ به ڏسيائون ۽ ساڳئي وقت هر قسم جي ٻاهرمکي ڪرم ڪانڊن جو زوردار کنڊن ڪيائون. پليل جيون کي سمجهايائون ته پرماتما تيرٿن ۽ مورتين ۾ ڪونه آهي

۽ اهو اُپديش ڏنائون ته جيوَ وڇارا انيڪ پرڪار جي تيرٿن ۾ ٿا ڀٽڪن ۽ انيڪ طرح جي مورتين جي پوڄا ٿا ڪن، پر مورتيون جڙ آهن ۽ تيرٿن جو جل من جي مئل کي ڌوئي ڪونه سگهندو. من کي ڌوئڻ وارو ۽ مالڪ سان ملائڻ وارو اصلي ساڌن نام يا شبد ته سنتن وٽ آهي پر جيوَ وڇارا هرهنڌ ٻاهر پيا ڀٽڪن ۽ اهڙي طرح پرمارٿ کان خالي رهجيو ٿا وڃن:-

سات پوري هم ديکيا، ديکي چارون ڌام.
ديکي چارون ڌام، سڀن مان پاٿر پاني؛
ڪرم کي بس پڙي، مُکتي کي راهه ڀلاني.
چلت چلت پگ ٿڪي، ڇين ڀئي اپني ڪايا؛
ڪام ڪروڌ نهين مٽيو، ڀٽڪ ڪر بهت نهايا.
اوپر ڌالا ڌوءِ، مئل دل بيچ سمانا؛
پاٿر ۾ گيو ڀول، سنت ڪا مرم نه جانا.
پلٽو ناحق ڀج ڀئي، سنتن ۾ هئه نام؛
سات پوري هم ديکيا، ديکي چارون ڌام.

(ڀاڱو ا، ڪنڊلي ٢٠٨)

پلٽو صاحب جن پنهنجي طرف اشارو ڪيو آهي ته تيرٿن مورتين ۾ بيحد کوج ڪيم پر ڪٿي به پريوءَ جو درشن ڪونه ٿيم. ورت به رکيم، گرنٿن ۽ شاسترن جو پاٺ به پڙهم، جوڳ به ڌاريم ۽ جپ تپ به ڪيم پر مونکي پياري پريتم جو ديدار ڪونه ٿيو. مالها به ڦيريم ۽ ڇهن شاسترن ۾ به کوجيم، پر ڪجهه به هٿ پلئه ڪونه پيو. پر جڏهن سنتن جي شرڻ ورتم ته سهج ۾ اهو پيارو مونکي ملي ويو:-

تيرٿ ۾ بهت هم کوجا، اهان تو ناهه ڪڇ پايا؛
مورت ڪو پوڄ پڇتاني، نظر ۾ ناهه ڪڇ آيا.
مٽي هم برت کي ڪرلي، بيد کو سنا چت لائي؛
جوڳ اوُ جڳت ڪر ٿاڪي، سجن کي خبر نهين پائي.

ڪيتا جپ تپ ڦير مالا، ڪوجا ڪت درس ۾ جائي؛
ڪوئي نا ڀيد ٻتلاويءِ، سڀيءِ ست سنگ گهرائي.
پڙي جب سنت ڪي دواري، سنت ني آپ سب ڪينها؛
داس پلٽوُ جهڙي پايا، گرو ڪي چرن چت لايا.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٠٠)

پلٽوُ صاحب جن جيون کي ڀين ڀرمن مان به ڪڍڻ جي ڪوشش ڪئي. هندوُ پنهنجي مندرن جو منهن اُڀرندي ڏانهن رکندا آهن ۽ مسلمان پنهنجي مسجدن جو منهن اُلهندي ڏانهن. اهڙيءَ طرح مسلمان قبرون بڻائيندا آهن ۽ هندوُ سماڌيون ۽ مورتيون بڻائيندا آهن. پر جڙ پدارٿن جي پوڄا يا آراڌنا وئرٿ آهي. پرماتما جنهنکي به مليو آهي اندر مان ئي مليو آهي. ٻاهران ڪڏهن ڪنهن کي ڪجهه به ڪونه مليو آهي. پلٽوُ صاحب جن بيحد سندر مثال ٿا ڏين ته جهڙيءَ طرح مٽيءَ ٻٽل گاهه ڪونه کائي سگهندو، تهڙيءَ طرح ڪنهن جڙ وستوءَ مان روحاني گيان حاصل ڪونه ٿي سگهندو:-

پورب ٺاڪر دوارا پڇم مڪا بنا،
هندوُ اؤ ترڪ دوءِ ڌائيا.
پورب مورت بني پڇم ۾ قبر هئي،
هندوُ اؤ ترڪ سر پٽڪ آيا.
مورت اؤ قبر نا بوليءِ نا کاءِ ڪڇ،
هندوُ اؤ ترڪ ڀرم کها پايا.
داس پلٽوُ ڪهه پايا تن آپ مين،
مٽي ٻٽل ني ڪب گهاس کايا.
(ڀاڱو ٢، ريختا ٨٦)

پلٽوُ صاحب جن جيون کي ديوتن پٿرن، ٻوٽن ٻوٽين وغيره جي پوڄا جي خلاف به خبردار ڪيو آهي ۽ فرمائين ٿا:-

١. ڏيو پتر سڀ جهوٽ سڪل مَن کي ڀرمنا،
ڀهي ڀرم ۾ پڙا لڳا هئہ جيون مرنا.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٠٦)

٢. ڀُوجت ڀوت ٻتنال مُوئي پر ڀوئيءَ هوئي.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٠٦)

جيون ڪي اُنهن شخصن کان ٻه ساوڌان ڪيائون جيڪي خود ته سچي گيان کان خالي يعني ڪورا آهن پر پنهنجو پاڻ کي گروءَ جي روپ ۾ ٿا پيش ڪن. سمجهائين ٿا ته اهڙا شخص پنهنجي سوارٿ جي لاءِ مت ٻڌائي جيون کان آنيڪ طرح جون شيوائون ۽ پيتائون ٿا وٺن. اُهي ”ست“ جي ذاتي انڀو کان خالي آهن ۽ سنتن مهاتمائن جي سچي ٻاڻيءَ ۾ هير ڦير ڪري اُن ۾ پنهنجي ٻاڻي جوڙي ڇڏيندا آهن. پنهنجو پاڻ کي پورن مهاتما سڏائيندا آهن، پر حقيقت ۾ اُنهن جي هٿ پلهه ڪجهه به ڪونه هوندو آهي:-

سنتن کي ٻيچ ۾ ٽيڪ رهين،
مت ٻانڌ سنسار وڃهاوئي هئہ؛
دس ٻيس شش پرموڌ ليئا،
سڀ سي وهہ گوڙ ڍراوئي هئہ.
سنتن کي ٻاڻي ڪاٽ ڪي جي،
جوڙ جوڙ ڪي آپ ٻناوئي هئہ.
پلٽوُ ڪوس چار ڪي گرد ۾ جي،
سوئي چڪروَرتي ڪهلاوئي هئہ.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٢١)

پلٽوُ صاحب جن ڪرم ڪانڊي پنڊتن جي به سخت آلوچنا ڪئي. برهمڻن ڏانهن اشارو ڪري فرمائين ٿا ته اي برهمڻو! توهين پنهنجي اوچي ذات جو مانُ ٿا ڪريو، پر توهان جي وهٽي ڪاسائن جهڙي آهي. پيٽ جي خاطر جيو هتيا ٿا ڪريو

۽ جيون تي ذرو بہ ترس ڪونہ ٿو اچيو. مٿي تي وڏا وڏا تلڪ لڳائي سچي ڀڳت هئڻ جو ڏيکاءُ ٿا ڪريو، پر توهانجي اصلي ورتي يا رهڻي بگلي ڀڳت وانگر آهي. رام نام کي ڇڏي بيڪار ديوي ديوتائن جي پوڄا ۾ ڦاٿا پيا آهيو. ڳائن جي ماس کي تہ پوتر ٿا سمجهو، پر گگدام ريڍن ۽ ٻڪرين جو ماس هضم ڪيو ڇڏيو. ايترو بہ ڪونہ ٿا سمجهو تہ سڀ جيو برابر آهن ۽ ڪنهن بہ طرح جو ماس کائڻ ڀاري پاپ ۽ اگيانتا جي نشاني آهي. هر ڪنهن جي اندر هڪ ئي پرماتما جو نواس آهي ۽ جيو جي بهتري انهيءَ ڳالهہ ۾ ئي آهي تہ هو هر طرح جي ماس کان پرهيز ڪري. جي توهانکي انهيءَ باري ۾ ڪو شڪ هجي تہ ڀڳوت گيتا تي چڱيءَ طرح سان وچار ڪري ڏسو:-

ڀل مت هرل تمهار پانڊي برهمنا.
سب جانن ۾ آتم رام هي ڪرٻ ڪرو ڪسائيءَ
جيو مار ڪيءَ ڪايا پوسو، تن ڪؤ درد نہ آئي.
رام نام سن جوڙي آويءَ[1]، پوڄو درگا چنڊيءَ
لمبا ٽيڪا کانڌ جنيئڙ، ٻگلا جات پکنڊي.
بڪري پيدا مڇلي کائيو، کاهي گاءِ ٻڙهائيءَ
رؤدر مانس سب ايڪيءَ پانڊي، تو توري برهمنائي.
سب گهٽ ۾ صاحب ايڪيءَ جاني، يهہ مان ڀل هٿہ توراءِ
ڀڳوت گيتا بوجهہ ٻچارؤ، پلٽو ڪرت نهورا

(ڀاڱو ٣، شبد ١٤٠)

اهڙيءَ طرح جي نڊرتا ۽ صاف گوئيءَ جو نتيجو اهو نڪتو

---

١. جوڙي يعني سرديءَ ۾ جيڪو ٻخار چڙهندو آهي. سچي نام جي ڪمائي ڪرڻ جو نالو ٻڌندي ئي توهانکي جڻ ٻخار ٿو چڙهي، پر ديوي ديوتائن جي پوڄا لاءِ تہ سدائين تيار ٿا رهو.

جو سڀني ڌرمن ۽ فرقن جا پروهت پلٽوُ صاحب جن جا دشمن ٿي ويا. جيئن جيئن ماڻهن تي پلٽوُ صاحب جن جي سچي روحانيت جو ۽ سوارٿ رهت اُپديش جو اثر پوندو ويو، تيئن تيئن ڪٽرپنٿي خود غرض انسان ۽ پنهنجو پاڻ ڪسي ڌرم جا رکوالا سڏائڻ وارا پنڊت، پروهت ۽ مولوي پلٽوُ صاحب جن جي جان جا دشمن ٿيندا ويا. پلٽوُ صاحب جن اشارو ٿا ڪيو آهي ته مان ته هندو مسلمان ٻنهي کي برابر سمجهي ٻنهي کي هڪ ئي سچ جو گيان ڏيان، پر ٻنهي ڌرمن ۾ منهنجا دشمن پيدا ٿي ويا آهن. فرمائين ٿا ته مون سچي نام جي ڀڳتيءَ جو اَهڙو مارگ هلايو آهي جو ننڍا وڏا سڀ منهنجي پٺيان پٺيان هلندا ٿا اچن. پردهه نشين عورتون به منهنجي نام جو سڏ ٻڌي ڊوڙنديون تيون اچن. جيو شبد جي نرنتر اڀياس جي ذريعي ٻنهي ڪشٽن جي قيد مان آزاد پيا ٿين ۽ اُنهن ۾ سچو وئراڳ ۽ تياڳ پيدا ٿي رهيو آهي. پيا ته سڀئي مون مان خوش آهن، پر وئراڳي، پنڊت ۽ قاضي منهنجي جان جا دشمن ٿي پيا آهن:-

اَئسي ڀڳت چلاويءِ، مچي نام ڪي ڪيچ.
مچي نام ڪي ڪيچ، بوُڙها اوُ بالا گاويءِ؛
پرديءِ ۾ جو رهيءِ، شبد سڻ روۡوت آويءِ.
ڀڳت ڪريءِ نرڌار، رهيءِ ترگڻ سي نيارا؛
آويءِ ڏيهه لتاءِ، آپ نا ڪريءِ اَهارا.
من سڀ ڪو هر ليئه، سڀن ڪو راکيءِ راضي؛
تين ڏيک ناسڪيءِ، ٻئراگي اوُ پنڊت قاضي.
پلٽوُ داس اِڪ بانيا، رهي اَوَڌ ڪي بيچ؛
اَئسي ڀڳت چلاويءِ، مچي نام ڪي ڪيچ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٥٨)

سنت نسوارٿ ڀاو سان اصلي روحانيت جو پرچار ڪندا آهن ۽ ڪنهن ڪان هڪ پائي به ڪونه وٺندا آهن، پر پنڊت،

مؤلاڻي ۽ پيڪي ساڌو اُنهن کي پنهنجي رستي جي سڀ کان وڏي رڪاوٽ سمجهندا آهن، ڇو ته سنتن جي اُنترمک اُپديش سان سندن دڪانداريءَ تي برو اثر پوندو آهي. اِنهيءَ ڪري پلٽوُ صاحب جن جو ورود ڪرڻ سڀاويڪ هو. جيئن جيئن پلٽوُ صاحب جن جي ناموس ۽ مهما چئني طرف ڦهلجندي ويئي تيئن ڪٽرپنٿين جي مخالفت به وڌندي ويئي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته سڀ ويراڳي، جوڳي ۽ مهنت وغيره ڪتا ٿي منهنجو ورود ڪري رهيا آهن. اُنهن کان منهنجي ناموس برداشت ڪونه ٿي ٿئي. چون ٿا ته اسين سڀني کان وڏا مهنت آهيون پر ڪير به اسان وٽ ڪونه ٿو اچي ۽ هن ڪلهوڪي بنئي جي پنيان سڄي دنيا ڊوڙندي پيئي وڃي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته ڇئن ئي ورڻن جا جيو منهنجي ورهايل پرمارٿ جو مال لٽيندا پيا وڃن پر جوڳي، ويراڳي ۽ مهنت وغيره منهنجي جان جا دشمن ٿيا ويٺا آهن:-

سڀ ٻيراڳي ٻٽر ڪي، پلٽوُ ھم ڪيئا اَجات.
پلٽوُ ھم ڪيئا اَجات، پريوتا ديکي نه جائي؛
بانيئا کا لک ڀڳت، پوڳت پيا سڀ دنيائي.
ھم سڀ ٻڙي مهنت، تاھ کو ڪوئو نه جانيءَ؛
بانيئا ڪري ڀکنڊ، تاھ ڪوئو سڀ ڪوئو مانيءَ.
آئسي اپرشا جان، ڪوئو نا آويءَ ڪائي؛
بانيئا ڊول بجائي، رسوئي ديتا لٽائي.
مال ڀوا چار ٻرن، بانٽ ليت ڪڇ کات؛
سڀ ٻيراڳي ٻٽر ڪي، پلٽوُ ھم ڪيئا اَجات.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٥٥)

اِئين ڇيو وڃي تو ته پلٽوُ صاحب جن کي بيحد تنگ ڪيو ويو پر تنهن هوندي به هوءَ پوري دليريءَ سان نام جو پرچار ڪندا رهيا. جڏهن مخالفت ڪرڻ وارن جي ڪنهڙيءَ طرح

۽ ڊال نہ ڏيري تہ اُنهن هڪ ڏينهن موقعو پائي، پلٽوُ صاحب
جن جي ڪنيا ۾ آڳ لڳائي ڇڏي ۽ کين زنده جلائي ڇڏيائون.

پلٽوُ صاحب جن سان بہ اُهڙوئي سلوڪ ڪيو ويو جيڪو
سقراط، حضرت عيسيٰ، شمس تبريز، گرو اَرجن ديو ۽ گرو
تيغ بهادر جن سان ڪيو ويو. ڇو؟ صرف اِنهيءَ ڪري جو
اُنهن بہ پنهنجي سڀني سنتن وانگر دنيا کي سچ جي راهہ ڏيکارڻ
جي ڪوشش ڪئي. ڪيڏي نہ اَچرج جي ڳالهہ آهي تہ جيڪي
سنت اِنسان ذات جا سچا سڄڻ ۽ گهڻگهرا آهن ۽ جيڪي
اِنسانن جي سڀ کان وڏيڪ نشڪام شيوا ٿا ڪن، اسين اُنهن
سان اهڙيءَ طرح جو سلوڪ ٿا ڪريون.

ڌيان ڏيڻ لائق ڳالهہ آهي تہ سڀني ڌرمن جا پروهت
سنتن جي مخالفت ٿا ڪن، پر سنتن جي وڃڻ کان پوءِ اُهي
پروهت اُني سنتن جي نالي تي نوان نوان ڪرم ڪانڊ شروع
ڪري جيون کي گمراهہ ڪرڻ ۾ لڳيو وڃن. سوچيو وڃي تہ
جڏهن پورڻ سنت پرماتما جو ئي روپ آهن، جهڙيءَ طرح
ڪبير صاحب، گرو نانڪ صاحب، گرو اَرجن ديو جن، دادوُ
صاحب، پلٽوُ صاحب جن هئا، تہ اُنهن جي نہ ڪا ذات پات
۽ قوم مذهب ٿي سگهي ٿي ۽ نہ ئي اِئين ممڪن ٿي سگهي
ٿو تہ هوُ ڪنهن خاص ذات يا ڌرم کي گهڻو پيار ڪن ۽ ڪنهن
کي گهٽ. پورڻ سنتن جي سڀ کان وڏي نشاني ئي اِها آهي
تہ هوُ سمدرسي، نسوارٿ ۽ پراُپڪاري هوندا آهن.

حقيقت ۾ اُنهن جي مخالفت اِنهيءَ ڪري ڪانہ ٿي ٿئي
ڇاڪاڻ تہ سندن مارگ غلط آهي، بلڪ اُنهن جو انترمکہ مارگ
جيون جي خيال کي ٻاهر جي بناوٽي سادنن کان مٿي وٺي ٿو
وڃي. اِها ڳالهہ ڪنهن ڌرم جي پروهت کي منظور ناهي.
اِنهيءَ ڪري هر ڌرم جا پروهت چاهي پاڻ ۾ هڪ ٻئي سان
لڙندا رهن، سنتن جي مخالفت جي وقت گڏجي هڪ ٿي ويندا

آهن . پر جھڙيءَ طرح خود غرض انسان جو پنهنجي قسم جو سڀاءُ هوندو آهي، تهڙيءَ طرح سنتن جي به پنهنجي مريادا هوندي آهي. اُهي ديا، ڪميا، سيتلتا ۽ پريم جي زنده تصوير هوندا آهن. سنسار جي اتهاس ۾ ڪڏهن به ڪنهن پورن سنت برائي ڪرڻ وارن ۽ جان وٺڻ وارن کي سراپ ڪونه ڏنو ۽ نه ئي دل ۾ ڪنهنجي لاءِ برو سوچيو. سنت گيان سروپ هوندا آهن ۽ سڀني ۾ هڪ ئي پرماتما جو نور ڏسندا آهن، انهيءَ ڪري ويري متر يعني دشمن ۽ دوست سڀني سان هڪجهڙو ورتاءُ ڪندا آهن. جهڙيءَ طرح چندن مان سڳنڌ نڪرندي آهي، تهڙيءَ طرح سنتن مان پراُپڪار جي خوشبوءِ نڪرندي آهي. جيڪڏهن ڪروڙن منمک يا اُسنت مخالفت ڪن تڏهن به سنت پنهنجي سيتلتا روپي سڳنڌ جو تياڳ ڪونه ڪندا آهن. هوءُ هر طرح جا ڪشٽ سهي به گيان جي سڳنڌ هر طرف ڦهلائيندا رهندا آهن. ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا:-

ڪبير سنت نه ڇاڙيءِ سنتئي جڻ ڪوٽڪ ملهه اُسنت،
مليا گر پينگم بيڌئو ته سيتلتا نه تجنت.
(آد گرنٿ، صفحو ١٣٧٣)

پلٽو صاحب جن ڪيهه جو مثال ڏيئي ۽ پنهنجي زندگيءَ ۾ خود مثال بڻجي اهائي ڳالهه سمجهائي ته سنت جن اهڙا اُتم پراُپڪاري آهن جيڪي خود ڪشٽ سهي به سچ جو رستو ۽ جن ڪلياڻ جي پاونا کي ڪونه تياڳيندا آهن. اَگيانتا جو شڪار ٿيل پنهنجي پليل پتڪيل سنتان جي اُڌار جي خاطر پرڀوءَ جا زنده روپ سنت ئي جي انين نه ڪندا ته بيو ڪير ڪندو؟

سنت ساما سهت هئه، جئسي سهت ڪپاس.
جئسي سهت ڪپاس، ناه چرخا ۾ اوٽيءَ،
رئي ڌر جب تميءَ، هاٿ سي دوئو نيوٽيءَ.

روم روم اَلڳاءِ، پڪڙ ڪيءِ ڏنيئا ڏوُني؛
پڻوني نهِ ڏيءِ ڪاٽ، سوُت لي جوُلها بوُني.
ڏوني پاٽي پڙ ڏري ڪندهگز مگزي ماري؛
ڏرجي ٽڪ ٽڪ ٿار، جور ڪيءِ ڪيئا تياري.
پر سوارت ڪي ڪارني، دکه سهيءِ پلٽوُ داس؛
سنت ساما سهت هٿءِ، جئسي سهت ڪپاس.

(پاڱو ١، ڪنڊلي ٢٦)

ڀاشا ۽ شيلي

اِن ۾ ڪو بہ سنديھہ ڪونھي تہ پلٽوُ صاحب جن هڪ
مھان سنت ڪري ٿيا آھن. سندن ڀاٽي ڪبير صاحب، دادوُ
صاحب، تڪارام وغيرہ مھان سنتن جي درجي ۾ اچي ٿي.
جيڪا روحانيت اِنھن سنتن جي ڀاٽيءَ ۾ پڙهل آھي، اُھائي
ساڳي روحانيت پلٽوُ صاحب جن جي ڀاٽيءَ ۾ بہ آھي. ڪنھن
بہ سنت جو اِھو مدورت ڪونہ هوندو آھي تہ هوُ شاعريءَ
جي ڪمال پنھنجي ڀاٽيءَ ۾ ظاهر ڪري ۽ نہ ئي پلٽوُ صاحب
جن جو اِھو مقصد هو. نہ ئي اُنھن اِئين ٿي چاهيو تہ سندن
ڪلام کي صرف دل ٻھلائڻ يا راڳ رنگ جي وستو سمجهي
وڃي. نہ ئي ڪوتا يا ڪلا ڪنھن بہ سنت جي مھانتا جو
ڪارڻ هوندي آھي. سنتن جي مھانتا تہ سندن ادڀت روحاني
انڀو جي ڪري هوندي آھي. اِن انڀو کي هوُ ڪوتا، وارتا يا
اُپديش وغيرہ جي ذريعي ڪنھن نہ ڪنھن روپ ۾ پرگھٽ
ڪندا آھن. "سادن جي وچن وارتا ۾ بہ ڪوتا هوندي آھي"[1]،
ڇو تہ اُنھن جي اصلي وڏائي شبدن جي سرلتا ۽ ڀاو جي
گنڀيرتا ۾ ئي هوندي آھي. اُنھن جو مکيہ مقصد هوندو آھي
روحانيت جو پرچار ڪرڻ. اُنھن کي ٻڌڻ وارن يا اُنھن جي
ڀاٽيءَ کي پڙهڻ وارن ۾ سادارڻ اِنسان ۽ ودوان ٻئي شامل
هوندا آھن. اِھا ڳالھہ پلٽوُ صاحب جن جي ڀاٽيءَ جي باري
۾ بہ چئي سگھجي ٿي.

پلٽوُ صاحب جن ٻين سنتن وانگر ڪنڊلين، جھولڻن،
شبد، آرل، رڪتا، ڪکھرا، بارھہ ماسا، اُلٽ باسيئا، ساکين
وغيرہ ڪوتا جي انيڪ روپن ۽ ڇندن ۾ اُتم درجي جي
ڀاٽيءَ جي رچنا ڪئي پر انيڪ ڪاويہ گڻن سان ڀرپور اِنھيءَ
ڀاٽيءَ جي اصلي مھما تہ اِنھيءَ ۾ ورنن ڪيل مھان روحاني
اُپديش جي ڪري آھي. پلٽوُ صاحب جن اِنھيءَ اُپديش کي

---

١. پورن سنگھہ.

سرل، سنڌر ۽ لوڪ پريہ ٻوليءَ سان پرگهٽ ڪيو آهي، جيئن پڙهيل ۽ اَڻ پڙهيل ٻئي آسانيءَ سان ٻاڻيءَ کي سمجهي سگهن ۽ ان مان گهڻي ۾ گهڻو لاڀ حاصل ڪري سگهن. جيئن تہ ٻاڻي ڪافي پراڻي وقت جي لکيل آهي انهيءَ ڪري سنڌي ڀاشا جي ڪجھ شبدن کي سمجهڻ ۾ شايد ڪٺنائي محسوس ٿئي، پر اُن وقت اها ڀاشا سڀني کي سولائيءَ سان سمجهہ ۾ ايندي هوندي. گهڻو ڪري پلٽو صاحب جن جي ٻاڻي ننڍي آڪار جي ڪويتا جي روپ ۾ رچيل آهي جيتوڻيڪ وڏي آڪار وارا "ڪکهرا" ۽ "بارهہ ماهہ" بہ رچيا اٿس. ڪکهرا، باون اکري وانگر آهن جنهن ۾ ڪنهن ورڻ مالا جي اکرن کي آڌار بڻائي ڪو نہ ڪو روحاني اُپديش ڏنو ويندو آهي. اهڙيءَ طرح "بارهہ ماس" ۾ سال جي ٻارهن مهينن کي آڌار بڻائي هڪ هڪ جي ذريعي ڪو نہ ڪو پرمارٿي اُپديش ظاهر ڪيو ويندو آهي. پلٽو صاحب جن جي "ڪکهرا" ۽ "بارهہ ماهہ" ۾ پرمارٿ جا لڳ ڀڳ سڀيئي انگ اچي ٿا وڃن ۽ تمام سرلتا سان گنڀير روحاني وشين جو بيان ڪيو ويو آهي. "ڪکهرا" ۽ "بارهہ ماهہ" ٻئي ڳائي بہ سگهجن ٿا ۽ جن ساڌارڻ کي بيحد پيارا هوندا آهن.

اهڙيءَ طرح پلٽو صاحب جن جي رچنائن ۾ "اُلٽ باسيئان" بہ ٿيون ملن. پلٽو صاحب جن کان اڳ ڪبير صاحب جن ۽ ٻين سنتن ڪويتا جي انهيءَ روپ کي ڪافي ڪم آندو آهي. "اُلٽ باسي" جي اها خاصيت آهي تہ سرسري طور ڏسڻ سان اهي پد فضول ۽ غلط لڳندا آهن پر حقيقت ۾ انهن جي ذريعي گنڀير روحاني ڀيد سمجهايا ويندا آهن. ڪيترائي دفعا ڏٺو ويو آهي تہ انهن ۾ اهڙيون ٻاريڪ روحاني رمزون ۽ ڀيد بيان ڪيل هوندا آهن جو بنا ڪنهن پورڻ سنت ستگروءَ جي سهائتا جي انهن جي اصلي ڀاو کي سمجهي سگهڻ ناممڪن ٿي پوندو آهي.

پلٽو صاحب جن جي ٻوليءَ کي سرسري طور پڙهڻ سان
پتو ٿو لڳي ته سندن سمجهائڻ جو طريقو بيحد سادو ۽ سول
پر زوردار آهي. عام طور هو هڪ ڪنڊليءَ يا هڪ شبد
۾ ڪنهن هڪ ڀاو جو ورنن ٿا ڪن. پر انهيءَ هڪ ڀاو
يا هڪ وچار کي انيڪ ڍنگن ۽ روپن سان بيان ٿا ڪن ۽
ان جا انيڪ پهلو سامهون ٿا رکن، انيڪ اپمائون،
روپڪ ۽ نشانيون ٿا ڏسين جو پڙهڻ ۽ ٻڌڻ وارن جو چِتُ ته
من ئي لڏي ٿو وڃي. اهڙن ڀاون کي پرگهٽ ڪرڻ جي
واسطي خاص طور سان ڪنڊليءَ جو استعمال ڪيو ويو آهي.
ڪنڊليءَ ۾ اها هڪ خوبي آهي ته ان جي شروع جي سٽ
جو ڀاو ٻيءَ سٽ ۾ به جاري ٿو رهي ۽ لڳ ڀڳ پڇاڙي سٽ
ئي ٻيءَ سٽ ۾ دهرائي ويندي آهي. اهڙيءَ طرح هڪ ئي
وچار کي هڪ ئي ڪنڊليءَ ۾ ٻار ٻار ڪيترن ئي ڍنگن سان
بيان ڪيو ويندو آهي ۽ اهو وچار هردي تي هڪ گهري
ڇاپ هڻي ڇڏيندو آهي. ساڳيءَ طرح "آرل" ڇند سٽن جو
هوندو آهي. پلٽو صاحب جن جي ٻوليءَ ۾ چوٿين سٽ "اري
هان پلٽو" سان شروع ٿيل آهي ۽ ان ۾ پڇاڙي سٽ واري
وچار تي خاص زور ڏنو ويو آهي.

پلٽو صاحب جن جي ٻوليءَ ۾ اهڙي ليه ۽ سهج رواني
آهي جو جيڪو به انهيءَ ٻوليءَ کي پڙهي يا ٻڌي ٿو، اهو
خود بخود ٻوليءَ ڏانهن ڇڪبو ٿو وڃي. تمام گهري ۽ گنڀير
ڳالهه کي بيحد آسان روپ ۾ بيان ڪرڻ، وڏي يا لنبي ڳالهه
کي ٿورن اکرن ۾ چوڻ، هڪ ئي ڳالهه کي انيڪ طريقن سان
بيان ڪرڻ، رهسيه رمزن کي لوڪ جيون مان ڪنيل اپمائن
۽ نشانين جي ذريعي سمجهائڻ ۽ ذاتي انڀو مان نڪتل سچائيءَ
کي بنا ڪنهن ڇل ڪپٽ جي، دليري ۽ بي خوفيءَ سان چوڻ،
اهي سڀ پلٽو صاحب جن جي ٻوليءَ جون خاصيتون آهن.
انهيءَ ٻوليءَ ۾ ڪوبه ڏکائي ۽ ڪنهن به قسم جي بناوٽ

ڪانهي. اِنهيءَ جي اندر اهڙي سيتلتا، اهڙو بل ۽ ڀروسو
آهي، جو ڪڏهن بہ اهڙي اِنسان جي ڪوتا ۾ ڪونہ ملندو
جنهنکي اَندرين روحانيت جو ذاتي انڀو ڪونهي. پلٽوُ صاحب
جن جي ٻاڻيءَ جا ٻہ مکيہ مقصد آهن- اگيانتا ۽ ڀرم جي
اندهڪاري کي دور ڪرڻ ۽ سچي گيان جو پرڪاش ڏيکارڻ.

ٻاڻيءَ ۾ پرمارٿ جو سندر، رمڻيڪ ۽ ڪلياڻڪاري ورنن
آهي ۽ اِنهيءَ ڳالهہ جو ثبوت ٿو ملي تہ هڪ پورڻ سنت
جي ڪيڏي نہ اَپار روحاني پهچ آهي ۽ ڪيتري نہ اديت
ڪاوِيہ ڪلا سان اُن روحانيت کي پيش ڪيو ويو آهي.
اِنهيءَ کري اِها ڪا حيرانيءَ جي ڳالهہ ڪونهي تہ هيترين
صديون گذرڻ ڪانپوءِ بہ ٻاڻيءَ جو سچو انڀو ۽ نرول روحانيت
اهڙي پياري ٿي لڳي. اڄ بہ اِها ٻاڻي دل جي اندر گهري
ٿي وڃي ۽ جيڪو بہ هڪ دفعو اِنهيءَ ٻاڻيءَ کي پڙهي يا
ٻڌي ٿو، اهو ٻاڻيءَ جي رچنا ڪرڻ واري کي پيار ڪرڻ
کانسواءِ رهي نٿو سگهي. پلٽوُ صاحب جن جي ٻاڻيءَ جو
هڪ هڪ لفظ انمول رتن آهي. هر ڪوتا ۾ انيڪ ڀاو ۽ انيڪ
راز ڀريا پيا آهن. جيئن جيئن ڌيان سان ٻاڻي پڙهجي ٿي،
تيئن تيئن انيڪ راز سامهون کلندا ٿا وڃن. جيڪڏهن اِنهيءَ
ٻاڻيءَ تي عمل ڪيو وڃي تہ پوءِ باقي ڇا گهرجي! سموري
ٻاڻي پيار ۽ رس سان ڀرپور آهي ۽ پلٽوُ صاحب جن جي مهانتا
کي ظاهر ٿي ڪري. اِها ٻاڻي اِنسان ذات کي نہ صرف آنند
ٿي بخشي، پر روحاني راهہ جي ياتريءَ جي رهنمائي بہ ٿي
ڪري.

اُپديش

ٻين سڀني سنتن وانگر پلٽوُ صاحب جن جو اُپديش ٻه پيهه سادو ۽ سولو آهي. هوُ هڪ ئي پرم پتا پرماتما جا اُپاسڪ آهن ۽ اُن پڀوءَ کي ڪل ڪائنات جو ڪرتا، ڌرتا ۽ هرتا مڃين ٿا. سرشٽيءَ کي اُن پڀوءَ جي قدرت ٿا چون ۽ اُن جي ڪرتا کي رچنا جي ڪڻ ڪڻ ۾ وياپڪ ٿا ڏسن. فرمائين ٿا ته اُهو صاحب خود ڌرتي ۽ آڪاش جا کيل رچائي رهيو آهي. هوُ ترلوڪيءَ روپي ڦلواڙيءَ جو گپت مالهي آهي. هوُ خود ئي چئن کاڻين، چوڏهن لوڪن ۽ چوُراسي لکن جوڻين کي پيدا ڪرڻ وارو آهي. اِها سندس اچرج ڀري ڪلا يا ڪاريگري آهي ته سنسار اُن ۾ سمايل آهي ۽ پاڻ سنسار ۾ سمايل آهي. خود ئي سنسار جو کيل رچايو اٿس ۽ خود ئي اُن جو تماشو ڏسي رهيو آهي. اهڙي پياري پرڀُم جي قدرت بيان ڪرڻ ۽ ٻڌڻ کان نياري آهي:-

اَئسي قدرت تيري صاحب، اَئسي قدرت تيري هئه.
ڌرتي نڀ دهء پيت اُتايا، تس ۾ گهر اِڪ ڇايا هئه.
تس گهر پيتر هاٽ لگايا، لوگ تماسي آيا هئه.
تين لوڪ ڦلواري تيري، توُل رهي بن مالي هئه.
گهٽ گهٽ ٻڻنا آپهءِ سينچيءَ، ڪل پر ڪهين نه خالي هئه.
چار کاڻي اوُ پوُن چتر دس[1]، لک چوُراسي باسا هئه.
عالم توهه، توهه ۾ عالم، اَئسا عجب تماسا هئه.
نٽوا هوءِ ڪيءَ باجي لايا، آپ ئي ديکن هارا هئه.
پلٽوُ داس کهون مَٿَن ڪاسي، اَئسا يار همارا هئه.
(ڀاڱو ٣، شبد ٩)

اُهو پرماتما جيڪو سڀني جو ڪرتا آهي، سڀني ۾ براجمان

---

1. چوڏهن.

آهي، اهو ڪرتا پرش سرو وياپڪ آهي ۽ جاڻي جاڻڻهار آهي. اهو خالق سڄي ڪائنات جي ڪڻ ڪڻ ۾ رميل آهي. استري پرش، ديوي ديوتا، پشو پکي، انسان حيوان، نيڪ بد، مورک سياڻي، گرو چيلي، مطلب ته سڀني جي اندر اُن هڪ ئي پرماتما جو جلوو آهي. ڪو به استان اُن پرماتما کان خالي ڪونهي:-

صاحب آپ براجيه سڪل گهٽ، چار کاڻي بيچ راجيه.
ناري پرس ديو اؤ دانو، باغ ڦول اؤ مالي؛
هاٿي گهوڙا بيل اونٽ ۾، ڪتهون رهيه نه خالي.
مڇ ڪڇ گهڙيال اُچر چر، آڳ پوَن اؤ پاڻي؛
تيتر باج سنگهه اؤ هرنا، پورن چارء کاڻي.
گياني مورک گرو اؤ چيلا، چور ساهو پر پوَنا[1]؛
بسوا[2] بسني[3] پيڙ ڪسائي، ناهين ڪوئي گهر سوُنا.
ٻهه سرب ناسڪ[4] هنس پائي، جيو ڪيه ناس نا هوئي؛
پلٽو داس جڳت سب پوُلا، پيد نه جانيه ڪوئي.
(ڀاڱو ٣، شبد ٦)

اهو پرماتما هر گهٽ ۾ وياپڪ آهي، پر ڪنهن کي به نظر نٿو اچي. هو سڀني جي اندر اهڙيءَ طرح سان لڪل آهي جهڙيءَ طرح کير ۾ گيهه، ڦول ۾ سڳنڌ، مينديءَ ۾ لالي، ڪاٺيءَ ۾ اگني ۽ ڌرتيءَ ۾ پاڻي هوندو آهي. اگياني پرش اندر ۾ ويٺل پرماتما کي ٻاهر ڳولهيندو ٿو وتي، انهيءَ ڪري ڪيس ڪڇ به هٿ پلئه ڪونه ٿو ٿئي. جهڙيءَ طرح ٻج وڻ ۾ سمايل هوندو آهي، تهڙيءَ طرح اهو پرماتما آتما ۾ سمايل آهي. آتما پرماتما وانگر ئي اَجر، اَمر ۽ اَبناسي آهي پر مايا ۾ لپٽ ٿي چڪي آهي. آتما ايتري قدر ته مايا ۾ لپٽ ٿي چڪي آهي جو پنهنجو پاڻ کي به ڀلجي ويٺي آهي، پنهنجي

---

١. پرگڙي. ٢. وئشيا. ٣. وشٽي. ٤. ناسونت.

ڪرڻا جي ۽ کيس ڪا سڌ ٻڌ ڪونه رهي آهي ۽ انيڪ ڏکن ۾ گهيرجي وڃي آهي. جيستائين آتما مايا ڪان منهن موڙي پنهنجي اصلي گهر ڏانهن واپس ڪونه ويندي تيستائين پرماتما ڪان جدا رهندي ۽ انهيءَ جدائيءَ مان پيدا ٿيل ڏک کيس ڪونه ڇڏيندا :-

تو ۾ هئه تيرا رام ٻئراگس، ڀول گيا توهه ڏام.
گهڙو جيون رهيءَ ڏوڙ ڪي ڀيتر، مٽي بن ڪٿسي پاويءَ ؛
ڦول ماهن جيون ٻاس رهت هئه، جتن سيٽي آلڳاويءَ.
منهنديِ ماهن رهيءَ جيون لالي، ڪاٺ ۾ آگن ڇپاني ؛
ڪودي بنا نهين ڪوئي پاويءَ، جيون ڌرتي ۾ پاني.
اوکه ماهن جيون کنڊ رهت هئه'، پيڙ رهيءَ ڦل ماهين ؛
ڏيس ڏسنتر ڀونديت ڦرت هئه، گهٽ کي سڌ هئه ناهين
ڀورن برهم رهيءَ لوهي ۾، ڪيون تو ڦريءَ اُداسي ؛
پلٽو داس اُلٽ ڪيءَ لاکيءَ تو هي هئه ابناسي.
(ڀاڳو ٣، شبد ٧)

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته اُهو پرماتما ضرور گهٽ گهٽ ۾ وياپڪ آهي، پر مايا ٻري طرح سان جيو کي ڀرمائي وڌو آهي. مايا بيحد زوراور آهي ۽ سڄي سنسار کي پنهنجي وس ۾ ڪري ڇڏيو اٿس، انهيءَ جي اڳيان ڪنهن جو به زور ڪونه ٿو هلي. مايا روپ ڦيٽي انيڪ روپ ڌاري جيو کي ڀرمايو ڇڏي. ڪڏهن ته هوءَ سون چانديءَ جو روپ ڌاريندي آهي ته ڪڏهن سندر ناريءَ جو روپ ڌاري اچي ڀرگهٽ ٿيندي آهي. سڄو سنسار هن موهنيءَ جو داس آهي. وڏا وڏا جپي تپي، جوڳي ۽ غفاني ۾ واهي جپ تپ ڪرڻ وارا ٿيا ڳي، مايا جي مار ڪان ٻچي ڪونه سگهيا. سنتن ڪانسواءِ اِها سڄي سنسار کي ڏينهن ڏني جو ٿي ڪليو ڪلاڙ لٽي ويندي آهي :-

١. جهڙيءَ طرح کمنڊ ۾ مٺاس يا کنڊ هونديِ آهي.

مايا ٻڙي ٻهادري لوُمت لها سنسار.
لوُمت لها سنسار ڪيهو ڪو مانيءِ ناهين،
تنڪ اُجر[1] جو ڪريءِ تاهہ ڪو ڪڇا ڪاهي.
ڪهون ڪنڪ ڪهون ڪامني سندر ڀيش بناويءِ،
تاڪيءِ جيڪري اور[2] نجر سي مار ڳراويءِ.
جوڳي جتي اؤ تپي ڳفا سي پڪر منگاويءِ،
ڀڇيءِ نہ ڪوئو ڀاڳہ ڍيهريءِ لوُٽا جاويءِ.
پلٽوُ ڍرپيءِ سنت سي وي مارهنءِ پڇار[3]،
مايا ٻڙي ٻهادري لوُمت لها سنسار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٨٤)

مايا وانگر من بہ جيو جو زبردست دشمن آهي. اهو دشمن اندر وٺو آهي، جنهن کان ٻچي سگهڻ ڏاڍو ڪٺن آهي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا تہ من بيحد زوراور ۽ چنچل آهي. بنا پرن جي اهو پل پر ۾ هزارين ميلن جي فاصلي تي پهچيو وڃي. لکين ڪوششون ڪرڻ سان بہ اهو اندر وارو دشمن قابوءِ ۾ ڪونہ ٿو اچي:-

من نا پڪرا جاءِ ٻهادر جوان هئہ،
ڪرت رهيءِ خر ڪند[4] ٻڙا سئطان هئہ.
اَئسا ٻار حريف[5] رهت مس حلڪ[6] ۾،
اَري هان پلٽوُ اُڙتا ڪوس هجار پچ بن[7] پلڪ ۾.
(ڀاڳو ٢، اَرل ١١٦)

من شريرروپي ملڪ جو حاڪم ٻڻيو وٺو آهي. لوڀ، موهہ ان جا آگياڪاري نوڪر آهن. ڪام، ڪروڌ سندس

---

١. اَعتراض. ٢. جنهن ڏانهن. ٣. جُتي. ٤. شرارتون ڪندو ٿو رهي. ٥. دشمن. ٦. ڳلي ۾ يعني اندر ۾.
٧. بنا پرن جي.

ٻانڪا سپاهي آهن جن جي مدد سان هو ڏهن ئي دشائن ۾ پنهنجو راڄ پيو هلائي. پاپ هنجو ٽيڪس وصول ڪرڻ وارو ۽ درمت سندس خزانچي آهي. پنجن اندرين ۽ پنجويهن پرڪرتين کي اهڙي چترائي سيکاري اٿس جو ڪنهن به طرح جيو سندس چار کان ٻچي نٿو سگهي:-

ملڪ سرير ۾ پيا نواب من،
لوڀ اؤ موهه ديوان جاڪي.
آمل[1] ڏس ڊس کها فوج ڪو راکه ڪيءِ،
ڪام اؤ ڪروڌ سيپاهه[2] ٻانڪي.
پاپ تحصيل وصول هوڻ لڳي،
ڪمت خزانچي رهيءِ تاڪي.
داس پلٽوُ ڪهيءِ پانچ پچيس ڪو،
پيا اختيار بي ايمان پاڪي.
(ڀاڳو ٢، ريکتا ٧٩)

پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته من کي مارڻ انهيءَ ڪري به مشڪل آهي جو اهو سوکيم کان سوکيم آهي. من نه ته هڏن ۽ ماس جو ٺهيل آهي ۽ نه ئي سندس ڪو روپ رنگ آهي. جيڪڏهن دشمن نظر ئي نه اچي ته پڪڙجي ڪنهن ڪي؟ اهو بيحد چنچل آهي. سندس گتيءَ کي سمجهي سگهڻ بيحد مشڪل آهي. هڪ پل ۾ ته پورن وئراڳي ٻڻجي سڀ ڪجهه ڇڏڻ لاءِ تيار ٿيو وڃي ۽ ٻئي پل ۾ سڄي سنسار تي راڄ ڪرڻ چاهي ٿو. هڪ پل ۾ روئي ته ٻئي پل ۾ کلي. ڪنهن پل ۾ ته لکن ڪوهن جي فاصلي تي پهچيو وڃي. مطلب ته لکين ڪوششون ڪرڻ سان به من ڪونه ٿو مري:-

من ماري مرتا نهين ڪنهي ڪوٽ اپاءِ.

---

١. راڄ. ٢. سپاهي، فوجي.

کيهي ڪومت اُپاءِ نهين ڪوئي من ڪي جاڻيءِ،
من ڪي من ۾ اؤر ڪوئي جڻ من ڪي مانيءِ.
هاڙ چام نهين ماس، نهين ڪيچ روپ نه ريکا،
ڪٿسي لاڳي هاٿ، نهين ڪوئو من ڪو ديکا.
چڻ ۾ ڪٿيءِ بئراڳ، چڻيءِ ۾ هوويءِ راجا،
چڻ ۾ روويءِ هنسيءِ، چڻيءِ ۾ آپ براجا.
پلٽوُ پلڪيءِ ڀري ۾، لاکه ڪوس پر جاءِ،
من ماري مرتا نهين، ڪيهي ڪومت اُپاءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٨٢)

من ڀروپي آهي. ڪڏهن هاٿيءَ وانگر هوُميءَ يا اهنڪار ۾ پيو جهوليندو آهي ته ڪڏهن لومڙيءَ وانگر چالاڪيءَ ۽ مڪاريءَ جي چال هلندو آهي. ڪڏهن ڪانءُ وانگر گندگي پيو ڳوليندو آهي ته ڪڏهن شينهن وانگر هنسڪ ۽ زوراور ٿجي نه ڪرڻ وارا ڪم پيو ڪرائيندو آهي. من جي چالاڪين کي سمجهي سگهڻ ڪو آسان ڪم ڪونهي:-

من هستي من لومڙي، من ڪاڳ من شير،
پلٽوُ داس ساچي ڪهيءِ، من کي اٿني ڦير.
(ڀاڱو ٣، صفحو ٧٧)

من ڪمتيءَ وارو آهي. سندس ورتي ٻاهر ۽ اندرين ڏانهن آهي. چورن جو سرتاج آهي، ٺڳ وانگر ڪنور آهي ۽ شي گڻن کي تياڳي اوگڻن ڏانهن وٺي ويندو آهي:-

پلٽوُ يهه من آدم هئه، چورن سي ٻڙه چور،
گڻ تج اؤگڻ گهت هئه، تان تي ٻڙا ڪنور.
(ڀاڱو ٣، صفحو ٧٧)

من ۾ مايا ٽئي منهن زور، نيچ، ڪمت وارا ۽ ضدي ضرور آهن پر انهن کي به وس ڪرڻ جو هڪڙو اُپاءُ آهي.

اُهو اُپاءُ آهي پوري ستگروءَ جي شرڻ وٺڻ ۽ ستگروءَ جي ٻڌايل جڳتيءَ انوسار مَن کي آندر شبد يا نام سان جوڙڻ. پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته سنت ستگرو اَکال پُرش وانگر اَمر ۽ اَبناسي هوندا آهن. جڏهن اسين اُنهنجي ٻڌايل جڳتيءَ انوسار پنهنجي اَندر نام جو ڏيئو ٻاريندا سين ته آتما کي اَندر نام جو امرت پيئڻ لاءِ ملي ويندو ۽ من ۽ مايا مان اُپڄن ٿيل ڪام، ڪروڌ، لوڀ، موهه وغيره سڀ جلي خاڪ ٿي ويندا. من مايا مان اُپڄن ٿيل اَگيان، اَوديا، ڀرم ۽ سنسن جو انڌيرو ۾ دور ٿي ويندو. گيان جو پرڪاش ٿي ويندو ۽ من روپي ڪارو نانگ وس ۾ اچي ويندو. ابناسي پرڀوءَ جو روپ سنت ستگرو ئي مَن روپي نانگ کي جهلي سندس سسي مروٽي سگهندو:-

ڪام اؤ ڪروڌ ڪو آگ بن جار ڪيءَ،
مها دل موهه مَدان ٿارا.
پاپ اؤ پن کي ڀرم ڪو چور ڪيءَ،
گگن کي بيچ اِڪ جوت ٻارا.
جيو امرت پيءَ چوئن آڪاس سي،
جگت سي ناٿيا ناگ ڪارا.
داس پلٽو ڪهي سنت سو اَمر هئي،
اُلٽ کي پکر تهون ڪال مارا.

(ڀاڱو ٢، رِيکتا ٨٩)

پورن سنت شاهن جا شاهه آهن، اُنهنجي اندر شبد جي غيبي ڌُن هر وقت وڄندي رهندي آهي. هو گيان ۽ ڌيان ۾ پورن هوندا آهن. سن منڊل جا واسي هوندا آهن. اندر پرماتما سان مليا پيا هوندا آهن. سندن سر تي رب جي نور جو ڇٽ ڇمڪندو آهي. لوڪ پرلوڪ ٻئي سندن در جا ٻڪاري هوندا آهن. جڏهن جيو ۾ اهڙي قسم جي سمرٿ پرش

جي در جو ڀڪاري ٻڌندو آهي تڏهن کيس اهڙيون خاصيتون بخشيون وينديون آهن، جيڪي جيوَ کي مايا جي مار کان بچائي وٺنديون آهن. پوءِ مَن مايا جيوَ جو وار به ونگو ڪونه ڪري سگھندا آهن:-

بادشاهه ڪا شاهه فقير هئه جي،
نؤبت غيب ڪا باجتا هئه.
گيان ڌيان ڪي فوج ڪو ساٿ ڪي جي،
صبر ڪي تخت پر گاجتا هئه.
لاهوت[1] خزانا معرفت ڪا،
سر نور ڪا ڇتر براجتا هئه.
پلٽو فقير ڪا گھر بڙا،
دين دنيا دونو ڀيک مانگتا هئه.
(پاڳو ٢، جھولنا ٨)

اَهڙو پورن سنت شبد سروپي، شبد اَپياسي مهاتما هوندو آهي. سندس لنوَ سدائين شبد سان جڙيل هوندي آهي ۽ اُن کي سهج سماڌيءَ جي اَوستا پراپت ٿيل هوندي آهي. هوُ پنهنجي شيوڪ جو ڌيان به اَندر شبد سان جوڙي ڇڏيندو آهي. جيڪڏهن شيوڪ سنت ستگروءَ جي پڌايل اُپديش تي هلندو ته اُن کي به پنهنجي ستگروءَ واري سهج سماڌيءَ جي اَوستا حاصل ٿي ويندي ۽ هوُ به مَن مايا جي سڀني وڪارن کان مڪت ٿي ويندو:-

ڌن آئيه جو گگن ڪي سو ميرا گرديئه.
سو ميرا گرديئه سيوا مئه ڪر هؤن واڪي،
سبد بر هئه غلطان[2] اَوستا اَئسي جاڪي.
نس دن دسا اَروڙ لکيه نا پڙکه پياسا،
گيان يوميي ڪي بيچ چلت هئه اَلٽي سواسا.

---

١. سن منڊل. ٢. مگن.

ٽِڪا سيتي آليت سوڌ ڦر سهج سماڌي،
پڄن ٽيل کي ڌار ساڌنا نرمل ساڌي.
پلٽوُ ٽن من وارڀي ملِيءَ جو اُنسا ڪونه،
ڌن آئيءَ جو ڳگن کي سو ميرا گردڻ.

(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۵)

سنگت جو اُثر هٿڙ سڀاوڪ آهي. پلٽوُ صاحب جن سمجهائين ٿا ته سنت جن خود چندن ۽ چندرما وانگر سيتل آهن، انهيءَ ڪري جيڪو به اُنهن جي شرڻ ۾ ٿو وڃي، اُن جي هر طرح جي جلن دور ٿيو وڃي. سنت جن خود سهج اُوستا ۾ لين هوندا آهن، انهيءَ ڪري اُنهن جي شرڻ وٺڻ وارا شخص به من مايا جي چنچلتا کان مڪت ٿي ٿا وڃن. سنت جن گيان جو سروپ هوندا آهن ۽ اُنهن جي شرڻ ۾ وڃي جيو من مايا جي سيني ڀرمن ۽ اُنهن جي شرارتن کان بچي ٿو وڃي:-

سيتل چندن چندرما، تنسي سيتل سنت.
تنسي سيتل سنت، جگت کي تاپ بجهاوڻ؛
جو ڪوئي آويءَ جرت، مڌر مک بچن سناوڻ.
ڌيرج سيل سڀاوَ، ڇما نا جات بکاني؛
ڪومل اَت مرد ٻئن، بجر ڪو ڪرلي پاني.
رهن چلن مسڪان، گيان کو سکند لڳاوڻ؛
لين تاپ مٽ جاءِ، سنت کي درسن پاوڻ.
پلٽوُ جوالا اُدر کي، رهيءَ نه مٽيءَ ترنت؛
سيتل چندن چندرما، تنسي سيتل سنت.

(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۲۳)

من مايا جي ڄار ۾ ڦاٿل جيون کي انهيءَ ڄار مان ڇڏائي پرماتما سان ملائي ڇڏڻ، اهوئي پورن سنتن جي ڌڻهه ڌارڻ جو اصلي مقصد هوندو آهي. پورن سنت پرماتما جو روپ

هوندا آهن، اِنهيءَ ڪري ئي پرڀوءَ واري ڪرپا ۽ دَيا ڀاوَ سنتن
۾ بہ هوندو آهي. هُو پرڀوءَ وانگر نِسوارٿ هوندا آهن ۽
پرڀوءَ وانگر ئي سمدرشي ۽ دَيالو بہ هوندا آهن. هُو چڱي
مندي، دُک سُک ۽ دشمن دوست جي دوئِت کان مٿي هوندا
آهن، اِنهيءَ ڪري هر پرڪار جا ڪشٽ سهندي بہ نندي
وڏي، دشمن دوست، مطلب تہ سڀني کي هڪجهڙو پيار
ڪندا آهن. سنت مَن ۽ مايا جي ڀيانڪ سمنڊ ۾ ڦاٿل جيون
کي پار لنگهائڻ جي واسطي سنسار ۾ ايندا آهن ۽ خود نربل
جيون جي نزديڪ پهچي ڪين پنهنجو هٿ پڪڙائي پار اُتاريندا
آهن:-

پر سوارٿ کي ڪار ني، سنت ليئا اَؤتار.
سنت ليئا اَؤتار، جگت ڪو راهہ چلاوڻ هِ
ڀگت ڪرڻ اُپديس، گيان دي نام سناوڻ هِ.
پريت بڙهاوڻ جگت ۾، ڌرتي پر ڊوليڻ هِ
ڪتنو ڪهيءِ ڪئور، ٻچن وي امرت بوليڻ هِ.
اُنکو ڪيا هِتہ چاهہ، سهت هِتہ دُک گهنيرا
جو تارن ڪي هيت، ملڪ ڦرتي بهتيرا.
پلٽو ستگرو پاءِ ڪي، داس ڀيا نرواڻ
پر سوارٿ ڪي ڪار لي، سنت ليئا اَؤتار.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٤)

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا تہ حقيقت ۾ تہ مَن مايا جي
جار ۾ ڦاٿل جيون کي ٻنڌنن کان مُڪت ڪرڻ لاءِ اُهو نراڪار
پرماتما خود سنت ستگروءَ جو روپ ڌارڻ ڪري سنسار ۾
ٿو اچي. سنتن جو روپ ڌاري اُهو پرماتما خود جيون کي
پنهنجي ڀڳتيءَ جو سچو رستو ڏيکارڻ جو ڪارج ٿو ڪري.
پورن ستگرن جو ٻاهران تہ سرگڻ روپ ڏسڻ ۾ ايندو آهي،
پر اندر ۾ نرگڻ سان اَڀيد هوندا آهن، اِنهيءَ ڪري هريءَ ۽
هريءَ جي جن کي ٻہ الڳ هستيون سمجهڻ ڀاري اگيانتا آهي:-

هر هر جن کو دوءِ کهيءِ، سو نر نر کيءِ جاءِ.
سو نر نر کيءِ جاءِ، هر جن هر انتر نــاهين؛
قــؤلن ۾ جيون ياس، رهيءِ هر هر جن ماهين.
سنت روپ اُوتار، آپ هر ڏر کيءِ آئي؛
يکت کريءِ اُپديس، جگت کر راهه چلائي.
اؤر ڏري اوتــار، رهــيءِ نــرگن سنجگتا؛
سنت روپ جب ڌريءِ، رهيءِ نرگن سي مکتا.
پلٽوُ هر نــارد سيتي، اهت کها سمجهاءِ؛
هر هر جن کو دوءِ کهيءِ، سو نر نر کيءِ جاءِ.
(پاڱو ۱، کنڊلي ٣٢)

پلٽوُ صاحب جن اِشارو ٿا ڪن ته مکتي يا پرڀو پراپتيءَ جو ساڌن ته نام آهي، پر نام جا داتا يا ڀنڊاري پورن سنت هوندا آهن. سنتن جو نــام سان ايــا نــام جو سنتن سان گهرو پيار آهي. نــام سنتن جي اندر پرگهٽ هوندو آهي، اِنهيءَ ڪري هوُ ٻين جيون کي به نام سان جوڙڻ جي جُڳتي سمجهائيندا آهن. پلٽوُ صاحب جــن دعوي سان ٿــا چون ته ڪو شخص ڪروڙن قسمن جا شـبـ ڪرم ڇونه ڪري، بنا ڪنهن سنت سنگروءَ جي سهائتا جي، ڪنهن کي به نام جي پراپتي ڪرڻ ٿي سگهندي. هــن سرشٽيءَ جــي سرجڻهار جــو اِهو اٽل ۽ انادي قانون آهي ته سچي نام جي ذات صرف پورن سنگروءَ سوتان ئي ملي سگهندي:-

سنت سنيهي نــام هئه نام سنيهي سنت.
نام سنيهي سنت نــام کو وهي ملاوينت،
وي هئه واقف ڪار ملن کي راهه ٻتاوينءَ.
جب لــپ ڀيرت برس ڪرائين ڀهتيرا ڪرئي،
بنا وسيلا سنت نام سي ڀيٽ نه هوئي.
ڪوٽن ڪريءِ اُپاءِ، پلڪ سگرئو سي آويءِ،

سنت دواري جاءِ نام کو گھر تب پاويءِ.
پلٽوُ يهه هئه پران پر آد سيٽي اوٗ انت[1]،
سنت سنيهي نام هئه نام سنيهي سنت.
(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۱۴)

جنهن شبد يا نام جي سنت جن مهما ٿا ڪن، اهو لکڻ، پڙهڻ يا ڳالهائڻ جو مضمون ڪونهي. ڪنهن ڀاشا يا ٻوليءَ جو ڪو خاص لفظ ڪونهي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته جنهن نام جي مان مهما ڪري رهيو آهيان، ان جو ڪو به نالو ڪونه آهي. اهو نام اناميِ آهي، نرآڪار آهي ۽ رنگ روپ کان نيارو آهي. اهو نام ٻاهرين اکين سان نظر ڪونه ايندو. انکي سنت جن اندر جي غئبي اک يا دويه درشٽيءَ سان ڏسندا آهن. سنسار جي باقي هرڪا وستو ڪوڙ آهي ۽ ناسونت آهي. نام ئي هڪ سار وستو آهي، نام ئي هڪ سچ آهي. اهو ڪٿي ٻاهر ڪونه آهي. جڏهن سرت ڳگن کي چيري اندر مٿي چڙهندي آهي تڏهن ڪيس سهج سماڌيءَ جي انوکي اوستا حاصل ٿيندي آهي، انهيءَ اوستا ۾ سرت کي شبد يا نام جي پربل ڌن ٻڌڻ ۾ ايندي آهي ۽ نام جو اچرجميه پرڪاش به نظر ايندو آهي:-

جو ڪوئي چاهيءِ نام تو نام انام هئه،
لکن پڙهن ۾ ناهين نهه اڇر ڪام هئه.
روپ کهو انروپ پَوَن انريک ٿي،
اَري هان پلٽوُ، غئب درشٽي سي سنت نام وهه ديکٽي.
نام ٻور هئه گپت ڪوئو نهين جانتا،
نهه اڇر نهه روپ درست نهين آوتا.
رنڪار آڪار پَوَن ڪو ديکنا،

---

۱. هڪ پکو نيم آهي جيڪو سرشٽيءَ جي آد کان هلندو آيو آهي ۽ انت تائين هلندو رهندو.

اَري هان پلٽوُ، ديکهت هم اِڪ سنت اؤر سب پيکنا.
ڦوٽ گيا آسمان سبد کي ڌمڪ پر،
لگي گگن پر آگ سرت کي چمڪ پر،
سيس ناگ اؤ ڪمٺ لگي سب ڪانپني،
اَري هان پلٽوُ، سهج سماڌ کي دسا خبر نهين آپني.
(ڀاڱو ٢، اَرل ٢، ٣ ۽ ٤)

پلٽوُ صاحب جن اِنهيءَ سچي نام کي "نج نام" به چيو آهي. شبد يا نام کي سنسار جو ڪرتا ٿا چون ۽ اِشارو ٿا ڪن ته جيڪي ڪجهه نام پيدا ڪيو آهي اُهو ناس ٿي ويندو آهي، پر خود نام يا شبد کي ڪڏهن به ناس ڪونه ٿيندو آهي. سڄو سنسار هلڻهار آهي. بنا نام يا شبد جي دنيا جي ڪابه وستو جيوَ سان گڏ ڪونه ويندي. اِنهيءَ ڪري جيوَ کي گهرجي ته پنهنجو ڌيان هر طرف کان هٽائي صرف "نج نام" سان جوڙي:-

راکه پرواهه تو اِڪ نج نام کي،
خلق ميدان پر باند ٽاٽي.
مير اُمراوَ دن چار کي پاهنا،
ڇوڙ گهر مانهه دولت هاٿي.
پڪڙ لي سبد جن توهه پيدا ڪيا،
اؤر سب هوئنگي خاڪ ماٽي.
داس پلٽوُ ڪهي ديکه سنسار گت،
بنا نج نام نهين ڪوئي ساٿي.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٦)

اِنهيءَ نام کي پلٽوُ صاحب جن اهڙو "مها ديپڪ" چيو آهي جيڪو بنا ڪنهن تيل ۽ وٽ جي هرهڪ جيوَ جي اکين جي پُٺيان ٻري رهيو آهي. فرمائين ٿا ته جڏهن جيوَ پوري ستگروءَ جي ٻڌايل جڳتيءَ موجب تن، اِندرين ۽ پرڪرتين

جي اوستا کان مٿي چڙهي وشيہ وڪارن تي جيت حاصل ٿو
ڪري، تڏهن سرت پنڊ جا ڇهہ چڪر لنگهي اندر داخل ٿي
ٿئي. اُتي پهچي آتما کي اندر انيڪ چندرما، تارا ۽ سورج
نظر ايندا آهن. اِنهيءَ ديپڪ جو پرڪاش اگيانتا جي انڌيري
کي دور ڪرڻ وارو ۽ آتما کي سچي نرمل نور سان ڀرپور
ڪرڻ وارو آهي:-

گرو پورا مايءَ گيان ساڌن ڪريہ،
پڪڙ کي پانچ پچيس ماريہ.
آتما ديو هئہ پنڊ ڪا ڏئهرا،
ڪام اؤ ڪروڌ بن آگہ جاريہ.
چند اؤ سؤر تنهہ ڪوٽ تارا اُگيہ،
پران واهو سيتي نت ماريہ.
گگن کي بيچ ۾ ٽيل باتي بنا،
داس پلٽوُ مها ديپ باريہ.
(ڀاڱو ٢، ريڪتا ٢)

نام جو اِهو ڏيئو هرڪنهن جيوَ جي اندر اکين جي پنيان
”اُبتي کوهہ“ ۾ ٻري پيو. پلٽوُ صاحب جن اسانجي سر کي
”اُبتو کوهہ“ چيو آهي. کوهہ جو ترو هيٺ ٿيندو آهي، پر
اسانجي سر جو ترو مٿي آهي. فرمائين ٿا تہ اِنهيءَ اُبتي کوهہ
۾ بنا تيل ۽ بنا وٽ جي هڪ اگم جو ڏيئو نرنتر ٻري رهيو
آهي، پر بنا پوري ستگروءَ جي رهنمائيءَ جي اندر جي سن
۾ ٻرندڙ اِهو ڏيئو نظر ڪونہ ٿو اچي. اِنهيءَ ڏيئي جي جوت
مان شبد يا نام جي اگم ڌن وڃي رهي آهي. ستگروءَ جي
ٻڌايل راهہ موجب سرت کي اکين جي پنيان ايڪاگر ڪري
سن سماڌيءَ جي اوستا حاصل ڪرڻ وارو جيوُ اِنهيءَ ڏيئي
کي ڏسي بہ سگهندو ۽ پرم آنند جي داتا دوي ڌن کي
ٻڌي بہ سگهندو:-

ألٽا ڪوُٺا گگن ۾ تس ۾ جري چراغ.
تس ۾ جري چراغ، بنا روغن بن باتي؛
ڇهه رت بارهه ماس، رهت جرتي دن راتي.
ستگرو ملا جو هوء، تاهه ڪي نظر ۾ آوي؛
بن ستگرو ڪوئو هوء، نهين واڪو در ساوي.
نڪسي اِڪ آواز، چراغ ڪي جو تهن ماهين؛
گيان سماڌي سني، اؤر ڪوئو سنتا ناهين.
پلٽو جو ڪوئي سني، تاڪي پوري ڀاگ؛
ألٽا ڪوُٺا گگن ۾، تس ۾ جري چراغ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٦٩)

هاٿرس جي مشهور سنت تلسي صاحب جن به اندر جي أبتي کوهه کي آتمڪ گيان ۽ آتمڪ پرڪاش جو ڀنڊار چيو آهي:-

لکه آڪاس اوندا ڪوُٺا، هوُٺا نور ڪا بيج.
هوٺا نور ڪا بيج، جوت ۾ جهلڪ دکاوا؛
پيا پرڪاس أجار، جهلڪ آئر درساوا.
مانسروور گهاٽ باٽ، سوئي نرکه نهارا؛
سکمن لڳي سماڌ، ساڌ کر أتري پارا.
تلسي جن جن لکه ليئا، أن باندي پتي پنچ؛
لکه آڪاس اوندا ڪوُٺا، هوُٺا نور ڪا بيج.
(شبداولي ١، ڪنڊلي ١٦)

ڪبير صاحب جن به اندر جي جوت کي ”أگم جو ڏيئو“ چيو آهي جيڪو بنا تيل ۽ وٽ جي سدائين هر ڪنهن جي اندر ٻري رهيو آهي: ”ديوا بلي أگم ڪا بن باتي بن تيل.“
گرو نانڪ صاحب جن به انهيءَ جوت جي پرڪاش ۽ انهيءَ مان نڪرندڙ شبد جي أگم ڌن ڏانهن اشارو ڪيو آهي. فرمائين ٿا ته پنهنجي اندر انهيءَ پرڪاش ۽ ڌن (باڻي) کي ٻڌڻ

سان اَڪال پرش سان لنؤ لڳي ويندي آهي : ”انتر جوت نرنتر باڻي، سانچي صاحب سيءِ لِوَ لاڳي“ (آد گرنٿ، صفحو ٦٣٤). دادوُ صاحب جن فرمائين ٿا: ”انهد باجي باجيئي، امرا پـريِ نواس، جـوت سـروپي جڳمگه ڪوئي نرکيءِ نج داس.“ ڪنهن سنت مهاتما اِنکي پرڪاش ميه ڏٺ چيو آهي ته ڪنهن ڏٺ ميه پـرڪاش. پر انترمکه ابياس ڪري اَندرين روحاني منڊلن ڏانهن وڃڻ واري هر مهاتما ڪنهن نه ڪنهن روپ ۾ اندرئين شبد يا نام ڏانهن اِشارو ڪيو آهي. پوري ستگروءَ جي اندر اِهو پرڪاش يـا شبد پرگهٽ هوندو آهي ۽ هوُ پنهنجي شش کـي ٻه اِنهيءَ سان جوڙي ڇڏيندو آهي. روحانيت جي سادنا ۾ سنت ستگروءَ جو مول ڪارج ئي اِهو آهي ته هوُ شش جي آتما کي اندر نام جي پرڪاش يـا شبد ڏن ۾ لين ڪرڻ ۾ مدد ڪري:-

پلٽوُ جو ڪوئي ديکيءِ، جس کي سرنا ڀاڳ ।
اُلٽا ڪوُپ هئه گگن ۾، جس ۾ جـري چراغ.

(ڀاڳو ٣، ساکي: مشرت)

شبد جي ڌن سڪنڌ مان اچي رهي آهي ۽ اکين جي پٺيان گونجي رهي آهي. جڏهن ڪو شش ستگروءَ جي آگيا انوسار پنهنجي سرت کي اِنهيءَ شبد ۾ لين ڪري ڇڏي، تڏهن اُهو شبد يا نام، سرت کي پاڻ ۾ لين ڪري واپس سڪنڌ ڏانهن وٺي ٿو وڃي. اِهـا اندر جي نوراني ڌن پرم ستيه جو پرڪاش آهي. گرو امرداس جن اِنهيءَ نام يا باڻيءَ کي سهج باڻي، سکدايڪ ۽ گيان سان ڀرپور پرم ستيه چئي ورڻن ڪيو آهي. اِها باڻي هر طرح جي آشائن ترشنائن کي شانت ڪرڻ وارو امرت آهي، هر قسم جي ڀرم ۽ اگيانتا جي اندهڪري کي نـاس ڪرڻ وارو پـرڪاش آهي ۽ پنهنجو پاڻ سڃاڻڻ وارو سهج سادن آهي. اِهو پـرم ميه ۽ شانتيءَ جو داتـا پوچن، ستگروءَ جي ڪرپا سان ئي ملندو آهي:-

ڀاڻ ڀوڄن ستگر تنيءَ پائي، انرس چڙکي هر رس من وسائي.
سچ سنتوکہ سهج سک باٽي، پوري گر تي پاوڻيا.
ستگر نہ سيوڪ موڪہ اُنڌ گوارا، ڦر اوءَ ڪٿهہ پائن موکہ دئارا.
مر مر جنمهہ ڦر ڦر آوهہ، جم در چوٽا کاوڻيا.
سبدي سبد جانهہ تا آپ پڇاڻهہ، نرمل باٽي سبد وکاڻهہ.
سچي سيو سدا سک پائن، نوَ ندَ نام من وساوڻيا.
(محلا ٣، صفحو ١١٥)

انهيءَ مارگہ کي پورن سنتن سرت شبد جو ميلاپ بہ چيو آهي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا تہ جڏهن مهنجي سرت شبد ۾ سمائجي وئي تڏهن مونکي پرم آنند جي پراپتي ٿي وئي ۽ آتما پرماتما ۾ اهڙي طرح سمائجي وئي، جهڙي طرح بوند ساگر ۾ سمائجي ويندي آهي. جڏهن آتما شبد ۾ لين ٿي وئي تہ من اندريون بہ وس ۾ اچي ويا، هر طرح جي بيائي يا دوبِت من مان نڪري وئي، من مايا جا سڀئي ڪشت ختم ٿي ويا ۽ آتما نرمل ٿي آواگون يعني چوراسيءَ جي چڪر مان هميشه جي لاءِ آزاد ٿي وئي:-

سرت سبد کي ملن ۾، مجهکو ڀيا آنند.
مجهکو ڀيا آنند، ملا پاني ۾ پاني؛
دوئو سي ڀاسوت نهين، مل کيءَ الگاني.
ملک ڀيا سلطنت، ملا حاکم کو راجا،
رعيت کريءَ آرام، کول کي دس دروازا.
چوٽي سکل بياد، مٽي اندريُن کي دبڌا؛
کو اَب کريءَ اُپاڌ، چوراسي مل گئي ڪنيڌا.
پلٽوُ ستگرو صاحب، ڪاٽَہ ميري بند؛
سرت سبد کي ملن ۾، مجهکو ڀيا آنند.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٨٩)

ڪبير صاحب جن فرمائين ٿا تہ هرهڪ جيو جي اندر هردم

شبد جي سهج ڌن وچ رهي آهي. سرت کي اُن شبد ڌن
سان جوڙڻ سان ئي من شانت ٿي ويندو آهي ۽ سرت شبد
سان ملي شبد جو روپ ٿي ويندي آهي، جيئن ته قطرو سمنڊ
۾ ملي سمنڊ جو روپ ٿي ويندو آهي. اهو سهج ڪارج
آهي، جنهن ۾ ڪنهن به قسم جي ٻاهرين ڪرم جي ڪابه
ضرورت ڪانه آهي:-

١. سهجي هي ڌن هوت هئي، هردم گهٽ ڪي مانهه؛
نام رَتن اسٿر ڀيا، مک ڪي حاجت ناهه.
(ڪبير ساکي سنگرهه)

٢. سرت سبد ميلا ڀيا، گيان ڪٿت ڀيا لين؛
سرت سبد ايڪو ڀيا، جل هي هوئي گيا مين.
(ڪبير ساکي سنگرهه)

دادوءَ صاحب جن به فرمائين ٿا ته شبد ئي سڀ جو ڪرتا،
ڌرتا ۽ هرتا آهي ۽ شبد ئي روحاني اُنتيءَ، نرمل گيان ۽
نراڪار پرڀوءَ جي پراپتيءَ جو هڪ ئي سادن آهي:-

١. (دادوءَ) سبديئہ بنڌا سب رهيہ، سبديءَ سب هي جاءِ؛
سبديئہ هي سب اوپجيہ، سبديئہ سبي سماءِ.
(ڀاڱو ١، شبد ٢)

٢. (دادوءَ) سبديئہ هي سوکم ڀيا، سبديئہ سهج سمان؛
سبديئہ هي نرگڻ مليہ، سبديئہ نرمل گيان.
(ڀاڱو ١، شبد ٤)

گرو نانڪ صاحب جن به فرمايو آهي ته سچي آتمڪ سک
جي پراپتيءَ جو هڪ ئي سادن آهي ته سرت کي اندر شبد
۾ لين ڪرڻو آهي. شبد ۾ لين ٿي آتما پرم پتا پرماتما ۾ سمائجي
ويندي آهي ۽ اُن جي اندر سچو سک ۽ سچي شانتي پيدا
ٿي ويندي آهي. هن سنسار ۾ من ۽ اندرين کي وس ۾

ڪرڻ جو ۽ سچي سک کي حاصل ڪرڻ جو نه ٻيو ڪو ساڌن يا رستو آهي ۽ نه ئي ڪنهن ساڌن جي باري ۾ سوچڻ جي ضرورت ئي آهي:-

رام نام من بيڌ ٿا اَور ڪ ڪري وچار،
سبد سرت سک اوپجيءَ پرڀ راتا سک سار.

(مهلا ١، صفحو ٦٢)

حقيقت ۾ سرت کي اندر شبد سان جوڙڻ، اهوئي سنتن جي روحاني اُپديش جو سار آهي. انهيءَ ڪري ئي سنتن جي مارگ کي شبد يوگ مارگ يا سرت شبد يوگ به چيو ويندو آهي. تلسي صاحب جن ”گهٽ رامائڻ“ ۾ فرمائين ٿا ته سڀني سنتن جو مارگ اهوئي آهي ته سرت کي شبد ۾ لين ڪري پرم پد جي پراپتي ڪريو:-

سرت مليءَ سبد ۾ جائي، يه سڀ سنتن پنٿ ٻتائي.

پلٽو صاحب جن سرت شبد مارگ جو هن ريت ٿا بيان ڪن ته اهو اهڙو قدرتي ۽ سهج ساڌن آهي جنهن ۾ ڪنهن به بناوٽي ڪرم ڪانڊ واسطي ڪا به جڳهه ڪونهي. فرمائين ٿا ته جڏهن اندر شبد جو جهرڻو نڪري نروار ٿيندو آهي ته جيو کي روحاني ترقيءَ جي لاءِ ئي ڪنهن ساڌن جي ضرورت ڪونه رهندي آهي. انجي اندر شبد جي جوت پرگهٽ ٿي ويندي آهي ۽ ڪيس سهج سماڌيءَ جي اها انوکي اوستا ملي ويندي آهي جنهن ۾ آتما جي مٿان چڙهيل دوئيت يا ٻيائيءَ جا سڀ پردا هٽي ويندا آهن ۽ آتما هميشه جي واسطي شبد يا پرماتما ۾ سمائجي ويندي آهي:-

جوگ جگت آسن نهين، ساڌن نهين ڀيک.
ساڌن نهين ڀيک، ساڌن سڀ ڪيءَ ڇوڙنا؛
لاگي سهج سماڌ، سبد ٻرهمانڊ ۾ ڦوڙنا.

کنچن ٽنڪ هوءِ، ٽيل ڦل لاڳي ڏارا؛
جوت نرنتر ٻريءَ، دسو دس پيا اُجيارا.
گيان ڌيان سڀ ڇُوٽ، ڇُوٽ سنجم چترائي؛
تن کي سڌ گئي ٻسر، اَرُوڙ اوستا آئي.
پلٽوُ مٺ ڀڄن پيا، رهي نه دوجي ٽيڪ؛
جوڳ جڳت آسن نهين، ساڌن نهين ٻيڪ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٩٠)

پلٽوُ صاحب جن ٻئي هنڌ فرمائين ٿا:-

سرت سهاڳڻ الٽ ڪيءِ ملي سبد ۾ جاءِ.
ملي سبد ۾ جاءِ ڪنت کو بس ۾ ڪينها،
چليءَ نه سو ڪيءِ جور جاءِ جب سڪتي ليٺها.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٢٦)

پرڀوءَ جي انهيءَ مڪتي داتا شڪتيءَ کي ئي سنتن رام نام به چيو آهي. سنتن جو رام، ڪيشو، ماڌو، مراري ۽ گسائين يا ٻيو ڪو اتهاسڪ شخص ڪونهي بلڪ اهو نرآڪار پرماتما يا رام نام آهي جيڪو رچنا جي ڪڻ ڪڻ ۾ وياپڪ آهي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته شبد، نام يا رام نام جو ورڻن سڄو سنسار ٿو ڪري، پر جنهن نام کي سنت جن سرو شڪتيمان، سرو وياپڪ، سرو گياتا، آنند روپ، سهج روپ ۽ گيان روپ ٿا چون، اُن نام کي حاصل ڪرڻ ڪو آسان ڪونهي. انهيءَ رام نام جي پراپتي ڪنهن ورلي گرمک کي ٿيندي آهي، جيڪو هر طرح جي آشا ترشنا ۽ هؤميءَ ممتا کي ماري پنهنجي ڌيان کي شرير مان ڪڍي اندر جي "گگن غفا" ۾ ڪٺي ٿو اچي. اهڙو گرمک ستگروءَ جي ڪرپا سان سنسار جي طرف سمهي ٿو پوي ۽ اندر ڏانهن جاڳي ٿو اٿي. اُن کي سماڌيءَ جي اها نهچل اوستا پراپت ٿيو وڃي جنهن ۾ اندريون ۽ پنجرهن پرڪرتين کي پار ڪري اندر شبد يا

نام سان ميلاپ ٿيو وڃي. انهيءَ اوستا ۾ پهچي ٿي ڪايا ڪلپ ڪرڻ وارو سچو نام ٿو ملي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته اُنهيءَ شبد، نام يا باڻيءَ جو رس چوڻ يا ٻڌڻ جي وستو ڪونهي، پر انڀو جي وستو آهي:-

نام نام سڀ ڪهت هئن، نام نه پايا ڪوءِ.
نام نه پايا ڪوءِ، نام ڪي گت هئن نياري؛
وهي شخص ڪو مليءِ، جنهون ني آسا ماري.
هؤن ڪو ڪريءِ خوس، هوش ناڻن ڪو راکيءِ؛
گگن گفا ڪي بيچ، پيالا پريم ڪا چاکيءِ.
ڀريءِ ڀوک پياس، جاءِ من رنگ ۾ لاگيءِ؛
پانچ پچيس رهي وار، سنگ ۾ سوئو ڀاگيءِ.
آپئي رهيءِ اڪيل، ٻوليءِ ٻهه مٺي باني؛
سنتيءِ اَب وهه ٻيءِ، ڪها مٺن ڪهون بکاني.
پلٽوُ گرو پرتاپ ٿين، رهيءِ جگت ۾ سوءِ؛
نام نام سڀ ڪهت هئن، نام نه پايا ڪوءِ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١)

جنهن کي پلٽوُ صاحب جن اندر جو "گگن" يا "گگن گفا" چيو آهي، اُن کي ٿي "ڪايا جي ڪاشي" به چيو اٿن. جڏهن جيو سمرن ۽ ڌيان جي مدد سان اندر ٿو پهچي تڏهن هوُ اندر جي ڪاشيءَ ۾ پهچي ٿو وڃي، جتي ڪيس ستگروءَ جي نوري سروپ جو درشن ٿيندو آهي. پوءِ ڪيس اها سوجهي پوندي آهي ته ستگرو سدائين اندر سندس هر طرح سان سهائتا ۽ سنڀال ڪري رهيو آهي: "ستگرو اُهوان بسيءِ، جهان ڪايا ڪي ڪاسي" (ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٩٧). پر ڪايا جي ڪاشيءَ ۾ رهندڙ ستگروءَ سان ميلاپ تڏهن ٿيندو آهي جڏهن جيو پهريان شريرن يا اندرين کي ساڌي ۽ اُنهن کي ستگروءَ جي شيوا ۾ لڳائي.

ستگروءَ جي سيوا ڪهڙي آهي؟ من ۽ آتما کي هن سنسار ۽ شرير مان ڪڍي اکين جي پُتلين کٽي اچڻ ۽ من کي اِسٿر ڪري اندر جي پرم لت سان جوڙڻ. جڏهن جيو اهڙي طرح جي ڀڳتي يوگ جي ساڌنا ٿو ڪري ته اُن جي اندر اهڙو سچو وئراڳ ٿو جاڳي، جنهن ۾ هنا گهر ٻار ڇڏڻ جي، ۽ ٻنا قوم، مذهب، ملڪ، ويس وغيره بدلائڻ جي، گهر ويٺي ئي نام يا پرماتما جي ٻاري ۾ پورن گيان مليو وڃي:-

ڀلي داسا تن ڪريه، سو ٻئراڳ پرمان.
سو ٻئراڳ پرمان، سهوا ساڌن کي ڪيجيه؛
تب ڇوڙيه سنسار، ٻوجهه گهر هي ۾ ليجيه.
ڪاڍيه رس رس گوڙ، ڪڇڪ دن ڦري اُداسي؛
ستگر اُهوان بسيه، جهان ڪايا کي ڪاسي.
آسن سي درڙ هوه، گهٽاويه نيند اهارا؛
ڪام ڪروڌ ڪو مار، لتو ڪا ڪريءَ بچارا.
ڀگت جوگ کي پيچي، پلٽو اُپجيه گيان؛
ڀلي داسا تن ڪريه، سو ٻئراڳ پرمان.

(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۹۷)

اندرين "ڀنور غفا" يا "ڪايا جي ڪاشي"، جنهن کي سنتن مهاتمائن، تل، تيسرا تل، شو نيتر، موکه دئار، گهر در وغيره انيڪ نالن سان ياد ڪيو آهي، اُتي پهچي آتما جو اندروني روحاني سفر شروع ٿي ويندو آهي. آتما اندر شبد جي ڏوريءَ کي پڪڙي اندروني منزلن مان لنگهندي نج گهر ڏانهن وڌندي ويندي آهي. نج گهر کي ئي سنتن نج نام، پرم پد يا سچکنڊ وغيره چيو آهي. نج گهر جي راهه ۾ آتما کي انيڪ روحاني نظارا ڏسڻ ۾ ايندا آهن. آتما کي من، مايا ۽ ڪال جي انيڪ رڪاوٽن کي به پار ڪرڻو پوندو آهي. آخر سڀني منزلن پار ڪندي آتما شبد جي ذريعي ست لوڪ

روحي ساگر ۾ پهچي هميشه جي واسطي اُن ساگر ۾ ملي هڪ ٿي ويندي آهي. ٻلهُو صاحب جن اِنهيءَ سموري ساڌنا جو وهسيه ٻڌائو ورنن هن ريت ٿا ڪن :-

جوڳ ڪو ڀاءُ ڪيءَ جڳت ڪو ڏياءُ ڪيءِ،
گيان اَر ڌيان اِڪ گهاٽ ڪرنا.

اَسي سنگم مهڻءِ ڪڙڪ ٻجلي چٽيءِ،
اُسي ڪي سمس پر سرت ڌرنا.

سهس ڪوٽ اُونچ هٿ ٻيچ ۾ ٻان هٿ،
سانپڻي پڪڙ ڪي بور مرنا.

سهس گنجار ۾ پرملي[1] جهال هٿ،
جهل مل اُلٽ ڪي ڀؤن ڀرنا.

سنکني ڊنکني سور سب ڪرينگي،
سور سن اُهان سي نانهه ٽرنا.

ٻنڪ پهاڙ ۾ سانڪري گٽل هٿ،
گلي ڪي ڪنڌ ڪي ٻيچ جهرنا.

حد انهد ڪي ٻيچ ۾ جهنگلا،
سمهه ڪو ديک ڪي نانهه ڊرنا.

ڪرمني ندي پٿ ڀرمني ٽال هٿ،
ٽال ڪي ٻيچ ۾ رهتا آرنا.

چؤڪ سي نڪر ڪيءِ جاءِ باهر هٿا،
لٽ ڪو پڪڙ ڪيون ٻٽ رهنا.

سانورين محل پر لٽ ڪا جال هٿ،
لٽ ڪي جال سي ٽرت ڦرنا.

---

١. چندن وانگر سڳند ڀريل.

آٺون محل ۾ کهڪها ديوال[1] هئہ،
ديوال کو جهانڪ ڪي ڪوُد پڙنا.
داس پلٽوُ ڪيہ چوڙ من ڪسمسي،
پنٿ درياو ديدار ڪرنا.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٦٨)

پلٽوُ صاحب جن جيڪو اهو روحاني ياترا جو ورنن ڪيو آهي، لڳ ڀڳ اهڙو ئي بيان ڪبير صاحب جن جي شبد "ڪر نئنون ديدار محل ۾ پيارا هئہ" (سنتن جي باڻي، صفحو ١٧٠)، بيڻي صاحب جن جي شبد "اڙا پنگلا اوُر سکمنا" (آد گرنٿ، صفحو ٩٧٤) ۽ گرو نانڪ صاحب جن جي شبد "ڪايا نگر نگر گڙهہ اندر" (آد گرنٿ، صفحو ١٠٣٣) ۾ به ملي ٿو ۽ اها ڄاڻ به پوي ٿي تہ سڀني شبد مارگي پورن سنتن پنهنجي پنهنجي ٻوليءَ سان ساڳيو ئي اندرئين سفر جو حال ورنن ڪيو آهي ۽ هڪ ئي پرم سچ جي پراپتيءَ جو مارگ ڏسيو اٿن.

پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا تہ سنت ستگرو موهہ مايا جي ڄار ۾ ڦاٿل جيون کي پرم ستيہ جو گيان ڏيڻ لاءِ ئي ايندا آهن پر اڀاڳا جيو ٻيا تہ اُنهن تي ڀروسو ئي ڪونہ ڪندا آهن ۽ جي ٿورو گهڻو ڀروسو ايندو بہ اٿن تہ تن من سان اُنهنجي ڏسيل مارگ جي ساڌنا ڪونہ ڪندا آهن. دنيادار جيون جو جهڪاءُ اندرين جي ڀوڳن جي چاهنا ڏانهن هوندو آهي ۽

---

١. چين ۽ عرب ديش جي لوڪ ڪٿائن ۾ هڪ ديوار ۽ ڪڙڪيءَ يعني دريءَ جو ذڪر آهي، جنهن مان نهارڻ سان پرستان نظر ايندو آهي ۽ نهارڻ وارو خوشيءَ وچان وس کان ٻاهر ٿي ٽپو ڏيندو آهي ۽ غائب ٿي ويندو آهي. پلٽوُ صاحب جن جو اشارو اُنامي لوڪ (اٺين لوڪ) جي مارگ واريءَ دريءَ ڏانهن آهي.

اُنهن کي نام روپي املهه هيري جو قدر ڪونه هوندو آهي. ڪو به شخص اِنهيءَ املهه پدارٿ جي قيمت ڏيڻ لاءِ تيار ڪونهي. جيئن، جن جي ورتي ۾ سنساري آهي، اُنهن کي نام روپي امرت ڪَوڙو لڳندو آهي ۽ نام کان ڀڄندا آهن. ڀروڳي ولاس روپي روٽي کائڻ وارو شخص نام روپي هيرو کائڻ پسند ڪونه ڪندو آهي. پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته ستگرو ته سچو حڪيم آهي پر ڪير به اُنهيءَ ڏنل دوا کائڻ لاءِ تيار ڪونهي. ستگرو ته چندن وانگر سڳنڌ سان ڀريل آهي، پر دنيادار اهڙي بانس جي وڻ وانگر آهي جيڪو چندن جي پاسي ۾ رهندو آهي تڏهن به اُن تي چندن جي خوشبوءِ جو ڪو به اثر ڪونه پوندو آهي. ستگرو ته پارس آهي پر جيو روپي لوهه تي ڪَٽُ آهي جو ته اُن تي پارس جي سنگت جو ڪو به اثر ڪونه ٿو پوي. پلٽو صاحب جن اِشارو ڪن ٿا ته اُهي جيو ئي ستگروءَ وٽان نام روپي املهه ڌن حاصل ڪري ٿا سگهن جيڪي تن، من ۽ ڌن جو پيار ڇڏي جيئري ئي مرڻ لاءِ تيار ٿين ٿا وچن :-

ستگرو سڀ ڪو ديت هئه، ليتا ناهين ڪوءِ.
ليتا ناهين ڪوءِ، سڀس ڪو ڌريه اُتاري؛
وهي سڪس ڪو مليه، مريه ڪي ڪريه تياري.
ڪڙو بهت ست نام، دکهت ڪيه ڀريه سرڪا؛
روٽي کاوَن هار، کائيگا ڪيون ڪر هيرا[1].
اندا هوويه نيڪ[2]، بئد ڪا پت[3] جو کاويه؛
مليا گر کي باس، بانس ۾ نهين سماويه.

---

۱. اِئين چيو ويندو آهي ته هيرو کائڻ سان موت ٿيندو آهي. پلٽو صاحب جن جو اِشارو آهي ته نام جي اڀياس ۾ سنسار ڏانهن مرڻو پوندو آهي، پر اِندرين جي ڀوڳن جو غلام جيو اِئين ڪرڻ کان گهٻرائيندو آهي. ۲. نيڪ. ۳. دوا.

پلٽو پارس ڪيا ڪريءِ، جو لوها ڪوئنا هوءِ؛
ستگرو سڀ ڪو ديت هئه، ليتا ناهين ڪوءِ
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٨٧)

شاسترن ۾ انيڪ پرڪارن جي مڪتيءَ جو ورنن آهي پر پورڻ سنتن، جيون جي سامهون سڀ کان اُتم مڪتيءَ جو آدرش رکيو آهي، جنهن کي "جيون مڪتيءَ" جو نالو ڏنو اٿن. اها مڪتي خود جيئري ملندي ۽ تڏهن ملندي جڏهن هُو پورن ستگروءَ جي هدايت جڳتيءَ جي مطابق سمرن ڪري ۽ ڌيان جي مدد سان سرت کي شرير مان ڪڍي اندر شبد ۾ لين ڪندو. سنت نامديو جن فرمائين ٿا ته پنڊت مرڻ کانپوءِ مڪتي ڏيڻ جو واعدو ڪندا آهن، پر جيڪا مڪتي اسانکي جيئري ئي ملي سگهي اهائي اعتبار ڪرڻ جوڳي آهي، مرڻ کانپوءِ ملڻ واري مڪتيءَ جو ڪهڙو اعتبار؟:-

مُئي هُئي جئه ڏيهگي مڪت نه جانيءَ ڪوئلا.
(آد گرنٿ، صفحو ١٢٩٢)

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته گيان ڌيان جي سهائتا سان من کي وس ۾ ڪري جيئري ئي مڪتي حاصل ڪرڻ گهرجي:-

مڪتي مڪت سڀ ڪوچهت، مڪتي ڪهو ڪنهه پائيئي جي؛
مڪتي ڪي هات اؤ پانو نهين، ڪس ڀانت سيتي دکلائيئي جي.
گيان ڌيان کي بات ٻُجهيئي، يا من ڪو خوب سمجهائيئي جي؛
پلٽو مُئي پر ڪن ڏيکا، جيوت هي مڪت هو جائيئي جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٥٣)

جيڪي شخص هر طرح جي ٻين ڪرمن ۽ ڌرمن مان من کي ڪڍي ستگروءَ جي شرڻ ۾ پڪا ٿا رهن ۽ پنهنجي چت کي نام سان جوڙي ٿا رکن، اُنهن کي جيئري ئي مڪت ٿيڻ جي اُتم گتي حاصل ٿي ٿئي:-

ڪرم ڌرم سڀ ڇاڙ ڪيءِ پري سرن ۾ آءِ،
پلٽوُ مٽن جيئنتي مؤئا نام پروسا پاءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٥٤)

جيون مڪت ٿيڻ جي واسطي جيئري ئي مرڻ جي ڄاڻ هئڻ کپي. پورن سنتن جي فرمان مطابق جيئري ئي مرڻ جو مطلب آهي سمرن ۽ ڌيان جي مدد سان آتما کي شرير جي نون دوارن مان سميٽي شو نيتر يا ٽئين تل ۾ ايڪاگر ڪرڻ. پلٽوُ صاحب جن ڪيترن ئي هنڌن تي جيو کي ”جيئنت مريءَ“ جي تاڪيد ڪئي آهي ۽ انهيءَ اوستا کي سچو تياڳ به ٿا چون ڇو ته انهيءَ طريقي سان آتما من ۽ اندرين کان ورڪت يا اُداس ٿي نرليپ ٿي ويندي آهي. فرمائين ٿا:-

جيئنتيءَ مرنا ڀلا هئہ، نانهه ڀلا ٻيراڳ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٠٦)

اهڙيءَ طرح جيئري ئي مرڻ سان جيوُ ڀوساگر مان پار ٿي ويندو آهي ۽ هميشه جي واسطي سهج اوستا ۾ پهچي ويندو آهي:-

مرتي مرتي سب مري، مري نه جانا ڪوءِ،
پلٽوُ جو جيئنتي مري، سهج پرائن هوءِ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٩٩)

پر جيڪي انسان اگيانتا جي وس ۾ اچي ائين سمجهندا ٿا رهن ته اسين شڀ ڪرمن جي مدد سان مڪتي حاصل ڪري وٺنداسين، اُهي هن ڀوساگر ۾ غوطا کائيندا رهندا. ٻين پورن سنتن وانگر پلٽوُ صاحب جن به جيو کي خبردار ڪيو آهي ته پڃ ۽ پاپ ٻئي جيو کي چوراسيءَ جي چڪر ۾ ٻڌڻ وارا ٻنڌن آهن. پڃ ڪرڻ وارن کي پڃن جو ڦل ماڻڻ واسطي سنسار ۾ اچڻو پوندو آهي ۽ پاپ ڪرڻ وارن کي پاپن جو

برو ڦل ڀوڳڻ جي واسطي دنيا ۾ جنم وٺڻو پوندو آهي. مطلب ته هر طرح جا ڪرم ٻنڌنن ۾ ٻڌڻ وارا آهن. جيستائين هي جيو ٻج ۽ پاپ ٻنهي جي حدن کي پار ڪري شبد جي ڀروسي تي ڌڻين دوار ۾ نٿو پهچي ۽ بيشمار جنمن جي ڪرمن جي مٽل کي نٿو ڌوئي، تيستائين هو ڪڏهن به جنم مرڻ جي ٻنڌنن کان آزاد ڪونه ٿي سگهندو:-

پن جو ڪريء سو پن پاء هيء،
پن سي چڙن مرت لوڪ آويء.
ڪرم ڪو جيو سو سدا ڪرميء مهينء،
جنم اؤ مرن ڦر ڪرم پاويء.
پڙا وهء رهيء چؤراسي ڪي ڦير ۾،
چؤراسي ڪو ڇوڙ وهء ڪهان جاويء.
داس پلٽو ڪهيء دئار دسوان ڪمري،
راهه ۾ جاء سو مڪتي پاويء.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٤٥)

نام يا شبد جي ڏوريءَ کي پڪڙي ڌڻين دئار ۾ پهچڻ جي جڳتي سنت ستگروءَ وٽان ئي ملندي آهي. پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته تقدير جي لڪٽي کي مٽائڻ، چؤراسيءَ جي ٻنڌنن کي ٽوڙڻ ۽ پرماتما سان ملائڻ جي شڪتي صرف سنتن ۾ ئي هوندي آهي، انهيءَ ڪري سنتن جي شرڻ مضبوطيءَ سان پڪڙڻ کپي:-

داس پلٽو ڪهيء سنت ڪي سرن ۾،
لکا نصيب کو ميٽ ڊالا. (ڀاڱو ٢، ريکتا ٢٣)

پورن سنتن جي سنگت ۾ وهڻ سان ئي نام جو ڀيد ملندو آهي، نام جي ڪمائي ڪرڻ جو شوق پيدا ٿيندو آهي ۽ آتما من مايا جا ٻنڌن ٽوڙي نج گهر ڏانهن وڃڻ جي لائق بڻجندي آهي. انهيءَ ڪري پلٽو صاحب جن سادن جي سنگت

سنت شرڻ ۽ سچي ستسنگ تي بيحد زور ڏنو آهي. فرمائين ٿا ته بنا ستسنگ جي نه من مايا مان ڇوٽڪارو ملندو آهي ۽ نه ئي ڀرمن جو انڌيرو دور ٿيندو آهي:-

١. بنا ستسنگ نا ڇوٽيه مايا. (ڀاڱو ٢، ريکتا ٢٢)
٢. بنا ستسنگ نا ڀرم جائي. (ڀاڱو ٢، ريکتا ١٢)

فرمائين ٿا ته اسين جهڙي قسم جي سنگت ۾ رهنداسين، اهڙا ئي بڻجنداسين. چندن سان گڏ وڻ سان زهريلو نانگ به سيتل ٿيڻ لڳندو آهي. گيانين جي سنگت ۾ رهڻ سان مورک ڪنهن ڏينهن ودوان بڻجي ويندو آهي. گلن جي سڳنڌ سان ترن جو تيل به سڳنڌ ڀريو ٿي ويندو آهي. پارس کي ڇهڻ سان لوهه به سون بڻجي ويندو آهي ۽ ٿڌي هوا ملڻ سان ڪنول ڪمند ۾ به پنگر پيدا ٿيڻ لڳندو آهي. ساڳيءَ طرح سنتن جي سنگت ۾ رهڻ وارا نيچن کان نيچ انسان به شريرڪ، مانسڪ ۽ اڌياتمڪ روڳن کان مڪت ٿي ويندا آهن. سندن درمت يا من مت دور ٿي ويندي آهي ۽ هو گرمکتا جي اوستا ۾ پهچي پرماتما سان ملڻ جي قابل ٿي ويندا آهن:-

١. مليا[1] کي پرسنگ سي سيتل هووت سانپ.
سيتل هووت سانپ، تاپ کو ترت بجهائي؛
سنگت کي پرڀاو، سيتلتا وا ۾ آئي.
مورک گياني هوءِ، جاءِ گياني ۾ بيٺيءِ؛
ڦوُل الگ کا الگ، باسنا تل ۾ پيٺيءِ.
ڪنچن لوها هوءِ، جهان پارس ڇئي جائي؛
پلٽيءِ اُکنا ڪاٺ، جهان اُن سرديءِ پائي.
پلٽوُ سنگت ڪيئي سي، مٽتي تينئن تاپ؛
مليا کي پرسنگ سي، سيتل هووت سانپ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٨٠)

---

١. چندن.

٢. جو جو ڳا ستسنگ ۾، سو سو ٻڳرا جاءِ.
سو سو ٻڳرا جاءِ، ڦـوُل سنگ تيل ٻساڻاءِ
گياني کي سنگ پرا، گيان مورک ني جاڻا.
پارس کي پرسنگ، ٻگڙ گـا لوها جائي
لوها سي پا ڪنڪ، آپني جات گنوائي.
سلتا ڳٽي هـٺ ٻگـڙ، ملي گنگا ۾ جـائي
مليا کي پرسنگ، ڪاٺ چندن کهوائي.
پلٽوُ ڪاڳ سي هنس پا، اوُر ڪاڳ پڇتائي
جو جو ڳا ستسنگ ۾، سو سو ٻڳرا جائي.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٨٥)

اهـڙو خوشقسمت جيوُ سنتن وانگر ئي مـن، مايا، ڪال ۽ آواگمن جي دکن کان مڪت ٿي پرم سک جو ڀاڳيدار بڻجي ويندو آهي:-

سنتن سنگ آنند پرم سک.
جي ڪري سنگت گيان هوت هـٺ، مٽت سڪل دک دونڊ
اُنکي نڪٽ ڪال نهين آويءَ، نـوُمت جـات جـم ڦـند.
(ڀاڱو ٣، شبد ٢٠)

اِهو نيڪ آهي تہ سنتن جي سنگت ۾ گيان ۽ نام تہ ملي ۽ نام جي سادنا سان مڪتي تہ ملي، پر جيستائين من ۾ پرام جو ڏيئو ڪونہ ٻرندو، جيتوُ جو انڌڪار دور ڪونہ ٿي سگهندو. سچو پرام ۽ سچي ڀڳتي، سچي برهم ۽ سچو ويراڳ پريو پراپتيءَ جو مها منتر آهي. پلٽوُ صاحب جن جـي جيون ورتانت مان اِهو ظاهر آهي تہ اُنهن هر طرح جي ٻـاهرمکي ڪرم ڪانڊ، پنج دان، تيرٿ ورت، جپ تپ، پوجا پاٺ ۽ گيان ڌيان جي جڳهہ تي شبد يا نام جي انترمکہ سادنا کي ئي سچي ڀڳتيءَ

---

١. هتي "ٻڳڙا" اکر سڌريل جي ارٿ ۾ ڪم ۾ آندو ويو آهي.

جو درجو ڏنو ۽ انهيءَ ڳالهه تي زور ڏنائون ته شبد يا نام سان پريم ڪرڻ ئي پرماتما سان پريم ڪرڻ آهي.

سنتن شبد يا نام جي ساڌنا کي پريم مارگ يا ڀڳتي مارگ به چيو آهي. اهڙي ساڌنا ڪرڻ وارو پريمي پرماتما کي پرماتما جي خاطر ئي پيار ڪندو آهي. اهڙو پريمي نه سنسار جي دکن جي ڊپ کان ۽ نه ئي دنيوي خواهشون پوريون ڪرڻ جي خاطر، اُن پياري پريتم جي ڀڳتي ڪندو آهي. اُن جي هردي ۾ نه پريتم جي جدائيءَ جو تير چڀندو رهندو آهي ۽ جدائيءَ جي پيڙا ۾ هو تڙڦندو رهندو آهي:-

پريم بان جاکي لگا سو جانيگا پير.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٦٧)

اُنهيءَ پريميءَ کي پنهنجي پريتم کانسواءِ ڀير ڪجهه به مٺو ڪونه لڳندو آهي ۽ اُن جو پريتم کانسواءِ زندهه رهڻ ئي مشڪل ٿي پوندو آهي. هو پل پل ۽ کن کن پريتم جي ديدار جي واسطي تڙڦندو رهندو آهي:-

اَمان ميرا دل لگا، مجهه سي رها نه جاءِ.
مجهه سي رها نه جاءِ، بنا صاحب کو ديکي؛
جان تصدق[1] ڪرُون، لگيءِ صاحب کي ليکي.
مجهه کو پيا هئه روگ، جائيگا جيوَ همارا؛
اِکر دارُو نهي، مليءِ جو پريتم پيارا.
پڙا پريم جنجال، ذڪر[2] سيني ۾ لاڳي؛
مَن گر پڙي بيهوش، لوک کي لڄا ڀاڳي.
پلٽوُ سنگرو بند بن، ڪوُن سکيءِ سمجهاءِ؛
اَمان ميرا دل لگا، مجهه سي رها نه جاءِ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٦٣)

---

١. قربان. ٢. سمرن.

اهڙو پريمي، پريتم جي سچي پريم، اُنجي سچي ڀڳتي، سچي پوڄا ۽ آرادنا کانسواءِ ٻئي ڪنهن به ساڌن ڏانهن ڪونه نهاريندو. کيس اها خبر آهي ته هٺ يوگ ۽ پراڻايام آدي اُنهن ساڌنن ۾ فقط ڪايا کي ڏکي ڪرڻ سان، سندس پريتم پرسن ڪونه ٿيندو. هُو هر طرح جي ٻاهرين ساڌنن کي تياڳي سچيءَ دل سان پريتم سان پيار ڪندو آهي ۽ شبد يا نام جي سهائتا سان اندر پياري جو ديدار ڪرڻ جو يتن ڪندو آهي:-

اِڪ ڀڳت مين جانون، اؤر جهوٺ سب باٽ.
اؤر جهوٺ سب باٽ، ڪريءَ هٺ جوگ اناڙي؛
ڀرهم دوش وهه ليءَ، ڪايا ڪو راکيءَ جاري.
پران ڪريءَ آيام، ڪوئي ڦر مدرا ساڌيءَ؛
ڌوتي نيتي ڪريءَ، ڪوئي ليءَ سواسا باندِيءَ.
آنمن لاويءَ ڌيان، ڪريءَ چؤراسي آسن؛
ڪوئي ساکي شبد، ڪوئي تپ ڪس ڪيءَ ڀاسن.
پلٽو سب پرپنچ هئه، ڪريءَ سو ڦر پڇتاٽ؛
اِڪ ڀڳت مين جانون، اؤر جهوٺ سب باٽ.

(ڀاڱو ا، ڪنڊلي ٥٦)

پلٽو صاحب جن بيحد سندر ڍنگ سان سمجهايو آهي ته اُن سرو سمرٿ پرماتما کي ڪنهن به ٻي شيءِ جي ضرورت ڪونه آهي. هُو نه صرف ڀڳتي، پيار ۽ عشق سان خوش ٿيندو آهي. پريم، ڀڳتي ۽ عشق ئي اُهو پروانو يا پاسپورٽ آهي جيڪو مالڪ جي درگاهه ۾ داخل ڪرائيندو آهي. پلٽو صاحب جن اتهاس مان مثال ٿا ڏين ته رامچندر جي مهاراج جن، جپ تپ، پوڄا پاٺ ۽ گيان ڌيان جي اهنڪار جي ماريل رشين منين وٽ وڃڻ جي بدران سچي پيار ۾ مگن، نيچ ذات جي ساڌارڻ ڀڏيءَ واري ڀيلڻيءَ وٽ وڃي جوٺا ٻير کائڻ وڌيڪ بهتر سمجهيو. پرماتما جپ تپ، پوڄا پاٺ،

پيچ دان ۽ گيان ڌيان سان نه، بلڪ سچي ڀڳتي، پيار ۽ عشق سان رجهندو آهي. دريوڌن کي پنهنجي اوچي ڪل ۽ راڄ پاٽ جو ايمان هو، پر ڀڳوان ڪرشن هن جي محلن کي ڇڏي غريب ودر جي جهوپڙيءَ ۾ وڃي ۽ سندس غريباڻو ڀوڄن پريم سان سويڪار ڪيو. ساڳيءَ طرح پرماتما اهڙي هردي تي ديا ڪندو آهي جيڪو سچي پريم ۽ سچي نمرتا سان ڀريل هوندو آهي. پانڊون جڏهن سچي شردا ۽ نمرتا سان نيچ ذات جي ڀر سچي پريم ڀڳت سپچ کي پرسن ڪيو تڏهن ئي سندن يڳيه سڦل ٿيو. مطلب ته اُن پرماتما کي راضي ڪرڻ لاءِ سچو پريم ۽ ڀڳتي ئي گهرجي:-

صاحب کي دربار ۾، ڪيول ڀڳت پيار.
ڪيول ڀڳت پيار، صاحب ڀڳتي ۾ راجي؛
تجا سڪل پڪوان، ليئتا داسي ست ڀاجي.
جپ تپ نيم آچار، ڪريءَ بهتيرا ڪوئي؛
ڪائي سبري کي بير، مؤئي سب رسي مني روئي.
ڪيا يڌشٽر يڳ، بٽورا سڪل سماجا؛
مردا سب ڪا مان، سپچ بن گهنٽ نه باجا.
پلٽوُ اونچي جات ڪو، جن ڪوئو ڪريءَ اهنڪار؛
صاحب کي دربار ۾، ڪيول ڀڳت پيار
(ڀاڱو ا، ڪنڊلي ٢١٨)

اِنهيءَ جو اِهو مطلب ڪونهي ته پريم ڪرڻ ڪو اهڙو آسان آهي. پريم جو مارگ بيحد سوکيم ۽ ڪٺن آهي. اِنهيءَ مارگ ۾ سڀ ڪڇ ارپڻ ڪرڻو آهي: ”سيس اُتاري هاٿ سي سهج عاسقي ناهه“ (ڀاڱو ا، ڪنڊلي ٦٤). عاشق ٻڌڻ جو خيال اُهوئي ڪري جيڪو پنهنجن هٿن سان پنهنجي قبر کوٽي سگهي يعني جيئري ئي مرڻ سگهي. عاشق اُهو ٻڌجي جيڪو ڏينهن رات جاڳندو رهي يعني جنهنجي لنوَ، جنهنجو ڌيان سدائين پريتم جي چرن ڪملن ۾ لڳو رهي:-

پهلي قبر کُداءِ عاشق تب هوُ جيئي،
سر پر ڪفن باند ڀانو تب ڏجئي.
عاشق ڪو دن رات ناهين هئه سووَنا،
اَري هان پلٽوُ بي دردي ماسوُق درد ڪب ڪووَنا.
(ڀاڱو ٢، اَرل ٥٤)

پورن سنت ستگرو پرماتما جو روپ هوندو آهي، اِنهيءَ ڪري ٻين سنتن وانگر پلٽوُ صاحب جن به پرماتما جي پريت کي ساڳيو درجو ڏنو آهي. فرمائين ٿا ته ستگروءَ سان اهڙي پريت هئڻ گهرجي جهڙي مڇليءَ جي جل سان هوندي آهي:-

جل اؤ مين سمان، گرو سي پريت جو ڪيجيءِ.
جل سي بڇڙيءِ تنڪ اِڪ جو، ڇوڙ ديت هئه پران،
مين ڪهينءِ ليءِ ڇير ۾ راکيءِ، جل بن هئه حيران[1].
جو ڪڇ هئه جو مين جل هئه، جل کي هات بڪان،
پلٽوُ داس پريت ڪريءِ اَسي، پريت سوئي پرمان.
(ڀاڱو ٣، شبد ٤٨)

اِنهيءَ پريت جي راز کي کوليندي پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته مان ستگروءَ جو زرخريد ٻانهو آهيان. مفت ۾ ئي گروءَ جي هٿن ۾ وڪامي ويو آهيان. منهنجي اندر سدائين ستگروءَ جي پيار جي مستي ڇانيل رهندي آهي. اُن جي جدائيءَ ۾ مونکي کائڻ پيئڻ، سمهڻ، ڪجهه به مٺو نٿو لڳي. گروءَ جي ديدار جي واسطي مون "گگن گفا" جي "ڪنج گليءَ" (ڏهون دوار، تيسرا تل) ۾ وڃي ڏيرو ڄمايو آهي، ڇو ته اُتي ئي منهنجي پريتم جو اصلي ٽڪاڻو آهي. مان سهس دل ڪمل مان لنگهندو، مانسروور، اَمرتسر يا ڏهين دوار ۾ وڃي پهتو

---

١. مڇليءَ کي کير ۾ ڪڻي رکجي، تڏهن به ڪيس ڏيرج ڪونه ايندو ۽ پاڻيءَ کانسواءِ تڙڦندي رهندي.

آهيان. شبد يا نام جي امرت جي مستي سدائين منهنجي من ۾ ڇانئي ٿي رهي. اها حالت اَڄ ڏي ٻهر جاري آهي.

هن ڪتاب اڳ ۾ ذڪر آيو آهي ته سنتن جي سچي پيار ۽ سچي ڀڳتيءَ جو مطلب ئي اهو آهي ته شبد يا نام ۾ لين ٿي اهم ڀاو ختم ڪري ڇڏجي ته آتما، دوئيت جو پردو هٽائي هميشه جي واسطي شبد ۾ سمائجي وڃي. شبد يا نام جي ڀڳتي سچي پريم کي جنم ڏيندي آهي ۽ ڀڳتي، شبد يا نام جي رنگ کي پڪو ڪندي آهي:-

پريم ديوانا من ڀار، گرو ڪي هاٿ بڪانا.
نس دن لهر اُٺت اَپ انتر، بسرا ڀيدا ڪانا.
گگن گفا ۾ ڪُنج گلي هئه، تيهه ۾ جاءِ سمانا.
سهس ڪمل دل مانسروور، تيهه بيچ ڀنور لپانا.
پلٽو داس اَمل بن اَملي، آٺ پهر مستانا.
(ڀاڱو ٣، شبد ٤٩)

اهڙي پريت جڏهن هڪ دفعو لڳي ويندي آهي ته اُنهيءَ جو مجيٺي رنگ ڪڏهن به هلڪو ڪونه ٿيندو آهي. جيڪڏهن هڪ دفعو من، شرير ۽ آتما اُنهيءَ رنگ ۾ رنگجي وڃن ته پوءِ چاهي شرير ٽڪرا ٽڪرا ٿي وڃي تڏهن به اهو رنگ ڪونه لهندو:-

پلٽو اَيسي پريت ڪر، جيون مجيٺ ڪا رنگ،
ٽڪ ٽڪ ڪپڙا اُڙيءَ، رنگ نه ڇوڙيءَ سنگ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٢٤)

اِنهن مکيه وشين کانسواءِ پلٽو صاحب جن ٻي به ڪيتري ڀاڱي گنڀير ڀاون سان پريم، روحانيت ۽ سداچار جي سنبنڌ ۾ لکي. اِهي وشيه گڏ ڪري پلٽو صاحب جن جي پستڪ جي ٽنهي ڀاڱن ۾ ڏنا ويا آهن ۽ جگياسن جي لاڀ جي واسطي هر هڪ سنهي مضمون جي وشين جي ٿوري ٿوري وياکيا ڪئي وئي آهي.

ڪل مالڪ پرماتما

ٻين سنتن مهاتمائن وانگر اڪال پرک پرماتما ۾ وشواس ۽ اُن لاءِ پيار ۽ اُن جي پراپتيءَ جي ڪوشش پلٽو صاحب جن جي باڻيءَ جو آڌار آهي.

پلٽو صاحب جن اُنهيءَ پرماتما جي ايڪ گڻن جو ورنن ڪيو آهي. اُنهيءَ پرماتما کي سرو شڪتيمان، سرو گياتا ۽ سرو وياپڪ چيو اٿن. اهو پرڀو سڀني جو آد ۽ انت آهي ۽ سڀ جو ڪرتا آهي. اهوئي سڀني جي سار سنڀال ڪرڻ وارو آهي. هيءُ سنسار اُنهيءَ جي لاءِ کيل جو ميدان، ليلا يا بازي آهي. هُو انوکو جادوگر آهي ۽ اڪتا ۾ انيڪتا جو کيل رچائي ويٺو آهي. هُو سموري رچنا جو سرجڻهار آهي ۽ خود ئي رچنا جي ڪڻ ڪڻ ۾ سمايو پيو آهي، پر ساڳئي وقت رچنا کان نرليپ به آهي. هُو الک ۽ اگم آهي ۽ جتي هُو آهي اُتي ٻيو ڪير به ڪونهي. اهو نرآڪار پرم پتا پنجن تتن، ستن سرڳن، چنڊ سورج، برهما، وشنو، مهيش وغيره سڀني کان پري آهي.

سڄي ڪائنات اُنهيءَ پرماتما جي حڪم ۾ ئي هلي. اُن پرماتما جي اِڇا ۽ دِيا مهر سان ئي جيو کي پرماتما سان ملڻ جو سؤڀاڳيه حاصل ٿو ٿئي.

سنت، پرماتما جو پرگهٽ روپ آهن. سنتن ۽ پرماتما ۾ ڪو به ڀيد ڪونهي. اهو پرماتما خود سنتن جو روپ ڌارڻ ڪري جيون جي اُڌار لاءِ هن سنسار ۾ ٿو اچي. هُو خود ئي جيون جي هردي ۾ پنهنجي ملڻ لاءِ پيار ۽ تڙپ پيدا ٿو ڪري ۽ خود ئي ڪين پاڻ سان ملڻ جي راهه به ٿو ڏيکاري.

اُنهيءَ پرماتما جو پرڪاش رچنا جي ڪڻ ڪڻ ۾ سمايو پيو آهي. ڪا به جڳهه سندس نور کان خالي ڪونه آهي. چئن ئي کاڻين، چوڏهن ڀَوَنن، چوراسي لک جوڻين، سڀني ۾ اُن

هڪڙي ئي پرڀوءَ جو پرڪاش آهي. اهوئي پرماتما هندن
جي اندر سمايل آهي ۽ اهوئي ساڳيو ئي پرماتما سکن ۽ عيسائين
جي اندر به آهي.

پلٽوُ صاحب جن پيار ۾ اچي انهيءَ پرماتما کي گهڻن ئي
نالن سان ياد ڪيو آهي، جيئن ته صاحب، جڳديش، رام،
هري، گوبند، جڳننات، خدا، رب، رحيم، ڪريم وغيره.
انهن نالن سان پلٽوُ صاحب جن جو مطلب ڪنهن خاص اوتار
يا پيغمبر وغيره جي لاءِ ڪونهي پر اهي نالا کل پرماتما،
نرآڪار، نرليپ ۽ سرو وياپڪ پرڀوءَ جي لاءِ ڪم ۾ آندا ويا
آهن.

سڀ ديوي ديوتا، ڪال ۽ مايا وغيره انهيءَ پرماتما جي
اڌين آهن. اهي سڀ انهيءَ پرماتما ئي پيدا ڪيا آهن ۽
سندس گهر جا داس آهن. سڀ پرماتما جي بڻايل رچنا جا
انگ آهن ۽ رچنا وانگر ئي جنم مرڻ جي بندنن ۾ ڦاٿل آهن.
انهن جي پوڄا ڪرڻ وارا جيو ڪڏهن به چوراسيءَ جي چڪر
مان آزاد ڪونه ٿي سگهندا. صرف اهي جيو جيڪي هڪ
نهچل، اڏول ۽ ابناسي پرڀوءَ يا اُن جي پرگهٽ ۽ زنده
سروپ سنت ستگرن جي سيوا ٿا ڪن، رچنا جي مها جار کي
ٽوڙي واپس پنهنجي نج گهر يا اصلي گهر ۾ پهچي سگهندا.

اهو پرڀو هر هڪ جي اندر آهي ۽ نزديڪ کان نزديڪ
آهي. اسانکي کپي ته انهيءَ پرماتما کي پنهنجي اندر ۾ ئي
ڳولهيون. ٻاهر تيرٿن، سرووَرن، ندين، مندرن، مسجدن،
ٺاڪردوارن، گرنٿن، پوٿين ۽ شاسترن ۾ پرماتما جي تلاش
ڪرڻ بيڪار آهي. اهو مالڪ جنهنکي به مليو آهي، پنهنجي
ئي اندر مليو آهي ۽ جنهنکي ملندو، اندر ئي ملندو.

پلٽوُ صاحب جن آتما ۽ پرماتما جي رشتي تي به ڪافي
روشني وڌي آهي. فرمائين ٿا ته جهڙيءَ طرح ڦل جو سنبنڌ

ٻج سان، لهر جو پاڻيءَ سان، زيورن جو سون سان آهي.
تهڙيءَ طرح آتما کي به پرماتما کان الڳ ڪونه ڪري سگهبو.
آتما پرماتما ۾ ۽ پرماتما آتما ۾ سمايل آهي، انهيءَ ڪري آتما
به انهيءَ امر ابناسي پرڀوءَ وانگر اجر امر آهي. آتما جا سڀ
دک انهيءَ ڪري آهن جو انهيءَ اڇل، ابناسي ۽ آنند روپ
پرڀوءَ کان وڇڙيل آهي. منش ديهي حاصل ڪرڻ جو مکيه
مقصد ئي اهو آهي ته آتما پنهنجو پاڻ سڃاڻي ۽ پنهنجي پرم
پتا پرماتما ۾ سمائجي اُن جو روپ ٿي وڃي:-

ايسي قدرت تيري صاحب، ايسي قدرت تيري هَئي.
ڌرتي نير دءِ پيت اُٺايا، تس ۾ گهٽ اِڪ ڇايا هَئي.
تس پيتر هامت لڳايا، لوڳ تماسي آيا هَئي.
تين لوڳ ڦلواري تيري، ڦوُل رهي بن مالي هَئي.
گهٽ گهٽ ٻتنا آپهه سيڃيءَ، تل ڀر ڪهين نه خالي هَئي.
چار کان اَؤ ڀوَن چتر دس، لک چوُراسي ٻاسا هَئي.
عالم توهه توهه ۾ عالم، ايسا عجب تماسا هَئي.
نٽوا هوءِ ڪيءِ ٻاجي لايا، آپهه ڏيکڻ هارا هَئي.
پلٽوُ داس ڪهوُن مين ڪاسي، ايسا يار همارا هَئي.
(ڀاڳو ٣، شبد ٩)

ڪوٽ هَئي ٻسنوُ جهان ڪوٽ سوَ ڪُڙي هَئي،
ڪوٽ برهما تهان ڪتيبءِ باني.
ڪوٽ ديوي جهان کڙي هَئي چيريان،
ڪوٽ ڦن سهس نا مرم جاني.
ڪوٽ آڪاس پاتال ڦر ڪوٽ هَئي،
ڪوٽ برهمانڊ سوُ ڪوٽ گياني.
داس پلٽوُ ڪهيءِ ٻڙي دربار ۾،
اِندر هَئي ڪوٽ تهان ڀرءِ پاني.
(ڀاڳو ٢، ريڪتا ٨)

سات هوُ سرگ اَپبرگ کي پار ۾،

جهان مڻ رهون نا پوَن پاڻي.

چاند نا سوُر نا رات نا ڏوَس هئہ،

اُهان کي مرم نا بيد جاڻي.

گيان نا ڌيان نا برهما نہ بسنوُ هئہ،

پهنچ نا سکي کوئو برهم گياني.

داس پلٽوُ کهيء ايک هي ايک هئہ،

دوسرا نهين کوئو راو راني.

(پاگو ٢، ريکتا ٧٥)

پورن برهم رهيء گهٽ ۾، ست ٽيرٿ کانن[1] کوجن جائي.
کيٽ پتنگ رهي ڀر پورن، کهه تل ايک نہ هوت جداهي.
نئن ڌيو هر ڏيکن کو، پلٽوُ سب ۾ پريو ڏيٺ ڏکائي.
ٻونديت انڌ گرنٿ ۾، لک کا گنج ۾ کهون رام لکائي.
(پاگو ٢، کوت ١)

پورب ۾ رام هئہ پڇم خدايہ هئہ،

اُتر اوُ ڏکن کهو ڪوُن رهتا.

صاحب وَهہ کهان هئہ کهان ڦر نهين هئہ،

هندوُ اوُر ترک طوفان کرتا.

هندوُ اوُ ترک مل پري هئہ کشمڪش[2] ۾،

آپني ورگہ[3] دونو ڏين بهتا.

داس پلٽوُ کهيء صاحب سب ۾ رهيء،

جدا نا ڌنک مڻ ساچ کهتا.

(پاگو ٢، ريکتا ١٠)

---

١. جهنگل.
٢. کينچاتاڻي، ڇڪتاڻ.
٣. فرقا يعني پنهنجي ڌرم پنهنجو ٻاڙ کي چڱو ٿا سمجهن.

نجر مهينه سڀ ڪي پڙيه ڪوئو ڏيکيه ناهين.
ڪوئو ڏيکيه ناهين سيس پيه سڀ ڪي ڇاجيه،
پورن برهم اکنڊ سڪل گهٽ آپ وراجيه.
ڏوسيه ڦريه پلان رهيه نرگن مهن ماتا،
ڏيک ڏيک ديه چاڙ پنڊت پهن[1] ڀوڄن جاتا.
ڀولا سڀ سنسار ڀيد نهين جانيه واڪي،
ڏيکت هٿ اڪ سنت گيان ڪي ڏيٺي[2] جاڪي.
پلٽو خالي ڪهون ناهه پرگٽ هٿ جگه مانهه،
نجر مهين سڀ ڪي پڙيه ڪوئو ڏيکيه ناهين.
(پاڱو ١، ڪنڊلي ٩٦)

جل سي اُٺت ترنگ هٿ جل هي مانهه سماهه.
جل هي مانهه سماهه سوئي هري سوئي مايا،
اُر جها بيد پران نهين ڪاهوُ سرجهايا.
ڦول مهيه جيون باس ڪاٺ ۾ آگ ڇپائي،
ڏوڌ مهيه گهٿ رهيه نير گهٽ مانهه لکائي.
جو نرگن سو سرگن اوُر نه دوجا ڪوئي،
دوجا جو ڪوئي ڪهيه تاهه ڪو پاتڪ هوئي.
پلٽو جيوَ اوُر برهم سي ڀيد نهين اُلگاهه،
جل سي اُٺت ترنگ هٿ جل هي مانهه سماهه.
(پاڱو ١، ڪنڊلي ١٧٦)

جوئي جيوَ سوئي برهم ايڪ هٿ، ڏرشٽي اپاني ڇرما.
جوَ سي جاءِ برهم تب هوتا، جوَ بن برهم نه هوئي ۔
ڦل ۾ بيج بيج ۾ ڦل هٿ، اَوَر نه دوجا ڪوئي.
نير ۾ لهر لهر ۾ پاني، ڪٿي ڪيه اُلگاويه ۔
ڇايا ۾ پرس، پرس ۾ ڇايا، ده ڪهوان سي پاويه.
اَڇر[3] ۾ مسي[4]، مسي ۾ اَڇر، ده ڪهوان سي ڪهي ۔

---

١. پٿر. ٢. ڏرشٽي، نگاهه. ٣. اکر. ٤. مس، سياهي.

گھٽا ڪنڪ[1]، ڪنڪ ۾ گھٽا، سمجھ چپ ڪر رهيي.
جيو ۾ برهم، برهم ۾ جيو هئه، گيان سماڌي ۾ سوجهيءِ؛
مائي ۾ گھڙا، گھڙا ۾ مائي، پلٽو داس ٻون ٻوجهيءِ.
(ڀاڳو ٣، شبد ٩٢)

جگنات جگديس جگه ۾ بياپ رها.
چار کان ۾ لک چؤراسي، اؤر نه ڪوئي دوجا؛
آپه ٺاڪر آپه سيوڪ، ڪرت آپني پوجا.
آپ ئي داتا آپ ئي منگتا، آپ ئي جوگي ڀوگي؛
آپ ئي بسوا[2]، آپ ئي بسني[3]، آپ ٻند آپ روگي.
برهما بسنو مهيس آپ ئي، سر نر مني هوء آيا؛
آپ هي برهم نروبر گاويه، آپ هي پرڀرت مايا.
آپ ئي ڪارن آپ ئي ڪارج، بسوروپ[4] درسايا؛
پلٽو داس درشت تب آويه، سنت ڪريه جب دايا.
(ڀاڳو ٣، شبد ١٠)

صاحب صاحب ڪيا ڪريه صاحب تيري پاس.
صاحب تيري پاس ياد ڪر هوويه حاجر،
اندر ڏس ڪيه[5] ديک مليڪا صاحب نادر.
مان مني هو فنا[6] نور تب نجر ۾ آويه،
برقا[7] ڍاريه ٺار خدا باخد[8] دکراويه.
روح ڪريه ميراج[9] ڪفر کا ڪول ڪلابا[10]،
ليسو روجا رهيه اندر ۾ سات رکابا[11].

---

١. سون. ٢. ولشيا. ٣. وشيه ڀوڳ ڪرڻ وارو.
٤. سنسار. ٥. اندر وڃي. ٦. من ۽ مايا کي ناس ڪر.
٧. گھونگھٽ. ٨. پنهنجو پاڻيهي. ٩. چڙهائي.
١٠. ٻنڌن. ١١. سنت روحاني منڊل.

لامڪان[1] ۾ رب ڪو پاويءِ پلٽوُ داس،
صاحب صاحب ڪيا ڪريءِ صاحب تيري پاس.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٩٣)

دل ۾ آويءِ ھٿ نجر اُس مالڪ ڪا نور.
اُس مالڪ ڪا نور ڪھان ڪو ڍونڍن جاويءِ،
سب ۾ ڀرپور سمان درس گھر ٻٺني پاويءِ.
ڌرتي نڀ جل پوَن تيھي ڪا سڪل پسارا،
چنڊ سُورج ڪي گانٺ سڪل گھٽ تاڪر دئارا.
تل ڀر ناھ ڪھين جھان نھين سرجن ھارا،
وو ھي آويءِ نجر قُرا[2] وشواس ھمارا.
پلٽوُ نيري[3] ساچ ڪي جھوٽي سي ھٿ دور،
دل ۾ آويءِ ھٿ نجر اُس مالڪ ڪا نور.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٩٤)

ڪيون تو ڦريءِ ڀلاني جوگن، پيء ڪو مرم نہ جاني.
اَپني پيء ڪو کوجن نڪري، ھٿ تو چتر سياني!
ڪنت ۾ مالا ڪوجيءِ باھر، اُجھوُن ليءِ پھچاني.
مرگ ڪي ناڀ مھين ڪستوري، واڪو ٻاس ٻساني!
کوجت ڦريءِ نھين وھ پاويءِ، ھوس نہ ڪريءِ اَيانِي.
لڙڪا رھيءِ بغل ۾ تيري، سھر ڍول دئي ڇاني!
خصم رھيءِ پلنا پر سوُتا، پيء پيء ڪريءِ دواني.
ساچا ستگرو کوج جانہ تو، دياونت ست گياني!
پلٽوُ داس پيا پاوَنگي، ليھ بچن ڪو ماني.
(ڀاڱو ٣، شبد ٨)

---

١. انامي. ھتي سمجھائين ٿا تہ سنت روحاني منڊلن کي پار ڪري انھين استان تي انامي‌ءَ سان مليا پيا ھوندا آھن.
٢. سچو، پڪو.
٣. ويجھو، نزديڪ.

هم ني يهه بات تحقيق[1] كيا،
سب مِ صاحب ڀرپور هئه جي.
اپني سمجهه گيان کيءِ پاني،
کيا نيري کيا دور هئه جي.
غافل کي اور سي سوئي گيا،
چيتن کو حال حضور هئه جي.
پلٽو اس بات کو نهين مانيءِ،
تس کي منهن مِ پڙيءِ ڌوڙ هئه جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٧)

جو گيا صاحب کو کوجني کو،
سو آپني گيا هيراءِ هئه جي.
سمندر کي بيچ مِ بوند پرا،
اُسي مِ گيا سماءِ هئه جي.
پاني لهر لهر پاني،
کو بيد سکيءِ الگاءِ هئه جي.
پلٽو حرف[2] مسي[3] دوءِ دوءِ ناهين،
يهه بات لي ٺيڪ ٺهراءِ هئه جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٥٢)

پلٽو کوجيءِ پوربي گهر مِ هئه جگنات.
گهر مِ هئه جگنات سکل گهٽ بياپک سوئي،
پسو پنڇي چر اچر اؤر نهين دوجا کوئي.
پورن پرگٽي برهم ديهه ڌر سب مِ آهي،
ديا کرم کو آڙ بيد يهه برلن پاهي.
اپجيءِ بنسيءِ ديهه جيو سو مرتا ناهين،
کهن سنن کو جدا رهت هئه سب گهر ماهين.
چلتي چلتي پگ ٿکا ايکو لاگا نه هات،

---

[1] کوج. [2] اکر. [3] مس، سياهي.

پلٽوُ ڪوڄيھ پوربي گھر ۾ ھئہ جگمگات.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٦۴)

ڪوجت ڪوجت مر گئي گھر ھي لاگا رنگ.
گھر ھي لاگا رنگ ڪيئھ جب سنتن دايا،
من ۾ ڀيا بسواس ڇوٽ گئي سڀجيھ مايا.
بستوُ جو رھي ھران تاھ ڪا لکا ٺڪانا[1]،
اَب چت چليھ نہ اِت اُت آپ ۾ آپ سمانا.
اُنتي لھر ترنگ ھرديہ ۾ سيتل لاگي،
ڀرم گئي ھئہ سوہ ڀٽ ڪي چيتن جاگي.
پلٽوُ خاطر جمع ڀئي[2] ستگرو ڪي پرسنگ،
ڪوجت ڪوجت مر گئي گھر ھي لاگا رنگ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٩٥)

صاحب ٽم سب ڪي والي،
تيري بن ڪھوُن نہ خالي.
سب گھٽ ۾ تيرا نور براجيھ،
ڪھون چمن ڪھون گل ڪھون مالي[3].
پلٽوُ صاحب جدا نھين ھئہ،
مھندي ڪي پان ڇپي جيون لالي.
(ڀاڳو ٣، شبد ١١)

---

١. جيڪا شيءِ ھئي اُن جو پتو لڳي ويو.
٢. تسلي ٿي وئي.
٣. ڪٿي باغ ۾، ڪٿي گل ۾، ڪٿي مالھيءَ ۾، مطلب تہ ھر ھنڌ تنھنجو نور آھي.

شبد، نام

پلٽوُ صاحب جن جي اُپديش جي باري ۾ ذڪر ڪندي اِها ڄاڻ حاصل ٿي ٿئي ته شبد يا نام سان، سنتن جو مطلب اُنهيءَ لفظ يا اکر سان ڪونهي، جيڪو لکڻ، پڙهڻ يا ڳالهائڻ ۾ ايندو آهي. سنتن جو شبد يا نام، اُها شڪتي آهي جنهن جي ذريعي هن سرشٽيءَ جي رچنا ڪئي وئي آهي. اِها شڪتي سڄي سرشٽيءَ جي ڪرتا آهي ۽ سرشٽيءَ جي ڪڻ ڪڻ ۾ وياپڪ آهي. اِها شڪتي ئي سڄي سنسار جو ڪاروبار هلائي رهي آهي ۽ اِهائي شڪتي جيوَ کي مايا جي ڄار مان ڇڏائي پاڻ سان ملائي سگهي ٿي.

اِنهيءَ ئي شڪتيءَ کي الڳ الڳ ملڪن ۾ ۽ الڳ الڳ وقتن ۾ الڳ الڳ نالن سان پڪاريو ويو آهي. اِهائي شڪتي هڪ نرنتر آواز ۽ پرڪاش جي روپ ۾ سڄي سرشٽيءَ ۾ سمائي پيئي آهي، اِنهيءَ ڪري اِن کي دويه ڌُن يا اِلاهي ٻاڻي چئي ياد ڪيو ويو آهي. اِها شڪتي نادمَيه ۽ پرڪاشمَيه آهي، اِنهيءَ ڪري اِنهيءَ کي رشين منين ”ناد“ يا ”نرمل ناد“ به چيو آهي. پلٽوُ صاحب جن به پنهنجي ٻاڻيءَ ۾ جڳهه جڳهه تي شبد يا نام جي نادمَيه ۽ پرڪاشمَيه گڻن جو ورڻن ڪيو آهي.

اِنهيءَ شبد جي جوت ۽ پرڪاش کي ”انهد ناد“، ”انهد ٻاڻي“، ”انهد ڌُن“ يا ”آڪاش ٻاڻي“ به چيو ويو آهي، ڇو ته بنا ڇهڻ جي ۽ بنا ڪنهن چوٽ جي اِنهيءَ مان هر وقت آواز پيو نڪري. مسلمان فقيرن اِنهيءَ کي ”ڪلمو“، ”ڪلام“، ”ڪُن“، ”بانگ“، ”آواز“، ”ڪلامي اِلاهي“، ”ندائي سلطاني“ ”اِسمي عاظم“ (وڏو نالو) ”سلطان اَزڪار“ (سمرڻ جو شاهه) وغيره انيڪ نالن سان ياد ڪيو آهي.

بائيبل ۾ بہ انهيءَ شڪتيءَ کي "ورڊ"، "لوگاس"، "هولي
گهوسٽ"، "هولي اسپرٽ" وغيره چيو ويو آهي. ڪبير
صاحب جن، گرو نانڪ صاحب جن، تلسي صاحب جن،
سوامي جي مهاراج جن ۽ ٻين انيڪ سنتن انهيءَ کي "شبد"،
"نام"، "مول ڪلام"، "انهد جو باجو"، "شبد جو ڏيئو"،
"شبد جي جوت"، "اڪٿ ڪٿا"، "هري ڪيرتن" وغيره
انيڪ نالن سان پڪاريو آهي. چين وارن انهيءَ کي "تائو"
سڏيو آهي. سڀني جو اشارو انهيءَ هڪ ئي دويہ ڌن ڏانهن
آهي، جيڪا سڀني جي اندر، اکين جي پٺيان گونجي رهي
آهي. پلٽو صاحب جن انهيءَ ڌن جا انيڪ نالا رکيا آهن،
جيئن تہ "اَنام نام"، "گپت نام"، "گگن ڌن"، "غيبي آواز"
"رام نام"، "انهد باڻي"، "شبد"، "نام" وغيره ۽ اشارو
ٿا ڪن تہ اها "غيبي ڌن" صرف ستگروءَ جي مدد سان ڌيان
کي "گگن غفا" يا "ڪنج گليءَ" ۾ ايڪاگر ڪرڻ سان ئي
پنڊ ۾ اچي سگهندي. شبد جو غيبي پرڪاش صرف سماڌيءَ
يا ايڪاگرتا جي پورن اوستا ۾ نظر ايندو آهي. پلٽو صاحب جن
آتما، پرماتما ۽ شبد کي هڪ ئي ڄاڻيو آهي. فرمائين ٿا تہ
شبد ڪنان وڇڙيل آتما ڏهاڳڻ آهي ۽ آتما يا سرت، سهاڳڻ
تڏهن ٿي سگهندي جڏهن شبد سان جڙندي. سنسار جا سڀئي
ڌن ڪوڙا آهن ۽ صرف شبد يا نام ئي سچو ڌن آهي. انهيءَ
"سچي ڌن" جي پراپتيءَ کانسواءِ جيو آتما روپي استريءَ جي
اندر سچي شانتي ڪونہ اچي سگهندي. پلٽو صاحب جن
فرمائين ٿا تہ سنت انهيءَ نام جي روحاني خزاني جا ڀنڊاري
هوندا آهن. اُهي نام ۾ سمائجي نام جو روپ ٿي ويندا آهن.
اُهي نام کي پيار ڪندا آهن ۽ نام اُنهن کي پيار ڪندو آهي.
جيڪي شخص ڪنهن شبد سروپي پورن سنت جي ڏسيل
جڳتيءَ جي مطابق پنهنجي آتما کي اندر شبد يا نام ۾ لين
ڪري ڇڏيندا آهن، اُهي هميشہ جي واسطي پرماتما ۾

سمائجي پرماتما جو روپ ٿي ويندا آهن. اُنهن جو مَن ۽ اندريون، ڪال، مايا ۽ چوراسيءَ جي بندن کان هميشه جي واسطي مڪت ٿي ويندڙيون آهن. اُنهن کي سچي گيان ۽ سچي آنند جي پراپتي ٿي ويندي آهي:-

جي ڪوئي چاهيءَ نام، تو نام اَنام هئه؛
لکن پڙهن ۾ ناهن، نه اَڇر ڪام هئه.
روپ ڪهئه اَنروپ، پَوَن اَنرنگ ٿي؛
اَري هان پلٽوُ غئب درشت سي سنت نام وهه ديکتي.
نام ڊور هئه گپت، ڪوئي نه جانتا؛
نه اَڇر نه روپ، درشت نهين آوتا.
رنڪار آڪار، پَوَن ڪو ديکنا؛
اَري هان پلٽوُ ديکت هئه اِڪ سنت، اؤر سب پيکنا.
(ڀاڱو ٢، اَرل ٢-٣)

نام نام سب ڪهت هئه نام نه پايا ڪوءِ.
نام نه پايا ڪوءِ نام ڪي گت هئه نياري،
وهي سڪس ڪو مليءَ جنهون ني آسا ماري.
هؤن ڪو ڪريءَ خموس هوس نا تن ڪو راکيءَ،
گگن گڦا کي بيچ پيالا پريم ڪا چاکيءَ.
بسريءَ ڀوُک پياس جاءِ مَن رنگ ۾ لاگيءَ،
پانچ پچيس رهي وار سنگ ۾ سوئو ڀاڳيءَ.
آپئه رهيءَ اَڪيل بوليءَ بهه ميٺي باني،
سنتيءَ اَب وهه بڻي ڪها مٿن ڪهون بکاني.
پلٽوُ گرو پرتاپ لين رهيءَ جڳت ۾ سوءِ،
نام نام سب ڪهت هئه نام نه پايا ڪوءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١)

ديپڪ بارا نام ڪا مهل[1] ڀيا اُجيار.

---

١. هتي اِشارو شرير ڏانهن آهي.

محل پيا اُجيار نام ڪا ٽيج ٻراجا،
سبد ڪيئا پرڪاس مانسر[1] اوپر ڇاجا.
دسو دسا ڀئي سڌ ٻڌ[2] ڀئي نرمل ساچي،
ڇٽي ڪپٽ گانٺ سرت پرگٽ هوئي ناچي.
هوت ڇتيسو راڳ داڳ ترگن ڪا ڇوٽا،
پورن پرگٽي ڀاڳ ڪرم[3] ڪا ڪلسا ڦوٽا.
پلٽو انڌياري مٽي ٻالي ديکهي نار،
ديپڪ ٻارا نام ڪا محل پيا اُجيار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٥)

رام ڪي نام سي ٻولنا ناهڪ هٺ،
ڪالڳا ٻار تون ڦير غوطا.
ڪام اؤ ڪروڌ ۾ لڳا دن رات تو،
لوڀ اؤ موهہ ڪا ڪيسا جوٽا.
ٻني جاگير ٽاگير[4] حجور سي،
ڪال ني آهہ ڪي ليٽا پوٽا[5].
داس پلٽو ڪهي پڙا ڪس خيال ۾،
گهڙي پل پهر ۾ ڪوچ هوٽا.
(ڀاڳو ٢، ريختا ٢٦)

آڙي موري سبد ٻيبڪي هنسا هو، ٻٽو سبد ڪي ڊار.
سبديءَ اوڙهہ سبد ٻڇائو[6]، سبديءَ ڀوکہ آهار[7]،

---

١. مانسرووَر، جيڪو روحاني منزلن ۾ اسٿت پاربرهم کان مٿي آهي. ٢. ٻڌي. ٣. دنيا جو پندار کلي ويو، يعني ترڪنيءَ جي مٿان چڙهيل ڪرمن جا پندار ناس ٿي ويا. ٤. تقاضا. ٥. مال گذاري، ٽيڪس. ٦. شبد ئي اُنهن جو وڇائڻ جو ڪپڙو آهي؛ شبد جي ئي چادر مٿان وجهندا آهن. ٧. اُنهن کي شبد جي ئي بک آهي؛ شبد ئي اُنهن جو ڀوڄن آهي.

تس ڏن رهو سبد ڪي گهر ۾، سبد گرو همار[1].
ليه هٿيار سبد ڪي مارُو، سبديه ڪيت ٺهرائو؛
ڪهون ڪپال جو هوه تمهارِي، سبد ۾ ڀاڳ لڳائو.
آد انـاد سبد هئه ڀائي، سبديه مـول بچارا؛
جنڪي چوٽ سبد ڪي لاڳي، آواگـون نـوارا.
سبديه مـول هئه سبديه ساڌا، سبديه سبد سمانـا؛
پلٽوُ داس جـو سبد بيڌڪي، سبد ڪي هاٿ بڪانـا.
(ڀاڳو ٣، شبد ١٥)

سبد ڇڙاويه راج ڪو سبديه ڪريه فقير.
سبديه ڪريه فقير سبد ڦر رام مـلاويه،
جن ڪي لاڳا سبد تنهنه ڪڇوُ اؤر نه ڀاويه.
مري سبد ڪي گهاوَ اُنهين ڪو سڪيه جيئائي،
هوء گـا اُنڪا ڪام ڀـرِي رووِيه دنيائي.
گهائل ڀا وه ڦريه سبد ڪيه چوٽ هئه ڀارِي،
جيئتي مرتڪ هوئه جهڪيه ڦر اُنيه سنڀارِي.
پلٽوُ جن ڪي سبد ڪا لـڳا ڪليجي تير،
سبد ڇڙاويه راج ڪو سبديه ڪريه فقير.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٨٨)

مُوئي سوئي جيوَ لي ڀائي، جنهه لاڳي سبد ڪي چوٽ.
اُنڪو ڪائو ڪڇ ڪهيء، اُن تجي هئه جڳت[2] ڪي لاج؛
وو سهج ڀراپت هوء گئي، اُن سڦل ڪيئا سب ڪاج.
اُنڪو اؤر نه ڀاوئي، اڪ ڀاوت هئه ست سنگ؛

---

١. گرو نانڪ صاحب جن فرمايو آهي ته ”سبد گرو سرت ڌن چيلا.“ يعني سڀني پورن سنتن به ”شبد گروءَ“ جو اُپديش ڏنو آهي، ڇو ته پورو سٽگرو شبد جو روپ هوندو آهي ۽ هوُ جيوَ کي به شبد سان ملائي شبد جو روپ ڪري ڇڏيندو آهي.
٢. جڳت.

وو لوها سي ڪنچن ڀئي، لڳ پارس ڪي پرسنگ.
جنهن ني سبد بچارنا، تنهه ٿي لاڳي سنسار ۽
وو آهه پڙي ست سنگ ۾، سڀ ڏار ڍها سر ڀار.
سبد ڇڙاوي راج ڪو، ڦر سبدي ڪري فقير ۽
پلٽو داس وو نا جيي، جنهه لڳا سبد ڪا تير.
(ڀاڳ ٣، شبد ١٦)

پيوتا نام سو جڳن جڳ جيوتا،
ناهن وو مري جو نام پيوي.
ڪال بچاپي نهين امر وهه هوئگا،
آد اؤ انت وهه سدا جيوي.
سنت جن امر هئه اسي هر نام سي،
اسي هر نام ۾ چت ڏيوي.
داس پلٽو ڪهي سدا رس چوڙ ڪي،
پيا آگيان تو چاچ ليوي.
(ڀاڳ ٢، رڪتا ٥)

لهنا هئه ست نام ڪا، چاهي سو ليئه.
جو چاهي سو ليئه، جائگي لوٽ اؤرائي[1].
ام ڪا لڳهو ڀار، ڪانو جب ڍهي[2] لائي ۽
تاڪي ڪها گنوار، موت پر ڀانڌ سنتابي[3] ۽
لوٽ ۾ ڏيري ڪري، تاهه ڪي هوهه خرابي.
پهر نه ايسا داو نهين ڦر مانش هونا ۽
ڪيا تاڪي تو نانڙ هاٿ سي جاتا سونا.
پلٽو مٿن اٿن[4] پيٺا، مور دوس جن ڏيئه ۽
لهنا هئه ست نام ڪا، جو چاهي سو ليئه.
(ڀاڳ ١، ڪنڊلي ١٢)

---

١. امرت. ٢. جلائي يا ساڙي ڇڏيندو. ٣. جلدي.
٤. سقل تي وڪس، پار تي وڪس.

مينا بهت سمت نام هئه، پيمت نڪاريه جان.
پيمت نڪاريه جان مريه ڪي ڪرڻه تياري؛
سو وهه پيالا پيئه سيس ڪو ڌريه اُتاري.
آنک مُوند ڪيه پيئه جيئڻ ڪي آسا تياگيه؛
ڦر وهه هوويه اَمر، مُوئي[1] ٻر اُٿ ڪيه جاگيه.
هر سي وي هئه ٻڙي، ٻيڙو جن هر رس جائي؛
برهما بسن مهيس، پيمت ڪيه رهي ڌرائي.
پلٽو ميري ٻهن ڪو، لي جگياسو مان؛
مينا بهت سمت نام هئه، پيمت نڪاريه جان.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٣)

لاڳي گانسي سبد ڪي پلٽو مُوئا ترنت.
پلٽو موئا ترنت کيت ڪي اوپر جائي،
سر پهلي اُڙ گيا رنڊ[2] سي ڪريه لڙائي.
تن ٻ تل تل گهاو پردا ڪل لٽڪت جائي[3]،
هئڦ[4] ڪاه سڀ لوگ لڙهه ٻهه ڪنن لڙائي.
*ستگرو مارا تير بيچ ڇاتي ٻ ميري،
تير چلا هوه ٻوَن نڪر گا تارُو[5] ڦوري.

---

١. جيڪو جيئري ئي مرڻ ڄو سگهي؛ جيڪو ابياس جي ذريعي جڏهن ٻ چاهي سرت کي شرير مان سميٽي اندر نام سان جوڙي ڇڏي ۽ جڏهن چاهي سرت کي شرير ۾ واپس موٽي اچي. ٢. رنڊ يعني ڌڙ. ٣. آنڊا نڪري لٽڪي رهيا آهن. ٤. افسوس يا اَچرج. ٥. تالُ.

*هن پرسنگ جو ڀاو ڪبير صاحب جن جي هيٺ ڏنل دوهن ۾ ٻه ملي ٿو. جنهن ۾ سنتن ساڳي مت ظاهر ڪئي آهي:-
گرو گرو ۾ ڀيد هئه، گرو گرو ۾ ڀاو؛
سوئي گرو نت بندئي جو سبد بتاوي داو. (ڪبير)
ڪبير گونگا هئا باورا ٻهرا هئا ڪان،
پاوهه تي پنگل ٿيا مارئا ستگر ٻان.
ڪبير ستگر سورمي باهئا ٻان ج ايڪ،
لاگت هي ٿئه گر پڙئا ٻرا ڪليجي ڇيڪ. (آد گرنٿ، صفحو ١٣٧٤)

ڪهڻي والي بهت هئن ڪٿني ڪٿيءَ ٻي اَنت،
لاڳي ڳانسي سبد ڪي پلٽوُ موٺا ٽرنت.
(ٻاڳو ١، ڪنڊلي ١٠٥)

هاٿي گهوڙا خاڪ هئن ڪهيءِ سنيءِ سو خاڪ.
ڪهيءِ سني سو خاڪ، خاڪ هئن ملڪ خزانا،
جورؤ ٻيٽا خاڪ خاڪ جو ساڃيءِ مانا.
محل اٽاري خاڪ خاڪ هئن باغ بغيچا،
سيت سپيدي خاڪ خاڪ هئن حقا نڳيچا.
سال دسالا خاڪ، خاڪ هئن موتن ڪيءِ مالا،
نؤبت خانا خاڪ، خاڪ هئن سسرا سالا.
پلٽوُ نام خدا ڪا ٻهي سدا هئن پاڪ،
هاٿي گهوڙا خاڪ هئن ڪهيءِ سنيءِ سو خاڪ.
(ٻاڳو ١، ڪنڊلي ١٨)

سبد سبد سب ڪهت هئن، ڪيا سبد ڪهائي.
ڪيتڪ برهما لک ڳيي، سو هم هي ٻائي.
ايڪ جوت بادساهه ٻٿي، ٿيئيون لوڪ پسارا،
ٿيهه ڪو مار ڳرائيا، سر ڇتر همارا.
بهت سماڌي سوَ ٽڪي، وهان پوَن نه پئسا[1]،
ڪيتڪ جڳ پرليءِ ڳيي، ٽب ڪي هم ٻئسا.
چاند سورج ايڪؤ نهين، ڌرتي نب ساٽا،
رام ڪرسن ڪوٽن مٿي، ڪهون ٽب ڪي باٽا.
اُپجت بنست ڳيا سب، ٻيس چار اٽسا[2]،
سو سب پلٽوُ ديکٽا، هم جٿسي ڪا ٽٿسا.
(ٻاڳو ٣، شبد ١٥٦)

---

١. آئي ڪوئه ٻهڇي سکهيو.
٢. ٢٠+٤+٢٨=٥٢. يعني ٻاونجاهه اکرن جي چڪر ۾
قيد ۾.

جيهہ سمري گتڪا[1] تري تاڪو سمر گنوار.
تاڪو سمر گنوار ڀلا اَپنا جو چاهو،
جهوٺا هئہ سنسار رئن[2] سپني سا جانو.
ماتا پتا ستت ٻنڌو جهوٺ اِنڪو سب جانو،
ستت سنگت هر ڀڄن ستت ده اِنڪؤ مانو.
اؤر ديو سب ٻرٿا[3] آس اِنڪي نا ڪيجيءِ،
سب ديون ڪي ديو هري انتر ڀڄ ليجيءِ.
ڀلٽؤ هر ڪي ڀڄن ٻن ڪوئو نا اُترءِ پار،
جيهہ سمري گتڪا تري تاڪو سمر گنوار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٣٤)

پيتر اؤنيئہ تتو ڪو اُتيءِ سبد ڪي ڪان.
اُتيءِ سبد ڪي ڪان رهيءِ انتر لؤ لاڳي،
سرت ديئہ اَدگار[4] جو گئي آپئہ جاڳي.
سهج گهاٽ هر ڌيان گيان سي من پرموڌي[5]،
نهين سنگره نهين تياگ آپهي ڪايا سوڌيءِ.
پرام ڀووت لگام ڌريءِ ڌيرج مرگ چالا،
تلڪ اُن من ڀال جپت هئہ اَجپا مالا.
ڀلٽؤ ائسا هوئي جو سو جوگي پرمان،
پيتر اؤنيئہ تتو ڪو اُتيءِ سبد ڪي ڪان.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٢٤)

راڪہ پرواهہ لون ايڪ نج نام ڪي،
خلق مئدان م ٻانٽ تانئي.
مير اُمراوَ دن چار ڪي پاهنا[6]،
چوڙ گهر ماهن دؤلت هاٿي.

---

١. هڪ وڻهيا جيڪا پرڀو جي سچي نام جو سمرن ڪري پار ٿي وڃي.
٢. رات جي سپني وانگر.
٣ فضول.
٤. جاڳائي.
٥. من کي سکيا يا گيان ڏئي.
٦. مهمان.

پڪڙ لي سبد جن توهه پيدا ڪيا،
اؤر سب هوئنگي خاڪ ماٽي.
داس پلٽو ڪهي دک سنسار گت،
ٻنا نج نام نهين ڪوئي ساٿي.
(ڀاڳو ٢، ريکتا ٦)

نام ڪي ري پرتاپ سي پيي آن ڪي آن.
پيي آن ڪي آن ٻڙي ڪي پانو پڙونگا،
ڪا ڀرا تل تيل ڦوُل سنگ بڪتا مهنگا.
سنت هم ٻڙي دڀال آپ سم موڪو ڪينها،
جئسي ڀرنگي ڪيٽ سڇا[1] ڪيچ ائسي دينها.
رائي ڪها سمير، اجيا گج راج چڙهائي[2]،
تلسي هوئنگا رهنڊ سرن ڪي پنڇ بڙائي.
پلٽو جاٽن نيچ مٽن، سب اؤگن ڪي ڪان،
نام ڪي ري پرتاپ سي، پٽي آن ڪي آن[3].
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٦)

اڪ نام امولڪ مل گيا،
پرگمٽ ڀيي ميري ڀاڳ هم جي.
گگن ڪي دار پپيها بولي،
سووت اُٿي مٽن جاڳي هم جي.
چراغ ٻري بن تيل ٻاتي،
نهين ديٽا نهين آگ هم جي.
پلٽو ديک ڪي مگن ڀيا،
سب ڇوُٽ گيا نرگن داغ هم جي.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٦)

---

١. سڪيا. ٢. هاٿيءَ تي ٻڪريءَ جي سواري ڪرائڻ.
٣. ڇا هوس ۽ ڇا ٿي ويس، يعني نيچ مان مهان ٿي ويس.

ٻوُڙي جات جهاج هئه نام نورتڪ[1] ٻول.
نام نورتڪ ٻول هاٿ سي ليري جائي،
مانجهه ڌار ۾ ڦٽي سوم ڪي جوڳويء ڻائي.
انسي مورکہ لوڳ لالچ ۾ جنم گنوايء،
گئي هاٿ سي چيج ٽيهوُ پر ليکہ لاوڻه.
ڪتنا روُڌن پيي[2] موهہ ۾ لاگا آجهون،
ڪيهي پران پريان[3] نام نا سمري ٽڀهون.
پلٽوُ نوٽن رٽن سب پا ڪوُڙي ڪي مول،
ٻوُڙي جات جهاج هئه نام نورتڪ ٻول[4].

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٥٥)

سرت سبد ڪي ملن ۾، مجهه ڪو پيا آنند.
مجهه ڪو پيا آنند، ملا پاني ۾ پاني؛
دونو سي پا سوُت نهين مل ڪيء الڳاني.
ملڪ پيا سلطنت، ملا حاڪم ڪو راجا؛
رعيت ڪريء آرام ڪول ڪي دس دروا جا[5].
چوُني سڪل بياڌ[6] مٽي اندرن ڪي دنيا؛
ڪو آب ڪريء آباد چوراسي مل گئي ڪتيا.
پلٽوُ ستگر صاحب، ڪاٽو ميري ٻند؛
سرت سبد ڪي ملن ۾ مجهڪو پيا آنند.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٨٩)

سرت سهاگن الٽ ڪيء ملي سبد ۾ جاءِ.
ملي سبد ۾ جاءِ، ڪنت ڪو بس ۾ ڪينها،
چليء نہ سوَ ڪيء جور جاءِ جب سڪتي لينها.

---

١. ٻيڙي وارو. ٢. ڪنت پا گلي ۾ روئڻ پيو اچي.
٣. پراڻ نڪري ويا. ٤. جهاز هلندو پيو وڃي.
٥. ڏهون دٺار، جيڪو اندر جي روحاني جڳت ۾ نين منزل آهي. ٦. مصيبت.

ڦر سڪتي نا رهي ملي جب سوَ ۾ جائي،
سوَ ڀي ڦر نا رهي سڪتي سي سيوَ کهائي.
اپني من ڪيھ ڦير اوَر نا دوجا ڪوئي،
سڪتي سوَ هئہ ايڪ نام ڪهين ڪو دوئي.
پلٽوُ سڪتي سوَ ڪا ڀيد گيا الگاءِ،
سرت سهاگن الٽ ڪيھ ملي سبد ۾ جاءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٢٦)

جب لب لبرت برس هئہ، جوڳي جوڳ آچار،
پلٽوُ نام ڀجي بنا، ڪولو نا اُتريھ پار.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٧)

پلٽوُ پارس نام ڪا منيھ رسائن هوءِ.
منيھ رسائن هوءِ، ڪريھ ڀا تن ڪي سيسي،
سمجهت ديھ گرو گيان بسواس دوائي پيسي.
دسوَ دسا سي موُندا[1] جوڳ ڪي ميني باريھ،
تيھ پر ديهہ چڙهاءِ برهم ڪي اگني سي جاريھ.
اينڌن لاويھ ڌيان پريم رس ڪريھ تياري،
سبد سرت ڪي بيچ تهان من راکيھ ماري.
جڙي بوُٽي ڪي کوجني گئي سڀ ڀائي کوءِ،
پلٽوُ پارس نام ڪا منيھ رسائن هوءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٢٦)

دکهہ جيئہ ڪي کوءِ ڪو ڦر ڦر غوطا کاءِ[2].
ڦر ڦر غوطا کاءِ تنڪ نا لڄا آويھ،
پڙگا وهي سياو چيتيھ نا لاک چتاويھ.

---

١. خيال کي هر طرف کان هٽائي اندر نام سان جوڙي ڇڏي. ٢. جيوَ جي عادت آهي ته ڏسو، جو هر جنم ۾ دک ٿو پائي، تڏهن به چوراسيءَ جي چڪر ۾ ڦٽڪڻ کان باز نٿو اچي.

نمڪ پري ڪي خوسي، جنم ڪوٽن دک پاويءِ[1]،
چؤراسي گهر جاءِ آپ ۾ آپ ڀنڊاويءِ.
سوان لاک جو ڪاڻ ڏيا چاٽيڻ پڻ چاٽيءِ،
ڇٽيءِ نہ جڳ ڪي ڪوڻ ڀڪر ڪي ٻر جي ڪاٽيءِ.
ڀلٽو ڀڄيءِ نہ نام ڪو موڙڪ نر تن پاڻ،
ڏيڪو جڳ ڪي ڪوڻ ڪو ڦر ڦر غوطا کاڻ.
(ڀاڳو ١، ڪنڍلي ٢٢٩)

چنتا روپي اگن ۾، جريءِ سڪل سنسار،
جريءِ سڪل سنسار جرت نرپت[2] ڪو ڏيکا،
بادساهہ اُمراؤ جرت هڳ سئيد[3] سيکا.
سر نر مني سب جريءِ جوگي اؤ جتي سنياسي،
پنڊت گياني چتر جريءِ ڪن ڦتا اُداسي.
جنگم[4] سورا جر جريءِ ناڳا ٻيراگي،
تپسي ڏؤنا جرانءِ ٻچيءِ نهين ڪوئو ڀاڳي.
پلٽؤ ٻچتي سنت جن جيڪري نام اُڌار،
چنتا روپي اگن ۾ جريءِ سڪل سنسار.
(ڀاڳو ١، ڪنڍلي ٢٣١)

ڪوجت هيرا ڪو ڦريءِ نهين پوت ڪو دام[5].
نهين پؤت ڪو دام جؤ هر ڪي ڳانٺ ڪلاويءِ،
ٻاٿن ڪي ٻڪواد جؤ هري ڪو بلماويءِ.

---

١. ٻل ٻر جي خوشيءَ جي واسطي ڪروڙين دک ٿو پائي.
گرو صاحب جن بہ فرمايو آهي تہ: ”نمڪ ڪام سئاد ڪارڻ ڪوٽ ڏنس دک پاوهہ“ (آد گرنٿ، صفحو ٤٠٣). ٢. راجا.
٣. حضرت محمد صاحب جي ونش جا ماڻهو.
٤. هميشهہ ڀرمڻ ڪرڻ وارا انسان.
٥. هٿ ۾ ڪجهہ بہ پيسو اُنس ڪونہ ۽ خريد ڪرڻ چاهي ٿو هيرا.

لمبي ٻولت ٻات ڪريءِ ٻالن ڪي ادني،
ڪؤڙي ڳانٺ ڳاهن ڪرت هئہ ٻاٻين اِلٽي.
لها جؤهرِي نساڙ[1] ڦرا هئہ ڳاهڪ خالي،
تيلي لئي سميت ڍها ڳاهڪ ڪو ٽالي.
لوڪ لاج ڇوُٽيءِ نهين پلٽوُ چاهيءِ نام،
ڪوجت هيرا ڪو ڦريءِ نهين پوت ڪو دام.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ١٢٨)

تن من ڌن سب آن آڳيءِ ڌريءِ،
ليهوُ ڪو ناهن اِنڪار ڪيجيءِ.
گياني اؤ چتر ڪو سبد نا ڍاهئي،
مايا ڪي جيوَ ڪي شبد ڇيجيءِ.
جهان گونہ ملا ڦر الٽ ڦر جاٻڪا،
ٻرات ڪتنو ڪرانہ پرڪہ ليجيءِ.
داس پلٽوُ ڪهيءِ پرامي جو سبد ڪا،
ليهوُ ڪو پرڪہ ڪيءِ سبد ڍاهجيءِ.
(پاڳو ٢، ريڪتا ٤٨)

مهاتم[2] جانيءِ نهين، مينڊڪي گنگا بيچ؛
پلٽوُ سبد لڳيءِ نهين، ڪتنؤ رهي نڪيچ[3].
(پاڳو ٣، ساکي ٥)

گيان ڌيہ مورکہ ڪهينءِ، پلٽوُ ڪريءِ ٻهاد؛
بندر ڪؤ آدي[4] ڌيا، ڪڇ نا ڪهيءِ سواد.
(پاڳو ٣، ساکي ١١٢)

---

١. جوهري سمجهي وارو.
٢. مهما، وڏائي.
٣. ويجهو، نزديڪ.
٤. آدرڪ.

*ستگر ٻپرا[1] ڪيا ڪري، چيلا ڪري نه هوس ۽
پلٽوُ پيهجي موم نا، جل کو ڏاهجي دوس.
(پاڱو ٣، ساکي ١٢٥)

*گيان ڏنش ستگرو لهي، سبد چلاوي ٻان ۽
پلٽوُ ٽل ڀر نا ڏسي، جيتي پيا پشان.
(پاڱو ٣، ساکي ١٢٦)

*گانسي چوُنيءِ سبد کي، مورک ڪري نه گيان ۽
پلٽوُ ستگر ڪيا ڪري، هردي پيا پکان[2].
(پاڱو ٣، ساکي ١٦٥)

---

١. وڇارو. ٢. پٿر.

*ڪبير صاحب جن به فرمايو آهي:-
ڪبير ساچا ستگر ڪيا ڪري جنهن سکن مهه چوُڪ،
انڌي ايڪ نه لاڳئي جنهن بانس ٻجائيه ڦوُڪ.
(آد گرنٿ، صفحو ١٣٧٢)

سنت سٿگرو

سنت، ساڌو، هريجن، فقير، سٿگرو

پلٽوُ صاحب جن پرماتما جي ته بيحد اُپما ڪئي آهي، پر سنتن جي مهما ۾ ڀ ڪا ڪسر ڪانه رکي اٿن. سنتن کي پرماتما وانگر ئي الک، اگم ۽ ورنن کان ٻاهر ڪيو اٿن ۽ فرمائين ٿا ته سنتن جي گت زبان سان چوڻ ۽ ڪلم سان لکڻ کان ٻاهر آهي. سنت سرو سمرت آهن ۽ من، مايا ۽ ڪال جي دائري کان مٿي آهن هو شرڻ ۾ آيل جيون کي ڀ من، مايا، ڪال ۽ چوراسيءَ جي چڪر مان آزاد ڪري ڇڏيندا آهن.

پلٽوُ صاحب جن سنتن جي مهما ڳائيندي اُنهن جي سيتلتا، سهن شيلتا ۽ ڪميا وغيره جي گڻن تي بيحد زور ڏنو آهي. سنت دَيا جو روپ هوندا آهن، اِنهيءَ ڪري هو نه ڪنهن جا اَوگڻ ڏسي گهبرائيندا آهن، نه ئي ڪنهن سان نفرت يا دشمني رکندا آهن ۽ نه ئي ڪنهن کي ٻرو سمجهندا آهن هو سمدرسي هوندا آهن ۽ سڀني جيون کي هڪجهڙو پيار ڪندا آهن. اُنهن لاءِ نه ڪو ننڍو وڏو هوندو آهي، نه اَمير غريب، نه اِستري پرش ۽ نه ئي هندوُ، مسلمان، عيسائي يا پارسي.

سنت مهاتمائون هرطرح جي ٻاهرمکي ساڌنن، رسمن رواجن ۽ ڪرم ڪانڊ وغيره کان مٿي هوندا آهن. اُنهن جي نه ڪا خاص قسم جي پوشاڪ هوندي آهي ۽ نه ڪنهن خاص قوم مذهب ۽ ملڪ جي دائري ۾ ٻڌل هوندا آهن. هو آتم درشي هوندا آهن ۽ بنا ڪنهن ڀ قسم جي ٻاهري ڏيکاو جي، انترمکه ساڌنا جو طريقو سمجهائيندا آهن.

سنت سچا پراُپڪاري هوندا آهن، جيڪي جيون تي رحم کائي اُنهن کي پريو پراپتيءَ جي جڳتي سيکاريندا آهن ۽ خود هر طرح جا ڪشٽ سهي ڀ جيون جي مدد ڪندا آهن.

سنت نام جو رس پيئڻ وارا ۽ نام جا اپياسي هوندا آهن. هوُ نام ۾ سمائجي نام جو ئي روپ ٿي ويندا آهن ۽ ڀوساگر ۾ ڦاٿل جيون کي نام جي جهاز ۾ وهاري سچکنڊ پهچائڻ جي واسطي ايندا آهن. چاهي ڪير لکين اُپاءُ ڪري ۽ لکين هنڌن تي نام جي تلاش ۾ ڀٽڪي پر بنا سنتن جي، نام جي سوجهي پائڻ يا جاڻ حاصل ڪرڻ ۽ نام سان ملي هڪ ٿيڻ، ناممڪن آهي.

سنت جن سچا تياڳي هوندا آهن ڇو ته هنن جي آتما سنسار ۽ شرير مان نڪري شبد يا پرماتما ۾ لين ٿي ويندي آهي. هوُ سنسار ۽ اُن جي پدارٿن جي موهه کان پري هوندا آهن. مايا هنن جي داسي هوندي آهي ۽ هوُ جيون مڪت هوندا آهن.

سنت گيان جو روپ هوندا آهن. هوُ پنهنجي ستسنگ جي ذريعي جيون کي هر طرح جي وهمن ۽ ڀرمن مان ڪڍي سچي پرڀو ڀڳتيءَ ڏانهن ڇڪي ايندا آهن.

سنت جن داتا هوندا آهن، منگتا ڪونه ٿيندا آهن. هوُ پنهنجي حق حلال جي نيڪ ڪمائيءَ تي گذران ڪندا آهن ۽ پنهنجي ذاتي لاڀ جي واسطي ڪنهن کان به هڪ پائي ڪونه وٺندا آهن. هنن وٽ نام، پريم ڀڳتي، پرڀوءَ جي رضا ۽ پرڀو شيوا جو امولڪ ڌن هوندو آهي، جنهن جي پراپتيءَ جي لاءِ سڄو سنسار هنن جي چاڪري ڪرڻ لاءِ تيار رهندو آهي. ڪيترا شيوڪ کين سڀ ڪجهه ڏيڻ چاهيندا آهن پر سنت ڪنهن کان به ڪجهه وٺڻ ڪونه چاهيندا آهن. هوُ باصبر، بي غرض ۽ بيپرواهه هوندا آهن ۽ نه ڪڏهن پنهنجي بخشيل گيان يا نام جي ڪا به قيمت گهرندا آهن. هوُ پنهنجي هٿن سان نام جو ڌن مفت لٽائيندا آهن.

سنت جن سنسار ۾ پرڀو يا نام جو نور ڦهلائيندا آهن ۽

اهو ڪارج پورو ڪرڻ لاءِ ڪين ڪيترن ئي تڪليفن سهي ڏيڻ وڏڻ وچڙو پوندو آهي. اهو ڪارج هوُ پرسنتا پوروڪ ڪندا آهن. جڏهن اُنهن جي مخالفت ٿيندي آهي ۽ اڳيانئي جيو ڪين انيڪ طرح جا ڪشٽ پهچائيندا آهن تڏهن به هوُ صبر ۽ شڪر سان خوشيءَ سان پرڀو رام جي پياسي آتمائن جي پيار ڀري شيوا ڪندا رهندا آهن. هوُ پرڀوءَ جو روپ هوندا آهن ۽ هن وانگر ئي نشڪپٽ، نرويَر، دَيا ۽ ڪميا جو روپ هوندا آهن:-

پر سوارٿ ڪي ڪارڻي، سنت ليا اَوتار.
سنت ليا اَوتار، جگت ڪو راهه چلاوڻ؛
جگت ڪرڻ اُپديس، گيان دي نام سناوڻ.
پريت ٻڙهاوڻ جگت ۾، ڌرتي پر ڏولين؛
ڪشٽ ڪهي ڪٺور، ٻچن وي اَمرت بولين.
اَنڪو ڪيا هٺ چاهه، سهت هٺ دک گهنيرا؛
جيو تارن ڪي هيت، ملڪ ڦرتي ٻهتيرا.
پلٽوُ ستگرو پاه ڪي، داس پيا نروار؛
پر سوارٿ ڪي ڪارڻي، سنت ليا اَوتار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٤)

سيتل چندن چندرما، تئسي سيتل سنت.
تئسي سيتل سنت، جگت ڪي تاپ ٻجهاوڻ؛
جو ڪوئي آويه جرت، مڌر مکهه ٻچن سناوڻ.
ڌيرج سيل سڀاو، ڇما نا جاٽ بکاني؛
ڪومل اَت مرد ٻئن، ٻجر ڪو ڪرتي پاني.
رهن چلن مسڪان، گيان ڪو سگنڌ لگاوڻ؛
تين تاپ مٽ جاهه، سنت ڪي درسن پاوڻ.
پلٽوُ جوالا اُدر ڪي، رهيه نه مٽيه ترنت؛
سيتل چندن چندرما، تئسي سيتل سنت.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٣)

سيل سنيھ سيتل ٻچن،

اهي سنتن کي رهت هئہ جي.

سنت کي ٻران جراھ جاويھ،

سب سي ڪرت وي ٻرهت هئہ جي.

چتون چلن مسڪان نوّن،

نهين راڳ دوش هار جيت هئہ جي.

پلٽو ڇما سنتوش سرل،

تن ڪؤ ڳاويھ سرتي نيت هئہ جي.

(ٻاڳو ٢، جهولنا ١٠)

سنت ٻرابر ڪومل دوسر ڪو چت نانھ.

دوسر ڪو چت نانھ، ڪرٽن سب هي ٻرديا؛

هت انهت سب ايڪ، آسيِ سُپ هات ٻنايا.

ڪومل ڪسمي چاھہ[1] نهين سپني ۾ دوکن؛

ديکيھ پر هت لاڳ ٻرام رس چوکين اوکن[2].

ملنسار مسڪان ٻچن مرد بولي ميٺي؛

پلڪت سيتل ڳات سڳ رتناري دٺي[3].

پلٽو ڪؤنو ڪڇ ڪهيھ تنڪو نا آڪتاھن؛

سنت برابر ڪومل دوسر ڪو چت نانھ.

(ٻاڳو ١، ڪنڊلي ٢٤)

سنت دربار تحصيل سنتوش ڪي،

ڪچهري گيان هري نام ڏنڪا.

رت اؤ ست دوئو هات باندي کڙي،

بيبڪ ني مار ڪيھ دها ٿڪا.

مکت سرڪول ڪيھ ڪريء فرياد ڪو،

دها دڌڪار ٿهہ عدل ٻنڪا[4].

---

١. ڪسم جي قول سمان ورتي يعني ڪومل دل وارا. ٢. ڪمند.
٣. درشٽي. ٤. ٻانڪا انصاف، يعني عجيب قسم جو انصاف.

مار مايا ڪهين عمل ائسا ڪها،
داس پلٽوُ آهيءِ حريف[1] پڪا.
(ڀاڳو ٢، ريکتا ١٨)

ڪام ڪروڌ جن ڪي نهين لڳيءِ نہ ڀوک پياس.
لڳيءِ نہ ڀوک پياس رهيءِ ترگن سي نيارا؛
لوڀ موهہ اهنڪار نيند ڪي گردن مارا.
ستر متر سڀ ايڪ هٽہ راجا رنڪا؛
دک سک جيوت مرن تنڪ نا وياپيءِ سنڪا.
ڪنچن لوها ايڪ، ايڪ هٽہ گرمي پالا؛
اُستت نندا ايڪ، ايڪ هٽہ نڳن دسالا.
پلٽوُ اُن ڪي درس سي، هوت پاپ ڪو ناس؛
ڪام ڪروڌ جن ڪي نهين، لڳيءِ نہ ڀوک پياس.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٣٤)

نا ڪاهو سي دشٽتا، نا ڪاهو سي روچ[2].
نا ڪاهو سي روچ دوئو ڪو اِڪ رس جانا؛
ٻئر ڀاو سڀ تجا روپ اپنا پهچانا.
جو ڪنچن سو ڪانچ دوئو ڪي آسا تياڳي؛
هار جيت ڪڇ نانهہ، پريت اِڪ هري سي لاڳي.
دک سک سمپتي وپت ڀاو نا ڀهہ سي دوجا؛
جو باهمڻ سو سوپچ[3] درسٽي سم ڪي پوجا.
نا جيني ڪي خوسي هٽہ پلٽوُ موئي نہ سوچ؛
نا ڪاهو سي دشٽتا، نا ڪاهو سي روچ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٣٥)

ڀڳت راڳ[4] جو هوءِ گيان ۾ چڪوءِ،
ترڀا سي اليت ڀڄن ۾ پڪوءِ.

---

١. دشمن. ٢. رچي. ٣. هڪ نيچ ذات.
٤. اِڇا ڪان رهت.

رهني گهني ايڪ سبد پهچانيي،
اَري هان پلٽوُ ائسا جو ڪوئي هوئه گرو ڪر مانيي.
(ڀاڱو ١، اَرل ١٤)

آسن ڍڙهه جو هوئه نيند آهار ۾،
اَتون لوڪ[1] ڪي بات ڪهيه ٽڪسار ۾.
آتون پهر اسوچ رهيه دل خوسي ڀر،
اَري هان پلٽوُ، تن من ڌن سب وار ڌار هؤن اُسي پر.
(ڀاڱو ٢، اَرل ١٥)

ڪهوُ ڀيش ۾ نانهه رهيه اڙٻنگ[2] هئه،
ڌاڳو منهيه ڪساد ڪاڻه ۾ ٽنگ هئه[3].
جگه سي رهيه اُداس مرحمي[4] انت ڪي،
اَري هان پلٽوُ، ائسي رهني رهيه سو لڇڻ سنت ڪي.
(ڀاڱو ٢، اَرل ١٣)

سنت سنت سب ٻڙي هئه، پلٽوُ ڪوئو نه ڇوٽ؛
آٺم ڍرسي مهين هئه، اؤر چاڙ سب موٽ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١)

گگن ڪ ڌن جو آنئي، سوئي گرو ميرا؛
وهه ميرا سرٽاج هئه، مئن واڪا چيرا.
سن ۾ نگر بساوئي، سوُتت ۾ جاگيه؛
جل ۾ اگن ڇپاوئي، سنگره ۾ لياگينه.
جنتر بنا جنتري ٻجيه، رسنا ٻن گاويه؛
سوهنگ سبد اُلاپ ڪيه، من ڪو سمجهاويه.

---

١. سنت لوڪ.
٢. بيپرواهه.
٣. ڀين کي ڏاڍ ۾ اُدارتا ۽ خود ٽنگيءَ ۾ گذارڻ.
٤. ڀيدي.

سرت ڏور امرت پريءِ، جنهه کوُپ اُرڌمکهه،
اُلٽيءِ ڪملهن گگن ۾، تب ملِيءِ پرم سکهه.
پڄن اکنڊت لاڳيُ، جس تيل ڪ ڌارا،
پلٽوُ داس ڊنڊوُت ڪر، تيهه بارمبارا.
(ڀاڱو ٣، شبد ١)

بوجهه ٻچار گرو ڪيجئي، جو ڪرم سي نيارا،
ڪرم بنڌ هري ڏور هئه، ٻوڙهو منجهڌارا.
ڪام ڪروڌ جنڪي نهين، نهين ڀوک پياسا،
لوڀ موهه اِڪوُ نهين، نهين جگ ڪي آسا.
جيون ڪنچن تيون ڪانچ هئه، اُستت سو نندا،
سترُو متر دوئو اِڪ هئه، مردا نهين زندهه.
جوگ ڀوگ جنڪي نهين، نهين سنگرهه تياڳي،
بنڌ موش اِڪوُ نهين، سنت سبد ڪي داڳي[1].
پاپ پنيهه جنڪي نهين، نهين گرمي پالا،
پلٽوُ جيون مڪت ني، صاحب ڪي لالا.
(ڀاڱو ٣، شبد ٢)

ساڌ بچن ساچا سدا جو دل ساچا هوءِ.
جو دل ساچا هوءِ رهيءِ نا ڌبڌا ڀاڳيءِ،
جو چاهيءِ سو مليءِ باٽ ۾ ولنب نه لاڳيءِ.
من اپني ڪرم لگاءِ سنت ڪي سيوا لاويءِ،

*ڪبير صاحب جن ۾ فرمائين ٿا ته اندر جي سن ۾ نام روپي امرت جو اُلٽو کوهه آهي، ڪو ورلي گرمک ڀا ساڌو اُنهيءَ امرت ڪي پي سگهندو آهي. نگرا جيوَ اهو امرت ڪونه پي سگهندا آهن:-
گگن منڊل بچ اُرڌمک ڪُئيا، گرمک ساڌو ڀر ڀر پيئا.
نگري پياس مري بن ڪيئا، جا کي هيي انڌيارا هئه.

١. جن جي مٿان سچي نام جي مهر لڳل هوندي آهي.

اُڪنا[1] ڪاٽ پياس[2] ساچ جو دل ۾ آوي.
جنڪو هٽھ ٻسواس تي هي ڪو ٻچن ڦراني[3]،
هوئگا اُنڪا ڪام سنت ڪي مهما جاني.
پلٽوُ گانٺ ۾ ٻانڌيءِ کالي پڙي نہ ڪوءِ،
ساڌ ٻچن ساچا سدا جو دل ساچا هوءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٣٥)

ڪوئي ڪوئي سنت سڄان، جاڻيھ ٻسٽوُ آپني.
جن جانا تن هي سڪھ پايا، اؤر سڀيھ حيران ।
سنگرهہ تياڳ نهين ڪڇ اڪئُ، نهين مان اپمان.
سنپت وپت اُستت نندا، نا ڪڇ لاڀ نہ هان ।
پلٽوُ داس ڪوجت سب مرگا، پرا رهي چؤگان[4].
(ڀاڱو ٣، شبد ١٥٢)

پلٽوُ ائسي داس ڪو، ڀرم ڪريھ سنسار.
ڀرم ڪريھ سنسار، هوھ آسن سي پڪا ।
پلي ٻري ڪوئو ڪهيھ، رهيھ سهہ سب ڪا ڌڪا[5].
ڌيرج ڌريھ سنتوش، رهيھ دڙه وهيھ ٺهرائي ।
جو ڪڇ آويھ کاءِ ٻچيھ سو ديھ لٽائي.
لگيھ نہ مايا موهہ، جگت ڪي ڇوڙيھ آسا ।
ٻل تج نرٻل هويہ، صبر سي ڪريھ دلاسا.
ڪام ڪروڌ ڪو مار ڪيھ، ماريھ نيند آهار ।
پلٽوُ ائسي داس ڪو، ڀرم ڪريھ سنسار.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٤٠)

اُستت نندا ڪوئو ڪريھ، لگيھ نہ تيهہ ڪي ساٿ ।

---

١. سڪل. ٢. اُپرڪ، يعني سڪل لڪڙي ساڙي ڇڏي ويندي آهي. ٣. سچا. ٤. ميدان. ٥. سيني جي چوٽ يا زيادتي برداشت ڪري وٺندو آهي.

پلٽوُ انسي داس ڪو، سب ڪوهِ ناويہ مات.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٥٢)

دشمن متر سب ايڪ هئہ، جيون ڪنچن ايون ڪانچ؛
پلٽوُ انسي داس ڪو، سپني لــگـي نـہ آنچ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٥٦)

نا جيني ڪي خوشي هئہ، پلٽوُ مئي نہ سوچ؛
نا ڪاهوُ سي دشمنا، نـا ڪاهوُ سي روچ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٥٧)

آپ ڀهر لاڳي رهيہ، ڀجن تيل ڪي ڌار؛
پلٽوُ انسي داس ڪو، ڪوئو نہ پاويہ پار.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٥٣)

سنهہ جو ڀوکا رهيہ چريہ نہ گهاس ڪو،
هنس ڀوويہ نـا نير کريہ اُپواس ڪو.
سني ايڪ اؤ سؤر پانچ هئہ ڪام ڪي،
اَري هان پلٽوُ سنت نہ مانگيہ ڀيک ڀروسي رام ڪي.
(ڀاڱو ٢، اَرل ٦٥)

هنس چگيہ نا گهونگهي سنهہ چريہ نا گهاس.
سنهہ چــريہ نا گهاس، مار ڪنجر ڪو کــائي؛
جو مردا هويہ جاهہ، تاهہ ڪي نکٽ نہ جائي.
وي نا ڪاهو اسڌ، رهت دل ڪي چاهي آئي؛
کاهي بن مر جانهہ، داغ نا سکهن لڳائي.
سنت سبن سرتاج، ڌرن ڌاري سو ڌاري؛
نئي بات جو ڪرنہ، ملت هئہ اُنکو گاري.
ڀيک نہ مانگي سنت جن، کهہ گئي پلٽوُ داس؛
هنس چگيہ نا گهونگهي سنهہ چريہ نا گهاس.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٤٠)

صاحب وهي فقير هئہ جو ڪوئي پهنچا هوءِ.
جو ڪوئي پهنچا هوءِ، نور ڪا ڇتر ٻراجيءِ،
صبر تخت پر بيٺ نور آپ ڀرا باجيءِ.
تمبو هئہ، آسمان زمين ڪا فرس ٻڇايا،
ڇما ڪيا چور ڪاو خوسي ڪا مسڪ لڳايا.
نام خزانا ڀرا ذڪر[1] ڪا نيڄا چلتا،
صاحب چوڪيدار ديکہ ابل سهن[2] ڊرتا.
پلٽو دنيا دين م آن سي ٻڙا نہ ڪوءِ،
صاحب وهي فقير هئہ جو ڪوئي پهنچا هوءِ.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ٨)

بادشاهہ ڪا شاهہ فقير هئہ جي،
نوبت غيب ڪا باجتا هئہ.
گيان ڌيان ڪي فوج ڪو ساٿ ڪي جي،
صبر[3] ڪي تخت پر گاجتا هئہ.
لاهوت خزانا معرفت ڪا[4]،
سر نور ڪا ڇتر ٻراجتا هئہ.
پلٽو فقير ڪا گهر ٻڙا،
دين دنيا دونو ڀيک مانگتا هئہ.
(پاڳو ٢، جهولنا ٨)

ڪبهي فاقا فڪر هئہ ڪبهي لاکہ ڪروڙ.
ڪبهي لاکہ ڪروڙ غمي سادي ڪڇ ناهين،
جيون خالي نيون ڀرا صابر هئہ من ڪي ماهين.
ڪبهي قولن سيج هاٿي ڪي هئہ آسواري،
ڪبهي سوويہ پئين پيادي منزل گذاري.

---

١. سمرن. ٢. شيطان بہ ڊڄي ٿو. ٣. سنتوش.
٤. مسلمان فقيرن دوارا رکيل اندر جي هڪ روحاني ديش جو نالو. ان کي "سن منڊل" بہ چيو ويو آهي.

ڪبهي ململ جري اوڙهي سال دسالا،
ڪبهي ٽاٽ پيه آڳ اوڙ رهتي مرگ ڇالا.
پلٽو وهه ٻهه ايڪ هئه پرالبڌ نهين زور؛
ڪبهي فاقا فڪر هئه ڪبهي لاکهه ڪروڙ.
(پاڱو ١، ڪنڊلي ٣٠)

ده پاسا هي[1] فقر[2] ڪي، اڪ دنيا اڪ دين.
اڪ دنيا اڪ دين، دوئو ڪو راکيه راضي؛
سب ڪي مليه مراد غيب ڪي نوبت باجي.
هات جوڙ محتاج، سڪندر رهتي ناڙي؛
حڪم بجاوهن ڀوپ، زبان[3] سي ڪڇ ڪاڙي.
چليه فهم[4] ڪي فوج دروغ[5] ڪي ڪوٽ ڍهائي؛
بي داعوا تحصيل، صبر ڪي طلب لڳائي.
پلٽو ايسي صاحبي، صاحب رهي آڌين[6]؛
ده پاسا هي فقر ڪي، اڪ دنيا اڪ دين.
(پاڱو ١، ڪنڊلي ١٣٨)

فاقا[7] ذڪر[8] قناعت[9]، هي تينون باٽ جاڳير.
تينون باٽ جاڳير، خوسي ڪي ڪفني ڌاريه؛
دل ڪي ڪريه ڪشاد[10]، آپي ڀي روزي ٽاريه.
عبادت[11] دن رات، ياد ۾ اپني رهنا؛
خودي[12] خوب ڪر کوه، جنازا جيتيه ڪرنا.
سڪندر اوُر گدا[13]، دوئو ڪوُ ايڪيه جانيه؛
تب پاويه ٽڪ نسا، فنا ڪا پيالا ڇانيه[14].

---

١. ٻئي پاسا. ٢. فقير جا. ٣. زبان. ٤. ويچار.
٥. ڪوٽ. ٦. تابعدار. ٧. ورت. ٨. سمرن.
٩. سنتوش. ١٠. اُدار. ١١. ٻندگي، ڀڄن سمرن.
١٢. آهم. ١٣. بادشاهه ۽ بکاري. ١٤. موت، يعني جيڪو هؤميه کي ماري.

پلٽوُ مست جو حال ۾، تسڪا نام فقير ؛
ڌاقا ذڪر ڏنات، يهي تينون بات جاگير.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٩)

راجا رنڪ ڪو ايڪ جاڻئه، تسي ڪا نام فقير هئه جي.
ڪنچن اؤر ڪانچ ۾ ڀيد نهين، لکئه اؤر ڪي پيڙ هئه جي.
سادي غمي ڪڇ ايڪ نهين، سنتوش ڪا ملڪ جگير هئه جي.
پلٽوُ آستت نندا ايڪئه، سوئي روشن - ضمير[1] هئه جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ١٢)

دل ڪو ڪرهه فراق[2] فقيرا مساحبي[3] پاڪ.
جو آوئه سو ڏيهه لٽائي، ڪيا ڪؤڙي ڪيا لاک ؛
ڪاهه ڪٿا وهه مگن رهؤ نت، سب سي رهه بيباڪ.
عؤرت جو درشن ڪو آوئه، نظر سي ٽا ڪهه پاڪ ؛
سونا روُپا لال جواهر، ٺهري ليکي خاڪ.
مايا ڪو چرڪين[4] لکو نت، ڏيکه ڪيئه موُندو ناڪ ؛
جب آوئه تب ڏيهه چلائي، ٽنڪ نه رکتو ٽاڪ.
سنت چڪور ڪو سنگرهه ناهين، سنگرهه ڪريئه هلاڪ[5] ؛
پلٽوُ داس ڪهؤن مين سب سي، بار بار ڏيئه هاڪ[6].
(ڀاڱو ٣، شبد ١٩)

ڪوئي جوگ جگت ڪي ساڌن ۾،
ڪوئي ٻئراگ ليئه ڀونڌيٽا هئه.
ڪوئي ساکي سبد ٻنايه کهئه،
جوڙ جوڙ ٻنت ڪي گوُنٿتا هئه.
ڪوئي ڀانگ ڌتورا کاءِ ڪي جي،
گڦا ۾ ٻئٺ ڪي جهومتا هئه.

---

١. انترڀامي. ٢. آدار. ٣. حساب ڪتاب کان ٻري.
٤. گندگي. ٥. ماري ڇڏيندو آهي. ٦. هوڪو ڏيئي.

ڪوئي ويد پران سدانت پڙهيءَ،
ڪوئي ڀڳت ڪي نرگن گونتا هئہ.
ڪوئي اُداسي بنِ بنَ بن ڦريءَ،
ڪوئي گهايل هوءِ ڪي گهومتا هئہ.
پلٽوُ فقير ڪي راهہ جدي،
ان باتون ڪي اوپر ٿوڪتا هئہ.
(پاگو ۲، جهولنا ۱۴)

ڦريءَ اِڪ جوگي نگر پلانا، چڙهگا محل دِيوانا.
نا وهہ کاويءَ نا وهہ پيويءَ، نا وهہ پڇا جاچيءَ[1]،
نا وهہ بوليءَ نا وهہ ڏوليءَ، ڀنا نچايي ناچيءَ.
سڪمڻ ڪي گهر پاڻي جوويءَ، پيءَ ڀنڪ[2] ڪي نالا،
جب ديکؤ تب ڀرام چڪا هئہ، جپتا اجپا مالا.
گگن گفا ۾ سنگي ٻيڙيءَ، جاگرت ڪي گهر جاگيءَ،
ترڪيني ۾ آسن ماريءَ، پار برهم انراگيءَ.
سن مهين مؤني هوءِ ٻيٺيءَ، انهد ٿور ٻجاويءَ،
ترڪيا چڙهہ گد گد هوءِ بوليءَ، لمبڪا سرليءَ گاويءَ.
سپديءَ سپد ملاويءَ جوگي، ڪل گا گگن رکانا[3]،
پلٽوُ داس ڪؤن الکاويءَ، بوند سمند سمانا.
(پاگو ۳، شبد ۱۲۹)

ديک ري گرو گم مستانا، جانيگا ڪوئي سادو سيانا.
جيٽي مريءَ سوئي پهچانيءَ، غضب نگر سهجيءَ چڙهہ جانا.
اِنگلا پنگلا چنور ڍراويءَ، سکمڻ نس دن هنت نسانا.
ترڪيا چڙهہ جب گرجن لاگي، چپ ديکت سر پوُپ لجانا[4].
گرو گووند ماسوق ملي هئہ، عاسق هويءَ پلٽوُ بؤرانا.
(پاگو ۳، شبد ۱۳۰)

---

۱. نہ ڀکيا گهري. ۲. اندر جي مارگہ ۾ هڪ ڏنگي ۽ سوکيم سرنگهہ جنهن مان آتما کي لنگهڻو پوندو آهي.
۳. ڏهون دئار. ۴. راجا اِندر.

مرسد جات خدا ڪي، درگاھ بنايا؛
پروَر پاڪ دگار[1] ڪو، دل بيچ ملايا.
بندگي دم دم ڪي پرئون، دانست[2] دکايا؛
تنڪا اوٽ پهاڙ هئہ، بن چسم[3] لکايا.
قدرت ديکہ صبان ڪي، دل هؤل هئہ ميرا؛
مؤجود رهيہ وجود پر، بن تسبيع ڦيرا.
تخت چڙهي درويس هئہ، باتين آقراني[4]؛
معجز[5] هئہ آسمان پر، اؤ سافا سيني[6].
ڇتر ڦريہ سر نور ڪا، سب بزرگ هاري؛
پلٽو داس مل خاڪ پر، هم ڪوج نڪاري.

(پاگو ٣، شبد ١٤٢)

سنت چڙهيہ ميدان پر ترڪس باندي گيان.
ترڪس باندي گيان موهہ دل مار هٽائي،
مار پانچ پچيس دها گڙهہ آگ لگائي.
ڪام ڪروڌ ڪو مار قيد پر من ڪو ڪينها؛
نؤ درواجي ڇوڙ سرت دسئين پر ديها.
انهد باجيہ تور آٽل سنهاسن پايا؛
جيوَ پيا سنتوش، آپہ گرو نام لکايا.
پلٽو ڪفن باند ڪيہ ڪينڇو سرت ڪمان؛
سنت چڙهيہ ميدان پر ترڪس باندي گيان.

(پاگو ١، ڪنڊلي ١٠٠)

تين لوڪ سي جدا هئہ اُن سنتن ڪي چال.
اُن سنتن ڪي چال ڪرم سي رهتي نياري،
لوڀ موهہ هنڪار تاهہ ڪي گردن ماري.

---

١. پاڪ پروردگار، پالڻ ڪرڻ وارو پوتر پرڀو.
٢. انڀؤ، گيان. ٣. اکيون. ٤. تعريف جي قابل.
٥. عزت وارو. ٦. شڌ هردو.

ڪام ڪروڌ ڪڇ نانھ لڳيہ نا ڀوک پياسا،
جيئيہ مرتڪ رھينہ ڪرائينہ نا جڳ ڪي آسا.
رت سڌ ڪو ڏيک ڏيت ھئہ خاڪ چلائي،
مايا سي نرورت ڀڄن ڪي ڪرائينہ ٻڙائي.
سيئيہ چيتنا ڪال ڪا پلٽو اُنھينہ نہ ڪال،
ٽين لوڪ سي جدا ھئہ اُن سنتن ڪي چال.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٢٨)

سب مين ٻڙي ھئہ سنت دوسرا نام ھئہ،
تيسري دس اوتار تنھين پر نام ھئہ.
برھما بشن مھيش سڪل سنسار ھئہ،
آري ھان پلٽو، سب سي اوپر سنت مڪت سردار ھئہ.
(ڀاڱو ٢، آرل ٧)

انڀيء پرگاس پيا جس ڪو،
تس ڪي ھي ٻات پرمان ھئہ جي.
پيٽر ڪي سب کل گيي پٽ،
پڪا اُسي ڪا گيان ھئہ جي.
کل لوڪ پرورت ڪي ٻات ڪھيہ،
وا ڪا ٻيج ڪتسا جئسي ڀان[1] ھئہ جي.
پلٽو جڳت سي پيٺ ڏيويہ،
آسان[2] نھين سنت ھونا ھئہ جي.
(ڀاڱو ٢، جھولنا ٩)

ٽيڙ سوجھ منھن آپنا، آرسا[3] ٽيڙا نانھ.
آرسا ٽيڙا نانھ، ٽيڙ ڪو ٽيڙيء سوجھيہ؛
جو ڪوئي ڏيکيہ سوجھ، تاھ ڪو سوجھيہ ٻوجھيہ.
جا ڪو ڪڇ نھين ڀيد، ڀاونا آپني ڏرسيہ؛
جا ڪو جئسي ڀاوت، مورت سو تئسي پرسيہ.

---

١. سورج. ٢. سولو. ٣. آرسي.

ڏر جن کو ڏر بڌ، پاپ سي اپني جر لي؛
سجن کي هئہ سمت، سمت سي اپني تر لي.
پلٽو آئنا سنت هئہ، سب ڏيکيہ تيهہ مانهہ؛
ٽيڙ سوجهہ منهن آپنا، آئسا ٽيڙا ناهہ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١٣)

گيان نا ڌيان نا جوگ نا جگت هئہ،
مکتي چهري پئي دوار ناڙي.
تيرٿ نا برت نا دان نا پن هئہ،
پري جهراج پر چوٽ گاڙي.
پوجا آچار نا نيم نا ڌرم هئہ،
لين کو آئي بڪسٽ باڙي.
داس پلٽو کهيہ راهہ سب ڇوڙ کيہ،
سهج کي راهہ ايک سنت کاڙي.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٩١)

ٽک من پر بسواس کر، هوہ هوہ پيہ هوہ؛
پلٽو سنت اؤ آگن جل، چوٽ کهي مت کوہ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٧٠)

پلٽو سنت اؤ آگن جل، چوٽ کهي مت کوہ؛
جو چاهينہ سوئي کرينہ، اُن سي سب ڪڇ هوہ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٧١)

پلٽو چاهينہ سو کرينہ، اُن سي سب ڪڇ هوہ؛
رام کا ملنا سهج هئہ، سنت ملا جو هوہ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٧٢)

رام کا ملنا سهج هئہ، سنت کا ملنا دور؛
پلٽو سنت کي ملن بن، رام سي پريہ نا پور.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٧٣)

پلٽوُ سنت جو ڪهه گئي، سوئي ٻات هه ٺيڪ؛
ٻچن سنت ڪيءِ نهين ٽري، جيون گاڙي ڪي ليڪ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٩٦)

سينهن ڪيءِ لهڙا ڪن ڌ ٻڪا، وَ سڌا ڀرمي ايڪ؛
ائسي سنت ڪوئي ايڪ هه، اوُر رنگي سب ڀيش.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٥٨)

نهين هيرا ٻوُرن چلي، سنهه نه چلينءِ جماعت؛*
ائسي سنت ڪوئي ايڪ هه، اوُر مانگت سب ڪات.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٥٩)

ڪهي سي ڪيا ٻيا پائي، جب گيان آپ سي هوءِ.
اَلل پڇ ڪيءِ چيٽڪا، واکو ڪوُن ڪري اُپديس؛**
اُلٽ مليءِ پروار ۾، وا سي ڪوُن ڪهيءِ سنديس.
جيون سس[1] هوت مرال[2] ڪي، وا ڪو ڪوُن سکاويءِ گيان؛
نير ڪنهيءِ الگاءِ ڪيءِ، وهه چير ڪرت هه پان[3].

---

* ڪبير صاحب جن ٻه فرمائين ٿا ته شينهن جون قطارون ڪونه هونديون آهن، هنسن جا ميڙ ڪونه هوندا آهن ۽ نه ئي لالن جون ڳوٿيون ڀريل هونديون آهن. سنتن جون به ٽوليون ڪونه هونديون آهن ارٿات ٻورڻ سنت دُرلڀ ٿيندا آهن:-

سينهون ڪي لهڙي نهين، هنسون ڪي نهين پات؛
لالون ڪي نهين ٻوريان، سادُ نه چلينءِ جماعت.

** اَلل پڇ: اهڙو پکي جيڪو آڪاش ۾ پيهه مٿي اُڏامندو آهي. آڪاش ۾ ئي آنا ڏيندو آهي ۽ اُن جو آنو آڪاش ۾ ئي ڦٽي پوندو آهي. اُن مان جيڪو ٻچو نڪرندو آهي، اُهو به يڪدم مٿي اُڏامڻ شروع ڪري ڇڏيندو آهي.

١. ٻچو. ٢. هنس. ٣. هنس پاڻيءَ کي الڳ ڪري صرف کير پيئندو آهي.

سينهن کيءِ ٻچا گر پراڻ، وهه ڪيلت ترت سڪار،
وا ڪو ڪؤن سڪاوئي، وو هستي ڏارت مار.
سنت ڪو ڪؤن سڪاوتا، اُنهين انڀو پيا پرڪاس،
سڪئي ٻڌ ڪيهه ڪام ڪي، جو هردي نه پلٽوُ داس.
(پاڳو ٣، شبد ٩٠)

سنت نه چاهين مڪتي ڪو نهين پدارٿ چار.
نهين پدارٿ چار مڪتي سنتن ڪي چيري،
رڌ سڌ پر ٺوڪين سورگ ڪي آس نه هيري.
ٻيرت ڪرهن نه ٻرت نهين ڪڇ من پر اچا،
پنيه تيج پرتاپ سنت ڪو لڳيءِ اَنڇا.
نا چاهين ٻئڪنٺ نه آواگون نوارا،
سات سورگ اَپورگ تڇ سم تاهه ٻچارا.
پلٽوُ چاهيءِ هر ڀڳت ائسا مٽا همار،
سنت نه چاهين مڪتي ڪو نهين پدارٿ چار.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ٥٧)

رڌ سڌ سي ٻڙ سنت درياولي،
اِندراسن ٻئڪنٺ وشنا سم جانتي.
ڪرتي اَورل[1] ڀڳتي پياس هر نام ڪي،
اَري هان پلٽوُ، سنت نه چاهين مڪت تڇ ڪيهه ڪام ڪي.
(پاڳو ٢، اَرل ٩)

سات مهاتم ٻڙا هئه، جئسو هري جس هوءِ.
جئسو هر جس هوءِ، تاهه ڪو گرهن ڪيجيءِ،
تن من ڌن سڀ وار، چرن پر ٽيڪري ڏيجيءِ.
نام سي اُلپت رام سنت اُنام[2] سماني،
سڀ سي ٻڙا اَنام نام ڪي مهما جاني.

---

١. نرنتر.
٢. سڀ ڪان اُتم اندرڻون منڊل، انامي ديش.

سنت بولتي برهم چرن کي پوڻ ه پڪارن،
ٻڙا مها پرساد سيت سنتن کر چاڙن.
پلٽو سنت نہ هووتي نام نہ جانت کوءِ،
ساڌ مهاتم ٻڙا هئہ جنسو هر جس هوءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٣١)

ڌن جنني جن جايا هئہ، سُت سنت سکي ري.
لن من ڌن اُن ٻيہ ليہ ڏهي، سنت نام جن پايا هئہ.
مايا جاکي نکٽ نہ آويہ، ترگن دور ڀڳايا هئہ.
ڪنچن ڪانچ اؤ سترو متر کر، ڀيد نهين ٻل گايا هئہ.
سهج سماڌ اکنڊت جا کي، جگ مٿيا ٺهرايا هئہ.
پلٽو داس سوئي سنتوتي[1]، سنت کو گود کلايا هئہ.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٧)

پلٽو صاحب جن سنتن کي ڪرتار جو روپ ۽ خود ڪرتار کان بہ وڏو چيو آهي. فرمائين ٿا تہ اُهو پرماتما ئي گروءَ جو روپ ڌارڻ ڪري سنسار ۾ اچي ٿو، اُنهيءَ ڪري ستگروءَ ۽ پرماتما ۾ ڪو بہ ڀيد نہ سمجهڻ کپي. سنت ستگروءَ ۾ هري ۽ اهڙي طرح سمايل آهي، جيئن لڪڙيءَ ۾ اگني، گلن ۾ سگند، کير ۾ گيهہ ۽ مينهديءَ ۾ لالي. سنت ستگرو سرو سمرٿ هوندو آهي ۽ سدائين اُن جي آگيا ۾ ئي رهڻ کپي:-

ٻڙا هوءِ تيهہ پوُجيئي، سنتن ڪيٽا وچار.
سنتن ڪيٽا وچار، گيان ڪا ديپڪ لينها،
ديوتا تينتس ڪوٽ، نجر ۾ سب کو چينها.
سب کا کنڊن ڪيٽا، کوج کي تين نکارا،
تيهون ۾ ده صحيح، مکتي ڪا ايکيہ دوارا.
هر کو ليٽا نکار، ڀهر آن منتر اچارا،
هر هئہ گن کي بيچ، سنت هئہ گن سي نيارا.

---

١. سنتوتي يعني ماتا.

پلٽوُ پرڻيءَ سنت جن، دوجي هئہ ڪرتار ۔
ٻڙا هوءِ ايهہ پوُڄيئي، سنتن ڪيئا وچار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٢)

هرجن هر هئہ ايڪ، سبد ڪي سار ۾ ۔*
جو چاهين سو ڪرڻ، سنت دربار ۾.
ٽرت ملاوڻ نام، ايڪ هي ٻات ۾ ۔
آري هان پلٽوُ، لالي مينهنديءِ بيچ، ڇپي هئہ پان ۾.
(ڀاڳو ٢، آرل ٢٢)

جو ٽون چاهي نام ٻڻت سٽسنگ ۾،
سنت ملا جو هوءِ ڪيهوُ ڪي رنگ ۾.
اُن سي سب ڪڇ هوءِ قليءَ ۾ قول هئہ،
آري هان پلٽوُ، هر جن هر ۾ رهيءَ باس جيون قول ۾.
(ڀاڳو ٢، آرل ٢٣)

سنت هماري ديهہ اؤر نا ڪوئو هئہ،**
ٻوريءَ پسينا سنت ٻوريءَ مور لوهوُ هئہ.

---

* پلٽوُ صاحب جن هريءَ ۽ هرجن ٻنهي جو سار، شبد کي مڃيو آهي. هري شبد روپ آهي ۽ سنت يا هرجن شبد جو پرگهٽ روپ آهي. حضرت عيسيٰ کي ديهہ ڌاري شبد (Word made flesh) چيو ويو آهي. سڀ پورڻ سنت شبد جو روپ ٿي هوندا آهن يا ائين چئجي تہ گپت شبد سنت جي روپ ۾ پرگهٽ ٿي، جيون کي شبد سان جوڙڻ جو ڪم ٿو ڪري. انهيءَ ڪري گروءَ کي شبد سروپي ۽ شبد کي سچو گرو سڏيو ويو آهي.

** هنن ڪجهہ شبدن ۾ پرماتما چوي ٿو تہ سنت ئي منهنجي ديهہ ۽ پراڻ آهن ۽ مان خود سنتن کان ٻجدو آهيان. انهيءَ جو صرف اهو ئي ڀاو آهي تہ سنت جن سرو سمرٿ هوندا آهن.

دونون ايڪ سرُپ دکهت ڪيءِ دوءِ ڏريءِ،
آري هان پلٽو، هر اوڏو سي ڪهين دشت رائي ڪرونءِ.
(پاڳو ٢، آرل ١٨)

سنت اؤ رام ڪو ايڪ ڪيءِ جانيئي،
دوسرا ڀيد نا نَڪ آنيءِ.
لالي جيون ڇپي هئي ميهندي ڪي پاٿ ۾،
دوڌ ۾ گهيوَ ٻهه گيان ٺانيءِ.
قول ۾ باس جيون ڪاٺ ۾ آگ هئي،
سنت ۾ رام ٻهي ڀانت جانينءِ.
داس پلٽو ڪهيءِ سنت ۾ رام هئي،
رام ۾ سنت ٻهه سنتيه مانينءِ.
(پاڳو ٢، رڪتا ١٧)

سنت هماري ڀران رهون مئن سات ۾،
لين لوڪ سڀ رهي سنت ڪي هات ۾.
موهون ڌاريءِ ڀيچ اُجر مئن نا ڪرون،
آري هان پلٽو، هر اوڏو سي ڪهين سنت سي مئن ٻرون.
(پاڳو ٢، آرل ١٧)

جئسي ڪاٺ ۾ آگن هئي، قول ۾ جيون باس؛
هرجن ۾ هر رهت هئي، ائسي پلٽو داس.
(پاڳو ٣، ساکي ٤٩)

ميهندي ۾ لالي رهيءِ، دوڌ مانهه گهوَ هوءِ؛
پلٽو تئسي سنت هئي، هر ٻن رهينءِ نه ڪوءِ.
(پاڳو ٣، ساکي ٥٠)

ساڌ هماري آتما، هم ساڌن ڪي ساڌ،
پلٽو جو دڳهٺ[1] ڪريءِ، هوءِ نرڪ ۾ باس.
(پاڳو ٣، ساکي ٦٣)

---

١. جيڪو اُنهن اِنهي ۾ ڀيد ڪري.

رام سميپي سنت هئه، وي جو ڪرين سو هوءِ.
وي جو ڪرين سو هوءِ، حڪم ۾ اُنڪي صاحب؛
سنت ڪهين سوئي ڪرين، رام نا ڪرتي باهب[١].
رام ڪي گهر ڪي بيچ، ڪام سب سنتيه ڪرتي؛
ديوتا تئنتس ڪوٽ، سنت سي سب هي ڊرتي.
رائي پربت ڪرينه، ڪرينه پربت ڪو رائي؛
رام ڪي گهر ڪي بيچ، قوت هئه سنت دهائي.
پلٽو گهر ۾ رام ڪي، اؤر نه ڪرتا ڪوءِ؛
رام سميپي سنت هئه، وي جو ڪرينه سو هوءِ.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ٢٥)

عدل هوءِ ٻئڪنٺ ۾، سب ڪوئي پاويه سڪه.
سب ڪوئي پاويه سڪه، اَمل هئه ليج تمهارا؛
ڀؤساگر ڪي بيچ، لگيه نا اُترت پارا.
ليئه تمهارو نام، تاهه ڪو بار نه بانڪيه؛
ڪلي - ٻند[٢] وهه جاءِ، تنڪ جم دوت نه تاڪيه.
برهما بسن مهيس نام سن اُٿيه ڊرائي؛
تين لوڪ ڪي بيچ قريه نا آن دهائي.
پلٽو تيري صاحبي جيو نه پاويه دڪه؛
عدل هوءِ ٻئڪنٺ ۾، سب ڪوئي پاويه سڪه.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ٢٠)

ديت ليت هئه آپ هين پلٽو پلٽو سور.
پلٽو پلٽو سور، رام ڪي اُسي اڇا؛
ڪؤڙي گهر ۾ نانهه، آپ مڻن مانگون ڀڇا.
رائي پروت ڪرينه، ڪرينه پروت ڪو رائي؛
عدنا ڪي سر ڇتر، ٻئج[٣] ڪي ڪرينه ٻڙائي.

---

١. اعتراض. ٢. ٻڌا ڪنهن روڪ جي.
٣. شرط ۾ اچڻ واري جي.

ليلا اگم اپار، سڪل گهٽ انترجامي؛
ڪانهه ڪلاونهه رام، ڏيهن کو هم بدنامي.
هم سون پيا نه هوئگا، صاحب ڪرتا اؤر؛
ڏيت ليت هه آپ هين، پلٽوُ پلٽوُ سور.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢١)

جيو جو بيحد اُتم ڀاڳ هجي تڏهن ئي ڪيس اهڙن پورن سنتن جي شرڻ حاصل ٿيندي آهي. اهڙن سنتن جي شيوا ۽ ڀڳتي ڪڏهن به وِرٿ ڪونه ويندي. هنن جي شيوا ۽ ڀڳتي ڪرڻ ۽ سندن آگيا ۾ رهڻ سان جيو جو لاڀ ئي لاڀ آهي. اهڙن پورن سنتن جو درشن ڪرڻ سان جيو جا انيڪ پاپ ناس ٿي ويندا آهن ۽ هنن جي چرن ڪملن ۾ مٿو ٽيڪڻ سان ئي جنم مرڻ جي بندنن مان مڪتي ملي ويندي آهي. ڌنيه آهي اُهو سر جيڪو گروءَ جي چرنن ۾ ٿو جهڪي. جيڪو سر گروءَ جي چرن ۾ نٿو جهڪي، اُن ۾ ۽ ڪدوءَ ۾ ڪو به فرق ڪونهي.

پورن ستگرو پاپن ۽ وڪارن کي ناس ڪندو آهي. هوُ نصيب جي ليڪه کي بدلائڻ ۾ به سمرٿ هوندو آهي. ستگروءَ جي قلعي ۾ رهڻ سان ئي جيو جي رکيا ٿيندي آهي. پورن ستگرو اهڙو ڌوٻي آهي جيڪو جيو جي جنم جنم جي مئل کي ڌوئي آتما کي نرمل بڻائي ٿو ڇڏي. ستگرو اهڙو جهاز آهي جيڪو سهج ۾ ئي جيو کي ڀوساگر مان پار وٺي ٿو وڃي.

پورو ستگرو سڀني نام جو داتا هوندو آهي. هوُ نام جي ڏات بخشي، جيو جي باري ۾ بيخبر ڪونه ٿي ويندو آهي بلڪ هميشه جي واسطي جيو جي اندر اکين جي پٺيان براجمان رهندو آهي. ستگرو سدائين شِوَ نيتر ۾ ويهي جيو جي سهائتا، سنڀال ۽ رهنمائي ڪندو رهندو آهي. انهيءَ شِوَ نيتر کي پلٽوُ صاحب جن ڪايا جي ڪاشي به چيو آهي.

سنسار ۾ ڪوڙا ۽ پاکنڊي گرو ته گهڻيئي آهن، پر سچا گرو دُرلڀ آهن. سچي گروءَ کي من اِنڊِيءَ جي ذريعي ڄاڻي سگهڻ مشڪل آهي، پر سنتن خود، جيڪي سنتن جا گڻ بيان ڪيا آهن، اُنهن کي سامهون رکي من ۾ پوري تسلي ڪرڻ کپي. پوري کوج ۽ تسليءَ کانپوءِ ئي پنهنجو پاڻ کي ڪنهن مهاتما جي سمرپڻ ڪرڻ کپي.

پوري گروءَ سان ميل ڀاڳن سان ٿيندو آهي ۽ جن کي پورو ستگرو ڪونه مليو آهي، اُن جو ۾ اهوئي ڪارڻ آهي ته هنن جي قسمت ۾ ئي لکيل ڪونه آهي. پر جيڪڏهن مالڪ جي ڪرپا سان پورن گرو ملي وڃي ته هن جي مٿان تن، من، ڌن سڀ واري پنهنجو پاڻ کي پوريءَ طرح هن جي حوالي ڪري ڇڏڻ کپي ۽ پوريءَ شردا ۽ پريم سان هن جي ٻڌايل راهه تي هلڻ جي ڪوشش ڪرڻ گهرجي:-

پورا ستگرو مليه جب، پوجيه من ڪي آس.
پوجيه من ڪي آس، پيئا ڪو ديهه ملائي،
ڇوٽا سب جنجال، بهت سک هم ني پائي.
ديک پيه ڪا روپ، ڦرا اهيات[1] همارا،
بهت دنن کي رانڊ، مانگه پر سيندور ڌارا.
ساسو ننند[2] ڪو مار، عدل[3] مٿن دها چلائي،
اُن ڪيه چليه نه زور، پيئا ڪو مٿن هي سهائي.
پيئه جو اس ۾ پئي، پيئا ڪو جادو ڪينها،
انسي لاڳي نيهه، پيئا تب موڪر چينها.
پرساد پيئا ڪو پاءِ ڪي، ملي گرو پلٽو داس،
پورا ستگرو مليه جب، پوجيه من ڪي آس.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١)

---

١. سهاڳ. ٢. مايا ۽ واسنا. ٣. اِنصاف.

گرو پورا مليه گيان ساڌن ڪريه،
پڪڙ ڪيه پانچ پچيس ماريه.
آٺم ڏيو ھٽ پنڊ ڪا ڏيھرا،
ڪام اؤ ڪروڌ بن آگ جاريه.
چند اؤ سؤر تهان ڪوٽ تارا اُگيه،
پران واءُ سيتي لٽ ماريه.
گگن بيچ ۾ نيل باڙي ٻڻا،
داس پلٽؤ مھا ڏيپ باريه.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٢)

ستگرو ڪي پرتاپ سي، پڪڙا پانچون چور.
پڪڙا پانچون چور، نگر ۾ عدل چلايا،
ترگن ديا نڪار، آن ڪيه ڀگتي بسايا.
لوڀ موھ ڪو پڪڙ، ڪام ڪي گردن ماري،
ترسنا اؤ ھنڪار، ڀيٽ ڏيٺو انڪو ڦاڙي.
ڏرمت دئي نڪار، سمت ڪا چابڪ ڏينھا،
چڙھي سپاھي سمت، اَمل ڪايا گڙھ ڪيڻھا[1].
پلٽؤ سنجم متن ڪيا، پرا ملڪ ۾ سور،
ستگر ڪي پرتاپ سي، پڪڙا پانچون چور.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٥٨)

جو صاحب ڪا لال ھٽ[2]، سو پاوئگا لال[3].
سو پاوئگا لال، جام ڪي غوطا ماريه،

---

١. ڪايا روپي قلعي تي راڄ قائم ڪري ڇڏيو اٿم.
٢. ڀھرئين لال جو ارٿ آھي ڀٽ. ھتي لال شبد شش جي لاءِ ڪم ۾ آندو ويو آھي. شش کي ستگروءَ جو پٽر چيو ويو آھي.
٣. ٻئي لال جو ارٿ آھي جواھر. ھتي نام روپي جواھر لاءِ اھو شبد ڪم ۾ آيو آھي.

مرجيوا[1] هوئيہ جاءِ، لال[2] ڪو ٽرت نڪاريہ.
نس دن ماريہ موج، ملي آب وسٽو آباني؛
رت سڌ اؤ مڪت، پرت هئہ اُن گهر پاني.
وي ساهن ڪي ساهہ، اُنهين هئہ آس نہ دوجا؛
برهما بسن مهيس، ڪرين سڀ اُنڪي پوجا.
پلٽو گرو پڪتي بنا، پيش پيا ڪنگال؛
جو صاحب کا لال هئہ، سو پاوئگا لال.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ١٢٦)

ستگرو سڪليگر[3] مليں، تب ڇٽيہ پرانا داغ.
ڇٽيہ پرانا داغ، گڙا من مرچا ماهين؛
ستگرو پوري بنا، داغ يهہ ڇوٽيہ ناهين.
جهاوان ليوئيہ جوگ، تيغ[4] ڪو مليہ بنائي؛
جؤهر ديئہ نڪار، سرت ڪو رند چلائي.
سبد مسڪلا ڪريہ، گيان کا ڪرند[5] لڳاويہ؛
جوگ جڳت سي مليہ، داغ تب من کا جاويہ.
پلٽو سيف[6] ڪو صاف ڪر، باڙ ڌريہ بئراگ؛
ستگرو سڪليگر مليں، تب ڇٽيہ پرانا داغ.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ٢)

ڏ بيا ڦر مر جابڪا چادر ليجيہ ڏوبہ.
چادر ليجيہ ڏوبہ مڪل هئہ بهت سماني،

---

١. غوطا خور. سمنڊ مان موتي ڪڍڻ وارو موت جي خطري جو مقابلو ڪندو آهي. اهڙي طرح ابياسي بہ جيئري ئي مرندو آهي. ٢. جواهر يعني روحاني موتي حاصل ڪري. ٣. جيڪو چاڪو، تلوار وغيره تان داغ لاهيندو آهي. ستگرو ڪرمن جي مئل کي صاف ڪندو آهي. ٤. تلوار.
٥. هڪ قسم جو پٿر جنهن تي چاڪو گهمو آهي ۽ صاف ڪبو آهي. ٦. تلوار.

چل ستگرو کي گهاٽ پرا جهان نرمل پاڻي.
چادر پٽي پراڻي ڌنون ڌن بار[1] نہ ڪيجيءِ،
ست سنگت ۾ سؤند گيان ڪا صابن ڏيجيءِ.
چونڻيءِ ڪلمل داغ نام ڪا ڪلف لڳاويءِ،
چليٽي چادر اوڙ بهر نهين يوَجل آويءِ.
پلٽو ائسا ڪيجئي من نهين مئلا هوءِ،
ڏبيا ڦر مر جاءِ ڪا چادر ليجيءِ ڌوءِ.
(ڀاڳو ۱، ڪنڊلي ۷)

چادر ليهہ ڌواءِ هئہ، من مئل ڀيا هئہ.
ستگرو پورا ڌوٻي پايا، ست سنگت سؤدائي هئہ.
ترگن داغ پرلو چادر ۾، مل مل داغ ڇڙائي هئہ.
آنچ ڌهن ٻئراڳ ڪي، پاڻي سرتن مئن گهمائي هئہ.*
نرڪ پرڪ ڪيءِ چادر ڌوئن، صابن گيان لڳائي هئہ.
پلٽو داس اوڙ چل چادر، بهر نہ يوَجل آئي هئہ.
(ڀاڳو ۳، شبد ۴)

گرو درياءَ نهايا هئہ، تاڪي درمت ڀاڳي.
گرو درياءَ سدا جل نرمل، پئنت ابجيءِ گيان هئہ.
اَٺ ست تيرٿ گرو ڪي چرنن، سري مکہ آپ بکانا هئہ.
جب لگہ گرو درياءَ نہ پاويءِ، تب لگہ ڦريءِ ڀلانا هئہ.
پلٽو داس هم بٽت نهاني، مٽ ڪا آنا جانا هئہ.
(ڀاڳو ۳، شبد ۳)

---

۱. ڏير.

* شرتن جو ارٿ آهي "پدڙ" ۽ مئن جو ارٿ آهي "گنڀيرتا سان وچار ڪرڻ." هتي مطلب آهي نام کي پدڙ ۽ نام جي رنگہ ۾ رنگجي وڃڻ. گرو نانڪ صاحب جن جپ صاحب جي "سڻيءِ" ۽ "منيءِ" وارن پؤڙين ۾: اندرئين نام جي پدڙ ۽ مئن جي بيحد مهما ڪئي آهي ۽ فرمائين ٿا تہ "ائسا نام نرنجن هوءِ ....".

ناو مـلي کيوٽ نهين، ڪئسي اُتـري پـار.
ڪئسي اُتري پار، پنٿڪ کو بسواس نہ آويه۔
لگيه نهين بيراگہ، پار ڪئسي کيه پاويه.
من ٻہ ڈريه نہ گيان، نهين سنت سنگت رهني۔
بات ڪران نهين کان، پريت بن جئسي ڪهني.
ڇوٽ ڈگمگي ناهہ، سنت کو بچن نہ مانيه۔
مورکہ لجيه بيبيڪ، چتر ڪي اپني آنيه.
پلٽو ستگرو سبد کا، تنڪ نہ کريه بچار۔
ناو ملي کيوٽ نهين، ڪئسي اُتريه پار.
(پاگو ۱، ڪنبلي ٦)

پوَ سنڌ کي پار جو چاهيئي جان کو،
کيوٽ پيدي ملاس کيجيه.
گهاٽ اؤ باٽ کي پيد کا مرمي[1]،
اُسي کي ناوَ پر پانو ديجيه.
سبد کي ناوَ پر چڙهيه جو ڌياه کي،
جاهہ وهہ پار نهين پانوَ پينجيه.
داس پلٽوُ کهيه کؤن ملاح هئہ،
پار پوَ سنڌ تب اُتر ليجيه.
(پاگو ۲، ريکتا ۱)

پلٽوُ جب ٽپ کي کيئي، سريه نہ ايڪو کاج۔
پوَ ساگر ترن کو، ستگرو نام جهاج.
(پاگو ۳، ساکي ۸)

برچا پڙ پر سوارتي، ڦريه اؤر کي کاج۔
پوَ ساگر ترن کو، پلٽوُ سنت جهاج.
(پاگو ۳، ساکي ٦۲)

---

۱. پيدي.

سنت سنسار ۾ آهه پرگٽ ٿيي،
نام درڙاهه کي جگت تارا.
ڀجن ڀڳوان کو ڪوئو نا جاڻتا،
سنت ڀهه هيت اوتار ڌارا.
رام کي نام پر عدل[1] چلاهه کيه،
ڪال کي سيس پر ڏول مارا.
داس پلٽوُ ڪهيه رهي سب ڏوبتي،
سنت ني پڪڙ کيه کيتا پارا.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ١٦)

تيرٿ سنت سماج، آتما گنگ هئہ؛
تت هئہ سيل سنڀهه، روُ ڏيا ترنگ هئہ.
نرمل نير گنڀير، گيان ڌارا ٻهيه؛
آري هان پلٽوُ، گرو دريا‌و نهاه تو درمت نا رهيه.
(ڀاڱو ٢، آرل ٩٠)

سوَ سڪتي کي ملن ۾، موکوُ ٿيو آنند.
موکوُ ٿيو آنند، ملٿو پاڻي ۾ پاڻي؛
دوئو سي ٿيا سوُت، نهين مل کي آلکاڻي.
ملک ٿيو سلطنت، ملٿوُ حاکم کوُ راجا؛
رعيت کريه آرام، کول کيه دس دروا‌جا.
ڇوُٽي سکل بياڌ، مٽي اندرن کي دنيا؛
کو آپ کريه آٻاڌ، چور سي مل گئي کتيا.
پلٽوُ ستگرو صاحب، کاٽوُ ميريه بند؛
سوَ سکتي کي ملن ۾، موُکو ٿيو آنند.
(ڀاڱو ١، کنڊلي ٢٥٣)

کرم ٻنڌا سنسار ٻنڌاويه آپ سي،
جم پر باندا جاهه کرم کي ڦانس سي.

١. انصاف.

کوئي نہ سکيہ چڑاہ رسا بھا، موت ھٹہ،
آري ھان پلٹو، سنتن دارا کامت نام کي اوت سي.
(پاگو ٢، آرل ١٤٤)

لسل کو ايل بساہ قول کي سنگہ پر،
ساتا گنگا ھوت پريہ جب گنگہ پر.
لوھا کنچن ھوہ پارس کي پرس سي،
آري ھان پلٹو، مورکہ کتني گيان سنت کي درس سي.
(پاگو ٢، آرل ٢٠)

پرائي چنتا کي آگہ مھين، دن رات جريہ سنسار ھٹہ جي.
چوراسي چارہ کسان چراچر، کوئو نہ پاويہ پار ھٹہ جي.
جوگي جتي تپي سنياسي، سب کو آن دارا جار ھٹہ جي.
پلٹو مٹن ھوُن جرت رھا، ستگرو ليھا نکار ھٹہ جي.
(پاگو ٢، جھولنا ٥)

کو کوليہ کپٹ کوڑيا ھو، ستگرو بن صاحب.
لتھرا[1] پر کچ گُن نھين سيکھو، سسري پر ٹپي قھرنا ھو.
آپني من کي بڑي کلونتي، چُتي نہ پاويہ گگريا ھو.
پانچ پچيس رھيہ گھت بيتر، کوُن بتاويہ دگريا ھو.
پلٹو داس چوڑ کل جتيان[2]، ستگرو ملي سنگھنيا ھو.
(پاگو ٣، شبد ٧٠)

کام کرود جنکي نھين، لگيہ نہ پڑکہ پياس،
پلٹو انکي درس سي، ھوت پاپ کو ناس.
(پاگو ٣، ساکي ٥٨)

تڑپيہ بجلي گگن پر، کلس جات ھٹہ قوُت،
پلٹو سنت کي ناؤ سي، پاپ جات ھٹہ چوُت.
(پاگو ٣، ساکي ٦٧)

---

١. پيکي گھر.　　٢. ذات.

پلٽوُ تيرٿ کو چلا، بيچ مل گئي سنت ।
ايڪ مڪت ڪي کوجتي، مل گئي مڪت اننت.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٦٤)

چلتي چڪي ديکھ ڪر، دنيا مين روئي هي،*
پيس گيا سنسار ٻچا نا ڪوءِ هي.
اُڌ ٻيچ ۾ پڙا ڪونو نا نر ٿاها،
آري هان پلٽوُ، ٻچڪا ڪونو سنت جو ڪوُلٽي لڳ رها.
(ڀاڱو ٢، آرل ٨٧)

پورب پن پهي پرگٽ،
سنت سنگ کي بيچ ۾ جاءِ پَري[1].
آنند ڀيو جب سنت ملي،
وهي سُپ دن وهي سُپ گهڙِي.
درسن ڪرت ٽريه تاپ مٽي،
بن ڪوڙِي دام مين جاءِ ترِي.
پلٽوُ آواگمن ڇوٽا،
رج چرنن کي جب سيس ڌرِي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ۴)

ڀهلي داسا تن ڪري، سو ٻڙاڳ پرمان[2].
سو ٻڙاڳ پرمان، سيوا سادن کي ڪيجيءِ ।
تب ڇوڙيءِ سنسار، بوجه گهر ۾ هي ليجيءِ.
ڪاڙي رس رس گوڙ[3]، ڪڇڪ دن ڦريءِ اُداسي ।

---

* ڪبير صاحب جن ٻه فرمائين ٿا :-
چلتي چڪي ديکھ ڪي دنيا ڪبيرا روءِ،
دو پاٽن کي بيچ ۾ ثابت رها نہ ڪوءِ.

١. پورب جي نيڪ ڪرمن ڪارڻ ستسنگ مليو آهي.
٢. مجهڙ لائق. ٣. ڌاري ڌاري قدم وڌائي.

ستگرو اهوان بسينھ، جهان ڪايا کي ڪاسي[1].
آسڻ سي ڏرڍھ هوءِ، گهٽاويھ نيند اهارا؛
ڪام ڪروڌ کو مار، تتوَ ڪا ڪريھ بچارا.
يڪتي جوڳ کي پيچي، پلٽو اپجيھ گيان؛
ڀلي داسا تڻ ڪريھ، سو ٻيراڳ پرمان.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٩٧)

ڳڳن ميدان ۾ ڌيان ڌوني ڌريھ،*
مڻ ۾ لک گرو ڪا گيان چالا.
چندر سر تلڪ هيٺ نت سمرڻ ڪريھ،
جپيھ هر نام اَوڌوت بالا.
پريم پيوتي وويڪ کي ڦاوڙي،
گودڙي کوسي اَر آڙ مالا.

---

١. ڪاشي، هندن جو تيرٿ. هتي ڪاشيءَ جو مطلب آهي اکين جي ڀنئان "شوَ نيتر".

* هن پد ۾ پلٽو صاحب جن سچي جوڳي يا اوڌوت جي وصفن جو بيان ٿا ڪن. فرمائين ٿا ته سچو جوڳي ٻاهرئين ڀيک جي بدران انترمک ساڌنا ۾ لڳي ويندو آهي. هو چت کي اندر ۾ ستگروءَ جي سروپ ۾ لڳائي، ڌيان جي ڌني لڳائيندو آهي ۽ ستگروءَ جي اُپديش يعني گر منتر جو آسڻ لڳائيندو آهي ۽ نام جي جپ سان اندر ۾ چندرما کي پرگهٽ ڪندو آهي، جيڪو چندرما سندس مٿي تي تلڪ جو ڪم ڏيندو آهي. هو پريم جي پيوتي ۽ وويڪ جي ڦاهوڙي ڪڍندو آهي. رب جي رضا ۾ راضي رهڻ جي گودڙي پائيندو آهي. سندس مالا آهي شيل، سنتوش ۽ شبھ گڻ. اِهي خاصيتون اهڙو لوڙهو اٿس جيڪي کيس پاپ ڪرمن کان بچائي رکنديون آهن. اهڙو جوڳي ڪنهن ٻئي سنت جي شرڻ ۾ وڃي، اُن جي ٻڌايل راهه تي هلي پنهنجي ٽڪاڻي تي ٻڌلائي چڙهندو آهي.

داس پلٽو ڪھي سنت ڪي سرن ۾،
لکا نصيب ڪو ميٽ ڊالا.
(پاڳو ٢، ريکتا ٢٣)

پلٽو لکا نصيب ڪا، سنت ديت ھئہ ڦير،
ساچ نھين دل آپنا، تا سي لاڳيہ دير.
(پاڳو ٣، ساکي ٣٦)

اَڦر ڦراوڻہ ڳاڄ، رتن ڪو دن ڪراڻہ،
باجھن بيٽا ديئہ، بيد ڳونگا پڙھيڻہ.
پاھن جل اُتراءِ، دوس پاپي ترائڻہ،
اَري ھان پلٽو، لکا ڪرم ڪو ميٽ سنت جن ڦِر ڳڙائڻہ.
(پاڳو ٢، اَرل ١٤٥)

گرو تو ڪھجي بوجھ بچار ڪيہ،
ڪرم اَر ڀرم سي رھت نيارا.
ڪرم ڪو بند جم ڪال ڪو ڦند ھئہ،
پڇ مري گرو ششيہ دونو سيس ڌارا.
ڌني ڪو بيد ليہ وستو ڪرويہ نھين،
رتن بن ديپ ڪي محل سارا.
پانچ پچيس ڪو پڪڙ سٽ قيد ۾،
لاءِ گن تين نھ تت[1] مارا.
ڀيڪ جانيہ نھين ڪان ڦونڪت ڦريہ،
بنا ست سبد ڪن ڪال ٽارا.
داس پلٽو ڪھيہ سدا وھ پاڪ ھئہ،
گرو تو وھي جن تت ڳارا[2].
(پاڳو ٢، ريکتا ٣)

---

١. جيڪا سار وستو ڪونہ آھي يعني من، مايا.
٢. سار ڪڍي ورتو آھي.

ساڌ پرکيئي رهڻ ۾، چور پرکيئي رات؛
پلٽو سونا کسي ۾، جهوٺ پرکيئي بات.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٦١)

شش شش سڀهي کهي، شش پيا نه ڪوءِ؛
پلٽو گرو ڪي وستو ڪو، سيکي شش تب هوءِ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٤٩)

ستگرو سڀ ڪو ديت هئه، ليتا ناهين ڪوءِ؛
ليتا ناهين ڪوءِ، سيس ڪو ڌري اُتاري؛
وهي سکس ڪو مليه، مريه ڪي ڪري تياري.
ڪڙو بهت ست نام، ديکت ڪيه ڀري سرارا؛
روٽي ڪاون هار، ڪائيگا ڪيون ڪر هيرا.
انڌا هووي نيک، ٻنڌ ڪا پت جو کاوي؛
مليا گر ڪي باس، بانس ۾ نهين سماوي.
پلٽو پارس ڪيا ڪري، جو لوها کوٽا هوءِ؛
ستگرو سڀ ڪو ديت هئه، ليتا ناهين ڪوءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٨٧)

سنت جن، صرف دکي جيون جي اُڌار يا ڪلياڻ جي واسطي ئي نج ڌام يا سچکنڊ جو سک تياڳي، هن مرتيو لوڪ ۾ ٿا اچن. هو هر طرح جي لالچ ۽ سوارٿ کان مڪت هوندا آهن. سنتن کي انيڪ قسم جون تڪليفون ۽ ڏنيون وينديون آهن پر هو ڪڏهن به پنهنجو سڀاءُ ڪونه بدليندا آهن. ڪنهن مهاتما جو سر لاٿو ويو، ڪنهن جي جيڏري ئي کل لاٿي وئي ته ڪنهن سان ڪو ٻيو برو سلوڪ ڪيو ويو. پلٽو صاحب جن کي سنتن ئي ڪٽيا ۾ بند ڪري کين زندهه جلايو ويو، پر سنتن ڪڏهن به سڀ ڪجهه شانتيءَ پوروڪ برداشت ڪيو. سنتن جي ڪميا اُنهن جي مهانتا جو جيئرو جاڳندو ثبوت آهي:-

پر دکھ کارن دکھ سهيءِ، سن آ[1] سنت هئا اِيڪ.
سن آ سنت هئا اِيڪ، کاٺ کي جل ۾ ساريءِ؛
کوهڙيءِ کيٺهي کسال، اوپر ۾ منگري ماريءِ.
ليڪر ٻت کي پانبج، پانبج کي ٻرليءِ رسرا؛
ٻر کي پانڊيءِ مسڪ، پانڊ لي گنئو اور ٻهرا.
اَمر جال قر هوءِ، ٻهاويءِ جل چر[2] جائي؛
کگ مرگ جيوا جنتوَ[3]، لهي ۾ بهت ٻهائي.
جيو دي جيو سمتاوتي، پلٽو اُن کي نيڪ؛
پر دکھ کارن دکھ سهيءِ، سن آ سنت هئا اِيڪ.
(ڀاڳو ۱، ڪنڊلي ۳۷)

ڏنيه هئا سنت نبج ڏام سکھ چاڙ کيءِ،
آن کي کاج کو دِيهه ڌارا.
گيان سمسير ليءِ پٽت سنسار ۾،
سکل سنسار کا موهه ٽارا.
ٻرلت سب سي کرانهه متر اؤ دشت سي،
ڀلي آر ٻري دوئو سمس ڌارا.
داس پلٽو کهيءِ رام نهين جانهون،
جانهون سنت جن جگت تارا.
(ڀاڳو ۲، رڪتا ۱۵)

سنت سا سنا[4] سهت هئا، جئسي سهت کپاس.
جئسي سهت کپاس، ناه چرکا ۾ اوٽيءِ؛
رئي ڌر جب لئيءِ، هات سي دوئو ٻيوٽيءِ.
روم روم الگاءِ، پکڙ کي ڌوٽيا ڌوٽي؛
پٽئي[5] نيهه[6] ديءِ کاٽ، سؤت لي جلها بوٽي.

---

۱. آ = آس، آهڙا. ۲. ڀاڙيءِ ۾ رهڻ وارا جيوَ جنتوَ.
۳. پشوَ، پکي وغيره. ۴. ڪشٽ. ۴. کڇھ جي ٻوني. ۵. نئهن.

ڌوٻي پٽي پرڌري، ڪنڌ ڪر منگري ماري؛
درجي ٽڪ ٽڪ ڦاڙ، جوڙ ڪيءِ ڪيئا تياري.
پر سوارٿ ڪي ڪارڻي، دک سهيءِ پلٽو داس؛
سنت ساسنا سهت هئہ، جئسي سهت ڪپاس.
(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۲۶)

برڇا[1] ڦريءِ نہ آپڪو[2]، ندي نہ انچوي نير؛
پر سوارٿ ڪي ڪارڻي، سنتن ڌري سرير.
(ڀاڱو ۳، ساکي ۱۱۱)

پر سوارٿ ڪي ڪارڻي، سنت ليا اوتار.
سنت ليا اوتار، جگت ڪو راهہ چلاوڻءِ؛
ڀڳتي ڪرڻءِ اُپديش، گيان دي نام سناوڻءِ.
پريت بڙهاوڻ جگت ۾، ڌرڻي پر ڊولڻءِ؛
ڪتنو ڪهيڻ ڪٺور، بچن وي امرت بولڻءِ.
اُنڪو ڪيا هئہ چاهہ، سهت هئہ دک گهنيرا؛
جيوَ تارن ڪي هيت، ملڪ ڦرتي بهتيرا.
پلٽو ستگرو ڀاءِ ڪي، داس ڀيا نروار؛
پر سوارٿ ڪي ڪارڻي، سنت ليا اوتار.
(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۴)

اِنهيءَ ڪري پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا تہ ڀوساگر مان پار ٽپڻ جو هڪڙو ئي ساڌن آهي ۽ اُهو آهي سنتن جي شرڻ. اِنهيءَ ڪري مون هر طرف کان خيال ڪڍي صرف ستگروءَ جي چرن ڪملن سان پاڻ کي جوڙي ڇڏيو آهي. مون ستگروءَ سان ئي بازي لڳائي آهي ۽ اِنهيءَ کيل ۾ مونکي لاڀ ئي لاڀ آهي. بازي جيتڻ ۾ تہ لاڀ آهي ئي، پر هارائڻ ۾ بہ نقصان ڪونهي، ڇو تہ مان ورِي بہ ستگروءَ جو ئي داس

---

۱. وڻ.
۲. وڻ پاڻ کي ڦل ڪونہ ڪارائيندو آهي.

چوائيندس. فرمائين ٿا تہ چاهي سڄو سنسار ناراض ٿي وڃي پر جيڪڏهن گرو خوش آهي تہ مونکي ڪابہ پرواهہ ڪونهي. گرو خوش ٿي ويو تہ سمجهو تہ سڀ ڪجهہ ملي ويو. *

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا تہ سُمرن جي واسطي، ڌيان جي واسطي، پرم ۽ ڀڳتيءَ جي واسطي صرف ستگرو ئي آهي ۽ هڪ من ۽ هڪ چت سان ستگروءَ کي ڌيائڻ تڏهن ئي سڦلتا حاصل ٿيندي :-

سڪل تج گرو سي هي ڌيان لڳئهون.
برهما بسنؤ مهيس نہ پوج هونہ،
نا مورت چت لئهون.
جو پيارا ميري گهٽ مان بست هئہ،
واهي کو ماٿ نويہ هون.
نا ڪاسي ۾ ڪروٽ لئهون،
نا پهکوس ۾ جئهون.
پراگ جاہ تيرٿ نهين ڪرهون،
جگر نہ سيس ڪٽئهون.
اَجپا اؤر اَناهد ساڌو،
ترڪٽي ڌيان نہ لئهون.

---

* سوامي جي مهاراج جن بہ پهنجي باڻيءَ ۾ انهيءَ ڳالهہ تي زور ڏنو آهي تہ پهريون ڏاڪو آهي گرو ڀڳتيءَ جو ۽ ٻيو ڏاڪو آهي نام جي ڪمائي. فرمائين ٿا تہ گروءَ جي سيوا ڪري گروءَ کي پرسن ڪرڻ کپي: ”گرو ڀڳتي ڪر گرو رجهائو“. گروءَ جو خوش ٿيڻ ڪا گهٽ ڳالهہ ڪونهي. گروءَ جي خوشي اَڪال پرش جي پرسنتا ۽ دَيا جي نشاني آهي:-

گرو ڪا خوش هونا هئہ ڀاري،
ست پرش تج ڪرپا ڌاري. (سار وچن)

پدم آسن کينچ نہ ٻيٺون،
انهد نانهه ٻڄهون.
سڀي جاپ ڇوڙ کي سادو،
گرو کا سمرن لئهون.
گرو مورت هردي ۾ ڇائي،
واهي کو ڌيان لڳئهون.
دئي خردي هستي جب ميٽي،
نرڪار کهه لئهون.
گگن ڀومي ۾ راج همارو،
انل حق[1] ڌوم مچئهون.
پلٽو داس پريم کي بازي،
گرو هي سي دانو لڳئهون.
جيتون تو مئن گرو کو پاوون،
هارون تو انڪي ڪهئهون.
(ڀاڳو ٣، شبد ٥)

ڪرپا[2] کيء هري اور ٺاڪر،
ستگرو ڪرو دايا هئن جي.
جڙ چيتن دونو لاڳ رهي،
جبر تيري مايا هئه جي.
ڪچ جوڳ جڳت ٻتلائي ديجيه،
جا سي سودئون مئن ڪاياڙ هئه جي.
پلٽو تم دين ديال بڙي،
ستگرو سڀٽي سب پايا هئه جي.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٣)

---

١. آهم برهم اسمي، ارٿات مان ئي پرماتما آهيان.
٢. ڪرپا.

مَنُ بلهاري جائون، جيهه مک هر جس اُچريه. *
جاتِ نيچ هوئه ڦر ڪشٽي، سر برا[1] ڪريه نه ڪوئي؛
ڪوٽ ڪلين هوئه برهما سم، تا سم تليه نه ڪوئي.
جيڪنهيه سو سنڪادڪ کوجيئه، سر مٿي ڏٺان لڳاوانه؛
سو هر اُنڪي پيڇي پيڇي، سنڪ چڪر ليٺي ڏاوانه.
ڪوٽن تيرٿ اُنڪي چرنن، مڪٽي هٿ اُنڪي چيري؛
ڀهوڇت هٿ ٻڌڪٽ سوئي، پد رج جڳ جڳ ڪيري.
جو سڪ هر گهر دراپ دبڪا، سو اُنڪي گهر ماهين؛
پلٽو داس سنت گهر هر هٿن، هر کي گهر آپ ناهين.
(ڀاڱو ٣، شبد ١۴۴)

واهه دبوا کو پوجيٿي، سب دبون کيه دبو؛
پلٽو چاهيه ڀڳٽي جو، سنڪرو اپنا سيو.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٣)

جل پکان[2] کو چوڙ ڪيه، پوجؤ آتم دبو.
پوُجو آتم دبو، کائي اؤ بوليه ڀائي؛
چاڙي ديه ڪيه پانو، پٿر کي مورت بنائي.
تاهه ڏوئي آنهوائي، ڀوجن ليه ڀوگ لڳائي؛
ساچات[3] ڀڳوان دوار سي ڀوکا جائي.
ڪاهه ليٿي ٻڌراگ، جهوٽ کيه باندي باٺا؛
ڀاؤ ڀڳٽي کي مرم هٿ ڪوئي برلي جانا.
پلٽو دوئو ڪر جور ڪيه، گرو سنتن کو سيو؛

---

* هن شبد ۾ سچي ڀڳت جي مهما ڪندي فرمائين ٿا ته چاهي هو گهٽ ذات جو، دک، غربي ۽ بيماريءَ جو مارئل چونه هجي تڏهن به هو برهما کان به اُتم آهي. هن جي چرنن ۾ انيڪ تيرٿ آهن ۽ جنهن پرماتما کي ڳولهڻ مشڪل آهي، اُهو پرماتما اهڙن سنتن جي پٺيان پٺيان ڦرندو آهي.

١. برابري. ٢. پٿر. ٣. ساکيات.

جال پکان کو ڇوڙ ڪيھ، ڀوڄؤ آتم ديو. *
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٦٨)

---

* پورن سنتن، نرجيو مورتين ۽ تيرٿن جي ڀڳتيءَ بدران مها چيتن ستگروءَ جي ڀڳتيءَ جو اُپديش ڏنو آهي. ڪبير صاحب جن پنهنجي هڪ شبد ۾ ستگروءَ کي جيئرو جاڳندو فرمايا ٿا چون: "ستگرو جاگتا هئھ ديو". فرمائين ٿا ته جن گلن کي اگياني جيو نرجيو پٿرن جي مورتين تي چاڙهيندا آهن، اُنهن گلن ۾ ته ديوتائن جو واسو آهي. فرمائين ٿا ته مورتيون ناهڻ وارا ڪاريگر پٿر تي پير رکي مورتيون ناهيندا آهن. جي انهن مورتين ۾ ڪا طاقت هجي ها ته پهرين ته پنهنجي ناهڻ وارن کي ئي کائي وڃن ها. جيڪو ڀوڳ مورتين تي چاڙهبو آهي اُن کي ته پنڊا کائي ويندا آهن، مورتيءَ جي منهن ۾ ته ڪجهه به نه ويندو آهي ڪبير صاحب جن افسوس ٿا ڪن ته سڄو سنسار مورتي پوڄا جي اگيانتا جو شڪار آهي پرمان پرڀوءَ جي ڪرپا سان ستگروءَ جي ڀڳتيءَ ۾ لڳي اُنهيءَ ڀرم کان مڪت ٿي ويو آهيان:-

پاتي توڙيھ مالڻي پاتي پاتي جيئھ،
جس پاهن ڪئھ پاتي توڙيھ سو پاهن نرجيئھ. ١.
ڀولي مالڻي هئھ ايئھ، ستگرو جاگتا هئھ ديئھ. رهاءُ.
برهم پاتي بسن ڏاري، ڦول سنڪر ديئھ،
تين ديو پرتکه توڙهہ ڪرهہ ڪس ڪي سيئھ. ٢.
پاکان گڍ ڪيھ مورت ڪيني دي ڪيھ ڇاتي پاءِ،
جي ايهہ مورت ساچي هئھ، تئھ گڙهڻ هاري کاءِ. ٣.
ڀات پهت آر لاپسي ڪرڪرا ڪاسار،
ڀوڳڻ هاري ڀوڳيا اس مورت ڪي مک ڇار. ٤.
مالڻ ڀولي جگ ڀلانا هم ڀلاني ناهہ،
ڪبير هم رام راکي ڪرپا ڪر هر راءِ. ٥.
(آد گرنٿ، صفحو ٤٧٩)

جڳ ڪوڙي لو ڪا پيا، راڄهي سنگرو سنت.
راڄهي سنگرو سنت، آس ڪي ڄڳ ڪي ناهين؛
اڪ دوار ڪر چوڙ، اؤر نا مانگن جاهي.
جنم مرو هر جاه، جنم هر جاه انسائي؛
ڪرون نه دوسر آس، سنت ڪي ڪرون دهائي.
لين لوڪ رسياه[1]، سڪل سر نر اؤر ناري؛
مور نه بانڪي بار[2]، پنڪا پاپا پاري.
پلٽؤ سب رووي پڙا، مور پيا سلطنت[3]؛
جڳ ڪوڙي لو ڪا پيا، راڄهي سنگرو سنت.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٠)

آرت ڪيجي سنت چرن ڪي، لهي اُپاءِ نه آن ترن ڪي.
سنت ڪو جس هر سري مک گاويه،
سنت ڪي رج[4] برهما نهين پاويه.
سنت چرن ٻنڪنت هنس لوچن، سنت چرن ڪو ٿيرت سوچت.
سنت رام سي انتر ناهين، اڪ رس ديکت دوئو ماهين.
لڇمي ڄهي سنتن ڪي داسي، رج[4] چاهت ڪيلاس ڪي باسي.
ڪوٽ ڄڳت سنتن ڪي چيري، پلٽؤ داس مول هم هيري.
(ڀاڳو ٣، شبد ١٣)

سنس نواويه سنت ڪو، سنس بڪانو سوه؛
پلٽؤ جو سر نا نويه، بيهتر ڪدؤ هوه.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٩٠)

پلٽؤ جو سر نا نويه، بيهتر ڪدؤ هوه.

---

١. رسي وڃي، ناراض ٿي وڃي.
٢. منهنجو وار به ونگو ڪونه ڪري سگهندو.
٣. سلطنت، راڄ.
٤. برهما ۽ شو ديوتائون به چرنن جي ڌوڙ لاءِ واجهائين ٿا.

بهتر ڪدؤ هوءِ، سنت سي نيڻ[1] ڪيءِ چليئي ۽
جريءِ سو آڳي ڏريءِ، گوڙ ڏيءِ سيوا ڪرائي.
آپن جيون جنم، سڦل ڪئہ وهہ دن جانيءِ ۽
ديکت لئن جڙاپ، سيتلتا من ۾ آنيءِ.
انتر ناهين ڪريءِ، من بچ[2] سي لاويءِ سيوا ۽
برهما بسن مهيس، سنت هئہ ليهون ديوا.
سيس نواويءِ سنت ڪو، سيس بکانئو سوءِ ۽
پلٽؤ جو سر نا نويءِ، بهتر ڪدؤ هوءِ.
(پاڱو ا، ڪنڊلي ١١٦)

جيءِ جيءِ گرو گوبند[3]، آرتي تمهاري ۽ *

---

١. هيٺ جهڪي، نمرتا سان. ٢. وچن.
٣. پلٽؤ صاحب جن جي گروءَ جو نالو.

* هن شبد ۾ پنهنجي گروءَ شري گوبند صاحب جن جي مهما ڳائن. فرمائين ٿا ته ستگرن جي چرن ڪملن جي درشن سان ڪروڙين پاپي تري ويندا آهن. ستگرن جي آرتيءَ جي واسطي کڙا ڏيئا ٻاريسان، جڏهن ستگروءَ جي اندر ۾ ڪروڙين سورجن جو پرڪاش آهي، انهن جا چرن کڙي پاڻيءَ سان ڌوئان، جڏهن سڀئي سمنڊ انهنجي چرن ڪملن ۾ سمايا پيا آهن. انهنجي اڳيان کڙا ڦول چاڙهيان، جڏهن ٽيئي لوڪ ۽ سوري سرشٽي سندن ئي ڦلواڙي آهي. انهن تي کڙي شيءِ جو ڀوڳ لڳايان، جڏهن سندن دروازي تي چارئي پدارٿ حاضر آهن، ڪُبير جن جو ڀنڊاري آهي ۽ مايا جن جي پاٽي پرٺ واري آهي، انهن جي آرتيءَ جي واسطي کڙا باجا وڄايان، جڏهن هؤ خود ترنا اوستا کي پار ڪري سن شڪر تي پهچي ويا آهن، جتي هردم شبد جو شاهي باجو وڄي رهيو آهي؟ فرمائين ٿا ته مون پنهنجو سڀ ڪجهه ستگرن تان قربان ڪري اهو ڄاتي ورتو آهي ته ستگرو ئي سڀني لوڪن کي مٿائي پريوءَ سان ملائڻ وارو سچو داتا آهي.

نرکت پد ڪنج ڪمل، ڪومت ڀتت ٽاري.
ڪرمت ڀان اُديه جاڪي، ڏيپڪ ڪي ٻاري؛
ڇٻر ھٿہ سمندر جاڪي، چرن ڪا پکاري[1].
لک چؤراسي ليِن لوڪ، جاڪي ڦلواري؛
ڀھپ ليه ڪيه ڪا چڙھاوون، ڀور ڪيه جناري.
ٻال ڀوگ کھا ڏيجيه، ڏواري ڀدارت چاري؛
ڪُٻير جي ڀنڊاري جاڪي، ڏيوي ڀنھاري.
سن سڪر ڀوَن جاڪي، ٽرٻيا اسواري؛
آت ڀھر ٻاجا ٻجيه، سبد ڪي جھنڪاري.
ڪام ڪروڌ لوڀ موھ، ستگرو ڏيه ٽاري؛
ڀلٽو داس ڏيک ليئا، تن من ڌن واري[2].

(ڀاڱو ٣، شبد ١٢)

---

١. ڏوٿڪ. ٢. قربان.

سنت پلٽوُ صاحب جِي اُتم رسائِيءَ نمونا

پلٽوُ صاحب جن سنتن جي اُتم گتيءَ جو بہ ورنن ڪيو آهي ۽ ڪيترن ئي هنڌ اِنهيءَ ڳالهہ ڏانهن بہ اِشارو ڪيو اٿن تہ هوءُ پاڻ بہ پرم پتا پرماتما سان مِلي اُنهيءَ جو روپ ٿي چڪا آهن، جيئن بوند سمنڊ ۾ ملي سمنڊ جو روپ ٿي ويندي آهي. فرمائين ٿا تہ بيشڪ مان لوهہ وانگر يا تيل وانگر هوس، پر هاڻي پنهنجي پياري پريتم سان ملي، مان سون وانگر، يا هنس يا عطر وانگر بڻجي ويو آهيان. فرمائين ٿا تہ مونکي اِها اوستا تڏهن حاصل ٿي، جڏهن مون رام نام جو سچو واپار ڪيو يا رام نام روپي شطرنج جي بازي لڳائي. شطرنج جي اِنهيءَ کيل ۾ شرط اِهو هو تہ جي رام هارايو تہ رام پاڻ کي منهنجي حوالي ڪري منهنجو ٿي ويندو ۽ جي مون هارايو تہ مان رام جو ٿي ويندس. اهڙي طرح منهنجي ٻنهي هٿن ۾ لڏون هئا. هاڻي مايا منهنجي داسي ٿي چڪي آهي ۽ مونکي وڌيڪ ڀٽڪائي ڪونہ سگهندي.

جهڙي طرح ڪو شخص پربت تي چڙهي سڀ کان اوچي چوٽيءَ تي پنهنجو جهنڊو کڙو ڪندو آهي يا جهڙي طرح ڪنهن ملڪ تي فتح حاصل ڪرڻ واري فوج، جيت جي خوشيءَ ۾ پنهنجو جهنڊو لهرائيندي آهي، ساڳي طرح پلٽوُ صاحب جن حد، بيحد کان پار، اگم جي ديش ۾ پهچي اُتي جي اچرج ڀري اوستا جو ورنن ڪندي فرمائين ٿا تہ اُهو اَديت ديش چوڻ ۽ ٻڌڻ کان نيارو آهي يعني حقيقت ۾ تہ اُهو ورنن ڪرڻ کان ٻاهر آهي. اُتي اگم جو ناد وڄي رهيو آهي ۽ اگم جو نور جهلڪي رهيو آهي. اُتي سرت پرم سنيهہ ۾ سمائجي اُنجو روپ ٿي ويندي آهي. اِهو اهڙو آکهہ (ورنن کان ٻاهر) منڊل آهي، جو ترگڻي گيان جي پهچ کان ٻاهر آهي. جوڳي، جتي، تپي، ديوي ديوتا، اوتار

پيغمبر به اُنهيءَ الک، اگم اوستا کي ڪونه ڄاڻي سگهيا. ڪو
پورن سنت ئي اُنهيءَ پد کي ڄاڻي ٿو.

ڪيترن ئي اندر روحاني سفر ڪرڻ وارن مهاتمائن پهرين
روحاني منڊل سهس دل ڪنول کان وٺي ست لوڪ يا سچکنڊ
تائين پنجن روحاني منڊلن جو بيان ڪيو آهي. ڪيترن مهاتمائن
ست لوڪ کي چئن حصن سچکنڊ، الک، اگم، انامي ۾ ورهايو
آهي. پلٽو صاحب جن سڀ کان مٿين روحاني اوستا کي
"انام" يا انامي ٿا چون، يا اُنهيءَ منڊل کي "اٺون لوڪ"
چئي به ٿا پڪارن ۽ پنهنجي باري ۾ فرمائين ٿا ته "پلٽو
اٺوين لوڪ ۾ ڊيرا ڏيئا تاڻ."

اُنهيءَ "اؤگهٽ گهاٽيءَ" کي پار ڪري ئي پلٽو صاحب
جن پنهنجو پاڻ کي سڀ جو آد انت ۽ سڀني جو ڪرتا ٿا
چون. "آد انت هم هي رهي سب ۾ ميرو باس" يا "هم
هي اُلپت ڪرائون، ڪرائون هم هي سنهارا". اُنهيءَ اوستا ۾
پهچي پنهنجو پاڻ کي "ڪرتا دي ڪرتا" ٿا چون.

فرمائين ٿا ته سڄو سنسار ٽنهي گڻن، پنجن تتن، سڀني
ٽرلوڪي ۽ ديوي ديوتائن سميت ناسونت آهي، پر پاڻ اُنهيءَ
انامي پرڀوءَ ۾ سمائجي اُن جو روپ ٿي ويو آهي. پورن سنت
ڪڏهن به جنم مرڻ ۽ چوراسيءَ جي چڪر ۾ ڪونه ايندا
آهن. اُنهن کي جيتري ئي اُچل، اَڏول اوستا حاصل ٿي
ويندي آهي ۽ اُنهيءَ اوستا ۾ پهچي من مايا، ڪال ۽ ڪرم
جا هر طرح جا بندن سماپت ٿي ويندا آهن. جيڪو مهاتما
اُنهيءَ اوستا ۾ پهچي ويندو آهي، اُهو زنده پرماتما جو زنده
روپ هوندو آهي. اُهو خود جيون مڪت هوندو آهي ۽
ٻين انيڪ جيون کي به ڀوساگر مان پار ڪرڻ ۾ سمرٿ هوندو
آهي :-

جهنڊا گاڙها هِٿ جاءِ کي، حد بيحد کي پار.
حد بيحد کي پار، نُور جهان انحد باجيءِ؛
جگ مگ جوت جڙاو، سيس پر ڇتر براجيءِ.
من بڌ چت رهي هار، نهين ڪوئو وهه گهر پاويءِ؛
سرت سبد رهيءِ پار، بيچ سي سڀ ڦر آويءِ.
بيد پران کي گم سڪيءِ نا اُهوان جائي؛
تين لوڪ کي پار، تهان روشن روسنائي.
پلٽوُ گيان کي پري هِٿ، ٽڪيا[1] تهان همار؛
جهنڊا گاڙا هِٿ جاءِ کي، حد بيحد کي پار.*

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٧٤)

هم باسي اُس ديس کي پوُڇتا ڪيا هِٿ،
چاند نا سورج نا ڊِوس رجني.
تين کي گم نهين ناهن ڪرتا ڪريءِ،
لوڪ نا بيد نا پوَن پاني.
سيس پهنچيءِ نهين لکت پٽي ساردا،
گيان نا ڌيان نا برهم گياني.
پاپ نا پن نا سرگ نا نرڪ هِٿ،
سرت نا سبد نا تين ٽاني[2].
اڪل[3] نا لوڪ هِٿ ناهن پرجنت[4] هِٿ،
حد انحد نا اُنيءِ باني.
داس پلٽوُ ڪهيءِ سن پي ناهن هِٿ،
سنت کي بات ڪوئو سنت ماني.

(ڀاڱو ٢، ريکتا ٦٧)

ساڌو ڀائي اُهوان کي هم باسي، جهوان پهنچيءِ نهين ابناسي.

---

١. ڏيرو. ٢. ٽي گڻ. ٣. اڪنڀ. ٤. حد.

* اِلهيءَ ڪسان پوءِ لکيل اِن ڪوتائن ۾ سنت لوڪ ۽ اُن کان به مٿي الامي لوڪ ڏانهن اِشارو آهي.

جهوان جوگي جوگ نہ پاويہ، سرت سبد نهين ڪوئي ؛
جهوان ڪرتا ڪريہ نا پاويہ، هم هي ڪرڻ سو هوئي .
ٻرهما ٻشن ناهن گم سوَ ڪي، نهين تهان ابناسي ؛
آد جوت اُهان عمل نہ پاويہ، هم هي ٻوگ ٻلاسي
ترڪٽي سن ناهن هڻ اُهوان، دنڊ ميرُ نا گروَر ؛
سکمن اڃپا اڪڱ ناهين، ٻنڪ نال نا سروَر .
جهوان پانچ تت نا سواسا، جگ مگ جهل مل ناهين ؛
پلٽوُ داس ڪي اؤگهت گهاٽي، ٻرلا گرمک جاهي .
(ٻاگو ٣، شبد ٨٣)

چاند سورج پاني پوَن، نهين دوس نهين رات .
نهين دوس نهين رات نهين اُلپت سنسارا ؛
ٻرهما ٻشن مهيس ناهن تب ڪيا پسارا .
آد جوت ٻڪنت سنيہ ناهين ڪئلاسا ؛
سيس ڪمت دگپال ناهن ڌرتي آڪاسا .
لوڪ بيد پلٽوُ نهين ڪهوُن مٿن تب ڪي بات ؛
چاند سورج پاني پوُن نهين دوس نهين رات .
(ٻاگو ١، ڪنڊلي ١٧٢)

حد انحد دوٿو گيي، تريبہ پد هڻ گاڙ ؛
تريبہ پد ڪي بيچ ۾، پلٽوُ ديکا ناڙ .
(ٻاگو ٣، ساکي ١٤٤)

آد انت هم هي رهي سب ۾ ميرو ٻاس .
سب ۾ ميرو ٻاس اؤر نا دوجا ڪوئي ،
ٻرهما ٻشن مهيس روپ سب همريہ هوئي .
هم هي اُلپت ڪرڻہ، ڪرڻہ هم هي سنهارا ؛
گهٽ گهٽ ۾ هم رهينہ، رهين هم سب سي نيارا .
پار ٻرهم ڀگوان انس همريہ ڪهواسي ؛
هم هي سوهنگ سبد جوت هويہ سن ۾ آئي .

پلٽو ڏيهہ کي ڏري سي وي صاحب هم داس،
آد انت هم هين رهي سب ۾ ميرو باس.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٧٨)

اُس ديس کي بات مئن ڪهتا هون،
اُسمان کي بيچ سلاخ[1] هئہ جي.
بادساهہ اُسي کي بيچ بئٺا،
سوجهہ پريہ بن آنک هئہ جي.
سروخ تو اُسڪا چهرا هئہ،
آفتاب تصدق لاکہ هئہ جي[2].
پلٽو وهن هوُ هوُ آواز آويہ،
اُس ۾ ميرا دل مستاق[3] هئہ جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٥٥)

ڏجا ڦر کي سمپہ ۾، انحد گڙا نسان،
پلٽو جوُجها کيت ۾، لگا ذڪر[4] ڪا بان.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٣٧)

لگا ذڪر ڪا بان هئہ، فڪر پئي چيڪار،
پرجي پرجي اُڙ گيا، پلٽو جيت همار.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٣٨)

نوبت باجيہ گيان کي، سمپہ ڏجا ڦهراہ،
گگن نسانا مار ڪيہ، پلٽو جيتي جاہ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٣٩)

---

١. ڇيد، ٽنگ.
٢. ٽڪنيءَ جو مالڪ، جنهن جو لال رنگ آهي ۽ جنهن جي مٿان لکين سورج قربان ڪري سگهجن ٿا.
٣. چاهيندڙ، مستان.
٤. سمرن.

ڪوڻ جڳ پرليہ گئي هم هين ڪرني هار.
هم هي ڪرني هار هم هہ ڪرتا ڪي ڪرتا،
جيڪر ڪرتا نام آد ۾ هم هي رهتا.
مرهين ٻرهما بسن مرتيو نا هوءِ هماري،
مرهين سيتا[1] ڪي لال مرنگي سو ڪي ناري.
ڌرتي آگن آڪاس موا هئہ پوَن اؤر پاڻي،
آد جوت مر گئي رهي نہ ديوتن ڪي نائي.
پلٽو هم مرتي نهين گياني ليهہ بچار،
ڪوڻ جڳ پرليہ گئي هم هين ڪرني هار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٧٧)

مايا تو جڳت پياري وي، همري ڪام ڪي ناهين؛
دواري سي دور هو لنڊي ري[2]، پئٺ نہ گهر ڪي ماهين.
مايا آپ ڪڙي ڀئي آگي، ٺئين ڪاجر لائي؛
ناچيءِ گاويءِ ڀاو ٻتاويءِ، موڻ مانگ پرائي.
روويءِ مايا ڪاهہ پڪارا، لڪ نہ غافل پائون؛
جب ديکؤ تب گيان ڌيان ۾، ڪئسي مار گرائون.
رت ستڌ دونو ڪنڪ سماجي، بسن ٻڳن ڪو پيڇا[3]؛
تين لوڪ ۾ عمل تمهارا، يهہ گهر لڳيءِ نہ ٽيڇا[4].
تو ڪيا مايا موهن نچاويءِ، مئن هؤن ٻڙا نڇنيان؛
اهوان بانڪ[5] لڳ نہ تيري، مئن هؤن پلٽو بنيان.
(ڀاڳو ٣، شبد ١٣٣)

---

١. سيتا.
٢. داسي.
٣. قاسائڻ يا ڪيرائڻ وارو.
٤. ٻل.
٥. چپل.

سنتو بسنت آئي رِ سپاهہ، مايا ڪن جيتيا *
مايا ڪو ليا بلاءِ، گود ليءِ پوڇڻ لاڳي ।
تين لوڪ ڪي بات، پرگٽ ڪر موري آگي.
مايا رووڻ لاڳي، ڪول ڪر مونهہ دڪاويءِ ।
ديءِ جوڻن ڪي مار، موهہ ميا دراويءِ.
دها اندر ڪو تراس[1]، اپسرا نرت پٺاوو ।
نانا روپ بناءِ، جاءِ ڪي نرت ڏڪاوو.
آنري اپسرا آءِ، اوڏپر جهنوا هيا ।
سورهو ڪيي سنگار، چندر مک سندر ڇيا.
چندر گهنٽڪا[2] پايل، باجي رتن جڙائو ।
رت بسنت ڪي آئي، موتن سي مانگ پرائون.
ناچيءِ گاويءِ راڳ، پاوَ ڏيءِ هانهہ بتاويءِ ।
بنيا لاءِ سماڌ، ڏگيءِ نا لاڪہ ڏگاويءِ.

---

* هن شبد ۾ پلٽو صاحب جن بيحد سندر نموني سان سمجهايو آهي تہ ڪهڙيءَ طرح مايا کين ڪيرائڻ واسطي آئي پر پلٽو صاحب جن مايا جي دوکي ۾ ڪونہ آيا. ڪبير صاحب جن جي باري ۾ مشهور آهي تہ جڏهن مايا کين ٺڳڻ لاءِ آئي تہ پاڻ مايا جو نڪ ۽ ڪن ڪاٽي ڇڏيائون. شري آد گرنٿ ۾ درج ٿيل پنهنجي باڻيءَ ۾ فرمائين ٿا تہ ٽيئي لوڪ مايا جا پوڄاري آهن، پر سنت جن مايا جي دوکي ۾ ڪونہ ايندا آهن:-

ناڪهہ ڪاٽي ڪانهہ ڪاٽي، ڪاٽ ڪاٽ ڪيءِ ڊاري ।
ڪهہ ڪبير سنتن دي بئرن، تين لوڪ ڪي پياري.
(آد گرنٿ، صفحو ٤٧٦)

مهاراج ساون سنگهہ جن انيڪ مثالن جي ذريعي فرمايو آهي تہ مايا سڄي سنسار کي ٺڳيو آهي ۽ صرف پورن سنت ئي انهيءَ کان بچيل آهن.

١ ڊپ. ٢. زيورن جا نالا.

ڪيا ٽم پٽي فقير، نار ٽم سمدر ڀل سوُ؛
سونا روپا ليھہ، مايا ڪو جن ٽم ٽرسوُ.
اِندر لوڪ ٽم ليھہ، ھوھہ ٻڪنٺ ڪي راجا؛
ٽاڪو ھمري اور، اُمھين ھم بھت نواجا.
رڌ سڌ ٽم ليھہ، مڪتي ٽم ليھہ اَگھائي؛
تين لوڪ ۾ ڦريه ٿھي، نا آن دھائي.
ھم سب دابھن گوڙ، ڦولن ڪي سيج ٻڇائي؛
مانوُ ٻچن ھمار، ٿمھين ھٽ رام دھائي.
ٻيا ھنسا ٽناه، پلڪ ڪو ناھہ اَگھاري؛
ٿھري بھت پتار، رھٽ نا ٿھي ڪٽاري.
آگم لڳيه ٻڪنٺ، لؤنڊِي ھٽ مڪتي ھماري؛
اِھا سي ھوھہ ٽو دور، مايا ٽو پٽي اناري.
ھم جوڳي بيڪام، خصم ٽو ڪوجو موٽا؛
برھما بسن مھيس، ٿمھاري لائق ڦوٽا.
ھمري سڌ بيڪ، لکھہ چوُٽر ۾ سونٽا؛
آبروُھہ[1] ليه ٻاڳه، پڪڙ ڪي ڪاٽھوُن جھونٽا[2].
چلي اَپسرا ھار، جاھہ ٻڪنٺ ۾ پاڳي؛
برھما بسن مھيس ڪي، رھيه ڪچھري لاڳي.
اَپسرا ڪھي پڪار، سدو ست ٻچن ھمارا؛
ٻيا ڏڳيه ڪو ناھہ، اَھان نا عمل[3] ھمارا.
اَپنا چاھو ٻلا، جام ڪيه لاوھہ سيوا؛
اَلت ديٽ ٻڪنٺ، اھيه نا سر مني ڏوا.
پلٽوُ داس اَپار، پار نا پاويه ڪوئي؛
ڪريه اَپسرا سور ڏھو ٽو اَٽرن[4] ھوئي.

(ٻاڳو ٣، شبد ١٣٤)

---

١. عزت. ٢. چوٽو پڪڙي ڪٽري چڏ ٻندوسانه.
٣. زور يعني اَلي منھنجو زور ھلي ڪونه سگھندو. ٤. پار.

* بار بار بنتي ڪريه، پلٽوُ داس نه ليهه.
پلٽوُ داس نه ليهه، رهيه ڪر جوڙي ٽاڙي।
سرتا گتي مڌن رهون، سرن بن لاڳيه گاڙي[1].
گوڙ داب مڌن دهٽون، چرن پيه سيوا ڪرهون।
چوڪا دهٽهون ليمپ، بهر مڌن پاني پرهون.
پندرا[2] دهٽون بهار، سپن ڪيه جوُت أتائون।
جن درشاوهه موهه[3]، رهيه مڌن اهوان پاوون.
مڪتي رهيه دواري ڪڙي، لٽ سي جهاڙون ديهه।
بار بار بنتي ڪريه، پلٽوُ داس نه ليهه.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٢٥)

چاهو مڪت جو هر کو سمرو، هر تو هر بسرايا هو.
سمرن نام بهت دن بيتي، ناحق جنم گنوايا هو।
مڪتي بچاري ڪريه خواسي، جن کو هم اپنايا هو.
صاحب ميرا مجهه کو سمريه، مڌن تا سيس نواوُنون هو।
جتنا رهون سوڪ[4] م اپڻي، ڪيڪر داس ڪهاوون هو.

---

* هن ڪان اڳ واري شبد ۾ مايا جي چرڻن جو ورڻن آهي نه مايا ڪيئن ڪمرالڻ جي ڪوشش ٿي ڪري. هن شبد ۾ مايا سنتن جي اڳيان هٿ جوڙي مڪتيءَ لاءِ پرارٿنا ٿي ڪري. پلٽوُ صاحب جن ٻئي هنڌ به انهيءَ ڳالهه جو ذڪر ڪيو آهي:-

سنت نه چاهين مڪتي کو، نهين پدارت چار.
نهين پدارت چار، مڪتي سنتن ڪي چيري।
رڌ سڌ پر ٿوُڪين، سورگ ڪي آس نه هيري.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٥٧)

١. دکي. ٢. آگڙ. ٣. جي مونکي ڦٽڪارين يا جهڻڪين. ٤. شوق.

ٻُجهي باٽ ڪلا اَب پردا، ڪيون ڪر ساچ ڇپاوون هو،
جنسن ڏيکون تنسن پاکون، مئن نا جهوٽ ڪهاوون هو.
سنڪا ناهن ڪرئون ڪاهو ڪي، هم سي ٻڙهه ڪرئو ناهين هو،
پلٽوُ داس ڪوَن هئه دوجا، هم هي هئه سب ماهين هو.
(ڀاڳو ٣، شبد ١١٩)

سٺ چؤراسي ناٿ نؤ[1] بيهي سڌه پلان.
بيهي سڌه پلان پکٽي ڪي مارگ ڇوٽي،
هيرا ڌن هئه ٻار لهن اڪ ڪوڙي ڦوٽي.
رانب مانب ۾ ڪسي جڳت اِلمي ۾ راجي،
لوڪ ٻڙهائي تيح نرڪ ۾ انڪي باجي.
جهوٽ سماڌ لڳاءِ ڦريه من آنتيه پٽڪا،
آهان نہ پهڇا ڪوءِ ايچ ۾ سب ڪوه اَنڪا.
پلٽوُ انتين لوڪ[2] ۾ پڙا ڏپا تان،
سٺ چؤراسي ناٿ نو بيهيه سڌه پلان.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٣٩)

هوني رهيه سو هويه گئي روه مريه سنسار.
روه مريه سنسار ڪاج ڪڇ آن سي ناهين،
گئي هات سي نڪ[3] ڻي هي سي سب پڇتاهين.
پئي ڪاگ سي هنس ڪاگ سب نندا ڪرتي،
لوها سي ڀئي ڪنڪ سوچ سب لوها مرتي.
گياني اَب هم ڀئي روانه سب مورک سنگي،
تل سي ڀئي ڦليل[4] تيل سب مار تلنگي.
پلٽوُ اُتري پار هم پار جهونڪ سب پار،
هوني رهي سو هويه گئي روه مريه سنسار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٥٢)

---

١. چؤراسي سِڌ ۽ نوَ ناٿ. ٢. آنامي لوڪ.
٣. نڪري وڻو. ٤. عطر.

مکن آپڻي خيال ۾ پاڙ پريہ سنسار.
پاڙ پريہ سنسار ناھن کاھو سي کاما،
مَن ٻچ[1] کرم لگايہ جان ھؤ کيول راما.
لوک لاج کل تياگہ جگت کي ٻُوجھ ٻڙائي،
نندا کوئو کيء جاہ رھؤ سنتن سرنائي.
ڇوڙو دن دن سنگہ سمو نا بيد پرانا،
تان آپڻي تان آن نا کر ھؤ کانا.
پلٽو سنسيہ ڇؤٽ گئي مليا پورا يار،
مکن آپڻي خيال ۾ پاڙ پريہ سنسار.
(پاگو ١، کنڊلي ٧٧)

ڪؤڙي گانٺ نہ راکئي حما نيامت[2] کاہ.
حما نيامت کاہ نهين کڇ جگہ کي آسا،
ڇٽيس ٻينجن رهي سر سي حاجر کاسا.
جيکر هٿ ستنام نام کي ڇيري مايا،
جورؤ کھوان جاہ خصم جب قيد ۾ آيا.
مايا آويہ چلي رئن دن مٿن در يا وون[3]،
سٽکرو داس کھاہ نهين مٿن مانگن جاوون.
راجا اؤ اُمراوَ هاٿ سب باندي آوڻہ،
دواري سي ڦر جاہ نهين ڦر مجرا پاوڻہ.
جنگل ۾ منگل کريہ پلٽو بيپرواهہ،
ڪؤڙي گانٺ نہ راکئي حما نيامت کاہ.
(پاگو ١، کنڊلي ٢٤٤)

جو مٿن هارون رام کي، جو جيتون تو رام.
جو جيتون تو رام، رام سي تن من لاوَئون،
کيلئون انسو کيل، لوک کي لاج ٻهاوَئون.

---

١. وچن.   ٢. ڇڏيھن ٻرکارن جا ٻوجن.
٣. ٺٺکاريان ٿو.

پاسا قيد ڪٽون گيان، نرد بسواس چلاوئون ؛
چؤراسي گهر ڦريه، اَڙيِ پؤ بارهه ناوئون[1].
پؤ بارهه سر واله، اڪ گهر پيٽر راکئون ؛
ڪچي مارئون پانچ، رنُن دن سترهه پاکئون.
پلٽو ساجي لاٿهئون، دونو بلد سي رام ؛
جو مَٽن هارئون رام ڪي، جو جيٽئون تو رام.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٧۴)

ٻيا پورا سوٽي هٿه، جو تولئي ست نام[2].
جو تولئي ست نام، ڇما ڪا نامت ڇاويه ؛
پرم تراجو ڪريه، مامت بسواس بناويه.
ٻيڪ ڪي ڪريه دڪان، گيان ڪا ليما دهما ؛
گادي هٿه سنتوش، نام ڪا ماريه ٽيما[3].
لاديه اَلديه پچن، ٻچن ڦر مٽي بوليه ؛
ڪنچي لاويه سرت، سبد ڪا تالا ڪوليه.
پلٽو جس ڪي بن پري، اَسي سي ميرا ڪام ؛
ٻيا پورا سوٽي هٿه، جو توليه ست نام.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٢٣)

ڪؤن ڪري ٻياڻي اَب موري، ڪؤن ڪريه ٻياڻي.
ترڪٽي ۾ هٿه پرٽي ميري، سکمن ۾ هٿه گادي ؛
دسوين دواري ڪوٺي ميري، ٻٽنا پرش اناديِ.
اِنگلا پنگلا پلڙا دؤنون، لاگ سرت ڪي جوٽي ؛
ست سبد ڪي ڊانڊي پڪڙون، تؤلئون ڀر ڀر موٽي.

---

١. پؤ بارهه، چؤپڙ جي کيل ۾ شب سمجهيو ويندو آهي.
٢. هن ڪنڊليءَ ۾ نام مارگ تي هلڻ واري سڌي ٻيئي جي ڳالهه جو ورنن ڪيو ويو آهي. پلٽو صاحب جن به ٻيا ذات جا هئا. ٣. تارازيءَ سا ساهميءَ کي آگرين سان لڪائي ڊپائڻ ۾ مال گهٽ توريو.

چانڊ سورج ڏوئو ڪريھ رکواري، لڳي ٿت ڪي ٻهاري،
ترڊا چڙهه ڪي ٻيڇن لاڳي، انسي صاحبي ميري.
ستگرو صاحب ڪها سپارس، ملي رام موڊائي[1]،
پلٽوُ ڪي گهر نؤبت ٻاجيھ، نت اُٺ هوت سپائي.
(ڀاڳو ٣، شبد ٨١)

سمجھ ڏيکه من ماني، پلٽوُ نرگن ٻڌيا
چار ٻيد هٿہ ٽامت ٻڇاوت، ٿمهه چڙهه ڪرت ڏڪيان.
ستيہ سيو من ٻرلم ٽراجوُ، نام ڪي مارت ٽيڪيان.
سرت سبد ڪيھ ٻٽل لداڻ، گيان ڪيھ گون[2] لد نيان.
سھر جلال پور مؤنہ مڏائن، اوَڏ تورن ڪر گهڻيان.
پلٽوُ داس ستگرو ٻلهاري، ٻانڻ ٻڪٽي اَ ميان.
(ڀاڳو ٣، شبد ١١٨)

هاٿ جور آڳي مليھ ليھ ليھ پيمت اَمير.
ليھ ليھ پيمت اَمير نام ڪا ٽيڄ ٻراجا،
سب ڪوئو رڱريھ ناڪ آءَ ڪيھ ٻرجا راجا.
سڪلدار[3] مٿن نهين نيڇ ڦر جات هماري،
گورڙ ڏوه، شت ڪرم ٻرن پيويھ ليھ چاري[4].
ٻن لسڪر ٻن فوج ملڪ ۾ ڦري ڏهائي،
جن مهما ستنام آپ ۾ سرس ٻڙائي.
ست نام ڪي لهي سي پلٽوُ ٻيا گمڀير،
هاٿ جور آڳي مليھ ليھ ليھ پيمت اَمير.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٩)

---

١. موڏي پٺو: موڏي، راجا جي ڀنڊاريءَ کي چوندا آهن هتي مطلب آهي ته مان رام جي گهر جو ڀنڊاري ٻڻجي ويو آهيان ۽ نام جي دولت سڀني کي ورهائي رهيو آهيان
٢. ڳوٺيون. ٣ سنڌر. ٤. ڇهن ڪرمن وارا ۽ چئن ٿي ورڻن وارا انسان جنهنجو چرنا مرت پيئندا آهن.

هوا ڪنهن خاموش[1] ڪريه،
ناڪ آنک ڪان مک مونڊ پائي.
تب نور تجلي[2] ديد ڪريه،
آسمان ڪي کڙکي کول تائي[3].
کڙکي ڪي راهه نڪر جاويه،
سني حق حق آواز پائي.
پلٽو دئيکر کو نيست[4] ڪريه،
هوئه خود احد[5] اس پانت جائي.
(پلٽو ٢، جهولنا ٤٤)

اس گهر ڪا ڀيد نه ڪوئو جانيه،
جهان سيتي جيو آوتا هئه.
سب کوجت مر گئي،
اس گهر ڪا ڀيد نه پاوتا هئه.
آد بيچ سيتي سب لوگ ٿري،
اڪتي سيتي ٺهراوتا هئه.
پلٽو هم ني تحقيق ڪيا،
سب اوڙ ڪا اوڙ بتاوتا هئه.
(پلٽو ٢، جهولنا ٥٨)

انسي پکتي چلاويه مهي نام ڪي کيچ.
مهي نام ڪي کيچ بوڙها اؤ بالا گاويه،
پردي م جو رهيه سبد سن رووت آويه.
پکتي ڪري نراڌار رهي ترگن سي نيارا،
آويه ديس لتاه آپنا ڪريه آهارا.

---

١. چپ ڪري يا روڪي. ٢. روشني. ٣. کڙکي: دري.
٤. بيائي کي يا دوئيت کي دور ڪري. (دئيکر = دوئيت، نيست = دور ڪرڻ). ٥. اهڙي لوڪ ۾ وڃي، جتي سڀ هڪ آهن. هتي اشارو سمت لوڪ ڏانهن آهي.

من سڀ ڪو هر ليهه[1] سڀن ڪو راکيهه راڄي،
تين ڏيک نا سکيهه ٻڙاڳي ٻمهت ڦاڄي.
پلٽو داس اِک ٻانيا رهيه اَوڌ کي بيچ،
اٿسي ڀڳتي چلاويه مڇي نام کي کيچ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٥١)

اهڙي رسائي ۽ اُتم روحاني منزلن تي پهچڻ کان پوءِ به پلٽو صاحب جن نمرتا ڪونه ڇڏي آهي. حقيقت ۾ نمرتا، پورن سنتن جو سچو سينگار آهي ۽ اُنهيءَ نمرتا جي جهلڪ اسانکي پلٽو صاحب جن جي ٻاڻيءَ ۾ هرهنڌ ٿي ملي. هو پنهنجو پاڻ کي ”پتت“، ”پاتڪي“، ”اَشڀ ڪرم ڪرڻ وارو“، ”نيچ“، ”داس“، ”بيدام غلام“ وغيره اِئين چئي ٿا پڪارين ۽ اُنهيءَ اَڪال پرش پرماتما کي صاحب، سوامي، شاهه، شهنشاهه ۽ پتت پاون ٿا سڏين. فرمائين ٿا ته پاپين جو اُڌار ڪرڻ اُنهيءَ مالڪ جو سڀاءُ آهي، اِنهيءَ ڪري هو پنهنجي برد يا وچن جي لاڄ رکي مون جهڙي نيچ ۽ ڪڪرميءَ کي ضرور ڀوساگر مان پار ڪندو. پلٽو صاحب جن اِئين به ٿا چون ته مان نه ڪنهن به ڪم جي لائق ڪونه هوس ۽ جيڪي ڪجهه به ٿيو آهيان، سٽگروءَ يا اَڪال پرش جي ديا مهر سان ئي ٿيو آهيان. جيڪو ڪجهه ڪري ٿو، اُهو پرماتما خود ئي ٿو ڪري، پر مهانتا جو تاج سنتن جي سر تي ٿو رکي ۽ خود پرماتما پنهنجي مهانتا نٿو چاهي:-

نا مَين ڪيتا نا ڪر سڪون، صاحب ڪرتا مور،
ڪرت ڪراوت آپ هئه، پلٽو پلٽو سور.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٤٧)

جوڳ جڳت نا گيان ڪڇ، گرو داسن ڪو داس[2].

---

١. سڀني جو من موهت ڪري ڇڏيندو آهي.
٢ گروءَ جي داسن جو به داس آهيان.

گرو داسن ڪو داس سنتن ني ڪيٿي دايا،
سهج باٽ ڪيچ گهن چرائن هر ڪي مايا.
ٽاڪن ٽنڪ ڪٽاڇ[1] ڀڳتي ڀرُٽل اُر جاڳي[2]،
سوِسنتا[3] من ۾ آئي جڳت ڪي ڀرمنا ڀاڳي.
ڀڳتي ايپه پد ڏيهه سدائسن مارگ واڪي،
اَڀرل اونڪار نام لڳيو ٽا ڪهين ٽانڪي.
پلٽوُ گيان نه ڌيان تپ مها ڀرش ڪيو آس،
جوڳ جڳت نا گيان ڪيچ گرو داسن ڪو داس.
(ڀاڳو ۱، ڪنڊلي ۱۶۳)

صاحب مور ڪيچ اڪ ناهين،
جو هئه سو سپ ڪيچ ٽور هئه جي.
مجهڪو اِس بات ڪي ناهين خبر،
آڳي ڀرا مجهي ڀور[4] هئه جي.
اِس همتا ممتا ڪي ڪارن،
ٽر سي ڀيي هم چور هئه جي.
پلٽوُ اَب مجهڪو چين ڀرا،
ٽيرا نهين ڪهيو من مور هئه جي.
(ڀاڳو ۲، جهولنا ۴۶)

جاهه مناٺون مٺن ساجن ڪو، ڪيه ڀانت سڪي ري.
ڀوُلي ڦروُن راهه نه ڀائون، سٽگرو چاهي سنگه لاڳن ڪو.
مٺن مورک مسن ملن ڀيو هئه، گيان چاهي ٽسن ماڃن ڪو.
ڀوک پياس چٽيو نهين مٽري، ڀانچ ڀوت چاهي ٽياڳن ڪو.
موهه مايا ندرا رهيو گهيري، آٺ پهر جاڳن ڪو.
پلٽوُ داس ساڌ ڪي سنگت، اُٺ آٺ من چاهيو ڀاڳن ڪو.
(ڀاڳو ۳، شبد ۸۹)

---

۱. ڏيا سان نهاريائين. ۲. اندر سموري ڀرٽوي ڀر جي ڀڳتي جاڳي آئي. ۳. شانتي. ۴. ڀيل.

پتت پاون بانا ڌريو تمهن پري هٿ لاڄ.
تمهن پري هٿ لاڄ باٽ ڀيه هم ني بُوجهي،
جب تم بانا ڌريو ناهن تب تم کهن سُوجهي.
اَب تو تاري ٻڻيه نهين تو بانا آتارؤ،
ڦر کاهي کو ٻڙا باڇ[1] جو کهکيه هارؤ.
آگهن تم ڳنٽي چڙڪ دوش نهين ڏڄيه ميرو،
تم ڀيه جانت ناهن پتت هوه هٿن ٻهتيرو.
پلٽو مٿن تو پتت هؤن ڪيٺي آسپ سب ڪاج،
پتت پاون بانا ڌريو تمهين پري هٿ لاڄ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٥٩)

ڏوسر پلٽو اڪ رها ٻڪتي ڏئي ليه جان.
ٻڪتي ڏئي ليه جان نام پر ٻڪريو موکهن،
ڳرا پرا ڌن پانه ڇپاڻن مٿن لي اوکهن.
لڪا رها ڪڇ آن ڪرم ٻر ڏيٺها آنيه،
جاڻون مهين اَڪيل ڪوئو ڏوسر نهين جانيه.
پاڇي پيا ڦر چيت ڏيه پر ناهين ليٺها،
آخر ٻڙي ڪي چڙڪ جوئي ٽڪسا سوئي ڪيٺها.
پلٽو مٿن ڀاڀي ٻڙا ڀؤل گيا ٻڪوان،
ڏوسر پلٽو اڪ رها ٻڪتي ڏئي ليٿ جان.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٦٤)

رام نام جيهه مکن ليں، پلٽو هوءِ پرڪاس؛
تن کي پل ٻندن ڪرئون، وهه صاحب مٿن داس.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٢١.)

تم تيج ڏيٺا ناٿ جي، ڪريه ڪؤن کي آس؛
پلٽو جو ڏوسر ڪريه، تو هوه داس کي هانس.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٤٦)

---

١. جيڪو پنهنجو واعدو پورو نه ڪري سگهي.

پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته مان ڪجهه به ڪونه آهيان. مان گوبند صاحب جي باغ جو هڪ تمام ننڍڙو گل آهيان، سڀ اُنهيءَ ستگروءَ جي ئي ديا مهر جو ڦل آهي:-

چار برن ڪو ميت ڪيو، ڀڳتي چلايا مُول،
گرو گووند ڪي باغ ۾، پلٽوُ ڦوُلا ڦوُل.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٤٣)

وڻ پنهنجو ڦل ڪونه کائيندو آهي، کوهه کي پياس ڪونه لڳندي آهي، پر سوارٿ جي واسطي اُهي ڦلجندا ڦولجندا آهن. ساکيءَ طرح:-

جهاڙ نهين ڦل کات هئه، نهين ڪوُپ ڪو پياس،
پر سوارٿ ڪي ڪارني، جنمي پلٽوُ داس.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٥٤)

ستسنگ، سنت سيوا، ست-سنگت

جتي سنتن جو سنگ پراپت ٿئي، انهن جا وچن، اپديش يا باڻي ٻڌڻ جو موقعو ملي، ان کي پلٽوُ صاحب جن ستسنگ سڏين ٿا.

سنتن جو ستسنگ پرم آنند ۽ سچي سک جو ڀنڊار آهي. هن جي ستسنگ ۾ درمت دور ٿيندي آهي ۽ ٻڌي نرمل ٿيندي آهي. ستسنگ ۾ جيو جو اڌار ٿيندو آهي ڇاڪاڻ ته سنتن جي سنگت ۾ رهڻ سان نام جي پراپتي ٿيندي آهي ۽ پرماتما سان ميلاپ ٿيندو آهي.

ٻاهريون تيرٿ گهمڻ سان من جون ملائيون ميٽجي نه سگهنديون. ستسنگ سچو تيرٿ آهي جتي پهچي من نرمل ٿئي ٿو ۽ پنهنجي اندر ئي پرماتما سان ميلاپ ڪرڻ جو مارگ هٿ اچي ٿو.

ٻيا ستسنگ جي نه سڏبا ۽ ڀرم دور ٿي سگهندا آهن، نه ئي مايا جا ٻنڌن ڇنجي سگهندا آهن. پلٽوُ صاحب جن اپديش ٿا ڪن ته سچي ستگروءَ جي سنگت ئي مُڪتي ۽ پريم پراپتيءَ جو اصلي ساڌن يا سچو مارگ آهي. تنهڪري ٻري صحبت کي ڇڏي، ستسنگ ۾ وڃڻ ۾ ڪڏهن به دير نه وجهجي:-

سنتن سنگ آنند پرم سک.
جيڪر سنگت گيان هوت هيَ، مٽت سڪل دک دوند،
اڪي نڪت ڪال نهين آويه، ٽوُٽت جات جم ڦند.
ڦوُل سنگ سي تيل ڦلانر[1]، سب ڪوئي ڪرت پسند،
پارس ڇئي لوهه ڀيا ڪنچن، درمت سڪل هرند[2].

---

١. گل سان گڏ رهڻ سان تيل عطر ٿجي وڃو.
٢. دور ٿي وڃي.

حلوائي جيون آوَٽ جار ڪيہ، ڪرت کانڊ سي ڪند،
پلٽو داس تهہ ڀڳتي موري، اَجهون چيت مت مند.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٢٠)

بنا ست سنگ نہ ڪٿا هر نام ڪي،
بنا هر نام نہ موهہ ڀاڳيہ.
موهہ ڀاڳي بنا مڪتي نہ مليگي،
مڪتي بن ناهہ انراڳ لاڳيہ.
بنا انراڳ سي ڀڳتي نہ مليگي،
ڀڳتي بن پريم اُر نهين جاڳيہ.
پريم بن نام نہ نام بن سنت نہ،
پلٽو ست سنگ وَردان مانگيہ.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٢١)

پارس ڪي پرسنگ سي لوها مهنگ ٻڪان.
لوها مهنگ ٻڪان چٽي سي قيمت نڪري،
چندن ڪي پرسنگ چندن ڀئي بن ڪي لڪري.
جئسي تل ڪا تيل ڦول سنگ مهنگ ٻڪائي،
ست سنگت ۾ ٻڙا ستت پا سدن ڪمائي.
گنگ ۾ هٽ سب گنگ ملي جو نارا سوتي[1]،
سيپ بيچ جو پڙيہ بوند سو هوويہ موتي.
پلٽو هر ڪي نام سي گنگا چڙهيہ ومان،
پارس ڪي پرسنگ سي لوها مهنگ ٻڪان.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٨١)

مليا ڪي پرسنگ سي سيتل هووت سانپ.
سيتل هووت سانپ تاپ ڪو ترت ٻجهائي،
سنگت ڪي پرڀاو سيتلتا وا ۾ آئي.
مورک گياني هوهہ جاهہ گياني ۾ ٻئٺي،

---

١. گنگا ۾ ملي گندي نالي بہ گنگا جل ٿي ويندي آهي.

ڦول الڳ ڪا الڳ باسنا تل ۾ ٻيٺي .
ڪنچن لوها هوءِ جهان پارس ڇهہ جائي،
سپي اُڪنا[1] ڪاٽ جهان اُن سردي پائي .
پلٽو سنگت ڪيي سي مٽتي ليکهہ لاپ[2]،
مليا ڪي پرسنگ سي سيتل هووت ساپ .
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٨٠)

مٽيءَ مورت ڪريءَ ٿڪيءَ ڏيول ٻنا،
نڪٽ ۾ چوڙ ڪهن دور ڌاويءَ .
جل پاشان ڪڇ ڪاهہ ٻوليءَ نهين[3]،
ٻن سٽ سنگ سٻ ڀٽڪ آويءَ .
ڀهہ ٽڪيق[4] ڪر ٻؤلتا ڪؤن هئہ ،
ڀهي هئہ رام جو نت ڪاويءَ .
داس پلٽو ڪهيءَ ٻولتا ٻُجهيءَ[5]،
ڪريءَ سٽ سنگ تب ڀيد پاويءَ .
(ڀاڳو ٢، ريڪتا ٢٤)

لڙڪا چولهي ۾ لڪا ٻوندت ڦريءَ ٻهاڙ .
ٻوندت ڦريءَ ٻهاڙ نهين گهر ڪي سڌ جانيءَ،
جب تب ليرت ٻرت جاہ ڪي تل تل ڇانيءَ .
گئي آپ ڪو ڀول اؤر ڪي ٻات نہ مانيءَ،

---

١. ڪنيل، ڪنيل ڪمند ٿڏ ۾ وڌڻ لڳندو آهي .
٢. ٽي ڏکڙ: شرارڪ، مانسڪ ۽ آتمڪ. ٣. پـاڻي ۽ پٿر نہ ڪجهہ ڪائيندا آهن ۽ نہ ڳالهائيندا آهن . ٤ ڪوج .
٥. پلٽو صاحب جن جي هڪ ساکي آهي :-
هندو پوڄيءَ ديوڪرا، مسلمان مسجيد ؛
پلٽو پوڄيءَ ٻولتا، جو کاءِ ديد ٻر ديد .
(ڀاڳو ٣، ساکي ١٤١)

چوُلهيءَ لڙڪا رهيءَ چتر ني اپني ٽانيءَ.
پرمي ڦريءَ ڀلان جاءِ ڪيءَ ديس ديسانتر،
لڙڪا سي نهين ڀيٽ ملت هئه پاني پاٿر.
پلٽوُ سنت سنگت ڪريءَ ڀوُل ۾ واهي سار[1]،
لڙڪا چوُلهي ۾ لڳا ٻوُلديس ڦريءَ ڀهاڙ.
(ڀاڳو ا، ڪنڊلي ٢٠٣)

مريءَ سر ڀٽڪ ڪيءَ ڏوک ڏلڏا ڪريءَ،
جاڻ ڪو ڪهان ڪڇ هوس ناهين.
ٻٽڪ سٽسنگ ۾ ڀاس ڪر ٻوُجهه لي،
ٻنا سٽسنگ نا ڀرم جاهين.
سب هئه رام ڪا رام وهي هئه،
دوُر ڪيءَ رام جب ڏريءَ ڀاهين[2].
داس پلٽوُ ڪهيءَ جنهين لو ڪوجنا،
سوٽي رام هئه تُسي پاهين[3].
(ڀاڳو ٢، رڪتا ١٢)

ٻستوُ ڏري هئه ڀاڇي آڳي لهن[4] لڪاهه[5].
آڳي لهن لڪاهه ڀاچي ڪي مرم نه جاني،
جيون جيون آڳي جاهه دنون دن آڏڪ دراني.
ڦر ڪر ٽاڪيءَ ناهه ٻستوُ ڪهان سي پاويءَ،

---

١. سنديهه مٽائڻ جي واسطي سٽسنگ ئي سار آهي.
٢. اُنهن ته سڀيئي جيو رام (پرماتما) جي انش آهن، پر خاص اهوئي جيو رام جو آهي جنهنجي ڀانهن پرماتما خود پڪڙي ٿو.
٣. تنهنجي اندر.
٤. وِڻ لاءِ.
٥. ڏسڻ ٿو، يعني شيءِ تنهنجي اندر آهي، اُن کي ڳولهڻ يا وڻ لاءِ ٿون ٻاهر ڀڄو ٿڪين.

* جيون مرگا ڪيه ٻاس ڀرم ڪيه جنم گنواويه.
اَرُ جها ٻيد پُران گيان ٻن ڪو سرجهاويه ،
ست سنگت سي ٻمڪه وستو ڪهران سي پاويه
ٻلتو چوُنيه ڪرم نا ڪٽسي سڪيه آتاه ،
ٻستو ذري هٿ ڀاڇي آگي لهن ٽڪاه .
(ٻاگو ١، ڪٻداي ٢٠١)

ڪهن ڪوجن ڪو جاٺي گهر هين لاگا رنگه .
گهر هين لاگا رنگه چٽي ٽهرت ورت دانا ،
جل پشان سب چٽي آپ ۾ آت سمانا .
ڪام ڪروڌ ڪو چوڙ ڀرم سک ملا آنندا ،
لوڀ موهه ڪو جار ڪرم ڪا ڪاٽا ڦندا .

---

* گرو اَمرداس جن ۾ فرمائين ٿا ته شبد يا نام روپي ڪستوري هرڻ جي ٻنهنجي اندر هوندي آهي پر هرڻ جيئن اُن ڪي ٻاهر ڳولهيندو آهي، ساڳيءَ طرح منمکه جيو ٻاهر ٻيا نام جي تلاش ڪندا آهن. پر جيڪي جيو ستگروءَ جي ڪرپا سان ٻنهنجي اندر ئي نام جو امرت ٻيئندا آهن، اُهي پارٻرهم ۾ سمائجي ويندا آهن ۽ هميشه جي واسطي شانتي حاصل ڪندا آهن:-

گهر هي مهه امرت ڀرپور هٿ منمکان ساد نه پائٿا.
جٿ ڪستوري مرگه نه جاڻيه ڀرمدا ڀرم ڀلائٿا.
امرت تج بک سنگرهيه ڪريه آپ کٿائٿا.
گرمکه ورلي سوجهي ٻٿي تنا اندر ٻرهم دکائٿا.
تن من سيتل هوئٿا رسنا هر ساد آئٿا.
سبدي هي ناءُ اُپجيه سبدي ميل ملائٿا.
ٻن سبدي سب جگه ٻٿرانا ٻرٿا جنم گوائٿا.
امرت ايڪو سبد هٿ نانڪ گرمک پائٿا.
(آد گرنٿ، صفحو ٦٤٤)

لڳيءِ نہ ڀوک پياس جڳت کي آسا تياڳا،
سبد مهن غلطان[1] سرت کا پوهيءِ ڌاڳا.
پلٽو ڌڙ پر هوءِ لڳ رهيءِ چليءِ نهين سٽسنگ،
ڪهن ڪوجن ڪيءِ جائيي گهر هي لاڳا رنگ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٢٧)

چوڙ ڪتني ڪهيءِ گيان[2] سي جدا رهہ،
رٽن اؤ دوس ڪيا پڙهيءِ گيتا.
ڪيتڪ پنڊت متي ترڪ ۾ سڌارلي،
لوڀ اؤ موهہ بس رها رهتا[3].
ڀا رهني رهي مڪتي نا مليگي،
ڪام اؤ ڪروڌ ڪو ناهہ جيتا.
داس پلٽو ڪهيءِ ٻنت سٽسنگ ۾،
آپ ۾ ديک ليءِ رام سيتا[4].
(ڀاڳو ٢، ريکتا ٦٦)

ڦر ڦر نهين ڊواري[5] ڊيا ليجيءِ ٻار.
ديا ليجيءِ ٻار مهل[6] ۾ هويءِ اجيارا،
اڌيہ هويہ سس ڀان[7] اماوس مٽي انڌيارا.
گيان هويہ پرڪاس ڪمت جوٿا ۾ هاريءِ،
ديا[8] ڪنڊن ڪريءِ ايڪ ڪو ٻنت پچاريءِ.
رچ رچ لٽسؤ سڪي آيوشن[9] ٻرلم ٻنائي،
گوبرڌن من پوج ٻهر سب گهر ڪو آئي.

---

١. مست. ٢. واچڪ گيان. ٣. خالي.
٤. پنهنجي اندر ئي پرماتما ۽ سنگروءَ جا درشن ڪري وٺ.
٥. ديوالي، ڏياريءَ جي ڏينهن ڏيئا ٻاريا آهن. پلٽو صاحب جن ترديءَ کي ڏياري سڏيو آهي، جنهن ۾ شبد يا نام جو ڏيئو ٻارڻ کپي. ٦. شرير. ٧. چندرما ۽ سورج.
٨. دويت. ٩. زيور.

پلٽوءُ ست سنگت ملا کيل ليهہ دن چار،
ڦر ڦر نهين دواري دِهيا ليجيءِ بار.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٨٢)

ٻڙاڳن ٻؤلي آپ ۾ جل ۾ کوجي رام.
جل ۾ کوجي رام جاهہ ڪيءِ تيرٿ ڇانيءِ،
ڀرميءِ چارون کونٽ نهين سڌ اَپني آني.
ڦول ماهن جيون باس ڪاٺ آگ ڇپاني،
کودي بن نهين مليءِ اَهيءِ ڌرتي ۾ پاني.
جِئسي دوُڌ گهرت ڇپا ڇپي مهنديءِ ۾ لالي،
اَئسي پورن برهم کهون تل ڀر نهين خالي.
پلٽوءُ ست سنگہ بيچ ڪرلي اپنا ڪام،
ٻڙاڳن ٻولي آپ ۾ جل ۾ کوجي رام.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٧٩)

جن پايا تن پايا هئہ، ست سنگہ سکي ري.
تيرٿ برت ڪريءِ ڪوٽو ڪتنؤ، ناحق جنم گنوايا هئہ.
جپ تپ جگيہ ڪريءِ ڪوٽو ڪتنؤ، ڦر ڦر غوطا کايا هئہ.
بيد پڙهہ پڙهہ پنڊت مرگيا، ڦر چؤراسي آيا هئہ.
پلٽوءُ داس بات هئہ سهجي، سنتن بيد بتايا هئہ.

(ڀاڱو ٣، شبد ٢٢)

چترن سي هم دور، ڪهت اوڌو سي شري مکہ[1].
تيرٿ برت جوگہ جپ تپ ۾، مون سي نہ پيٽ سهيءِ ڪتنؤ دکہ.
گيان ڪٿيءِ بهہ پيش بهاويءِ، اهؤ بات سب لکہ[2].
نيم آچار ڪريءِ ڪوٽو ڪتنؤ، ڪب ڪوبد سب ککہ[3].
تر ڌنڊِي سر بنکي ناگا[4]، مريءِ پياسا اؤ بکہ.
تج پاکنڊ ڪريءِ ست سنگت، جهان ڀجن ۾ سکہ.
پلٽوءُ داس هر کهہ اوڌو سي، ست سنگت ۾ سکہ.

(ڀاڱو ٣، شبد ٢١)

---

١. ڀڳوان ڪرشن. ٢. تيچ. ٣. ڦوڪا، خالي. ٤. جوڳين جا قسم.

ٻن ڪاهي چت چئن نهين ڪاهي آلس هوءِ.
ڪاهي آلس هوءِ ڪهؤ ڪئسي وت ڪيجيءِ،
دوئو وت سي ٻهت دوس ڪا ڪو هم دڄيءِ.
من ٻٽري هٿ ٻڙا ڪهي ٻ اپئي ناهين،
ٻن ٻ ڪرتا ٻاپ ٻاپ ٻ ٻن ڪراهي.
سُٻ آسب ڪي ٻهچ ٻڙا هٿ جيو ٻچارا،
دوئو ٻ وهه ملا ٻاست سب وهي ٻگارا.
ٻلٽوُ سٽ سنگت دوئو ڇٽيءِ ڪري جو ڪوءِ،
ٻن ڪاهي چت چئن نهين ڪاهي آلس هوءِ.
(ٻاگو ١، ڪنڊلي ٨٤)

ڪؤن تو سڪس هٿ چيت ڪر آپ ڪو،
ڪهان تو آهه ڪيءِ من لايا.
ڪيتڪ ٻير تو گيا نڪاءِ هٿ،
آپنا ٻيد تو ناهن پايا.
ٻٽڪ ٻهه متيگي ڪام تب هوءِگا،
ڪيتڪ ٻير تو ٻٽڪ آيا.
داس ٻلٽوُ ڪهيءِ هوءِ سنسڪار جب،
ٻنا ست سنگ نا ڇٽيءِ مايا.
(ٻاگو ٢، رڪتا ٢٢)

ٻاگه ري ٻاگه فقير ڪي ٻالڪي، ڪنڪ اؤ ڪامني ٻاگهه لاگا[1].
مار توهه ليهنگي ٻڙا چلاءِگا، ٻڙا ٻيقوف تون نهين ٻاگا.
سنگي رشي هوُسي تو مار ليٽي، ٻڇي نا ڪوئو جو لاڪه تياگا.
داس ٻلٽوُ ڪهيءِ ٻچيگا سوئي جو،
ٻٽٽ ست سنگ دن رات جاگا.
(ٻاگو ٢، رڪتا ٨٥)

---

١. سون ۽ استري، شينهن وانگر تنهنجي پٺيان پيا آهن.

ٻھتا پاڻي جات ھہ ڌوءِ سٽابي[1] ھات.
ڌوءِ سٽابي ھات ڪرؤ ڪڇ نيڪي ڪرڻي[2]،
بيس سات[3] ھہ نرڪ ملي انٽين[4] ٻتري.
ٿوھ سي پوھ سو بيڙا[5] جم ڏڪويہ ياڻي،
سوارٿ ڪي سب لوگ اؤسر ڪي ڪوئو نہ ساٿي.
آگي بوجھ بچار ڪرؤ ٻر وھہ دن ڪيري،
سنت سيوا م ٻنت پريہ نهين جم ڪي بيري[6].
پلٽو ھر جس گاہ ليہ ٻي ھي تمھري سات،
ٻھتا پاڻي جات ھہ ڌوءِ سٽابي ھات.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٢٠)

امرت ڪو ساگر ڀرو ڏکي پياس نہ جاءِ.
ڏکي پياس نہ جاءِ ڀيي بن ڪؤن بتاويہ،
ڪلپ برڇ ڪو ڏيڪ ڪاھي ٻن ڀوڪ نہ جاويہ.
اؤر ڪي دؤلت ديڪ در در ناھن نسائي،
الٽا پاويہ آنک ساچ وا ڪي ٻڏائي.
لوھا ڪنچن ھوءِ پارس ڪي ڪريہ سرھيا[7]،
ڪيا مليا ڪي صفت ڪاٺ ڪو ڪاٽيہ رھيا.
سد گرو تمھري بچن ڪو پلٽو نہ پتياءِ،
امرت ڪو ساگر ڀرو ڏکي پياس نہ جاءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٣٣)

---

١. جلدي. ٢ نيڪ ڪرم. ٣. نرڪ ٢٧ قسمن جا ڇپيا ويا آھن. ٤. انتاوھين وئترڻي ندي آھي، جيڪا جيو کي پار ڪرڻي پوندي آھي. انهن ڇھن وھدو آھي تہ وئترڻي گندگيءَ سان ڀرپور اھڙي ڀيانڪ ندي آھي جيڪا دشت جيوآتما کي پار ڪرڻي پوندي آھي. ٥. واري.
٦. ٻڌن، زنجيرون. ٧. ساراھہ، تعريف.

پيءَ سي مانَ نه ڪيجيءِ رجني[1]، سجني هٺ تج ڏيجيءِ.
جو تون پيا ڪو چاهيءِ پياري، سَت سنگت پڳ ليجيءِ.
پلٽوُ داس تن من ڌن ديءِ ڪيءِ، پريم پيالا پيجيءِ.
(ڀاڳو ٣، شبد ٤٣)

رنگ لي رنگ ڪراري هنسا، ڦر ڇُٽيءِ نه ڌوءِ.
گيان ڪو ماٽ ٽاهه بچ بورو، من بڌ چت رنگ ڌاري هنسا.
تن من ڌن سب ڏاهه رنگائي، رنگ مجيٺي[2] ڀاري هنسا.
رنگ بهت ٻهه سوک ليئگي، بهت ڏنن ڪي ساري هنسا.
سَت سنگت ۾ ڀٽ رنگاويءِ، سوئي پتبرتا ناري هنسا.
پلٽوُ داس ڀهر ڪي لڪريءِ، ايسي ٻيءِ ڪي پياري هنسا.
(ڀاڳو ٣، شبد ٥٩)

پلٽوُ ميري ٻن پڙي مدا[3] هُئا تمام.
مدا هُئا تمام پڙي سَت سنگت ماهين،
نس ڏن تُوليءِ پوُر گهاٽ[4] اَب سپني ناهين.
پونجي پائي ساچ ڏنون ڏن هولي ٻڙهتي،
ستگرو ڪي پرتاپ پائي هئا دؤلت چڙهتي.
ڪوئي ڏسوين ڏوار[5] سهج ڪي کمڀ چلاوو،
ڪوئي نه روڪن هار لفا گهر ٻيٺي پاوو.
ڏونون پاتوَ پسار ڪيءِ نس ڏن ڪرو آرام،
پلٽوُ ميري ٻن پڙي مدا هُئا تمام.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٨٦)

پلٽوُ صاحب جن اُپديش تا ڪن ته اهڙي ستسنگ ۾ وڃو، جتي گيان جو پرڪاش حاصل ٿئي ۽ نرمل ٻڌيءَ جي ڏات ملي. جتي وڃڻ سان پرمارٿ ۾ نقصان ٿئي يا ڪبڌي اُپن ٿئي، اُن هنڌ نه وڃڻ ئي بهتر آهي:-

---

١. راتِ. ٢. پڪو لال رنگ. ٣. مقصد. ٤. ڪمي.
٥. ڏسوان ڏوار، اندر جي منڊل جو هڪ استان.

سنگت ايسي ڪيجئي، جهڙان اُپجي گيان ؛
پلٽوُ تهان نہ ٻيهجي، گهر ڪي هوس جيان[1].
(پاڳو ٣، ساکي ٨٢)

سَت سنگت ۾ جاءِ ڪيءِ، من ڪر ڪيجي سُڌ ؛
پلٽوُ اُوهان نہ جائيي، جهڙان اُپجي ڪُڌ.
(پاڳو ٣، ساکي ٨٣)

١. نقصان.

هوميءَ جو تياڳ ڪرڻ ۽ شرڻ ۾ رهڻ

جيو کي کپي نه مان وڏائي ۽ من ٻُڌيءَ جي هر طرح جي
اهنڪار جو تياڳ ڪري پوري ستگروءَ جي شرڻ ۾ پڪو
رهي. مانُ وڏائي ۽ ٻل ٻُڌيءَ جي ايمان سان اڄ ڏينهن ڏائين
ڪنهن کي به پرماتما جي پراپتي ڪونه ٿي آهي. جيڪو جيو
سنتن جي سنگت ۾ وڃي به اهنڪار جو تياڳ ڪونه ٿو ڪري،
اُن جي حالت اهڙي اڀاڳي شخص وانگر آهي جيڪو سمنڊ
جي ڪناري تي پهچي به پياسو رهجي ٿو وڃي. پر جيڪو
شخص هؤميءَ يا خوديءَ جو تياڳ ٿو ڪري اُهو سنتن جي
ٻڌايل راهه تي هلي، هڪ ڏينهن سچو درويش، سچو فقير
بڻجي ٿو وڃي. شرڻ جو مطلب ئي اِهو آهي ته جيو جي اندر
مان ”مان منهنجيءَ“ جو ڀاو ئي ختم ٿي وڃي ۽ ”تون ئي
تون“ رهجي وڃي.

جيڪو شخص ستگروءَ جي شرڻ وٺڻ ٿو چاهي، اُن جي
لاءِ ضروري آهي ته گروءَ جي رضا تي راضي رهي ۽ سک دک
ڀلي کي گروءَ جي موج سمجهي پنهنجو پاڻ کي پوري طرح
ستگروءَ جي حوالي ڪري ڇڏي. کيس بنا ڪنهن حجت يا
شرط جي ستگروءَ جو حڪم مڃڻ کپي. جڏهن هو پوري طرح
سان ستگروءَ جي حڪم جي اندر اچي ٿو وڃي ته سک دک
جي دائري کان هميشه جي واسطي مڪت ٿي ٿو وڃي. پوءِ
هو اهڙو سچو گرمک يا پريم ڀڳت ٿيو پوي جيڪو سدائين
خوشي ۽ غم کان بيپرواهه هوندو آهي:-

ٻڙهتي ٻڙهتي ٻڙهه گيي جئسي ٻڙهي کجور.
جئسي ٻڙهي کجور پنڪ[1] ڇايا نهين پاويه،
تيون تيون کي جو ڪريه تاهه ڪئسي ڪونو کاويه.

---

١. مسافر.

پاٽ ۾ ڪانٽا رهيءَ ڇوٽ ڪي لوهو آويءَ،
پيڙ سوئو ٻيڪام ڪوا ڪو ڏرن ٻڌاويءَ.
سمپت ۾ ٻڙهه جاءِ، ڏيا ٻن ڀلا پڪاري[1]،
جا ٽهه ۾ ٻڙهه جاءِ، ڀڪتي ٻن ڀلا چماري.
پلٽو سوڀيا ڏوئو ڪي ڏيا ڀڪتي سي پوُر،
ٻڙهتي ٻڙهتي ٻڙهه ڳيي جئسي ٻڙهي ڪجوُر.
(پاڳو ١، ڪنڊلي ١٦٨)

ٻڙا ڀيا تو ڪيا ڀيا، جو دل ڪا ناهن اُدار هئہ جي.
ٻڙا سب سي سمندر ڀيا، پاني ٻڙا وو کار هئہ جي.
سمندر سيتي اڪ ڪوُپ ڀلا، پيي سڪل سنسار هئہ جي.
پلٽو سب سي ڇوٽا ڀيا، سوئي سب ڪا سردار هئہ جي.
(پاڳو ٢، جهولنا ٤٧)

ٻڙي ٻڙائي ۾ ٻوُلي، ڇوٽي هئہ سردار،
پلٽو ميٺو ڪوُپ جل[2]، سمند ٻڙا هئہ کار.
(پاڳو ٣، ساکي ١١٤)

سب سي ٻڙا سمندر هئہ، پاني هوئگا کار،
پلٽو کار جان ڪيءَ، ليهو رتن نڪار.
(پاڳو ٣، ساکي ١١٥)

همتا ممتا ڪو دور ڪريءَ،
وهي تو مول جنجال هئہ جي.
چاهه اَچاهه ڪو ڇوڙ ڏيويءَ،
يدي سهج سڀاوَ ڪي چال هئہ جي.
مور اوُ تور ٻڪار ڇوٽيءَ،
سب سي مليہ هر حال هئہ جي.

---

١. نرڌني امير کان ڏياوان ڀڪاري چڱو آهي.
٢. کوهه جو پاڻي.

پلٽوُ جن ٻاسنا بيج ڀُونا[1]،
وو هي صاحب ڪا لال هئہ جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٤٢)

مان ٻڙائي ڪارني ٻهُ مرتا سنسار.
ٻهُ مرتا سنسار جتي جوگي سنياسي،
انهون ڪو هئہ چاهہ، ڪلپا ڪي ڀيتر ٻاسي.
سڌ سڌ ليي ڪريہ ڀرپتا[2] ڪارن جاڻي،
ڪوڙ ڏراوَن هيت مهت اُپديس چلائي.
راجا رنڪ ٺمر ڦريہ جو هاڪ لڳائي،
سڀ ڪي من پر چاهہ هئہ هوسي ٻڙائي پائي.
پلٽوُ هر ڪي ڀڳت سي ڪئي ڀرپتا هار،
مان ٻڙائي ڪارني ٻهُ مُئا سنسار.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٦٥)

مهري مهري لون ڪيا ڪريہ،
مهري مهنہ اڪاج هئہ جي.
صاحب سڀ ڪام سنوار ليويہ،
مهري سي آوي ٻاج[3] هئہ جي.
جسڪا لون داس کهاوَتا هئہ،
تس ڪو اس ٻات ڪي لاج هئہ جي.
پلٽوُ لون مهري ڇوڙ ڏيويہ،
تين لوڪ تمرا راج هئہ جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٤٣)

---

١. ڀُڪَل ٻج وري اُسرندو ڪونہ آهي. پلٽوُ صاحب جن سمجهائين ٿا تہ جن جيون آشائن، ترشنائن ۽ وشيہ واسنائن کي ناس ڪيو آهي، اهي ڀرڀوءِ جا سچا ڀڳت آهن. ٢. مهما.
٣. ٻاز اچڻ، ڇو تہ ڀريو "مئن ميري" وارن جيون کان دور رهندو آهي.

جودي کوئي کو کوويه، سوئي هئه درويس[1].

سوئي هئه درويس، روح کي کريه صفائي؛
دل اندر ديدار، نبي[2] کا درسن پائي.
بن بادل برسات، انهر بن برست پاڻي؛
گرمي آتس[3] بنا، زبان بن بولت باڻي.
لامکان[4] بيچون[5]، لاهوت[6] کر دل دوڙاويه؛
فنا[7] کو کريه قبول، سوئي کابا[8] پاويه.
پلٽو جاريه فکر کو، رهي ذکر[9] ۾ پيس؛
جودي کوئه کو کوويه، سوئي هئه درويس.

(ڀاڱو ١، کنڊلي ١٦٦)

پلٽو نيچ سي اوچ ڀيا نيچ کهيه نا کوئه.
نيچ کهيه نا کوئه گئي جب سي سرنائي،
نارا بهه کي مليو گنگ ۾ گنگ کهائي.
پارس کي پرسنگ لوهه سي کنک کهاويه،
آگ مهيه جو پري جريه آگيه هوه جاويه.
رام کا گهر هئه بڙا سکل اوگن ڇپ جائي؛
جيسي تل کو تيل ڦول سنگ باس بسائي.
ڀڄن کي پرتاپ تي تن من نرمل هوئه؛
پلٽو نيچ سي اوچ ڀيا نيچ کهيه نا کوئه

(ڀاڱو ١، کنڊلي ١٤٢)

---

١. اهنڪار کي تياڳڻ وارو ئي سچو فقير آهي. ٢. گرو.
٣. اگني. ٤. الامي پد. ٥. جنهن مڪان بنا ڪنهن چوني جي بڻيل هجي، هتي مطلب آهي ته اهو منڊل جنهن ماپا نه پهچي سگهي. ٦. سن. ٧. پنهنجو پاڻ کي مٽائي ڇڏڻ.
٨. مسلمانن جو تيرٿ استان، هتي مطلب آهي سنت لوڪ.
٩. سمرن.

ڪرم ڌرم سڀ ڇاڙ ڪيه ٻڙي سرن ۾ آهه.
ٻڙي سرن ۾ آهه تجي ٻل ٻڌ چتراڻي؛
جپ تپ نيم آچار نهين جاڻو ڪڇ ڀائي.
ڀوجا گيان نہ ڌيان تلڪ نهين ڏوڌيه جاڻؤ؛
جوڳ جڳت ڪڇ نهين نهين تيرٿ ٻرت مانؤ.
ايڪ ڀروسا ڀاھ ڏيا سر ڀار لڙائي[1]،
ٻيڇي ڪو ٻيڇ[2] گيا رها ايڪ نام سهائي.
پلٽو مٺن جيست مڻا نام ڀروسا ڀاھ،
ڪرم ڌرم سڀ ڇاڙ ڪيه ٻڙيه سرن ۾ آهه.
(ڀاڳو ۱، ڪنڊلي ۱۵۴)

جپ تپ گيان ٻيراڳ جوڳ نا مان هونءَ،
سرگ نرڪ ٻئڪنٺ ڏيه سڀ جاڻ هونءَ.
لوڪ ويد نا سنونه آپني کهٽڪا،
آري هان پلٽو ايڪ ڀڳتي سر ڌرنون سرن هوئيه رهٽونگا.
(ڀاڳو ۲، آرل ٦٦)

صاحب ميرا سڀ ڪڇ تيرا، اَب ناهين ڪڇ ميرا هئي.
ٻيهه همتا ممتا کي ڪارڻ، چؤراسي کها ڦيرا هئي.
مرگ-جل نرک کي ترشا ٻجهيه نهين، سوکي انڪا ٻيرا[3] هئي.
ٻهه سنسار رئن کا سپنا، روپا ٻرم سڀهي ڪيرا هئي.
پلٽو داس سڀ اَرپن ڪينها، تن من ڌن اؤ ڏيرا هئي.
(ڀاڳو ۳، شبد ۷۲)

ڪونو ڪتنو چغلي ڪريه، سنيه نہ ٻاست[4] همار[5].

---

۱. ٻار لاهي ڦٽو ڪيو. ۲. ٻکيءَ جا ٻر ٻيا ٻنڪ.
۳. ٻيڙي، ناؤ. ۴. شڪايت. ۵. چاهي ڪير ڪيتري
ٻه شڪايت ڪري، منهنجو سترو منهنجي خلاف ڪابه
شڪايت ڪونه ٻڌندو آهي.

سميء نه باات همار كيي جب سي سرنائي ،
سب اوگن كر معاف لهن سوكهن اپنائي .
كرت قرۂ أليائه كام نا كروڈ بچارا ،
كنسيۂ پوت كپوت پتا كو آخر پيارا .
اوپي لنپت چور ككرمي جاسن نيچا ،
أپني سرن كي لاج جان پد دينهيۂ اونچا .
پلٹوٗ هم سي رام سي انسو پها بيوهار ،
كونو كتدو چهلي كريه سمي نه بات همار .

(پاگو ١، كنڈلي ١٥٦)

پلٹوٗ سوويه مگن ه صاحب چوكيدار .
صاحب چوكيدار مگن هوه سوون لاگي ،
دواسون پاوَ پسار دهك كيه دسمن بهاگي .
جاكي سر پر رام تاهه كو كاون بانكيه ،
غافل ه مين رهتون آپني آنٹه تاكيه .
هم كو ناهين سوچ سوچ سب أنكو پاري ،
جن پر بويه نه پور ليمت هنه خبر هماري .
لاج تجا جن رام پر دار دها سر بهار ،
پلٹوٗ سوويه مگن ه صاحب چوكيدار .

(پاگو ١، كنڈلي ١٥٥)

جيئري ئي مرڻ

جيئري ئي مرڻ سنتن جي روحاني اُپديش جو اصلي انگ آهي. موت جي وقت ڀورڻ هٿ پير ٿڌا ٿيندا آهن، پوءِ سڄو شرير ٿڌو ٿيڻ لڳندو آهي. آخر جڏهن آتما اکين جي پٺيان اچي ويندي آهي تڏهن هن شرير کي ڇڏي هڪ پاسي ٿي ويندي آهي. ساڳيءَ طرح سنت مهاتمائون سمجهائيندا آهن ته سرت کي سمرن جي ذريعي ۽ ڌيان جي مدد سان اکين جي پٺيان ٽڪڻ لاءِ ٽيئين شو نيتر ۾ ايڪاگر ڪريو. جڏهن ابياسي سنتن جي ٻڌايل طريقي موجب سمرن ۽ ڌيان ٿو ڪري ته هن جي آتما اندر ۾ مٿين روحاني منڊلن ڏانهن سميٽجڻ شروع ٿي ڪري. جڏهن سرت شرير کي ڇڏي پوريءَ طرح سان اکين جي وچ ۾ ايڪاگر ٿي ويندي آهي ته شرير پوريءَ طرح سان سُن ٿي ويندو آهي. اُن وقت آتما اندر روحانيت جي طرف جاڳرت ٿي ويندي آهي، ۽ شرير سان ۾ سندس سمبنڌ قائم رهندو آهي. جڏهن ابياس جي سماپتيءَ کان پوءِ سرت يا آتما وري اکين کان هيٺ شرير ۾ اچڻ لڳندي آهي ته شرير وري چيتن ٿي ويندو آهي. اهڙيءَ طريقي کي "زنده موت" جي نالي سان پڪاريو ويو آهي. پلٽو صاحب جن اهڙيءَ باري ۾ سمجهايو آهي، "جيتي جيئه مر جائي، موئي ڦر اُٿ جاڳيءَ".

سنتن اهڙيءَ سادنا جي بيحد مهما ڳائي آهي، ڇو ته حقيقت ۾ جيڪا به روحاني ترقي ٿيندي آهي، اهڙيءَ سادنا جي ذريعي ئي ٿيندي آهي. اها سادنا بيحد ڪٺن آهي ۽ پوري ستگروءَ جي سک واسطي اها ڳالهه ناممڪن ڪونهي. جڏهن مرشد جي مهر ٿيندي آهي ته جيو آتما جلد ئي "گگن منڊل جي ڪڙڪي کولي" اندر جي روحاني منڊلن ڏانهن هلڻ لڳندي آهي ۽ اُنهن منڊلن جي اُونتر وڄڻ واري شبد ڌن،

آڪاش ٻاڻي يا انهد ناد سان جڙي وڃڻِ آهي. انهيءَ انڀو مان آتما کي ادويت آنند حاصل ٿيندو آهي ۽ آتما جو اندر ستگروءَ جي نوري سروپ سان ميلاپ ٿي ويندو آهي. اڳيان سچي روحاني سفر ۾ مرشد يا ستگرو آتما سان گڏوگڏ هوندو آهي. انهيءَ انڀو جو ورنن پلٽو صاحب جن هيٺين شبدن ۾ ڪيو آهي ته "سب جام ستگرو پاس جي".

پلٽو صاحب جن اهڙي طرح جيئري ئي مرڻ کي مُڪتيءَ جو سچو سادن ڏسيو آهي. فرمائين ٿا ته مرڻ کانپوءِ واريءَ مُڪتيءَ جي ڪهڙي خبر؟ اُن مُڪتيءَ جو نه ڪو ڀروسو ڪرڻهي. پر ستگروءَ جي ٻڌايل راهه موجب جيئري ئي مرڻ جو اڀياس ڪري جيئري ئي سچي مُڪتي حاصل ڪري سگهجي ٿي :-

جيتيءَ مرنا ڀلا هئہ ناهہ ڀلا بئراگ.
ناهہ ڀلا بئراگ آستر[1] بن ڪريہ لڙائي،
آپ ڀرڪي مار چوڪي سي نُوُر نہ پائي.
رهيءَ ڪيت پر ناڙ سيس ڪو ليہ اُتاري،
دن دن آگي چليہ گيا جو ڦريہ پڇاري.
پاني مانگي ناهہ ناهہ ڪاهُو سي بوليہ،
چکيہ پيالا پريم گگن کي ڪڙکي[2] ڪوليہ.
پلٽو ڪري ڪسوٽي چڙهيہ داغ پر داغ،
جيتيءَ مرنا ڀلا هئہ ناهہ ڀلا بئراگ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٠٦)

---

١. هٿيار.

٢. هتي ٽئين تل يا شو نيتر ڏانهن اشارو آهي، جيڪو ٻنهي اکين جي وچان مستڪ ۾ آهي.

صاحب کي گهر پهچ گيا جو چاهيي،
سر کو ڌريه اُتار قدم کو نائيي،
جيتي جي مر جاه سوئي ٻهراٻگا،
آري هان ري پلٽو جيڪري جو کي چاهه سوه پگ جاٻگا١.
(ڀاڳو ٢، آرل ٦٢)

رام کي گهر کي ٻات ڪسؤٽي ڪري هٿ،
جهؤٽا ٽڪيه نه ڪراه آج کي گهڙي ليه.
جيتيه جو مر جاه سيس ليه هاٿ ۾،
آري هان پلٽو ائسا مرد جو هواه ٻريه ڀهي ٻات ۾.
(ڀاڳو ٢، آرل ٦٠)

مرني مرني سب مري، مريه نه جانا ڪواه،
پلٽو جو جيتيه مريه، سهج ٻراٻن٢ هواه.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٩٩)

ٻات ٻات کيه آٻا٣ لٽاٻه ڏيويه،
ٻاڇي ڦؤليه ٻراس هيه جي.
ڪدلي ٻانس مهينه جب ڦر لاڳا،
ڦر نهين ڪڇ اُسکي آس هٿ جي.
جيسٽ مريه ٽن ٽياڳي ڏيوي٤،
سهيه جڳت اُپهاس هٿ جي٥.

---

١. جيئري ئي مرڻ وارو ٻازي کٽي ويندو ۽ جيئڻ جي آس رکڻ وارو هارائي ڇڏيندو.
٢. پراڻ يعني ٻار ئي وڃڻ.
٣. خودي، اهنڪار.
٤ سرت شرير مان سميٽجي اندر روحاني منڊلن ڏانهن وڃڻ لڳي.
٥. دنيا جون ٽنوليون ۽ طعنا برداشت ڪري.

پلٽو پهلي ٿهه کر ليوئِه،
تب جاءِ ستگرو کي پاس[1] هئه جي.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٣٨)

مکتي مکتي سب کوجت هئه،
مکتي کهو کنهه پائي جي.
مکتي کي هاٿ اؤ پانو نهين،
کس پانت سنتي دکلائي جي.
گيان ڌيان کي بات بوجهي،
يا من کر خوب سمجهائي جي.
پلٽو متي پر کن ديکا،
جيوت هي مکت هوجائي جي.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٥٣)

عاسق کا گهر دور هئه پهنچيه برلا کوئه.
پهنچيه برلا کوئه هوئه جو پورا جوگي،
بند کري جو چار ناد کي گهر ۾ يوگي[2].
جيتي جي مر جائي متي پر اٿ جاگيه،
ايسا جو کوئي هوئه سوئي ان پاني لاگيه.
پرچيه پرچيه آڙيه اَن بن وستر پاني،
ايسي پر ٺهرائه سوئي محبوب[3] بکاني.
پلٽو آپ ليا وهي کالا مهن جب هوئه،
عاسق کا گهر دور هئه پهنچيه برلا کوئه.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٧٣)

---

١. ٽڌهن وچي ستگروءَ جي نوري سروپ جو درشن ٿيندو.
٢. جيڪو ڪام کي جلائي خاڪ کري ڇڏي ۽ اندر جي انهد شبد جي ناد جو رس ماڻي.
٣. پيارو.

* پهلي فنا[1] ڦر سيخ هوويه،
قدم مرشد کو پاءِ کي جي.
تب فنا فلاح[2] هوويه،
معرفت مڪان ٺهراءِ کي جي.
مرشد مريد پر مهر ڪريه،
لاهوت کو ڏيئي پهنچاءِ کي جي.
پلٽو هؤ هؤ آواج آويه،
روح خاص ديدن[3] اهان جاءِ کي جي.
(ڀاڳو ۲، جهولنا ۳۸)

---

* فنا (گروءَ ۾ لين ٿيڻ) ۽ بقا (امر جيون) حاصل ڪرڻ، اهو صوفين جو مکيه سدانت آهي. پلٽو صاحب جن اشارو ٿا ڪن ته ابياسي پنهنجي سرت کي مرشد ۾ لين ڪري اندر جا روحاني منڊل پار ڪرڻ شروع ڪري ٿو ڇڏي. ناسوت، ملڪوت، جبروت ۽ هاهوت کي پار ڪرڻ سان ڪيس حق، سچ يا پرماتما جو ساکيات درشن ٿو ٿئي. دادو صاحب جن انهيءَ اوستا کي "خودي کوه آپنا پت چينها، تان هو گتا ديدم ديدا" فرمايو آهي. پلٽو صاحب جن انهيءَ کي "روح خاص ديدن اهان جاءِ کي جي" چئي فرمايو آهي. انهن جي چوڻ جو ڀاو اهو آهي ته جيئري مرڻ سان ئي ستگروءَ جي نوري سروپ ۾ لين ٿيڻ جو سؤڀاڳيه پراپت ٿو ٿئي. جيئري مرڻ سان ئي اندر جو روحاني سفر طئه ٿي سگهندو آهي ۽ جيئري مرڻ سان ئي پربوءَ جي پراپتي ٿي سگهندي آهي.

۱. نشٽ ٿيڻ يا ناس ٿيڻ.
۲ وجيه، سڦلتا. يعني جيئري ئي مرڻ ۾ ڪاميابي حاصل ڪرڻ. ۳ درشن ڪري.

پِنڊ اندر جي مارگ جو، روحاني چڙهائيءِ ۽ آخري مقام

جڏهن ساڌڪ جيئري ئي مرڻ جو اڀياس ڪندو آهي ۽ سندس آتما اندر چڙهائي ڪرڻ لڳندي آهي تڏهن کيس گهڻن ئي قسمن جا روحاني انڀو حاصل ٿيندا آهن. پلٽو صاحب جن پنهنجي باڻيءَ ۾ گهڻن ئي هنڌ انهن اندر جي گپت ڀيدن جو ورنن ڪيو آهي ۽ انهن جو ڪجهه اشارو ”پلٽو صاحب جن جي رسائي ۽ نمرتا“ واري اڌياءَ ۾ به ڏنو ويو آهي.

سنتن سمجهايو آهي ته انسان جي روحاني سفر جون ٻه منزلون آهن، هڪ پيرن جي ترين کان وٺي اکين تائين ۽ ٻي اکين کان مٿي سر جي چوٽيءَ تائين. ٻين سنتن مهاتمائن وانگر پلٽو صاحب جن به شرير جي اکين کان مٿئين حصي کي ”اُليا ڪُرسان“ چئي پڪاريو آهي. اُتي پهچي آتما کي شبد جو نوراني پرڪاش نظر اچڻ ٿو لڳي ۽ شبد جي نوراني ڌن به ٻڌڻ ۾ ٿي اچي هيءُ اهو نرمل امرت يا پريم رس آهي جيڪو سچي آنند ۽ سچي گيان جي بخشش ڏيڻ وارو آهي. ڪو ورلي ڀاڳن وارو جيو ئي آهي، جنهن کي پرماتما جي اپار ڪرپا سان اِها امولڪ ڏات حاصل ٿي ٿئي.

ٻين سنتن وانگر پلٽو صاحب جن به اندر جي روحاني منزلن ڏانهن گهڻيئي اشارا ڪيا آهن. اُنهن ڪٿي سهس دل ڪنول (پهرين روحاني منڊل) ڪٿي ترڪٽي (ٻيون روحاني منڊل) ڪٿي سن (ٽيون روحاني منڊل) ته ڪٿي لامڪان (چوٿون لوڪ يا سچکنڊ) جو ذڪر ڪيو آهي. ڪٿي ڪٿي ته سڀ کان اُتم روحاني اوستا يعني انامي لوڪ ڏانهن به اشارو ڪيو اٿن. ڪٿي انهن منڊلن جي ورنن ۾ عربي ٻوليءَ جا نالا به ڪم ۾ آندا اٿن. جيئن ته لاهوت، ناسوت، جبروت وغيره.

پلٽوُ صاحب جن پوري ساڳرا جو سلسليوار ورنن نه ڪيو آهي، پر الڳ الڳ منڊلن جا ورنن اسانکي گهڻن ئي هنڌ ٿا ملن. ڪجهه پدن ۾ اهي ورنن وڏي وستار سان لکيا ويا آهن. پر اهي اهڙا گپت ڀيد آهن جنکي سمجهائڻ جي واسطي ته ڪنهن پورن گيانيءَ يا پورن سنت ستگروءَ جي ضرورت آهي، جيڪو خود انهن روحاني منڊلن تي سفر ڪندو هجي ۽ پنهنجي انڀو جي آڌار تي انهنجي گهري ڀيد کي سمجهائي سگهي.

پلٽوُ صاحب جن اهڙي سوکشم منڊل جو به ورنن ڪيو آهي جتي ڌرتي، ڌرتا، ٽرلي، آڪاش، چندرما ۽ سورج جي به پهچ ڪانهي. اهو منڊل انوکو آهي ۽ اُتي هيٺين منڊلن وارو شبد، جيئن ته اونڪار يا سوهنگ به ڪونهي. اهو انامي لوڪ آهي، جنهنکي پلٽوُ صاحب جن ”اَنوان لوڪ“ سڏيو آهي. فرمائين ٿا ته اهو روحاني سفر جو آخري مقام آهي، جنهن جو لفظن ۾ ورنن ڪرڻ ناممڪن آهي. ”گپت بات گپتي رهي، پلٽوُ ٿويا (ٿي ڪي چڱو) ڏيک“. فرمائين ٿا ته* مون اُنهيءَ گپت ڀيد کي گپت ئي رهڻ ڏنو آهي ۽ اُن جي مٿان ڍڪڻ رکي ڇڏيو آهي:-

---

* دادوُ صاحب جن به اِنهيءَ اوستا کي اَڇرج، اَکٿ، اَنامي چيو آهي. فرمائين ٿا ته اِها اوستا پنجن تتن، ٽرلي، آڪاش، چندرما، سورج، سُن، مهاسن، ديوي ديوتائن، جوڳين، گيانين، اَوتارن ۽ پيغمبرن جي به پهچ کان ٻاهر آهي. اِنهيءَ اوستا جو ڀيد ڪو ورلو سنت ڄاڻي سگهي ٿو، ٻيو ڪو نه اِنهيءَ راز کي سمجهي سگهندو ۽ نه ئي اِنهيءَ اوستا جي رسائيءَ جي هام ٻري سگهندو ڇو ته اها ادڀت اوستا آهي،

(وڌيڪ صفحي ١٧١ تي ڏسو)

هٿ ڪوئي سکيا سياڻي، چليو پنگهٽوا پاڻي.
سٽڪرو گهاٽ گِهر ٻڙ ساگر، مارگ هٿ موري جاني،
ليجري سرت سبد ڪيو گهٽلن، پرهه ٽجهه ڪل ڪاڻي.
نهر ڪي پريو گهمل نهين ڦوٽيو، سو ڏن پرام ديواني،
چاند سورج دوئو آهل سوهين، ٻيسر لٽ آرجهاني.
چال چليو جس مڪرا[1] هاٿي، آٺ پهر مستاني،
پلٽو داس جهمڪ پر آئي، لوڪ لاج نا ماني.
(ڀاڱو ٣، شبد ١١٦)

(صفحي ١٧٠ جو رهيل)

جنهن ۾ آلما روپي ٻُوند پرم سٽيه روپي سمنڊ ۾ ملي پرمالما جو روپ ٿيو وڃي انهيءَ اوسٿا جي ڀيد کي بيان ڪرڻ نه صرف مشڪل آهي، پر ناممڪن به آهي:-

جانيو انترجامي، اَچرج اَڪٿ اَنامي.
نؤ لک ڪمول جگل ڏل الدر، دوادس صاحب سٺامي،
سرت ڪڙڪ ڪمول دل ٿپ پر، جهٽڪ جهٽڪ ٽر ٽامي.
سورت شبد شبد ۾ سورت، اگم اگوچر ڏامي،
ڪا سي کهون پيٺا سڪه سارا، جيون ٽرپٽا مسڪاني.
نهين ڀيه جوگ گٽان ٽرپٽا لٽ، ڀيه گت اَکهه ڪهاڻي،
چند نه سور پوَن نه پاڻي، ڪيون ڪر ڪرون بکاڻي.
ڏن نه گگن ڌرت نهين ٿارا، اَلله رب نهين رامي،
ڪها کهون کهوي ڪي ناهين، جانت سنت سڄاڻي.
ڀيد نه ڀيد ڀيڪه نهين جانت، ڪوٺو ديت نه حامي،
دادوُ درگه ديدار هيٺي ڪي، سورت ڪرت سلامي.
مٺن پيٺ پٺاري پيٺا آپي، مل رهي ايڪ نڪاڻي،
سورت سار سنڌ لکه پاٿي، ڀيه گت برلي جاڻي.

١ مست هاٿيءَ وانگر.

اُلٽا ڪوُٺان[1] گگن ۾ تس ۾ جريه چراغ .
تس ۾ جريه چراغ ٻنا روغن ٻن ٻاٽي ،
ڇهه رت ٻارهه ماس رهت جرتيه دن راتي .
ستگرو ملا جو هوءِ تاهه کي نجر ۾ آويه ،
ٻن ستگرو ڪوئُو هوءِ نهين واڪو درساويه .
نڪسيه ايڪ آواز چراغ کي جوتهن ماهين ،
گيان سماڌي سنيه اؤر ڪوئو سنتا ناهين .
پلٽوُ جو ڪوئي سنيه تا کي پوري ڀاڳ ،
اُلٽا ڪوُٺان گگن ۾ تس ۾ جريه چراغ .
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٦٩)

---

١. پلٽوُ صاحب جن سِر کي ”اُلٽا ڪوُٺان“ چئي سمجهايو آهي. جڏهن سادڪ اِنهيءَ منڊل ۾ داخل ٿو ٿئي ته کيس اِتي اناديِ جوت جو درشن ٿو ٿئي ۽ کيس ديوءَ جا نوراني ڏسڻ ۽ ٻڌڻ ۾ ٿي اچي. ڪبير صاحب جن به اِشارو ڪيو آهي ته امرت جو پيالو اُبتو ڪري اندر گگن منڊل جي وچ ۾ آهي، پر سرت روپي پنهاريِ يعني پاڻي ڀرڻ واريِ پاتال ۾ ارٿات پيرن جي ترين ۾ هيٺ لهي آئي آهي. ڪا گرمک آتما ئي اندر مٿي وڃي اِهو امرت پي سگهي ٿي :-

آڪاس مکي اؤندا ڪنا، پاتالي پنهاريِ ،
تا ڪا پاڻي هنسا پيويه، ٻرلا آد ٻچاري .
(ڪبير گرنٿاولي، پرچا ساکي ۴)

لکه آڪاس اؤندا ڪنا، هتا نور ڪا تيج .
(تلسي شبداولي، ڀاڳو ١)

هـمـري ديسوا آرڌمڪ ڪنيا .
(تلسي شبداولي، ڀاڳو ١)

پريم کي گهٽا ۾ ٻُوند پريه پٽا پٽ ،
گرج آڪاس برسات هولي .
گگن کي بيچ ۾ ڪُوپ هئہ اَڌومکہ ،
ڪُوپ کي بيچ اِڪ ڀِيه سولي .
اَنت گمڀار هئہ ڪنڄ کي گلي ۾ ،
ڦور آڪاس تب چلي جولي .
مان سروور ۾ سهس دل ڪنول هئہ ،
داس پلٽوُ هنس چگي مولي .
(ٻاگو ٢ ، رڪتا ٣٠)

ڌرم ڪرم سب ڇوڙ ديا ،
ڇوڙِي جگت کي آس هئہ جي .
اؤر ڪڇوُ اَب نهين پاويہ ،
سنتن کي سنگہ واس هئہ جي .
اَستت نندا کو پهت ديا ،
سنمک سبد ۾ ٻاس هئہ جي .
پلٽوُ اَڌومک ڪُوپ مهيہ ،
ديٿا جريہ آڪاس هئہ جي
(ٻاگو ٢ ، جهولنا ١٧)

اِڪ ڪُوپ گگن کي بيچ ٻارو ،
جهان سرت کي ڏور لگاوتا هئہ .
گرو مکہ هرويہ سو پر پيويہ ،
نگرا نهين جل پاوتا هئہ .
بن هات سي تال مردنگہ باجيہ ،
بن جنتري جنتر بجاوتا هئہ .
پلٽوُ بن ڪان سي هم سنا ،
بنا ڪولي سڪس بجاوتا هئہ .
(ٻاگو ٢ ، رڪتا ٧٣)

* ٻنسي باجي گگن ۾ مگن ڀيا من مور.
مگن ڀيا مَن مور محل اتوان پر ٻيٺا،
جهان آتيم سوهنگم سٻد سٻد کي پيتر پيٺا.
نانا آتيم ترنگ رنگ ڪڇ ڪها نه جائي،
چاند سرج ڇپ گيي سشمنا سيج ڇائي.
ڇوُٽ گيا آن ٻنڌ نٻنڌ انهين سي لاگي،
دسوان دوار ڦوڙ جوٽ ٻاهر هويم جاگي.
ٻلٽوُ ذارا تيل کي مهان هويم گيا پور،
ٻنسي باجي گگن ۾ مگن ڀيا من مور.
(ٻاگو ١، ڪنڊلي ١٧٠)

أري سکي نرک ليهه، آڪاس هنڊو لوا هو.
سيگر سهاوَن بادر هو، هر هر ٻريم ٻوُند ا
ٻتر کي دوا ڪولهه هو، باهر کي ليهه موُند.

---

* ڪبير صاحب جن ۾ اندرئين انڀو مان حاصل ٿيل واري شبد جي آواز ۽ شبد جي پرڪاش جو ورڻن پنهنجي پرسڌ شبد "مرم هوئي سو جاڻيم ساڌو......". ۾ هن ريت ڪيو آهي:-

مرم هوئي سو جاڻيم ساڌو، ائسا ديس همارا.
ٻيد ڪتيب پار نهين پاوت، ڪهت سنن سي نيارا،
جات ٻرن ڪل ڪرتا ناهين، سنڌ گا نيم آچارا.
ٻن جل ٻوُند پرت جهان پاري، نهين مينا نهين ڪارا،
سن محل ۾ نوٻت ٻاجيم، ڪنگري ٻين ستارا.
ٻن بادر جهان ٻجري چمڪيم، ٻن سورج اجيارا،
ٻنا سيپ جهان موتي اپجيم، ٻن سر شبد اچارا.
جوت لجاه ٻرهم جهان درسيم، آگي اگم اپارا،
ڪهيم ڪبير وهان رهن هماري، ٻوُجهيم گرمک پيارا.

١. دروازو.

چمڪ چمڪ اَتيءِ ٻجلي ھو، ٻادر ڏورا جاءِ |
ڪھون لال ڪھون پيرو ھو، سکي سبد اَتيءِ گھراءِ.
جيون جيون پَوَن جھڪو رھہ ھو، تيون تيون گھٽا گمڀير |
پَوَن پريءِ تب برسيءِ ھو، سکي گگن سي نرمل نير.
سس اؤ ڀان تارا گن ھو، نرمل ڀيو آڪاس |
پلٽوُ داس ھم جھولھن ھو، سکي اَڀي پيءِ ڪي پاس.
(ڀاڱو ٣، شبد ١١٢)

ديھہ ڀر ديھہ نظر آويءِ،
تس ڪو ساچ ڪر جانيي جي
اِس دل سيتي فھم[1] ڪريءِ،
اُس ڪو تب جاءِ پھچانيي جي.
اِس دل کي روح آسمان مھينءِ،
لاھوت[2] کي بيچ ۾ آنيي جي.
پلٽوُ نا ظاھر بات ڪريءِ،
آسکي بات ڪو مانيي جي.
(ڀاڱو ٢، جھولنا ١٦)

ساڌو ڀائي وھہ پد ڪرھہ وچارا، جوتين لوڪ سي نيارا.
چر اَچر چؤتيس ۾ ڪھيي، سھس نام تيھن ماھين |
نہ اَچر وھہ جدا رھت ھئہ، لکي پڙھي ۾ ناھين.
سن گگن ۾ سبد اَنت ھئہ، سو سب ٻول ۾ آويءِ |
نہ سبدي وھہ ٻولي ناھين، سو ستت سبد ڪھاويءِ.
رھني رھيءِ ڪٿيءِ ٿر ڪٿني، اُنڪو ڪھيي گياني |
رھني ڪٿني دولون ڇوڙيءِ، سو پورا وگياني.
سرت لڳاويءِ ڌيان ڌريءِ جو، سو سب آپ ۾ آويءِ |
سرتي ڌيان اُنڪو ۾ ناھين، سو اَچپا ڪھراويءِ.
جوگ ڪريءِ سو روڳ مٿا ھئہ، مڪتي مھينءِ سب آويءِ |

---

١. سمجھہ. ٢. سن، ڇتين روحاني منڊلن مان ھڪ منڊل.

چوڙيہ روڙ اروڙ کو پاويہ، ساچي ڌڪي کهاويہ.
حد بيحد کو آنميہ کهيي، نر آنميہ هوئيہ جاويہ،
پلٽو داس بيحد ۾ بيٺي، سو وهہ پد کو پاويہ.
(پاگو ٣، شبد ٨٥)

ميري من لن لگ گئي پيہ کي ميٺي بول.
پيہ کي ميٺي بول سُنت من ڀئي ديواني،
ڀنور گڦا کي بيچ انت هئہ سوهنگ باني.
ديکا پيہ کا روپ روپ ۾ جاءِ سماني،
جب سي پيا ملاپ ملي پُرنا اُ لگاني.
پرِيت پراني رهي ليا هم ني پهچاني،
ملي جوت ۾ جوت سهاگ سرت سماني.
پلٽو سبد کي سُنت هي گهونگهٽ ڏارا کول،
ميري من لن لگ گئي پيہ کي ميٺي بول.
(پاگو ١، کنڊلي ٥٩)

جهان نہ جپ تپ نيم گيان نا ڌيان هئہ،
پاني پوَن آکاس ناهہ سس ڀان هئہ.
جوگہ جگتي نا سرت ناهہ دن رات هئہ،
آري هان پلٽو من بڌ چت نا جاءِ تهان کي بات هئہ.
(پاگو ٢، آرل ١٠٧)

جوت نا جگت نا پراڻايام نا،
سُن ۾ ڌيان نا ڌرت ڌياني.
ناهہ کڇ گيان هئہ ناهہ بيراگ هئہ،
جاءِ نا سکيہ تهان پوَن پاني.
اڙا نا پنگلا ناهہ کڇ ساڌنا،
سرت نا سبد نا انت پاني.
جهل ملي جوت نا ناهہ هئہ آنمي،
چاند نا سور نا برهم گياني.

سشمنا ناهہ ڪي پانچ مدرا نهين،
چت نا بڌي نا تمت ڄاڻي.
موتي نا هنس نا ڪنول نا ڀنور نا،
حد انهد دوئو ناهہ ماني.
گرا نا لمبڪا ڀنڪ ترڪا نهين،
اَجپا جاپ نهين اڄپ ٿاني.
سهج سماڌ ڪي پري ڪي بات هئہ،
داس پلٽوُ ڪوئي سنت ڄاڻي.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٧٦)

طبق چار ده اندر هئہ اَستل ٻي درياوَ[1].
اَستل ٻي درياوَ عرش ڪرسي خود ديدن،
ٽوٻا درخت اَز حد شير ماڻ ميوا خردن.
نور تجلي روح لاهوُت رسيدا نادر،

---

١. چوڏهن ڀوَن ٻا مهل اندر آهن. اُتي ٻہ ڀاڱيءَ جي ڌرتي آهي. اُتي پهچي عرش يعني خدا جو تخت ۽ زمين آسمان جا سيڙيئي ڀيد پرگهٽ ٿي ٿا وڃن. اُتي هڪ اهڙو ڪلپ ورڪش آهي جنهن جا بيحد سوادي ۽ مٺا ڦل کائڻ لاءِ ملن ٿا.

لاهوُت يعني سُن منڊل تائين پهتل آتما جو پرڪاش اديت آهي ۽ بيان کان ٻاهر ٿيو وڃي. اُتي پهچي روح انترياسي (روشن ضمير)، نرمل (بيچون)، پوتر (صاف-سينا)، سوامي (قاضي) ۽ سرو شڪتيمان[1] (قادر) ٿيو وڃي. اُتي اونڪار (هوُ هوُ) جو شبد وڄي رهيو آهي. اهوئي الله جو پوتر استان (پاڪ الله مقام) آهي، جتي آتما پنهنجو ٺڪاڻو ٻڌائي چئي ٻندي آهي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته گيانيءَ (عارف) کي ڪوئي نہ اهو ٻہ اندر وڃي الهيءَ منڊل جو لواسي ٿئي ڏاڍهہ ۾ وڏائي ٿي وڃي.

روشن ضمير ڀڇون سينا، صاف قاضي قادر.
هوُ هوُ گفتن فنا روح کي سوني ٻانڳ،
پاڪ الله مڪان تهان ڪري وو ساڪن.
پلٽوُ عارف سي ڪهيه تو ٻي چاهو جاوَ،
طبق چار ده اندر هئه آسٿل ٻي درياوَ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٤٨)

چڙهيه چوُمهلي محل پر ڪبهي آويه هاٿ.
ڪبهي آويه هاٿ سبد کا ڪريه ٽالا،
سات محل کي ٻاد مليه اٺئين اُجيالا.
ٻن ڪر ٻاجيه تار ناد ٻن رسنا گاويه،
مهاديپ اڪ ٻريه ديپ ۾ جاءِ سماويه.
ڏن ڏن لاڳيه رنگ صفائي دل کي اپني،
رس رس مطلب ڪريه ستابي[1] ڪريه نه سپني.
پلٽوُ مالڪ تو هي هئه ڪوئي نه دوجا ساٿ،
چڙهيه چوُمهلي محل پر ڪبهي آويه هاٿ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٧١)

گگن کي بيچ ۾ اُن مئدان هئه،
اُن مئدان کي بيچ گلي.
سهس دل ۾ ڀور گنجار هئه،
ڪنول کي بيچ ۾ سيت ڪلي.
اڙا اوُ پنگلا سکمنا گهاٽ هئه،
سکمنا گهاٽ ۾ لگي نلي.
سن ساگر ڀرا ست کي نام سي،
نيهه کي بيچ ۾ سرت هلي.
اچيه اڪ ٻرج هئه نيهه کي ڊار ۾،
پڙا هنڊولنا پرام جهلي.

---

١. جلدي.

أمي رس چويه سوه بهت اک ناگني،
ناگني مار کيه بند رلي.
بنک کي نال پر تهان اک اونچ هئه،
تيهن کي سيس چڙهه جوت بلي.
جوت کي بيچ م تهان اک راهه هئه،
راهه کي بيچ م ناد چلي.
ناد کي بيچ م تهان اک روپ هئه،
روپ کو ديکه کيه رهن سلي[1].
داس پلٽو کهيه هوءِ آرونڙ جب،
سنت کو سهج سماڌ پلي.
(پاگو ٢، ريکتا ٧١)

رن کا چڙهنا سهج هئه مسکل کرنا جوگ.
مسکل کرنا جوگ چت کو الٽ لگاويه،
وشيه واسنا تجيه پران برهمنڊ چڙهاويه.
ساڌيه واءُ پران کنڊلي کريه اُٿپنا[2]،
اشٽ کنول دل الٽ کنول دوادس لکنا.
اِنگلا پنگلا سوڌ بنک کي نال چڙهاويه،
چار کلا کو توڙ چکر شٽ جاءِ بڌاويه.
پلٽو جو سنجم کريه کريه روپ سي پوگ،
رن کا چڙهنا سهج هئه مسکل کرنا جوگ.
(پاگو ١، کنڊلي ٢٣٦)

پوَن پاني کهڻه اگن سي جور کيه،
ناءِ ماٽي کمري مهل چايا.
پانچ هئه تت سوه پانچ پونڙا ماس[3]،
اِندري دس گيان اوُ کرم لايا.

---

١. شانتي. ٢. کنڊلني ناڙيءَ جو مٿهين مٿي کري.
٣. جنهن مان پنج تت نهندا آهن.

من پرکرتي[1] هدکار ڦر جيو هئہ،
مها لت سوئي هويہ برهم آيا.
داس پلٽو کهيہ دوسرا کؤن هئہ،
برم کو ڇوڙ دي دوبت مايا.
(ڀاڳو ٢، رڪتا ١٣)

ڇوڙ کيہ گيان کر هوہ وگيان جب،
ست کي سبد کا سوئي داڳي.
سن سماڌ ۾ ڌيان کو لاء کيہ،
سهج کا خيال سو ويت راڳي[2].
گگن کي بيچ ۾ لت ۾ مگن هئہ،
ابول[3] ڀگتي آر[4] جاس جاڳي.
ترپا تيت هويہ چت جب اڪ پيو،
رئن دن مگن هئہ پرام ڀاڳي[5].
جاڳتي جوت ۾ رهيہ گر ڪاب[6] هويہ،
سبد کي بيچ ۾ سرت لاڳي.
داس پلٽو کهيہ ست سوہ چڪرويہ[7]،
پيا آدولت جب برم ڀاڳي.
(ڀاڳو ٢، رڪتا ٦٥)

سهس ڪمل دل ڦولا هئہ، تهوان ڇل پهورا.
به سمار رئن کا سپنا، کها ڦريہ تو ڀولا هئہ.
پلٽو داس الٽکا پهورا، جاہ گگن بچ جهولا هئہ.
(ڀاڳو ٣، شبد ٧٥)

جب ديکؤ تب سادي نؤبت[8] آنؤ پهر.
نؤبت آنو پهر غيب[9] کي نس دن جهرلي،

---

١. روڻ، ڪلٽ وغيره پنج پرڪرتيون آهن. ٢. راڳ دويش کان آزاد. ٣. نرنتر، هڪ ٽڪ. ٤. آندر، هردي ۾. ٥. پرام ۾ رنگيل. ٦. مگن. ٧. چڪرورتي. ٨. نغارو. ٩. گپت.

ڦرنگ جوڙا خوشي درويش کي سادي چڙهتي.
آفتاب[1] يا سور[2] روشني دل ۾ آئي،
ڦر غيب کا چتر ذکر[3] کي مشک[4] لڳائي.
اندر جهولي فيل[5] خواب ۾ خطرا ناهين،
ڇوڙ هٺ ٻيئي پلنگ سيڄرا نام الاهي.
پلٽو جلوا نور کا جيون درياو ۾ لهر،
جب ديکو تب سادي نوبت آٺو پهر.

(پاڳو ١، ڪنڊلي ٢٤٥)

ڀڄڪ جو هوءِ، سو ڀڄن ڪريءِ،
ڀڄڪ کي بيچ ۾ هم[6] ناهين.
ڀڄن ۾ جاءِ کي ٻٽ رهيءِ،
اُب ڪوُن ڪريءِ آوا جاهي.
لون کي ڊوري[7] ڦر ڪوُن کاويءِ،
جب جاءِ پري وهه سنڌ ماهين.
پلٽو کهکها* جن جهانڪا،
اُن کو اُب آونا ڪيا چاهي.

(پاڳو ٢، جهولنا ٦٢)

---

١. سورج. ٢. اندو. ٣. سمرن. ٤ سڳند، ڪستوريءَ جي خوشبوءِ. ٥. هاٿي. ٦. هؤميءِ، اهنڪار. ٧. لوڻ جو ٽڪرو.

* چين ۽ عرب ديش جي ڪيترن ئي لوڪ ڪٿائن ۾ هڪ اهڙي ديوار ۽ کڙکيءَ جو ذکر ايندو آهي، جنهن مان جهانڪڻ سان پرين جا ديش نظر ايندا آهن. انهن ديشن ڏانهن نهارڻ سان ايڏي ته زبردست خوشي ٿيندي آهي، جو ڏسڻ وارو پنهنجو پاڻ ڀلائي بي خوديءَ ۾ اُن پاسي ٽپو ڏيئي هميشه جي واسطي غائب ٿي ويندو آهي. پر پلٽو صاحب جن جو اشارو سڀ کان اتم روحاني منڊل ڏانهن آهي، جنهنکي انامي ديش به چيو ويو آهي ۽ انامي ديش ڏانهن کلندڙ کڙکيءَ جو ذکر ڪيو اٿن.

* ناسُوت ملڪُوت جبرُوت مانا،
لاهُوت کي لذت[1] جاءِ چکا.

---

* پورن سنت چاهي ڪيترن به ديش، ڌرم، ذات يا وقت ۾ ڇو نه اچن، اُهي هڪ ئي روحاني سچ جو پرچار ڪندا آهن، پر ديش ۽ ذات مطابق ڀاشا جو فرق ضرور هوندو آهي.

حضور سوامي جي مهاراج جن اندر جي روحاني منڊلن جي ورنن ۾ سنسڪرت ۽ عربي ڀاشا جا لفظ به ڪم ۾ آندا آهن. جيئن ته:-

لامقام پائيا لاهُوت، ڇوڙا ناسُوت، ملڪُوت، جبرُوت.
هاهُوت ڪا جام ڪولا دئارا، هُوت لهُوت اوُر هُوت سمهارا.
هُوت مڪام فقير آخيري، روح سرت جهان دائتي ڦيري.

فرمائين ٿا ته جنهن کي مسلمان فقيرن "اَلاهوُ" چيو آهي، اُن کي ئي هندستاني مهاتمائن "ترڪٽي" چيو آهي. جنهن منڊل کي هندستاني سنتن "سُن" چئي ورنن ڪيو آهي، اُن کي مسلمان درويشن "ها" چيو آهي. اهڙي طرح مسلمان فقيرن "ڀنور گفا" کي "اناهوُ" چيو آهي ۽ "سَت نام يا سَت لوڪ" کي "حق" يا "مقامي حق" چيو اٿن. سوامي جي مهاراج جن فرمائين ٿا ته سنت يا فقير هڪ ئي اکنڊ سَت جو ڀيد ٻڌائيندا آهن، چاهي مهاتمائن جي ٻوليءَ ۾ فرق ڇو نه هجي: "سنت فرق ٻولي جگل، پد دوئو اڪ اکنڊ":-

الاهوُ ترڪٽي لکا، جام لکا ها سُن،
شبد اناهو پائيا، ڀنور گُفا کي دُن.
حق حق سَتنام دُن، پائي چڙهه سچ کنڊ،
سنت فرق ٻولي جگل، پد دوئو اڪ اکنڊ.

(سار وچن، صفحو ٣٤٢)

1. سواد.

لامڪان[1] پر ٻنڌ ڪي جي،
روشن ضمير[2] فقير پڪا.
آسمان رڪانا[3] کل گئيا،
دل روح ٻولي حقا حقا[4].
ٽلٽو داس کھيءَ مجھي انجر آويءَ،
ھر وقت چھار[5] طرف مڪا.
(ڀاڳو ٢، ريڪتا ٩٧)

ڪلف ڪفر کو[6] کوليءَ ملئي، مردا ھوءِ ڪي ٻولو[7].
جو تم چاھؤ پست[8] آپئي، خودي[9] خوب ڪو ڪوٽو،
ھوا[10] حرص[11] ڪو بس ۾ راکؤ، روح پاڪ ڪو ڏوو.
تسبيح ايڪ رھي بي دانا[12]، دل ڪي اندر مٽن ڦيرٽو[13]،
پاڪ محمد[14] نظر پرکگا، دل گنبذ ۾ ھيرؤ[15].
ظاھر چسم[16] ڪو دور ڪرٽو تم، اندر ڏس ڪي پٽنو،
آسمان ڪي بيچ رڪانا ھتئر اِڪ[17]، اُس ھجري[18] ۾ ٻٽنو.
ڪبجيءَ فھم[19] فنا[20] ليءَ ڪيءَ، نور تجلي[21] اپنا،

---

١ انامي. ٢. انتريامي. ٣. اندرين ڪڙڪي يا جھروڪو.
٤. ست لوڪ جي شبد ڏن. ٥. چئن ئي طرف. ٦. ڪوڙ جو تالو ڪولي ڇڏي. ٧. جيئري ئي مري سگھي. ٨. مڪتي.
٩ ھؤميءَ. ١٠-١١. آشا منشا، اندرين کي ترپت ڪرڻ جي واسنا. ١٢. ٻنا داڻن واري مالا. ١٣. من ۾ سمرن ڪرڻو.
١٤. ھتي اشارو ستگروءَ جي نوري سروپ ڏانھن آھي.
١٥. گنبذ يعني گول اونچي ڇت. ھتي اشارو مستڪ ڏانھن آھي. ١٦. ٻاھريون اکيون يا نيتر. ١٧. اندرين آسمان جي وچ ۾ ھڪ ڪڙڪي يا دري آھي. ١٨. ڪوٺڙي، مندر، مسجد يا پوڄا جي جڳھه. ١٩ ٻڌي. ٢٠. ختم ڪرڻ.
٢١ ٻھڄو پرڪاش يا جلوو ڏسو، يعني آتما جي اڌيتم پرڪاش کي ڏسو.

پلٽو داس مڪان هوُ هوُ ڪا[1]، ديد دانستن سمنا[2].
(ڀاڱو ٣، شبد ١٤١)

ڪوُڊ ڀي ٻالڪي ڦهر ڊرياوَ ڀر[3]،
جيوَ ڪي لالڇيه چوڙ پائي.
تاڪيا ناه اب سمار ڪي سنگوه هوئيه،
گرو ڪي چرن م چت لائي.
آخر گهوُن مرلگا ڪوُڊ جهڙاڪ سي،
ڪود ائي سيٽي نا گمبه ڪائي.
تجهي ڪيا لاج هئہ لاج هئہ اُسي ڪو،
اُسي ڪي سيس دي ڀار نائي.
ڀار نہ ٻانڪهيه چوڙ ڊگمگي ڪو[4]،
تنڪ ڀيواس ڪر ايڪ رائي.
داس پلٽو ڪهيه ڪهر ڪي لهر سي،
ڀيڪگا سوئي جو ڪود جائي.
(ڀاڱو ٢، ريڪتا ٥٠)

ڳگن ٻوليه اڪ جوڳي هئہ، سن چت دي سڪي رهي.
ڪاه نہ پيويه مريه نہ جيويه، نام سدا رس[5] ڀوگي هئہ.
وا ڪي رنگ روپ نهين ريکا، ديکت پرم ڀروگي هئہ.
گيان دِرشٽي سي اجر ڀرت هئہ، دسئين دوار اڪ جوڳي هئہ.
پلٽو داس سنيگا سوئي، چڙهه ستگرو ڪي ڊونگي هئہ.
(ڀاڱو ٣، شبد ٨٤)

---

١. جتي هوُ هوُ پا سمت نام جو شبد گونججي رهيو آهي.
٢. چت لڳائي درشن ڪرڻ پا پڏو.
٣. دنياوي زندگيءَ جي لالچ کي ڇڏي ڀوساگر کي پار ڪرڻ جو ڪو جتن ڪر.
٤. ڊون ڊگمگائڻ ڇڏي ڏي، تنهنجو وار بہ ونگو نہ ٿيندو.
٥. نام روپي امرت جو رس.

درشٽي ڪمٺ ڪا ڌيان ڳڳن ۾ لاوَنا،
مڪڙا اُلٽيءِ تار ٽيمه ٻانس چڙهاوَنا.
جهملي جهلڪيءِ نور ترڪٽي محل ۾،
آري هان پلٽوُ پيا همارا ڪام سمت ڪي ٿهل ۾.
(ڀاڳو ٢، آرل ٩٣)

سن ڪي سکر ڀر عجب منڊپ ٻنا،
من اوُ ٻوَن مل ڪريءِ ٻاسا.
ايڪ سي ايڪ انيڪ جنگل جهان،
ڀَور گنجار اِڪ مبري سواسا.
نام ساگر ڀرا جهامل موتي جهريءِ،
چُنيءِ ڪوئي ڀريم رس هنس خاصا.
داس پلٽوُ ڀريءِ جب دب دِرشٽي ۾،
جريءِ سب ڀرم ٽب چٽيءِ آسا.
(ڀاڳو ٢، ريڪتا ٩٦)

ڳڳن محل ڪي بيچ آمي جهر لاڳني،
ٽوپن چوئيءِ بوُند ٻييءِ اِڪ سانپڻي[2].
سانپڻي ڌارا مار بوُند ڪو پيا هنئه،
آري هان پلٽوُ آمر لوڪ کي هنس جڳو جڳه جيتا هنئه.
(ڀاڳو ٢، آرل ٩٨)

---

١ جهڙيءَ طرح مڪڙي پنهنجي جار جي سهاري، هيٺ کان مٿي چڙهي ويندي آهي، ساڳيءَ طرح ٽون سرت کي اندر يا مٿي وٺڻ سيکار.

٢. اندر نام روپي امرت برسي رهيو آهي، پر مايا روپي ناڳڻ اُن کي پي رهي آهي. جيڪڏهن اِنوءَ نانڳڻ کي ماري اندر جو امرت پي سگهين ته جيڪر سدائين واسطي امر ٿي وڃين.

گگن بيچ ۾ آمي کي ٻُوند ھتي،
ٻيمت اڪ سانپني ڏار ڏارا.
سانپني مار کي ٻيي ڪوئي سنت جن،
ھٽي سنسار کو ڦنڪ سارا.
سھس اڙ سيوُ نر جھولت ھنڊولنا،
کھت اڙ سنت نگر ٻيد ھارا.
داس پلٽوُ کھيه ٻوُند ھتي سنڌوُ ۾،
ھٽيه ٻرھمانڊ تب ھوه نيارا.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٧٠)

ٻسار لڳايا باغ تيھه کا ڦول ھتي،
سھس رنگ اھه بيچ رنگ ۾ مول ھتي.
گنگ جمن کي بيچ ھتي چوڪ چاندني،
اَري ھان پلٽوُ ڪڙڪت ھتي دن رات ٻرٻم کي دامني.
(ڀاڱو ٢، آرل ٩٤)

اشٽ دل ڪمل کي پات کو توڙ کيه[1]،
ڪلي ٻر ڀئور تب گگن گاجا.
سُن ۾ ڌجا[2] کو باند آگي چلي،
جائي نسان[3] انھد باجا.
چاند اڙ سور دوئو آلٽ پاتال گيه،
الٽ ڌيان تھن ٻون ساجا.
سنت ٻر ڪڙپ ۾ گنگ پڇم ڀھيه،
سيت پھاڙ ٻر ڀئور ڀاجا
سھس دل ڪنول ھنس موتي چگيه،
چندن کي گاڇ ٻر ڪمت لاگا.

---

١. ڀھاڙن روحاني منزل. ٢. جھنڊو.
٣. سفيد پھاڙ.

اَندر درياوَ ۾[1] لهر پاڻي ٻنا،
غيب کي درشٽي سي لکت ماڻجا[2].
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٧٤)

پڇمُون گنگا ٻهي پاڻي هئه جور کا،
بيچ مهين اِک کنڀ مرهرا نور کا.
اُلٽ کهيو ٻيار ناو مرڪاهه ديهه،
آري هان پلٽُو آتري ٻيهه کي پار تو سؤدي جاهه ديهه.
(ڀاڱو ٢، آرل ١٠٥)

اَرڌ اُرڌ کي بيچ بسا اِک سهر هئه،
بيچ سهر ۾ باغ باغ ۾ لهر هئه.
مڌهه آڪاس ۾ چؤنيه ڦهارا پَوَن کا،
آري هان پلٽُو اندر ڏنس کي ڏهک تماسا ڀَوَن کا.
(ڀاڱو ٢، آرل ٩٩)

اَرڌ اُرڌ کي بيچ هنڊولا چنگ[3] هئه،
جهول سنت سڄان سڄن سي رنگ هئه.
سرت سبد کيو ڪمل سهر کيو نائبي[4]،
آري هان پلٽُو اَرڌ اُرڌ کي بيچ ٻڙي هئه صاحبي.
(ڀاڱو ٢، آرل ٩٦)

آد انت تڪاني ٻالين، کهؤن آپني ڏيکي هو.
راهه اَجان پنت ڪو پاويو، ترڪٽي گهاٽ اُتارا هو،
اَنگت نگر جاهه جهان پهچي، مارگ ٻهنگ پچارا هو[5].

---

١. اندر جي درياهه ۾. ٢. ڏوهه درشٽيءَ سان سار وستو حاصل ڪيم. ٣. سٺو. ٤. حڪومت.

٥. آتما جي چال چئن قسمن جي آهي: چيٽي چال، مڪڙي چال، مڇلي چال ۽ ٻهنگم چال يعني پکيءَ جي چال. پکي جڏهن به چاهي اُڏامي درخت يا پهاڙ تي پهچي سگهي ٿو. سنتن جي به اهڙي حالت هوندي آهي ته جڏهن به چاهين، اکيون ٻوٽن ۽ سيڪنڊ ۾ پهچيو وڃن.

بائين چند سور هئہ ڏهڻي، سکمڻي سرت سماڻي هو،
سوهنگ سوهنگ سڀ ۾ ٻوليءَ، وهي سبد کي ڪاڻي هو.
ترڪٽا ٽُٽنا جاڳرت جوڳي، لڳي انمڻي تاري[1] هو،
انگلا[2] ماهين سهج سماڻي، پنگلا[3] پوَن اهاري هو.
حد پر ٽٽني سٽگرو ٻولين، بيحد ٻولين چيلا هو،
اَجپا جاپ[4] ڇوٽ هئہ دنيا، انيو ڀيا اڪيلا هو.
سڀ سمپت دوادس هئہ اتران، چار تٽو سي نيارا هو،
پلٽوُ ٻهه نسڪاري سڪا، ٻر ڪٿڪا ڪرئي پيارا هو.
(ڀاڳو ٣، شبد ٨٠)

سڀ سماڌ کي بيچ ڌيان ڪر لاوَنا،
سکمڻ[5] کي ري گهاٽ پوَن لي آوَنا.
ٽُوٽي نا وه ڊور بات آروُڙ[6] هئہ،
اَري هان پلٽوُ اُسي ڪو پرنام اوسٽا گوڙ هئہ.
(ڀاڳو ٢، اَرل ١٠٠)

جگ مگ جوت جگاو جهر هر بيچ ۾،
ڪمت درشٽي سي مار گرئو جن ڪيچ ۾.
سوهنگ سوهنگ شبد رٽن دن ٻولتا،
اري هان پلٽوُ جب ديکو گر ڪاب[7] پلڪ نهين کولتا.
(ڀاڳو ٢، ارل ١٠١)

بنا جنتري جنتر باجتا گگن ۾،
بهر گيا سنسار اسي کي لگن ۾.

---

١. سماڌي. ٢ - ٣. مستڪ ۾ ساڄي ۽ ڏائي طرف جو سوکم ناڙيون. ٤. سمتن، اندر ۾ پنهنجو پاڻهي وڃندڙ شبد ڌن کي اجپا جاپ چيو آهي. ٥. سکمنا مان لنگهي آتما مٿين روحاني منڊلن ڏانهن وڃندي آهي. ٦. اهو رستو بيحد سنڌر آهي. ٧. مکهن.

جو ڪوئي جنمي هوءِ، هماري لگن ڪي،
اري هان پلٽو سو پياري ليءِ جان هاٿ ڀهه سجن ڪي.
(ڀاڱو ٢، ارل ١٠٢)

تريني ڪي گهاٽ ناوَ ڪو آن ڪيءِ،
سڪهن گهاٽ ٿهاءِ چلاوو جان ڪيءِ.
اسي سنگم ڪي بيچ ڀهاڙي ٿور ڪيءِ،
اري هان پلٽو گن[1] ڪو ڪيمچ سنتاب ڪام هٿ جور ڪيءِ.
(ڀاڱو ٢، ارل ١٠٦)

ترڪٽي گهاٽ ڪو آتر سمهار ڪيءِ،
سڪمنا ڪيمچ گن باند ڪوُنٽا.
بيچ پهار ۾ سانڪري گلي هٿ، *
گلي ۾ ڪنبج جل ڀريءِ توُنا.
پنور ڪو دائيڪ ڪيءِ ناوَ مرلار تو،
چلي هٿ ناوَ تب ڪنبھ چوُنا.
داس پلٽو ڪهيءِ ناوَ سمهارنا،
سوت ۾ سوت برهمنڊ ٿوُنا.
(ڀاڱو ٢، ريڪتا ٧٧)

---

١. رسي جنهن کي ڪونٽي ۾ ٻڌي ٻيڙيءَ کي ڇڪيندا آهن.

* تنگ رستو. ڪبير صاحب جن به فرمائين ٿا ته مڪتيءَ جو رستو ڏاڍو سوڙهو آهي پر من هاٿيءَ وانگر ٿولهو وڏو آهي، انهيءَ ڪري من جو انهيءَ رستي مان لنگهڻ ڏاڍو مشڪل ٿي پيو آهي:-

ڪبير مڪتي دئارا سانڪرا رائي دسوان ڀاڱ،
من تو مئگل هوءِ رها نڪسا ڪيون ڪر جاءِ.
(آد گرنٿ، صفحو ٥٠٩)

انهد باجيو تور سن ۾ ڏجا[1] ترڪيو،
مرا هوتو سو جاڻ دڪت ڪيو جان سرڪيو.
انهين لوڪ ڪي پار پرا اڪ حوض[2] هئہ،
اري هان پلٽو مدا[3] هيا تمام ڪريو ڦر موج هئہ.
(پاگو ٢، ارل ٩٥)

اَئيو جهنڪار گگن ڪي بيچ ۾،
لگا دن رات اِڪ رنگ هئہ جي.
ٿومت ٿهن لگي هئہ سرت اور نرت ڪي،
تان گاويو سبد سوهنگ هئہ جي.
سهج ڪي ڪمل ۾ جوت هيرا بريو،
نهين ڪوئي دُوسرا سنگ هئہ جي.
پلٽو محل انهين اوپر گئي،
هواس[4] دڪ ڪي دنگ هئہ جي.
(پاگو ٢، جهولنا ٥٤)

حد انهد ڪي پار ميدان هئہ،
اُسي ميدان ۾ سوو رهنا.
پٽر دکن ڪريو سمس اُتر ڏريو،
سهد ڪي چوٽ سمهار سهنا.
گيان اؤ ڌيان دونو ٿڪهنگي هار ڪيو،
سهج سماڌ ۾ نت مهنا[5].
چند اؤ سور اُهان پهچ نہ سڪهنگي،
خوسي ڪي لوڪ ۾ سوڪ دهنا[6].
تان چادر کنهيو کرو آرام تم،
بهن کر مان ڪي ڪانت گهنا.

---

١. جهنب و جهولائڻ. ٢. تلاءُ. ٣. سڀ مقصد پورو ٿي ويو. ٤. اهتري نہ حيراني ٿي ٿئي جو ڏسندي ئي هوش گم ٿيو وڃي. ٥. سوکيم. ٦. خوشيءَ جي منڊل ۾ پهچي غم کي جلائي ڇڏڻ.

داس پلٽوُ ڪهيه دور ڪي بات هئه،
بوُجهه ڪي ڪسي سي ناهه ڪهيا.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٦٩)

ساٽ هوُ سرڳ اپورگ ڪي پار پر،
جهان مُن رهنُون نا پوَن پاڻي.
چاند نا سور هئه نا رات نا ڏوَس هئه،
اُهان ڪي مرم[1] نا بيد جاڻي.
گيان نا ڌيان نا برهما نا بسنوُ هئه،
پهنچ نا سڪيه ڪوئو برهم گياني.
داس پلٽوُ ڪهيه ايڪ هي هئه،
دوُسرا نهين ڪوئو راوَ راڻي[2].
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٧٥)

پلٽوُ ڪهيه ساچ ڪيه مانو، اوُر بات جهوٽ ڪيه جانو.
جهوان ڌرتي ناهه آڪاسا، چاند سوورج نهين پرڪاسا.
جهوان پوَن جاهه نا پاڻي، بيد ڪتيب مرم نا جاڻي.
جهوان برهما بسنو نه جاهين، دس اوُتار نه ٿهان سماهين.
آد جوت نه بسيه نرنجن، جهوان سن سبد نهين گنجن.
نراڪار نا اُهان آڪارا، ستيه سبد ناهين بستارا.
جهوان جوگي جوگه نه پاويه، مها ديو نا تاري[3] لاويه.
اُهوان حد انهد نا جاويه، بيد وهه رهني نا پاويه.
جهوان ناهه اگن پرڪاسا، پانچ تت نا چلتا سواسا.
برهم گيان نا پهنچيه اُهوان، الپو بر نا بوليه ٿهوان.
ساٽ سرڳ اپورگ نه ڪوئي، بيد اُهان برهمنڊ نه هوئي.
جهوان ڪرتا ڪريه نه پاويه، سڌ سماڌ ڌيان نا لاويه.
اڇپا ڳرا[4] لنڪا[5] ناهين، جگه مگه جهل مل اُهان نه جاهين.

---

١. ڀيد، راز. ٢. راوَ راڻيءَ جو هتي ارٿ آهي شوَ شڪتي يا مَن مايا. ٣. سماڌي، ڌيان. ٤. جنهن کي ڪنهن به قسم جي ٻاڻي يا ڀاشا ڪونهي. ٥. اندر ان ڳهائي.

سوهنگ سوهنگ اوُهان نہ بوليہ، چليہ نا جگت سوت نا ڈوليہ.
آهران ناهہ رهيہ اوناسي، پورن برهم سکيہ نہ جاسي.
نرپؤ ناد نهين اونکارا، نرگن روپ نهين بستارا.
پلٽؤ داس تهان چل گيا، آگي وهيہ پاچي نا پيا.
پلٽؤ ڏيک هاٿ کو مليہ، آگي کهيہ تو پردا کليہ.

دوها

آد انت ار مڌيہ نهين، رنگ روپ نهين ريک،
گمت بات کهتيہ رهيہ، پلٽؤ توها[1] ڏيک.
(ڀاڱو ٣، شبد ٧٩)

چلهہ سکي وهي ديس، جهران دوس نہ رجني.
باپ پن نهين چاند سورج نهين، نهين سجن نهين سجني.[2]
ڌرتي آگ پون نهين پاني، نهين سوئيہ نهين جنني.
لوک بيد جنگل نهين بستي، نهين سنگرهہ نهين تيگني.
پلٽؤ داس گرو نهين چيلا، ايک رام رم رمني.[3]
(ڀاڱو ٣، شبد ٨٢)

جاگت ۾ ايک سوپنا موهہ پڙا هئہ ڏيک.
موهہ پڙا هئہ ڏيک ندي اک بڙي هئہ گهري،
تا ۾ ڌارا تين بيچ ۾ سهر بلوري
مهل ايک اندپار پريہ تهان غضب کي باني،
پرش ايک تهہ رهيہ ڏيکہ چپ واکي ماني.
پرش الاپيہ تان سنا مئن ايک تو جاني،
واهہ تان کي سُنت تان ۾ گئي سماني.
پلٽؤ پرش پران وهہ رنگ روپ نهين ريک،
جاگت ۾ ايک سوپنا موهہ پڙا هئہ ڏيک.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٧٥)

---

١. ڀ کي چڙهہ. ٢. جتي عاشق ۽ معشوق جو ڀيد ئہ ختم ٿي ٿو وڃي. ٣. جتي گرو ۽ چيلي جو ڀيد سماپت ٿي ٿو وڃي ۽ صرف پرماتما ئي پرماتما رهجي ٿو وڃي.

گيان

ستسنگ ۾ واهي پوري ستگروءَ جا وچن پڙهڻ سان، اُن
جي آگيا مطابق روحاني ابياس ۽ ڀڄن سمرڻ ڪرڻ سان
اندر جو پردو هٽي ويندو آهي ۽ گيان اندر پرگهٽ ٿي
ويندو آهي، يعني مالڪ جو ساڪيات درشن ٿيندو آهي.
اهو گيان ڪٿان ٻاهران ڪونه ايندو آهي، پنهنجي اندر ئي
هوندو آهي. جڏهن ستگروءَ جي ڪرپا سان اُنجو پتو لڳندو
آهي يعني پنهنجي اندر ۾ ئي گيان جي پراپتي ٿيندي آهي
تڏهن شرير روپي محل، بنا تيل ۽ بنا ديپڪ جي روشنيءَ
سان پرجي ويندو آهي "شرير روپي محل ۾ ڪريه اُجيار
تيل بن ديپڪ ٻالي". اهو گيان ڪو خشڪ يا لفظي گيان
ڪونه آهي، پر سچو آنند ۽ سچي شانتي بخشڻ وارو، نرمل
امرت آهي. اِنهيءَ کي حاصل ڪري ساڌڪ اندر روحاني
ابياس ۽ ڀڄن سمرن ۾ ڏينهن رات مگهن ٿيو وڃي ۽ هر طرح
جي ٻاهرئين واچڪ گيان کان هٽي سندس من اندرئين آنند
جو انڀو ڪرڻ ٿو لڳي:-

پردا اندر ڪا ٽريه ديکه پريه لب روپ.
ديکه پريه لب روپ مٽيه سب من ڪا ڌوکا،
پريه سپد نڪسار بهت چوکي سي چوکا.
جوگ جيت سب هوءِ، پوءِ ڪا گيان ڪي ڀاويه،
لاگيه سهج سماڌ سکتي سي سيو ڀاويه.
محل ڪريه اُجيار تيل بن ديپڪ ٻالي،
پرمانند آنند ڀڄن ۾ دن اؤ راتي.
پلٽو سُوجهيه هٿ نهين جهان آڌومکه ڪوُپ،
پردا اندر ڪا ٽريه ديکه پريه لب روپ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٤٨)

سمجھي کو سمجھاويہ ھيرا آگي پرست[1].
ھيرا آگي پرست گياني کو موڙ اجھاويہ،
جھوان آنڌي چاپہ پيما کي بتاس[2] چلاويہ.
اَنکر سيتي اَنڌ ڌنياري[3] راھ بتاويہ،
جتسي پھدت چتر سمت سي ھاد[4] نہ آويہ.
سدا کي پھون ھار لاھ کو چاچ دکاويہ،
جيکر ناجيہ لور لھان کا دک اجاويہ.
پلٽو دپک کا کريہ جھان سورج کي جوت،
سمجھي کو کا سمجھاويہ ھيرا آگي پرست.
(ڀاڱو ١، کنڊلي ١٥١)

جسکو چوٽ لگي ھئہ گيان کي جي،
تس کو نھين کچھ ڀاوتا ھئہ.
اَت سِڌ نؤ نڌ پٽي آءِ کڙي،
تس کو وھہ دور ڀھاوتا ھئہ
سنسار کھيرہ دي پيٺ ڀٽنا،
اپني من کو خوب رجھاوتا ھئہ.
پلٽو جھان من کي گم نھين،
لھان وھہ جوت جگاوتا ھئہ.
(ڀاڱو ٢، جھولنا ٥٠)

ڌريہ لوک کي لاج پر لوک نساپگا،
مايا کي پرسنگ گيان مت جاپگا.
تجيہ نہ ڀوگ ولاس چاھتا جوگ ھئہ،
اَري ھان پلٽو ٻما ڀچار پيڪ پيش م روگ ھئہ.
(ڀاڱو ٢، اَرل ٨٩)

---

١. سچھي گيانيءَ کي گيان ڏيڻ جي ڪوشش ڪرڻ اھين آھي جيئن ھيري جي اڳيان ٻلوري پٿر رکڻ. ٢. پنکو.
٣. اکين واري کي جيئن انڌو واھ ڏيکاري. ٤. ٻاز نہ اچي.

گيان ڪا چاندنا ڀيا آڪاس ۾،
مگن من ڀيا هم لک پايا.
درشٽي ڪي ڪاي سي نظر سب آئيا،
لکا سنسار ڀهه جهوٽ مايا.
جيو اؤر برهم ڪي ڀيد ڪو بوُجهه ڪيو،
ڀيد ڪي ساچ نڪسار لايا.
داس پلٽوُ ڪهيو ڪول پردا ديا،
پيٺ ڪي ڀيد هم ديک آيا.
(ڀاڱو ٢، رڪتا ٦٤)

واچڪ گيان:- جيڪو گيان ڀڳتن سنتن ۽ روحاني انڀو جي ذريعي ڪونہ ٿو ملي، پر گرنٿن پڙهڻ مان، ٻڌڻ ٻڌائڻ ۽ ڪٿا ڪيرتن مان ٿو ملي، پلٽوُ صاحب جن اُنهيءَ گيان کي واچڪ گيان سڏيو آهي. ذاتي انڀو مدجهان حاصل ٿيل سچو گيان انب يا انگور کائڻ وانگر آهي، جنهنجو انڀو نہ ڪري سگهجي ٿو، پر لفظن ۾ جنهن جو ورڻن بلڪل نٿو ڪري سگهجي. واچڪ گيان واريءَ جي لڏونءَ وانگر آهي، يعني بي سواد ۽ بي لذت آهي. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا تہ ذاتي انڀو کان سواءِ گيان هوئيو روپي "ڪاٺ جي ٽڪي" وانگر آهي. اهڙو گيان وئرٿ آهي، اُنهيءَ مدجهان ڪڏهن بہ پريوءَ جي پراپتي ڪونہ ٿي سگهندي.

پلٽوُ صاحب جن هڪ دلچسپ مثال ڏيئي سچي گيان ۽ واچڪ گيان جو ڀيد ٿا سمجهائين. فرمائين ٿا تہ جيڪو ڪتو ڪجهه ڏسي پوءِ ڀؤنڪڻ شروع ڪندو آهي، اُنجو ڀؤنڪڻ تہ واجب آهي، پر جيڪو ڪتو ٻهرئين ڪتي کي ڀؤنڪندو ڏسي پاڻ بہ ڀؤنڪڻ شروع ٿو ڪري اُهو اَحمق آهي. ساڳيءَ طرح سان جيڪو مهاتما پنهنجي اندر مالڪ جو درشن ڪري پوءِ اُن سچائيءَ جو ورڻن ٿو ڪري، اُنهيءَ جو گيان سچو آهي؛

پر جيڪو شخص انهيءَ مهاتما جو ورڻن پڙهي پرمارٿ جو اُپديش ڏيندو ته ولي، اهو محض واچڪ گيان آهي. راجا سڌارٿ سان ته ڪير راجا ڪونه ٿي ويندو. بهادريءَ سان راڄ حاصل ڪرڻ کان پوءِ ته ڪير راجا بڻجي سگهي ٿو. اهڙيءَ طرح جيو جي اوستا تڏهن بدلجندي، جڏهن هوءَ انترمک ساڌنا يعني نام جي ڪمائي ڪندو، تڏهن ته وڃي ڪيس سچي شانتي ملندي. اِهو آنند ۽ اِها اوستا واچڪ گيان سان ڪونه ايندي. پلٽوُ صاحب جن به فرمائين ٿا ته ”ڪهو ڪر ڪيا پئيا پائي، جب گيان آپ سي هوئي“:-

واچڪ گيان نه نيڪا[١] گياني، جيون ڪارڪ[٢] ڪا ٽيڪا.
بن پوُنجي ڪر ساهه ڪهاويءَ، ڪوڙي گهر ۾ ناهين ||
جيون چوڪر ڪيءِ لڏوُ کاويءِ، ڪا سواد تيهه ماهين.
جيون سوان ڪچ ديکه ڪيءِ ڀُونڪي، تس ني ٽوُ ڪڇ پائي ||
وا ڪي ڀُونڪ سنيءِ جو ڀُونڪيءِ، سو اَحمق ڪهرائي.
باتن سيتي نهين هوءِ راجا[٣]، نهين باتن گڙهه ٽوٽيءِ[٤] ||
ملڪ منهينءِ تب عمل هوئيگا، تير تپڪ[٥] جب ڇوٽيءِ.
باتن ڪي پڪوان بناويءِ، پيٽ ڀريءِ نهين ڪوئي ||
پلٽوُ داس ڪريءِ سوئي ڪهنا، ڪهي سيتي ڪيا هوئي.
(ڀاڱو ٣، شبد ٩١)

---

١. ڪنهن به ڪم جو ڪونهي. ٢ جيئن ڪارڪ جو ڪارو داغ. ٣. ڳالهيون ڪرڻ سان راجا ڪونه ٿي ويندو. ٤ ڳالهين سان ڪو قلعا ڪونه جيتي سگهبا آهن هتي اشارو انهيءَ ڳالهه ڏانهن آهي ته ابياس جي ذريعي شرير روپي قلعي کي جيتڻ جي ڪوشش ڪرڻ کپي. جيستائين آتما اهو ڪم ڪونه ڪندي، لفظي گيان مان ڪجهه به هٿ حاصل ڪونه ٿيندو. ٥. بندوق.

سچو پنڊت اهوئي آهي جو:-

بن ڪاگد بن اڇري[1]، ٻن مس[2] سي لکي ڏئي.
بن مس سي لکي ڏئي، سوئي پنڊت ڪهاويءِ ।
بن رسنا ڪهيءِ ڀيد[3] اڪٿ ڪي ڪٿا سماويءِ.
چوڏني ڀاس اسٿول، سوکم ۾ ملا نڪانا ।
ڦر پوڻي ڪما ڀڙهيءِ، اڇر[4] ۾ آپ سمانا.
نهہ اڇر اَپ ملا، اڇر ڪر ڪيا لي ڪرنا ।
هيرا لاڳا هاٿ، پوٿ ڪي ڪوڻ سرڌا.
پلٽو پنڊت سوئي هٿ، قلم هاٿ نهين ليئي ।
* بن ڪاگد بن اڇري، ٻن مس سي لک ليئي.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٧٣)

---

١. اکرن کان سواءِ. ٢. مس کان سواءِ. ٣. گيان.

٤. هتي اڇر جو مطلب لفظي اکر ڪونهي، پر سچو شبد آهي جيڪو ڪڏهن به ناس ڪونہ ٿيندو آهي.

* هن ڪنڊليءَ ۾ پلٽو صاحب جن اندر ۾ حاصل ٿيل واري سهج گيان جي اپما ڪن ٿا، جيڪو لکڻ، پڙهڻ ۽ ڳالهائڻ وارو مضمون ڪونهي. هيءُ اهو گيان آهي جو تڏهن ملندو آهي جڏهن هيءُ جيو اسٿول اندرين کي پار ڪري اندر جي سوکيم منڊلن جو واسي بڻجي ٿو ۽ اتي وهي شبد يا نام ۾ ليين ٿي وڃي ٿو.

مايا

روحاني اڀياس ۽ چڙهائيءَ جي مارگ ۾ ٻه وڏيون رڪاوٽون آهن: مايا ۽ من. مايا من کي ڀرمائيندي آهي ۽ من مايا جي چڪر ۾ اچي اندرين جي ڀوڳن ۽ وشيه وڪارن ۾ ڦاسجي ويندو آهي.

مايا جي جار هر طرف ڦهليل آهي. عام انسانن جي ته ڪهڙي ڳالهه ڪجي، وڏا وڏا رشي مني ۽ اوتار به مايا جي جار کان بچي ڪونه سگهيا. سڄو سنسار مايا جي نشي ۾ چُور آهي ۽ مايا جي تيز لهرن ۾ وهندو پيو وڃي. چئني ئي دشائن ۾ مايا جو راڄ آهي ۽ مايا سڄي سنسار کي لٽي ڇڏيو آهي. پورن سنتن کانسواءِ ٻيو ڪو به مايا جي مار کان بچي ڪونه سگهيو آهي.

مايا ڪيترن ئي طريقن سان پنهنجو وار ڪندي آهي ۽ انيڪ روپ ڌارڻ ڪري ايندي آهي. جيئن ته مايا جي هڪ ورتي آهي- انيڪ شڪلون جوڙڻ يا ڪنيون ڪندو رهڻ ۽ انهيءَ ورتيءَ مان پرپنچ ڀڳتيءَ ۾ وگهن پوندو آهي. مايا جو ڪنو ڪرڻ ڀڳتيءَ ۾ داغ لڳائڻ جي برابر آهي. پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته مايا جو لوڀي جيو شينهن وانگر بهادر ٿيڻ بدران لومڙ وانگر چالاڪ ۽ مڪار بڻجي ويندو آهي: "ڪري جو جتن (سنگره) سيار هو جائيگا". فرمائين ٿا ته سنتن هر طرح سان مايا کي پرکي يعني مايا جي اصليت کي سڃاڻي ان جو تياڳ ڪري ڇڏيو، ڇو ته مايا سڀ ۾ بيحد بري بلا آهي.

پلٽو صاحب جن جيوَ کي خبردار ٿا ڪن ته مايا ٻاهران ته موهڻي ٿي لڳي پر اندران ڪاري نانگڻ وانگر آهي. اها ڪڏهن به پنهنجي عادت کان باز ڪونه ايندي آهي ۽ موقعو ڏسي ضرور ڏنگيندي آهي ۽ اها زهريلي نانگڻ سڄي

سنسار کي اگيانتا جو نشو پياري پرڀو ڀڳتيءَ کان دور رکندي آهي. انهيءَ ڪري مايا کان سدائين پري رهڻ گهرجي.

پلٽوُ صاحب جن هڪ طرف ته مايا جي شڪتيءَ جو ذڪر ڪيو آهي پر ٻئي طرف اهو به ٻڌايو اٿن ته سنتن جي سامهون مايا ڪيڏي نه لاچار ۽ بيوس آهي. فرمائين ٿا ته سنت پرڀوءَ جو روپ هوندا آهن، انهيءَ ڪري انهن تي مايا جو جادو اثر ڪونه ڪري سگهندو آهي. اهي مايا کي پيرن جي جتيءَ وانگر رکندا آهن: ”وي ڦيڪ مارن ٺڪار هڪ جي“. مايا سنتن جي داسي آهي ۽ سنتن کان بيحد ڊڄندي آهي. جيڪو جيو سنتن جي اُپديش مطابق هلي پنهنجي من مان مايا جو موهه ڪڍي ڇڏيندو آهي، مايا هميشه واسطي اُن جي داسي ٻڻجي ويندي آهي:-

مايا کي چڪي چليا پيس گيا سنسار.
پيس گيا سنسار بچيا نا لاکا ٻچاويا،
دولو پٽ کي بيچ ڪوئو نا ثابت جاويا.
ڪام ڪروڌ مد لوڀ چڪي کي پيسڻ هاري،
ترگن ڊاريا جهيڪا[1] ڪر ڪيا سڀيا نڪاري
درمت بڙي سيان سان کيا روٽي پوويا،
ڪرم تو ا ۾ ڏار سيڪ کيا ثابت هوويا.
ترسنا بڙي ڇنار[2] جاءِ اُن سڀ گهر گهالا،
ڪال بڙا برڀار ڪيا اُن ايڪ نوالا[3].
پلٽوُ هر کي ڀڄن ڪر ڪوئو نه اُبريا پار،
مايا کي چڪي چليا پيس گيا سنسار.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٨٥)

---

١. ٿپ ٿپ ڪري جيڪو اناج چڪيءَ ۾ وجهبو آهي.
٢. اهڙي چالاڪ ۽ جهيڙالو عورت جيڪا ڪنهن جي به ٺاهوءَ ۾ نه اچي سگهي.
٣. گراهي، ڳيٽي.

مايا همين اَپ جن بگداوو[1]، ٺر ٺو ٺڳني جڳ ٻؤراوو.
ديوتن کي گهر پيٺو اَپسرا، جوگي کي گهر چيلي،
سر نر مني تؤ سڀ هي کايو، هوءِ اَلمست اَڪيلي.
ڪرسن ڪهينءِ گوپي هوءِ کايو، رام ڪهينءِ هوءِ سيتا،
مهادير ڪان پاربتي هوءِ، تو سي ڪوئو نه جيتا.
بسن ڪهيءِ لڇمي هوءِ کايو، برهما سرسٽي ٻڙهائي،
سنگي رشي کو بن م کايو، لمهري ڦري دهائي.
دؤلت هوءِ لس لوکهه کايو، گرهي کي وهي ناري،
پلٽؤ داس کي دوار کڙي هئي، لؤنڊي هوءِ هماري[2].
(ڀاڳو ٣، شبد ٩٥)

مايا کي قند سي ٻيا نا ڪوئو هئي،
مايا ني کيا سنسار سوکي.
سر نر مني ٿر اَلت کيءِ آهه کي،
چوڙ ٻئراڳ ٿر ٻني ڀوگي.
سنياسي ٻئراڳي اَداسي اؤ سورا،
سيخ درويس اؤر جتي جوگي.
داس پلٽؤ ڪهيءِ ٻؤجهه هم ديکيا،
ٻيا ڀيک سڀ ڀيش روگي.
(ڀاڳو ٣، ريکتا ٨١)

مايا ٺڳني جڳ ٺڳا اِکهيءِ[3] ٺگا نه ڪوءِ.
اِکهيءِ ٺگا نه ڪوءِ ليي هئي ٺرگن گانسي،
سر نر مني ديهه ٻگاڙ ڪريءِ ٻهه سڀکي هانسي.

---

١. تون اسانجي جان بخش يعني اسانجو پلئه ڇڏي ڏي.
٢. مايا کي پلٽؤ صاحب جن سنتن جي داسي چيو آهي. (ڏسو ڀاڳو ٣، شبد ١٣٣، ١٣٤ ۽ ١٣٥).
٣. اِنهيءَ کي يعني ڪيس ڪير ڪونه ٺڳي سگهيو.

اندرهه کو ٺڳ ٺڳا، ٺڳا درواسيءَ جائي،
نارد مني کو ٺڳا چاهي نا ڪڇ چترائي.
سوَ سنڪر کو ٺڳا ٻڙي جو نيهاڌاري،
سنگي رشي جوان بيچ ڪيءَ ٻن ۾ ماري.
پلٽوُ اهه کو سو ٺڳا جو ساچا ڀڳتا هوئي،
مايا ٺڳڻي جڳه ٺڳا اکيءَ ٺڳا نه ڪوءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٨٣)

مايا ڪي لهر سنسار سڀ مگن هئه،
ڪاله ٻار ڀيت ٻر نيند سويا.
رام کو نام نهين چيت سپنيه ڪهاں،
سِرڳ[2] ٽن پاءِ ڪي ورٿا کويا.
مور اور ٽور کي ٻرا جهڪجهور ۾،
ڪام اوُ ڪروڌ ڪا بيج بويا.
داس پلٽوُ ڪهيءَ ديک سنسار کو،
ٺَٽ کي مهوُن ٻر پيٽ رويا.
(ڀاڱو ٢، رڪتا ٨٢)

مايا ٺڳڻي جڳ ٻوڙائي.
ديوٽن کي گهر ٻڻي اَپسرا، جوگي کي گهر چيلي؛
سُر نر مني سڀ کو کائس هئه، اَلمست اَڪيلي.
ڪرسن ڪنهيءَ گوپي وهه کائس، رام ڪنهيءَ وهيءَ سيتا؛
مهاديو ڪان پاروتي وهيءَ، ٽوهڻ سي ڪوئو نه جيتا.
بسنوُ ڪنهيءَ لڇمي وهيءَ کائس، ٻرهما سرسوتي ٻياري؛
سنگي رشي کو ٻن کائس، ٽو هرن ڦريءَ دهائي.
دولت وهيءَ ٽرلوڪيءَ کائس، گرو ڪنهيءَ وهيءَ ناري؛
پلٽوُ داس کي دوار کڙي هئه، لوُنڊي ٻئي هماري.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٣٥)

---

١. سڄو ٻيڪت يعني جيڪو ٻرٻوءَ ۾ سمايل هجي.
٢. آتم ياڳن سان مليل سندر نردهي.

مايا ڪال واري[1] ڏيت وِش گهور ڪيه،
پيئي وِش سڀيه نا ڪوئو ٻاڳيه.
سنسار ٻؤرانڳا پيا ٻيهوس سڀ،
ليت نڱيا[2] نا ڪوئو جاڳيه.
اَمل[3] ٻانڪا ٻڙا گهٽيه لا چيسڪا[4]،
جيوَ ڪي سنگ جب مهيڻه لاڳيه.
ايڪ ٿؤ ٻري هئه ڏؤر ٻر لونتي،
داس پلٽؤ ايڪ چوڪ مانگيه.
(ڀاگو ٢، رڪتا ٨٣)

مايا سنسار ڪو جيت آئي،
سنسار چلا سڀ هار هئه جي.
جوگي جتي اؤ سٽ ٿئي،
اُنڪو ٻي ليتي مار هئه جي.
اُنڪي نڪت نهين آويه،
جنڪي وويڪ وچار هئه جي.
پلٽؤ سنتن سي وهه ڏرتي،
وي ڦٽڪ مارنه پڪار[5] هئه جي.
(ڀاگو ٢، جهولنا ٣٢)

پورب پڇم اُتر دکڻ ڏيکا چارهُ کوُنت.
ڏيکا چارهُ کوُنت مايا سي ٻچيه نه ڪوئي،
راجا رنڪ فقير مايا ڪي ٻس ۾ هوئي.
سڀ ڪو ٻس ۾ ڪريه جڳت ڪو مايا جيتي،
آپ نه ٻس ۾ هوءِ رهيه وهه سڀ سي رانتي.

---

١. شراب پيارڻ واري. ٢. سڀ ڪجهه لٽجي ويو آهي. ٣. آفيم مان ٺهيل، هڪ قسم جو نشو. ٤. سواد.
٥. جُٽي.

*هر کو ڏسڻ پلاءِ، آمل وهه آپڻا کرڻي،
اِنسي هٿ وهه نار خصم کو ناهين ڏرڻي.
پاٽُو سڀ سنسار کو مايا ليهو لُوٽ،
پورب ڀڳم آسر ڏکن ڏيکا چارهُ کُونٽ.
(ڀاڳو ا، ڪنڊلي ١٨٨)

---

* گرو اَمرداس صاحب جن "اَنند" جي ٢٩ پؤڙيءَ ۾ مايا جي سڀاءَ جو ڀيد سندر ورنن ڪيو آهي. فرمائين ٿا ته جهڙيءَ طرح ماتا جي گرڀ ۾ جٺرا اگني جيوَ کي جلائيندي آهي، ساڳيءَ طرح ٻاهر دنيا ۾ مايا جيو کي جلائيندي آهي. جڏهن جيو ماتا جي گرڀ ۾ هوندو آهي ته اُنجي لِوَ اندر نام سان جڙيل هوندي آهي ۽ هوُ پرماتما جي اڳيان ارداس ڪندو آهي ته مان ڪڏهن به پل ڀر جي واسطي به توکي نه وساريندس. پر جڏهن ساڳيو جيو دنيا ۾ جنم وٺندو آهي ته ڪٽنب جي پراڻين ۽ دنيا کي ڏسي سندس نام سان جڙيل لِوَ ٽُٽي پوندي آهي. سندس هردي ۾ نام جي جڳهه ٽي سنسار جي آشا ترشنا جاڳندي وينديءَ آهي. مايا جو اهڙو ته جادو چڙهي ويندو اٿس، جو جيو پنهنجي سرجڻهار کي به وساري ويهندو آهي. گرو صاحب جن فرمائين ٿا ته اِها طاقت جيڪا اسانجي اندر سنسار جي سڀني هنڌ جو ڀرم وجهندي آهي ۽ سنسار جي موهه ۾ ڦاسائي ڇڏيندي آهي ۽ هردي مان پرماتما جي ياد کي ڪڍي ڇڏيندي آهي، اُهائي مايا آهي، پر جيڪي جيو ستگروءَ جي ديا سان ورِي پنهنجي لِوَ کي اندر نام سان جوڙي ڇڏيندا آهن، اُهي مايا جي وچ ۾ رهندي به سندس پرڀاو کان مڪت رهندا آهن:-

جنسي اگن اُدر مهه تنسي باهر مائيا،
مائيا اگن سڀ اڪو جيهي ڪرتيءَ کيل رچائيا.

(وڌيڪ صفحي ٢٠٤ تي ڏسو)

ٽوپ ٽوپ رس آڻ مکي مڌ لائيا،
اڪيءَ ليءِ گيا ٽڪار سڀيءِ ڏک پائيا.
موکو پا ھڙاڳ اوهه کو ٽرڪ کيءِ،
آري هان پلٽؤ مايا ٻري ٻلاءِ ٽجا مڻ ٻرڪ کيءِ.
(ٻاگو ٢، ارل ۴٨)

ڏرؤ ڦؤنڪ کي پانو ڪسڪ، نا ڪهڃي،
ٻڃن منهي ٻنڪ، هواءِ سوچ نسا لهڃي.
ڪونو نا پڪريءِ قيمت ڪريءِ جو ٽپاڳ هٿ،
آري هان پلٽؤ مايا سمڳرهه ڪريءِ ٻڪٽي ۾ داغ هٿ.
(ٻاگو ٢، ارل ٦٨)

(صفحي ٢٠٣ جو رهيل)

جا ٽس ٻاٽا ٽسا جمڻا ٻروار ٻلا ٻائيا،
لڙ ڇڙ کي لکي ٽرسنا مائيا آمر ورتائيا.
ايهه مائيا جت هر وسريءِ موهه اُڀڄيءِ ڀاءُ ڏوجا لائيا،
ڪهيءِ نانڪ گر پرسادي جنا لڙ لاڳي ٽني وچي مايا پائيا.
(آد گرنٿ، صفحو ٩٢١)

گرو صاحب جن هڪ ٻئي هنڌ ٻه لکيو آهي ته هيءَ سنسار ڪجل جي ڪوٺڙي آهي ۽ اِنهيءَ ۾ موهه مايا جو اهڙو ته خطرناڪ پسارو آهي جو ڪير به اِنهيءَ جي ڪاري داغ کان بچي ڪونه ٿو سگهي. ٻر پرماتما جا سچا ڀڳت جن جي لڙ سدائين اندر نام سان جڙيل رهندي آهي، اِنهيءَ جي اثر کان بچيل رهندا آهن. جهڙيءَ طرح مرغابي پاڻيءَ ۾ رهندي آهي تڏهن به سندس پر پاڻيءَ ۾ آلا ڪونه ٿيندا آهن:-

مائيا موهه سبل هٿ ٻاري موهه ڪالک داغ لڳيڃيءِ،
ميري ٺاڪر کي جن آلپت هٿ مڪتي جٿ مرغابي پنڪ نه ڀڃيءِ.
(آد گرنٿ، صفحو ١٣٢۴)

* ٻاٻا ٻار ڦٽيو کنهن جنجال ۾،
سانپ ڪاڙهنا ڪريو ايڪ دن ڪال ۾.
مانڪي[1] مل ليو ڌريو چوڙ ڪوه ڪاڳا،
آري هان پاٽوُ سمجهه ڪريو جو جتن[2] سيار هوه جاڳا.
(ڀاڱو ٢، ارل ٤٧)

هم سي ڦرڪ رهه دور، مايا موُت ٽلاني.
آن ڪي ليکي تم امرت لاڳهه، همري ليکي جس پاني؛
همري تنهن لوُنڊي آس ناهين، اوُرن ڪي ليکي گهر راني.
اوُرن ڪي ليکي ٽوُ پربت، هم رائي سم جاني؛
سگرو امل ڪراهه تنهه مايا، هم سي رهوُ الڳاني.
تين لوڪ تنهه نگل گئي ۾، ليهه پر ناهه اُگهاني؛
پاٽوُ داس کهيو ٻڌهه مايا، نرڪ ڪي تنهي نساني.
(ڀاڱو ٣، شهد ٩٦)

سوئي ۾ اليت جو تنه مايا تين اليت.
مايا ٺڳڻي ٺڳا سنسار، سر نر مني ٻوري مجهدار.
مايا ٻوليو ميٺي ٻول، گانٺ سي ڳيان ڌيان ليه کول.
مايا ۾ ڪالي ناگ، (جهن ڪا) ڪاٽي پاني سڪيو نه مانگ.
پاٽوُ داس مايا ٻهه ڪال، ڀاڳ ٻچي صاحب ڪي لال.
(ڀاڱو ٣، شهد ٩٧)

---

* مايا جوڙي ڪٺو تو ٻ ڪاڻي ڪٺو تو. مايا جيوَ کي نوڀل ٻڻائي ٿي ڇڏي. جيڪو شينهن گوشت ٻچائي رکندو آهي، اهو شينهن نه ڇٽو ٻر گدڙ. ساڳيءَ طرح جيڪو ڦٽيو مايا جوڙڻ لڳندو آهي، اهو ڦٽيريءَ ٽان هٿ ڌوئي ويهندو آهي.

١. ماڪيءَ جي مک.
٢. ڪٺو ڪرڻ.

کسل کهان سي پائي ناگن کي پرسنگ[۱].
ناگن کي پرسنگ جيؤ کيء پيڪ سوئي،
پهرؤ[۲] کيجيء چور کسل کهران سي هوئي.
رؤئي کي گهر بيچ لهان پاوڪ[۳] ليء راکيء،
بالڪ آگي زهر راکہ کرکي وا چاکيء.
کدک ڏار جو هوء تاهہ سا انگ لگاويء[۴]،
کاپا چاهي کير گالو ۾ سير بساويء[۵].
پلٽو مايا سي ڊريء کري پجن ۾ پنگ،
کسل کهان سي پائي ناگني کي پرسنگ

(پاگو ۱، کنڊلي ۱۸۷)

ناگن پيدا کرت هيہ آپہ ناگن کاہ.
آپہ ناگن کاہ ناگن سي کوئي نا باچي،
نيجا ڏاري سيؤ ناگن کي آگي ناچي.
سنکي رشي کو جاہ ناگن ني بن ۾ کائي،
نارد آگي بري لهر اُنهون کو آئي.
سر نر مني کن ديو سين کو ناگن ليليء،
جوگي جتي اؤ اپي تهين کاهؤ کو ڊاليء[۶].
سنت بيڪي گروڙ[۷] هيہ پلٽو ديکہ ڊراہ،

---

۱. جيؤ کي کائڻ واري مايا جي هوندي جيؤ سکي ڪيئن ٿي سگهندو؟ ۲. جنهن گهر جو پهريدار ئي چور هجيء اُهو گهر ڪيئن سلامت رهندو. ۳ اگني. ۴. مايا جي سون جو روپ ڌاري اچي تڏهن به ڪير هٿ نہ لائي. ۵. جيڪو نام روپي کير پيئڻ چاهي اُهو اندر جي روحاني ڌيش ۾ هليو وڃي. ۶. ڇڏي. ۷. نانگڻ جي زهر جو اثر اُنجو جاڙو لاهيندو آهي، ساڳيءَ طرح مايا روپي نانگڻ جي زهر جو اثر لاهي ڪيس وس ۾ ڪرڻ جي جگتي سنت ستگروءَ کي ئي ايندي آهي.

ناگن پيدا ڪرت هه آپه ناگن کاءِ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٨٦)

گرو ڪي ڀڳتي اوُر مايا جيون چوُري ٽرپوُج.
جيون چوُري ٽرپوُج ڪمل دولو ٻڌ ناهين،
گري گراهي گهاوُ لڳي ٽرپوُجيه ماهين.
ڪنڪ ڪامني ٻڙي دولو هه تيڇڻ[1] ذارا،
ٽب ڇيڇيه ٽرپوُج رهيه چوُري سي نيارا.
چوٽ ٻڙا قتلام نهين چوُري ڪو دايا[2]،
ڀڳتي ڀڳڪي سنت گئي جن انگه لڳايا[3].
پلٽوُ اُن سي ٻچر هه پري نه مورکه بوجهه،
گرو ڪي ڀڳتي اوُر مايا جيون چوُري ٽرپوُج.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١٥)

مايا اوُ ٻيراگه دولو ٻ ٻچر هه،
ايڪي ڪلهاڙي هاٿ مارتا ٻچر هه.
ڪيتا چاهيه ٻيراگه مائيا ٻ جائيگا،
آري هان پلٽوُ جو ڪرئي ماهر ڪائي سوئي ٻچ جائيگا.

(ڀاڱو ٢، ارل ٧٣)

---

١. لڪي، تيز. ٢. ڇري ئي رحمي سان نمڊي چاهي وڌي، سيئي ڪـي قتل ڪري ڇڏيندي آهي. ٣. سنتن ڪانسواءِ جن نه مايا کي انگيڪار ڪيو، اهي مارجي ويا.

من

من اسانجي اندر تمام زبردست دشمن وانگر آهي. مايا جي چڪر ۾ اچي من اندرين جي ڀوڳن ڏانهن گهلجيو وڃي ۽ من سان گڏ آتما به مجبور من جي پٺيان پٺيان ڇڪجيو وڃي. من جيئن جيئن مايا جي اثر هيٺ وشيه وڪارن ڏانهن ٿو وڃي، اهڙين ڪرمن جو بوجو به وڌندو ٿو وڃي. من لاچار آهي ۽ سندس جهڪاءُ هميشه نيچ ڪرمن ڏانهن ئي رهندو آهي ۽ انهيءَ ڪري گڻن جو تياڳ ڪري اوگڻن ڏانهن وڌندو ويندو آهي. "من مايا ۾ مل گيا، مارا گيا بيبيڪ".

اهوئي شخص سچو بهادر آهي جيڪو من کي ماري ۽ من روپي دشمن کي وس ڪري ٿو ڇڏي. اهنڪار جي ڪري من ڦولجي هاٿيءَ وانگر ٿي پيو آهي ۽ مايا جو ساٿ ملڻ جي ڪري لومڙ وانگر چالاڪ ۽ چور ٿي پيو آهي ۽ ڪانگ وانگر گندگي کائڻ جي ڪيس عادت پئجي ويئي آهي. اندرين جي ڀوڳن ۾ من مست ٿي پيو آهي ۽ شينهن وانگر بي ڊپو ٿي ويو آهي، ڪنهن کي به پنهنجي برابر ڪونه ٿو سمجهي. من کي قابو ڪرڻ کانسواءِ روحاني ترقي ڪرڻ ناممڪن آهي.

پلٽو صاحب جن سمجهائين ٿا ته سچو مرد يا سورمو اهو آهي جيڪو من کي وس ٿو ڪري. انهيءَ زبردست طاقت کي وس ڪرڻ جو صرف هڪڙو ئي طريقو آهي ۽ اهو آهي پورن ستگروءَ وٽان نام جو ڀيد حاصل ڪري گهڻي کان گهڻو روحاني ابياس ڪيو وڃي. اهڙيءَ طرح لڳاتار ڪوشش ڪبي ته هڪ ڏينهن من ضرور وس ۾ اچي ويندو ۽ آتما انهيءَ جي پنجي کان آزاد ٿي پرماتما سان ملڻ جي قابل ٿي ويندي. اهو سڀ ڪجهه ستگروءَ جي ڪرپا ۽ نرنتر ڪوشش سان ئي ممڪن ٿي سگهندو:-

من هستي من لومڙي، منُ ڪاڳ من سُئر ।
پلٽوُ داس ساچي ڪهي، من کي اُلٽي ڦير.
(ڀاڱو ٣، شبد ١١٣)

* اِهان اُهان ڪڇ هئہ نهين اپني من ڪا ڦير.
اپني من ڪا ڦير سڪتي سو دوسر ناهين،
مايا سي هئہ انت[1]، تيهہ سي ٻيچي ماهين.
جب مَن اِهوان رها سوچ اُهوان کي ڀاري،
اُهوان ديکا جاءِ قدرت ڪل رهي هماري.
جوڳ ڪيتي ڪا هوءِ ڀيکہ[2] جو آوي ناهين،
ڪيتن ڪوٽن جوڳ رهت هئہ ڀيکي ماهين.
پلٽوُ پاوي سهج مُ سَتگرو کي هئہ دار،
اِهان وَهان ڪڇ هئہ نهين اپني من ڪا ڦير.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٢٤)

من مايا ڇوڙي نهين ٻجهي آپ سي جاءِ.
ٻجهي آپ سي جاءِ گهي مرڪٽ مُوٺي[3]،

---

* لوڪ پرلوڪ، شو شڪتي وغيره اِهي انيڪ طرح جا ڀيد تيستائين آهن، جيستائين اگيانتا جو پردو دور ڪونہ ٿيو آهي ۽ پرماتما سان ميلاپ ڪونہ ٿيو آهي. جڏهن اُن پرماتما سان ميلاپ ٿي ويندو آهي تہ اُن کان سواءِ ٻيو ڪجھ بہ نظر ڪونہ ايندو آهي.

١. الکہ. ٢. جُڳتي، اُپاءُ. ٣. اِنسان خود اگيانتا جي وس ٿي پنهنجو پاڻ کي مايا جو قيدي ٿو بڻائي. جيئن ٻانڊر لوٽي ۾ هٿ وجهي مٺ ۾ لڏون پڪڙيندو آهي ۽ مٺ کوليندو ئي ڪونهي. لڏونءَ کي ڇڏڻ ۽ مٺ کولڻ بنا هٿ جو ٻاهر نڪرڻ ناممڪن ٿي پوندو آهي. اهڙيءَ طرح شڪاري کيس پڪڙي وٺندو آهي.

جيون نلني ڪا سوُئا[1] ٻات سڀ انسي جهوٽي.
ڇوڙي ناهين آپ ڀرم ۾ پڙا گنوارا،
ڪنٺيچ ليپ جو هاٿ ڪرئو نا پڪڙن هارا.
جو ليم ٻچيم تو ٻاگ ڀوُل گئي سڀ چترائي،
روون لاڳي پوت ڪال نسي پڪڙا آئي.
ٻلٽو آسا ٻندڪ هتہ لالچ ڀري ٻلاءِ،
من ماٻا ڇوڙي نهين اجهيم آپ سي جاءِ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٨٩)

مـن ماٻـا ۾ مل گئيا مارا گيا ٻيڪ.
مارا گيا ٻيڪ چور ڪا ٻهروُ ٻيدي،
دولو ڪي مت ايڪ سهر ۾ ڪرتن آهيدي[2].
آنڌر نگر ڪي بيچ ٻيا گهمگهوُ سر[3] راجا،
ڪريم نيچ سڀ ڪام چليم دس دس درواجا[4].
آدرم[5] آئون گسائين نياوَ ٻن ڏيکر سوُدا،
ٽمڪ دمار غلام آپ ڪو ٻيو آسوُدا[6].

---

١. طوطو ڏب ڪارڻ نلنيءَ ڪي چمبڙي پوندو آهي ۽ آڏامڻ جي ڪوشش ئي ڪونہ ڪندو آهي. اهڙيءَ طرح جيو من ماٻا جي موهہ ۾ قيد ٿيو پيو آهي. خود ئي آزاد ٿيڻ جي ڪوشش ڪونہ ٿو ڪري. ٢. لٽ مار. ٻادشاهن جي زماني ۾ ڪجهہ آلسي سپاهي هوندا هئا، جيڪي گهر وڃي ٻکهار بہ ونڌا هئا ۽ خالي وقت ۾ لٽ مار بہ ڪندا هئا. انهن جا ظلم مشهور هئا. ٣. انيائي، اهڙي شرير روپي شهر ۾ جيڪڏهن من روپي انيائي راجا جو راڄ هجي تہ اندير تہ مچڻو ئي آهي. ٤ من شوَ نيتر مان هيٺ لهي شرير جي ڏهن دوارن جي ذريعي ٻرا ڪرم ٿو ڪري. ٥. من ماڻي ٿو ڪري اهڙي آڏرم ٿو ڦهلائي. ٦. هڪ هڪ ٽڪي لا هڪ هڪ دمڙيءَ واسطي جان ڏيئي ٿو ڇڏي.

جان بوجهه ڪؤنگا پريه پلٽؤ چاهيه نه ديکه،
من ماهسا ۾ مل گئيا مارا گيا ڀيک.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٢٨)

ڀيا[1] ٻهه ٻان[2] نه ڇوڙتا هئه، ٿر ٿر[3] پسڪا مارتا هئه.
ڪيتڪ ٻار تيره چومت کاٻا، اُس ٻاد ڪو ٿر ٻسارتا هئه.
ڪاري ڪي ٻيچ ۾ ڪانٽ ڌاريه، درمت ڪو ناهين مٽاوتا هئه.
پلٽؤ ڪيتا سمجهاءِ ڏيکا، اُس پر ٻي نهين سمهارتا هئه.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٣٠)

جان بوجهه ڪي پريه آسي ٻاڙ ۾[4]،
تا سي ڪاهه ٻساءِ هوسي جو مار ۾.
پيٽ ڳا ٻهه ٻار تنڪ نهين ڊرت هئه،
آري هان پلٽؤ من ٻيا چمار چماري ڪرت هئه.
(ڀاڳو ٢، آرل ١١٩)

ميه ڪو راج هئه ايڪ تهن لوڪ ۾،
تيهه ڪي عمل ۾ ڏنڊ لاڳيه.
پانچ موسل[5] مل لڳي گهر مهيه،
مار اؤ پيٽ ڪي روج[6] مانڳيه.

---

١. من اهڙو ٻيو آهي جيڪو عادت کان لاچار آهي ۽ ٻار ٻار بي ايماني ٿو ڪري. يعني سزا ڀوڳڻ کان پوءِ به ٻار ٻار ٻرن ڪمن ڏانهن من ڳهلجي ٿو وڃي. ٢. عادت ۽ ٣ ساهميءَ کي آڳر يعني سان ڏيکاري مال گهٽ تورڻ، يعني بي ايماني ڪرڻ. ٤. جيڪو ڄاڻي واڻي جلندڙ آڳ ۾ ٽپو ڏئي ۽ مار کائي خوش ٿئي تنهنجي ڪير مدد ڪري سگهندو! ٥. تحصيل، هتي اشارو ڪامر، ڪروڙ، مهر وغيره پڇڻ وارن ڏانهن آهي. ٦. ٽڪس.

چوري كيه پيكه لي دهت هئه دانه سب،
عمل تو ايک ڤر كهان پاگيه.
داس پلٹو كهيه مچيو اندهار هئه،
بسيه سمت سنگه يهه عمل ليا گيه.
(پاگو ٢، ريكتا ٧٨)

جگت كي پرمت كو ديكه ليا،
ناحق كو لوگه لگاوت هئه جي.
سوارت كي هيمت سي پرمت كرانه،
دولت بيچا مگاوت هئه جي.
امپي دنهو ليبه آپ كرانه،
دغاباز كي پرات كهاس هئه جي.
پلٹو ان سي سمهار رهو،
تيري من كو چور لگاوت هئه جي.
(پاگو ٢، جهولنا ٣٤)

كام كرود بس كها نيند اور پوكه كو،
لوپ موهه بس كيتا دكه او سكه كو.
پل مه كوس هجار جايه وهه دولتا،
آري هان پلٹو وهه نا لاگا هات جون يهه بولتا.
(پاگو ٢، آرل ١١٧)

ناپيه چاره كونت تهاويه سمد كو،
سب پربت كو تول گئيه ڤر بوند كو.
هارا سب سمسار بات هئه قير كا،
آري هان پلٹو وهه نهين لاگي هات جو چالس سير[1] كا.
(پاگو ٢، آرل ١١٨)

---

١. من. من چاليهن سيرن جو، هتي ارت آهي تہ من بيهد پاري آهي پر ڏسڻ ۾ کونہ تو اچي.

أسي ساوڄ[1] کو مارڻا جي، نہ هاڙ نہ ماس نہ چام سواسا.
ڀُونڃ نہ پانو نہ مک واڪي، أسي ڪا سالن ٻيہ هاسا.
مردا[2] ڪي ماريہ وهہ مريہ، جيوت ٻڌ ڪي نهين آسا.
پلٽو جو ساوڄ مار ڪساويہ، تسي ڪا آواگمن ناسا.
(پاڳو ۲، جهولنا ۲۹)

سوئي سپاهي مرد هئہ، جڳ ۾ پلٽو داس،
من ماريہ سر گر پڙيہ، تن ڪي ڪريہ نہ آس.
(پاڳو ۳، ساکي ۴۷)

* سهج ڪوپ ۾ پريہ سهج رن جوجها،
سهجيہ سنهہ سڪار اڳن ڪي ڪوُدنا.
ڪتني ڪريہ حياو بات سب گرد هئہ،
أري هان پلٽو من کو واکيہ مار سپاهي مرد هئہ.
(پاڳو ۲، أرل ۱۲۰)

پلٽو ٻهہ مَن أدم هئہ، چورون سي ٻڙ چور،
گن ٻج اؤگن گهت هئہ، تاڻين ٻڙا ڪٺور.
(پاڳو ۳، ساکي ۱۱۶)

پلٽو من موٺا نهين، چلي جگت کو تياگ،
اوپر ڌوئي ڪا ڀيا، جو ڀيتر رهگا داغ.
(پاڳو ۳، ساکي ۷۸)

---

۱. اهڙي من جو شڪار ڪرڻ کپي.
۲. يعني جيڪو ساڌڪ جيئري ئي مرڻ سگهي اهوئي من کي ماري سگهندو.
* پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا تہ ڪوهہ ۾ ڇلانگ مارڻ، لڙائي ڪرڻ، باهہ ۾ ٽپو ڏيڻ ۽ شينهن جو شڪار ڪرڻ سولو آهي، پر من کي مارڻ مشڪل آهي. سچو سپاهي اهو آهي جيڪو من کي ٿو جيتي.

من کي قابو ڪرڻ جي ڪوشش سدائين جاري رهڻ کپي. لڳاتار جتن ڪرڻ سان ئي من کي وس ڪرڻ ۾ ڪاميابي حاصل ٿي سگهندي:-

* اندر سي اندر تو جاڳيا ڪنڌر ڪو،
جڏر تو جاڳ، مان اندر آوون.
ڪوس هزار تو جاڳ چل پلڪ ۾،
گيان کي ڪٽي مان اهڙو ڇاوون.
سمت جنجير کو گلي ۾ ڊار ڪيو،
جهان تو جاڳ مان کينچ لاوون.
داس پلٽو ڪهيو مارهون نُور ۾،
جهان ميدان ۾ ڀڪڙ پاوون.
(ڀاڱو ٢، ريختا ٨٠)

اهو صحيح آهي ته من جهڙو ڪو دشمن ۽ رڪاوٽ وجهڻ وارو ڪونهي، پر من جهڙو ڪو دوست به ڪونهي. جيڪڏهن من کي شبد سان جوڙي ڇڏيون ته من دنيوي لوڀ لالچ کي ڇڏي شبد جي اڀياس ۾ مگهن ٿي ويندو. اهڙيءَ اوستا ۾ من کي انوکو آنند ٿو ملي ۽ شبد جي رس ۾ مست ٿو رهي. پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته جڏهن مان پل پل، ڪن ڪن من کي شبد ۾ مست ٿو رکان، تڏهن هو اندر جي آنند ۾ مگهن ٿي هر طرح جون دنيوي عادتون ڇڏي سڀ سڌرو ء جو ڀڳت ٿي ٿو وڃي: "پلڪ پلڪ غلطان پريم ۾ من کو پاڳيو":-

* پلٽو صاحب جن من کي چون ٿا ته مونکي هر حالت ۾ توکي وس ۾ ضرور ڪرڻو آهي. جي تون هزارين ميل ڊوڙندين ته آئي به اچي توکي گيان جي ڪٽيا ۾ بند ڪندس ۽ سمت جي زنجير تنهنجي گلي ۾ وجهي توکي ٻڌي ڇڏيندس.

* مَن ڪي مؤج سي مؤج هئہ اؤر مؤج ڪهہ ڪام.
اؤر مؤج ڪهہ ڪام مؤج جؤ اَسي آويہ،
آٺون پهر آنند ڀڄن ۾ دوس ٻِتاويہ.
گيان سمدر ڪي بيچ اُٺت هئہ لهر ترنگا،
ترويڻي ڪي ٺهر سرسُتي جمنا گنگا.
سنت سڀا ڪي مل شهد ڪي ڦرا[1] جب لاڳيہ،
پلڪ پلڪ عطان[2] پرام ۾ مَن ڪو پاڳيہ.
پلٽو رهي ٻيهڪ سي ڇُٽيہ نهين سنتام،
مَن ڪي مؤج سي مؤج هئہ اؤر مؤج ڪهہ ڪام.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٢٥)

---

* هن ڪنڊليءَ ۾ پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته مَن اُن وقت ٿو ڦاهو اچي جڏهن سنتن جي سنگت ۾ وڃي ڪِئس اندر جي شهد جي رس سان ٿو جوڙجي. سرت شهد جي ابياس سان مَن اندر دسوان دوار روپي "ترواڻي"، "مانسروور" يا "امرتسر" ۾ پهچي، پل پل سچي پرام جي رنگ ۾ مگهن ٿو رهي. پوءِ سچي نام ۾ سمائجي ٿو وڃي ۽ اهڙيءَ طرح مَن جي هر پرڪار جي گندگي دور ٿيو وڃي.

١. بازار، يعني سنتن جي سنگت ۾ وڃي شهد جو دڪان کولي.

٢. مست، يعني پل پل شهد ۾ مست ٿو رهي ۽ شهد جي مٺي چاشني ٿو کائي.

نندڪ، دشت

سنتن نندا ۽ نندڪن جي بابت آلوچنا ڪئي آهي پر
پلٽو صاحب جن نندڪ کي دشت سان گڏوگڏ پر سوارٿي به
چيو آهي. فرمائين ٿا ته نندڪ پنهنجو اَڪاج ٿو ڪري، ٻئي
پنهنجي لاءِ برو ٿو ڪري پر جنهنجي نندا ٿو ڪري اُن جي
لاءِ ڀلو ٿــو ڪري. نندڪ ٻيا صابڻ جي ۽ مفت ۾ ٻين جي
برن ڪرمن کي ٿو ڌوئي. فرمائين ٿا ته "سنت ڀروسا اُٿا
سدا نندڪ ڪا ڪرئي"، ڇاڪاڻ ته "جو وي هوئي لساهن
يڪسه ڪهران سي لرئي". فرمائين ٿا ته نندڪ منهنجو مفت
جو ڌوٻي هو ۽ جڏهن مونکي خبر پيئي ته منهنجو نندڪ مري
ويو آهي ته مونکي بيحد ڏک ٿيو.

فرمائين ٿا ته نندڪ پنڊورو ڏيئي سنتن جي مشهوري
ڪندو آهي. "سنت رلن کي ڪوٺڙي ڪنجي دشمن هات".
سنت پاڻ کي لڪائيندا آهن ٻئي پاڻ کي گهٽ رکندا آهن،
پر نندڪ اُنهن جي نندا ڪري اُنهن کي سڄي سنسار ۾ پرگهٽ
ڪري ڇڏيندا آهن.

پر سنتن جي نندا نه ڪرڻ کپي، ڇو ته "سنتن کي نندا
۾ نهن ڀلا". سنتن جي نندا ڪرڻ وارن جهون جــو نقصان
ٿيندو آهي، اُنهن جي پاپن جو بوجو وڌندو آهي ۽ کين نرڪن
۽ چوراسيءَ جي مار کائڻي پوندي آهي.

سنتن جي نندا ڪرڻ به نه کپي ۽ ٻڌڻ به نه کپي. جتي
سنتن جي نندا ٿيندي هجي اُتان پاسو ڪري هلي وڃجي.
سنتن جي نندا ڪرڻ وارو چاهي پنهنجو مٽر به ڇونه هجي،
اُن کي دشت ۽ دشمن سمجهي اُن جو ساٿ ٿياڳي ڇڏڻ
کپي:-

نندڪ جيويءِ جگن جگ ڪام همارا هوءِ.
ڪام همارا هوءِ ٻنا ڪوڙي ڪو چاڪر،
ڪمر بالڪ کي ڌريءِ ڪريءِ لهون لوڪ اُجاگر.
اسي هماري سوچ ٻلڪ ڀر ناهين بساري،
لڳي رهيءِ دن رات ٻرام سي ديتا گاري.
سنت ڪهين دڙهه ڪريءِ جگت ڪا ڀرم ڇڙاويءِ،
نندڪ گرو همارا نام سي وهي ملاويءِ.
سن ڪي نندڪ مر گيا ٻلٽو ديا هٿ روءِ،
نندڪ جيويءِ جگن جگ ڪام همارا هوءِ.
(ٻاگو ١، ڪنڊلي ٢٢٠)

ڌنڪ نندڪ ڪهيءِ ڪرئون پرنام مئن،
ڌن مهاراج مم ڀڳتي ڌڍيا.
ڪها نستار مم آه سنسار ٻچ،
ڀڳت ڪيءِ مئل ٻن دام ڌويا.
ڀيو پرسنن پرتاپ سي آپڪي،
سڪل سنسار مم سجس ٻويا.
داس ٻلٽو ڪهيءِ نندڪ ڪي مرتي سي،
ٻيا اڪاج مئن بهت رويا.
(ٻاگو ٢، ريکتا ٨٨)

نندڪ رهيءِ جو ڪسل سي هم ڪو جوکون ناهه.
هم جوکون ناهه ڪانت ڪؤ صابن لاويءِ،
کرچيءِ اپنو دام هماري مئل ڇڙاويءِ.
سن من تن سب ديهه سنتن ڪي نندا ڪارن،
ليهه سنت ليهه تار ٻڙي وي اڌم اڌارن[2].
سنت ڀروسا ٻڙا سدا نندڪ ڪا ڪرلي،
نندڪ ڪي اُت ڀرت ڀاو دوسر نهين ڌرلي.

---

١. پوڄڻ لائق. ٢. پاپين کي پار ڪرڻ وارا.

پلٽوُ وي پر سوارٿي نندڪ نرڪ نہ جاھہ،
نندڪ رهيہ جڳ ڪمل سي همڪو جوڪون ناهہ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٢١)

اۋر ڪو مئن نهين جانت هۋن،
نندڪ صاحب ميرا هئہ جي.
جن ني ميري اجاس[1] ڪيا،
ڪرلون قدم ۾ ڊيرا هئہ جي.
ڌوبي هوي ڪر صاف ڪريہ،
ايسا گرو هم هيرا هئہ جي.
پلٽوُ انهين دلبۋت ڪريہ،
وو هي صاحب هم چيرا هئہ جي.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٦٠)

نندڪ هئہ پر سوارٿي ڪريہ ڀڳت ڪا ڪام.
ڪريہ ڀڳت ڪا ڪام جڳت ۾ نندا ڪرتي،
جو وي هوتي ناهہ ڀڳت ڪهوان سي ترتي.
آپ نرڪ ۾ جاهہ ڀڳت ڪا ڪرين نبيرا،
ڦر ڀڳتن ڪي هيت ڪريہ چؤراسي ڦيرا.
ڪرينہ ڀڳت ڪي سوچ انهين ڪي اۋر نہ پاويہ،
دکو انڪي پرنات لگن جب ايسي لاويہ.
پلٽوُ ڌوبي آپ مليو ڌوڙت هئہ بن دام،
نندڪ هئہ پر سوارٿي ڪريہ ڀڳت ڪا ڪام.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٢٢)

آدم آد مٽي نسا تجيہ، هردي[2] تجي نہ رنگ،
ڪهتا پلٽوُ داس هئہ (چهي) ڪوٽ ڪريہ ست سنگ.
(ڀاڳو ٣، ساکي ١٢٤)

---

١. آڌار ڪيو.   ٢. هئڊ.

سنت رن کي ڪرڙي ڪنجي دشمن هات .
ڪنجي دشمن هات اُنڪ کي کولهن جائي ،
سنت پنهي پوسد پرپتا نام دکائي .
چهمق پهي هئه دشت سنت جن جنسي پٽري ،
هر کي پرپتا آگ پرگٽ هويه وا سي نکري .
آگ ديکه سب ڏاري[1] جگت ۾ پيه لب پاپي ،
دشمن کي پرتاپ بستؤ پرگٽ پئي ڏاپي .
پلٽو پردا کل گيا سپيه نراويه ماٿ ،
سنت رن کي ڪرڙي ڪنجي دشمن هاٿ .
(پاگو ١، ڪنڊلي ١٩٨)

اُپکاري جو جاهنگي پلٽو اُپني آپ .
پلٽو اُپني آپ سنت کا سرل سڀائو ،
سب کو مانهن پلا ناهه ڪڇ ڪرهن درائو .
لاکه دشت جو هوه پلا لپهؤ کا ماني ،
آپن اُلسا جهو سنت جن سب جگ جانيه .
اپني ڪرني جاه هوه جو نندڪ ڪوئي ،
آن کو ڪڙها ڪانيه[2] پرنکا آپهه سوئي .
جب ديکيه وهه سنت کو لب چڙهه آويه تاپ[3] ،
اُپکاري جو جاهنگي پلٽو اُپني آپ .
(پاگو ١، ڪنڊلي ١٩٦)

سنتن کي نند نه ڪهجئي جي، سنتن کي نند ۾ ناهه پلا .
چوراسي پوگ وهه پوگه آها، چوراسي پوگن قبر چلا .
سنتن کو ڪڇ پرواهه نهين، اپني پاپ سيتي وهه آپ جالا .
پلٽو اُس کا جو منهه ديکيه، تس کا پي منهه قر هوه ڪالا .
(پاگو ٢، جهولنا ٦١)

---

١. ٻجن. ٢. پٽن جي لاءِ جهڪو ڪڻ ڪوٺي. ٣. بخار.

سنت ڪي نندا ڪو ڪرت جو ڏيکي،
ڪان ڪو مُونڊ ليه پاپ لاڳيه.
پاپ ڪي لڳي سي نرڪ ۾ جائگا،
تراهه ڪيه تراهه ڪيه دُور ڀاڳيه.
مٽر جو هوئه تو دشٽ سم جاڻيي،
سنت ڪي نندا سن دُور ٽياڳيه.
داس پلٽو ڪهيه ڪريه اؤ سنيه جو،
نرڪ ڪي بيچ ۾ ڀيک مانگيه.
(ڀاڳ ٢، ريکتا ٨٧)

جيوَ هنسا ۽ ماس کان پرهيز

پلٽوُ صاحب جن اسانکي جيوَ هنسا جي خطرناک نتيجن کان آگاهه ڪيو آهي. فرمائين ٿا ته جيڪي مسلمان ائين ٿا سوچين ته نبيءَ يا حضرت محمد صاحب جن جيوَ هتيا يا ماس کائڻ جي اجازت ڏني آهي، اهي دوکي ۾ آهن. ڪنهن به حالت ۾ جيوَ هتيا ڪرڻ مناسب ڪونه آهي ۽ هر حالت ۾ ماس کائڻ کان پرهيز ڪرڻ گهرجي.

پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته جيوَ پنهنجي زبان جي لذت واسطي ماس کائيندا آهن ۽ پاڻ کي صحيح سڏائڻ واسطي طرح طرح جا دليل پيش ڪندا آهن. ائين ڪونه ٿا سمجهن ته جيڪڏهن سڀني جيون ۾ هڪ ئي پرماتما جو نور آهي ته ڪنهن به جيوَ کي مارڻ، کائڻ يا اُن چاڙهڻ جائز ڪيئن ٿي سگهندو؟ جيڪو به ائين ڪري ٿو سو پاڻ کي گهور پاپ جو ڀاڳي ٿو بڻائي:-

لهو ڪلهو جسم کا، نبي کيا فرموُد[1].
نبي کيا فرموُد حديث کي آيت ماهين،
سب مين ايکيء جان اوُر ڪوئو دوُجا ناهين.
خون گوست هئي ايڪ موُلوي ڏيه نه چاجيءَ[2]،
سب ۾ روشن هئا نبي کا نور براجيءَ.
کيا ڪيتڻي تو روح[3] گنهگاري ۾ پڙتا،
پيرگ[4] کي فرموُد بموذب ناهين ڌرتا.

---

[1]. حضرت محمد صاحب جن حديث ۾ فرمايو آهي ته جيوَ هتيا جائز ڪونهي ڇو ته هرڪو ماس جاندار پراڻيءَ مان ايندو آهي. [2]. شريا ڪونه ٿو ڏئي. [3] جان.
[4] حضرت محمد صاحب.

پلٽوُ جو بي دردي سو ڪافر مردوُد[1]،
لهر ڪلهم جسم ڪا نبي ڪيا فرموُد.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢١٥)

گردن ماري خصم ڪي لڳوارن[2] ڪي هيت.
لڳوارن ڪي هيت پسوُ اوُ ميمنا ماريه،
پوُجيه درگا ديو ڪري[3] سر ديه ماريه.
مائي ديو ڪري ٻانڌ مٽي ڪي پوجا لاويه،
جيوت جيئه ڪو مار آن ڪيه تاهه چڙهاويه.
سب مه هئه ڀڳوان اوُر نه دوُجا ڪوئي،
ليڪر تهه گت ڪري پلا ڪهوان سي هوئي.
پلٽوُ جيئه ڪو مار ڪيه بل[4] ديولن ڪو ديت،
گردن ماريه خصم ڪي لڳوارن ڪي هيت.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢١٦)

رهتي روزا نت سانجهه ڪو مرغي ماريه،
آٺون وقت نماز ڳلاهه ڪي ڪهي نهاريه[5].
سب مه رهيه خدا، گلي مه ڇوُري ديتا،
آري هان پلٽوُ جايا چاهيه بهست[6] خون گردن پر ليتا.
(ڀاڱو ٢، اَرل ١٤٢)

مسلمان ڪي ذبح هندوُ ڪي مارن جهٽڪا،
ڪاهه دونون مردار ڦرڪ هئه دونئون ڀٽڪا.
وي پورب ڪو جاهن پڇم ويه تاڪتي،
آري هان پلٽوُ مسجد[7] ديول[8] جاهه دونو سر مارتي.
(ڀاڱو ٢، اَرل ١٤٣)

---

١. نردئي شخص ڪافر ۽ پاپي آهي. ٢. وشين جي پورتيءَ جي لاءِ. ٣. مندر. ٤. ٻلي چاڙهڻ.
٥. آٺ وقت نماز ٿا پڙهن، پر ڳان کي ذبح ڪرڻ ٿا چاهين.
٦ سرڳ. ٧. مسجد. ٨. مندر.

ڀڳتي، پريم، برهه

پورن سنتن جا وچن آهن ته جپ تپ، پوڄا پاٺ، پن دان، تيرٿ ورت، هٺ ڪرم ۽ تياڳ وغيره سان پرماتما جي پراپتي ڪونه ٿيندي، پر سچي پريم ۽ سچي ڀڳتيءَ سان ئي پرماتما ملندو. پلٽو صاحب جن جي ٻاڻيءَ ۾ به سچي پريم ۽ ڀڳتيءَ جي مهما ڳائي وئي آهي. ڀڳتي ۽ پريم ۾ ڪو مؤل ڀيد ڪونه آهي. سچي ڀڳتي ئي اڳتي هلي پريم جو روپ ڌارڻ ڪندي آهي ۽ پريتم کان وڇوڙي جي آڳ برهه بڻجي ويندي آهي.

پلٽو صاحب جن انهيءَ ڳالهه تي زور ڏنو آهي ته مالڪ جي دربار ۾ صرف ڀڳتي ۽ پريم جي ئي مهما آهي ۽ اُتي ذات پات ڪونه پڇي ويندي آهي. جيڪو به، جنهن به حالت ۾ هريءَ جي ڀڳتي ڪندو، اهو هريءَ جو روپ ٿي ويندو. پلٽو صاحب جن اتهاس مان گهڻيئي مثال ٿا ڏين ته ٻاٽي، سپچ، روداس، سڌني ڪاسائيءَ وغيره جهڙن نيچ ذات جي ڀڳتن به پربوءَ جي ڀڳتي ڪري اَمر پدوي حاصل ڪئي: ”اُن سي بڙا نه ڪوءِ اؤر سب اُن سي نيچي“.
فرمائين ٿا ته سنسار ۾ هڪ ئي سار وستو آهي ۽ اُها آهي پربوءَ جي ڀڳتي، باقي سڀ ڪوڙ ۽ مايا جو پسارو آهي: ”اِڪ ڀڳتي مئن جانون، اؤر جهوُٺ سب بات“. اِنهيءَ ڪري مان اُنهيءَ تان قربان ٿو وڃان جيڪو سچيءَ دل سان پرماتما جي بندگي ٿو ڪري.

پلٽو صاحب جن ستگروءَ ۽ پرماتما ۾ ڪو به ڀيد ڪونه رکيو آهي. ستگرو ڪل مالڪ جو ئي پرتڪش روپ آهي. ستگروءَ سان سچي پريت لڳائڻ ئي پرماتما جي سچي ڀڳتي آهي: ”ستگرو سي ساچي ڪيجيو پريت“. پلٽو صاحب جن

فرمائين ٿا ته منهنجي اهڙي حالت ٿي آهي جو سٽگروءَ جو شبد ٻڌڻ سان ٿي منهنجي سڌ ٻڌ گم ٿي ٿي وڃي: "سٽگر کي سبد سنتي هي، تن کي سڌ رهي جات".

آتما استري آهي ۽ پرماتما اُنجو پتي آهي. آتما جي اندر سدائين پنهنجي پريتم پرماتما سان ملڻ جي لگن لڳي رهندي آهي ۽ پريتم سان ميلاپ ڪرڻ لاءِ وياڪل رهندي آهي: "صاحب کي گهر وڃ جاوڻگي". سٽگرو گپت پرڀوءَ جو ساڪيات روپ آهي. انهيءَ ڪري پلٽوءَ صاحب جن فرمائين ٿا ته منهنجي گروءَ سان سچي لگن لڳي وئي آهي ۽ مان سٽگروءَ کي راضي ڪرڻ جي پوري ڪوشش پيو ڪريان: "لڳي گرو سي ڊور مگن هويءِ ناهه رجهائون". هڪ پراڻي آتما وانگر پلٽوءَ صاحب جن فرمائين ٿا ته مان پنهنجي پريتم کي پيار جي ڏور سان ٻڌي هڪ ڏينهن پنهنجي گهر وٺي ايندس. مونکي لوڪ لاج جي ڪابه پرواهه ڪونهي ۽ هر حالت ۾ سٽگروءَ جي پريم ۾ ٿي مست رهڻو اٿم:-

صاحب کي دربار ۾ ڪيول ڀڳتي پيار.
ڪيول ڀڳتي پيار صاحب ڀڳتي ۾ راضي،
تجا سڪل ڀڳوان ليا داسي سٽ ٻاجي[1].
جپ تپ نيم آچار ڪريءِ ٻهتيرا ڪوئي،
کائي سبري کي پير مٺي سب رشي مني روئي[2].
ڪيا پنڊت ڪيهه بٽورا سڪل سماج،

---

١. ڀڳوان شري ڪرشن راجا دريوڌن جا ڪيترن قسمن جا ڀوڄن ڇڏي پيار ۽ شردا سان تيار ڪيل ودر جو ساڳوڪ ڀوڄن کاڌو.

٢. شري رامچندر شبريءَ جا جهوٽا پير کائي وڏن وڏن رشين منين جو آهنڪار ٽوڙي ڇڏيو.

مردا سڀ ڪا مان سمپچ ٻن گهنٽ نہ ٻاجا¹.
پلٽو اونچي ذات ڪا جن ڪونُو ڪري اهنڪار،
صاحب ڪي دربار ۾ ڪيول ڀڳتي پيار
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢١٨)

هر ڪو ڀڄيہ سو ٻڙا هئہ جات نہ پوڇي ڪوہ.
جات نہ پوڇي ڪوءِ هري ڪو ڀڳتي پياري،
جو ڪوئي ڪريہ سو ٻڙا جات هري ناهہ نهاري.
ٻڌڪ اَجامل رهي، رهي ڦر سڌن ڪسائي،
گنڪا ٻِسوا رهي وِمان پيہ ٽرت چڙهائي.
نيچ جات رئداس آپ ۾ ليا ملائي،
ليا گڌ ڪو گود ديا ٻئڪنٺ پٺائي.
پلٽو پارس ڪي ڇئي لوها ڪنچن هوءِ،
هر ڪو ڀڄيہ سو ٻڙا هئہ جات نا پوڇيہ ڪوءِ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢١٧)

گنڪا گڌ اَجامل سَڌنا اؤ رئداس.
سڌنا اؤ رئداس ٻلي لاڪي ٻن آئي،
نس دن رهينہ حجور ڀڳتي ڪينهي اَڌڪائي.
جات نہ آنہ اُنهہ اُلهينہ سم اؤر نہ ڪوئي،
ٻرهما ڪوٽ ڪُلين نيچ اَب ڪهيي سوئي.
اُن سي ٻڙا نہ ڪوءِ اؤر سڀ اُن سي نيچي،
اُنهينہ ٻرابر نهين ڪوئو ٽرلوڪ ڪي ٻيچي.
اَٻياسي ڪي گود ۾ پلٽو ڪريہ ٻلاس،
گنڪا گڌ اَجامل سڌنا اؤ رئداس.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢١٩)

---

١. ٻڌشٽر اَشومید ڀگيہ ڪيو، ان ڀگيہ جي سڦلتا جو آڪاش ۾ گهنٽ ڪونہ وڳو. گهنٽ تڏهن وڳو جڏهن نيچ ذات جي ڀڳت سوپچ، ٻڌشٽر جي گهر ڀوڄن ڪاڌو.

مَنُ بَلِهاري جانُون، جيهه مُکَ هَري جَسُ اُچَري.
جانُ نيچ هوءِ تَو ڪَشٽي، سَرِبَرِ[1] ڪَري نه ڪوئي؛
ڪوٽ ڪاڄ هوءِ، ڀرهم سَمَ، تا سَمُ تُلِي نه ڪوئي.
جيڪُنهن سو سَنڪاد ڪو جيهڙي، سُرِ مُنِي ڌيان لڳاوين؛
سو هَري اُنڪي پيڇي پيڇي، سَنک چَڪر لِيئي ڌاوين.
ڪونَن ليرت اُنڪي چَرنَن، مُڪتي هئي اُنڪي چيري؛
ڀڳتِ هئي ٻڪسٽ سولي، ڀَد رَج جئه جئه ڪيري[2].
جو سُکَ هَري گهر دُرلَبُ دکا، سو اُنڪي گهر ماهين؛
پلٽو داس سَنت گهر هَري هئي، هَري ڪي گهر اَب ناهين.
(ڀاڳو ٣، شبد ١٤٤)

ايڪ ڀڳتي مَنُ جانُون اور جهوٽ سَب ٻاتَ.
اور جهوٽ سَب ٻات ڪري هَٺ جوڳ اَچاري،
ڀرهم دوش وو ليپ ڪايا ڪو راکي جاري.
پران ڪري آيام ڪوئي تَو مُدرا ساڌي،
ڌوتي نيتي ڪري ڪوئي ليئي سواسا باندي.
آسن لاوي ڌيان ڪري چَوراسي آسَنَ،
ڪوئي ساکي سبد ڪوئي اَپ ڪَس ڪيي ٻاسَنَ.
پلٽو سب پرپنچ هئي ڪري سو تو پڇتاتِ،
ايڪ ڀڳتي مَنُ جانُون اور جهوٽ سَب ٻاتَ.
(ڀاڳو ١، ڪُنڊلي ٥٦)

ڀڳتي بيج جب بوويي تِس دِن ڪري ٻيڪ.
تس دن ڪري ٻيڪ لاڳ تب نڪُون ساڪا،
ڌار ٻات ٻهه قَوَل جتن سي جن ني راکا.
هَري چَرچا سي سِينچ گيان ڪا باندي ٻيڙا،
ڀهچي سور پاتال ڪاٽ سڪَتِ ڪي ڪيڙا[3].

---

١. برابري. ٢. جيڪو اُنهن جي چَرنَن جي ڌوڙ ٽو ٻڌي اُهو ڌرمراڄ ڀڄي ٿو وڃي. ٣ سچو ڀوت.

سنو پت برڇ بسال[1] مِٺ ڦل لٽڪن لاڳيءِ،
بسواس سوئي رکوار ٻنٽ کيءِ ڀڙا جاڳيءِ.
ڦلنوُ ڀڳي ٻڌ جو گوپيءِ اُپجيءِ گيان ٻبيڪ،
ڀڳتي ٻيج جب بوويءِ نس دن ڪريءِ ٻيڪ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٤٥)

ڪؤن ڀڳتي توري ڪرئون رام مٿن،
ڪؤن ڀڳتي توري ڪرئون.
تجهه ۾ مهڻءِ تو ڀي هٿ مجهه ۾،
ڪؤن ڌيان ليءِ ڌرئون.
مرئون نهين ماري ڪاهوُ کي،
نا هين جرائي جرئون.
ڪتِسن پاپ پن هٿ ڪتِسن،
سرڳ نرڪ ناهين پڙئون.
ليرت برت ڌيان نهين پوجا،
ٻدا پرسرم[2] ٽرئون.
ڦلنوُ کهيءِ سمو ڀائي ساڌو،
سمت چرن سر ڌرئون.
(ڀاڳو ٣، شبد ١٤٩)

جهڙيءَ طرح ڪمل جيئن جيئن پاڻيءَ ۾ پسندو وڌندو آهي، تيئن تيئن پاڻي تيندو وڌندو آهي؛ ساڳيءَ طرح جيوآتما جيئن جيئن ڀڳتيءَ تي ڪري، تيئن تيئن پرام ۾ مگهن ٿي رهي. هن ۾ پرام ۽ ڀڳتي وڌندا رهندا آهن:-

جيون جيون ٻڄيءِ ڪامري، تيون تيون گُرئي[3] هوءِ.
تيون تيون گرئي هوءِ، سمي سنتن کي ڀائي؛
توپيءِ توپ آگهاءِ، گيان کي ساگر پاني.

---

١. وڏو وڻ. ٢. ڪوشش، ڀٽن. ٣. ڀاري.

رس رس ٻاڙيءَ پرهات، دنون دن لاڳن[1] لاڳي،
لڳت لڳت لڳ جاءِ، پريم آپئي سي جاڳي.
رس رس چليءَ سو جاءِ، گريءَ جو آتر[2] ڌاويءَ،
تل تل لاڳيءَ رنگ، ڀنگ[3] تب سهجيءَ آويءَ.
ڀڳتي ڀوڙ پلٽوُ ڪريءَ، ڌارج ڌريءَ جو ڪوءِ،
جيون جيون ڀڄيءَ ڪامري، تيون تيون گرئي هوءِ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٣٥)

جڏهن پريم ئي پريتم سان ميلاپ ۽ سچي سک جو ساڌن آهي ته لوڪ لاڄ ڪي تياڳي سدائين پريوءَ جي پريم ۾ ئي مست رهڻ کپي. پلٽوُ صاحب جن سمجهائين ٿا ته اسانجو ڪم ته پنهنجي پريتم سان ئي آهي، دنيا جي ڪهڙي پرواهه ڪرڻي آهي. پلٽوُ صاحب جن گهڻي درشٽانت ۽ مثال ڏيئي سمجهائين ٿا ته لوڪ لاڄ اسانجي رستي ۾ وڏي رڪاوٽ آهي. تن، من جي هر طرح جي لاڄ ڇڏي پنهنجو سر ستگرون جي چرن ڪملن ۾ رکڻ کپي ۽ ڪڏهن به انهن جو پريم ڀريل پلئه نه ڇڏڻ کپي:-

ايهي ڀيه ڪي سندري، لوڳ ڪهين ٻوران.
لوڳ ڪهين ٻوران، ڪاهه ڪي ٻڪڙون ٻاني،
گهر گهر گهور مثان، ڦرتون مٿن نام دواني.
گهونگهٽ داڙون کول، گيان ڪيءَ ٻول ٻجائي،
چڙهيون ٻاس ٻر ڌاءِ، سهر ڪيءَ ٻچيءَ گڙائي.
دهڪ دهڪ سب ڇڙيءَ، لوڳ مٿن آڏڪ چڙاوئون،
لڳي گرو سي ڏور، مگن هويءَ ٿاهه رجهاوئون.
پلٽوُ هوري ڏاس ڪي، جانيءَ سنت سڄان،
ايهي ٻيه ڪي سندري، لوڳ ڪهين ٻوران.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٦٨)

---

١. لڳن. ٢ جلدي. ٣. جڳتي.

ناچنا ناچ تو ڪول گهوُنگهٽ ڪڍهيه،
ڪول ڪي ناچ سنسار ڏيکيه.
خصم رجهاو تو اوٽ ڪو ڇوڙ دي،
پرم سنسار ڪو دور ڦيڪيه.
لاج ڪنڪي ڪريه خصم سي ڪام هٿ،
ناچ پر پيٽ ڦر ڪؤن چيڪيه.
داس پلٽؤ ڪهيه توهين سهاگڻي،
سوو سک سيج تو خصم ايڪيه.
(ڀاڱو ٢، ريختا ٥٢)

لوڪ لاج ڪل ڇاڙ ڪيه، ڪر لو اپنا ڪام.
ڪر لو اپنا ڪام، سوچ موهه وا دن ڪيري،
جيهه سي قول قرار، قؤل سي آپن هيري.
ڪينهو ڀڳتي قرار، جم تب مانش پايو[1]
موکهن هٿ سوچيت، گرڀ کي ڀج ڪر آيو.
اؤنڌي باسن منهيه، نير جن ليا اُباري،
تيکهن ڀج ڪيه رهؤ، ڪسل ڪا هوءِ تمهاري.
جگت هنسيه تو هنسن دي، پلٽؤ هنسي نه رام،
لوڪ لاج ڪل ڇاڙ ڪيه، ڪر لو اپنا ڪام.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٣١)

تن من اپنا گوه ڪيه، ڀڳتي ڪرو نرڌار.
ڀڳتي ڪرو نرڌار، لوڪ کي لاج نه مانؤ،
ديو پتر مک ڪاڪ ٻار، اڪ گرؤ ڪو جانؤ.
تج دو ڪل کي ريت، ڪول گهونگهٽ کو ناچؤ،
بيد پران مت ڪاچ، ڪاچي ڪاچؤ ساچؤ[2].

---

١. جڏهن تون ماءُ جي گرڀ ۾ اُنڌو لٽڪيل هئين تڏهن تو اقرار ڪيو هو ته هي پڀو! مونکي هن نرڪ مان ڪڍ ته مان پل پل تنهنجي ڀڳتي ڪندس. ٢ ويدن، پراڻن جو گيان ڪچو آهي، تون نام جي سچي مارگ تي هل.

سپ آسپ دونو ڪاٽ، پانو ڪي اهي بيڙي ۔
نس دن رهو آنند، ڪوئو نا ڪر هيءَ تيري .
پلٽو ستگر چرن پر، ٻار ڏيهه سر ڀار ۔
تن من اپنا ڪوهه ڪيهه، ڀڳتي ڪرو نرڌار .
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٣٢):

لڳن جسي سي لاڳ رهي،
ڪاج اُسي سي سرا هئہ جي .
سب لوڪ ڪي لاج ڪو ٽوڙ ڏاري،
اُسي ڪي گهر ڪرو ڏيرا هئہ جي .
ميري من ۾ ڪڇ ڏر ناهين،
هنسيگا لوڳ بهتيرا هئہ جي .
پلٽو گهونگهٽ ڪو کول ڏارو،
صورت ستگرو ڪا چيرا[1] هئہ جي .
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٢٥)

صاحب سي پردا ڪا ڪيجيہ، پير پير تن ترڪ لجيہ. ١
ناچيہ چليہ گهونگهٽ ڪهون ڪاڙيہ،
مک سي آنچل ٽار ڏيجيہ ٢
ستي هوءِ ڪا سڳن بچاريہ، ڪهه ڪي ماهر ڪيا پيجيہ[2]. ٣
لوڪ بيد تن من ڪي ڏر هئہ، ٻرام رانگ ۾ ڪيا ڀيجيہ. ٤
پلٽو داس هوئي مر جيوا[3]، لهر وٽن نهين ٽن چيجيہ. ٥
(ڀاڱو ٣، شبد ٧٦)

---

١ داس، شش. ٢. جنهن کي زهر پيئڻو هوندو آهي، اهو ڪنهن کي ٻڌائي پوءِ ڪونه پيئندو آهي، چپ چاپ پي ڇڏيندو آهي. ٣. سمجهه ۾ غوطو لڳائي موتي ڪڍڻ وارو، يعني جيئري ئي مرڻ وارو ۽ مري زنده ٿيڻ وارو اڀياس پرماتما روپي رتن حاصل ڪرڻ وارو.

لوڪ لاڄ نهين مانهون، تن من لڄا ڪرم.
تن من لڄا ڪرم، ڇوڙ ڪيم مان ٻڙهائي ।
جات ٻرن ڪل ڪولا، ٻڙهوگي سرن ۾ جائي.
لاڪ ڪرئو جو هنسيم، جڳت ڪي لاڄ نا مائون ।
جيون هندو ليون ترڪ، سڪل گهٽ صاحب جائون.
ناچو گهونگهٽ کول، گيان ڪو ٻول ٻجائو ।
ڪاٽو جم ڪي ڦانس، ڀرم ڪو دور ڀڄائو.
پلٽو ٻرهؤ نام ڪوا، هوني هولا سو هولا ।
لوڪ لاڄ نهين مانهون، تن من لڄا ڪرلا.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٣٣)

گهونگهٽ ڪو پٽ کول لئونگي، جوڳڻ هوئي ڪي ٻولئونگي[2]. ١
لوڪ لاڄ ڪل ڪان ڇوڙ ڪيم، هنس هنس ٻاتين ٻرائونگي. ٢
ڪا رسياء ڪريء ڪرئي ميرا، جڳ سي ناتا توڙئونگي. ٣
گيان ڪي ٻول ٻجالا رئن دن، گڳن رڪانا[3] ڦوڙئونگي. ٤
پلٽو داس ڀڳتي متواري، ڀرام پيالا گهورئونگي. ٥

(ڀاڳو ٣، شبد ٤٦)

پريم ڪرڻ ڪو آسان ڪم ڪونهي. سچو پريمي اهوئي آهي جيڪو پريتم جي خاطر پنهنجي هٿ سان پنهنجو سر خوشيءَ سان وڍي سگهي. ارٿات سچي پريم کي پائڻ واسطي هؤميءَ ۽ خوديءَ جو تياڳ ڪري پريتم جي رضا ۾ رهڻ ضروري آهي:-

سيس اتاري هاٿ سي، سهج عاشقي ناهه.
سهج عاشقي ناهه، کانڊ کاني ڪو ناهين ।

---

١. نام روپي ٻتار وڄنديس، يعني نام سان وهاڻ رچائيندس.
٢. تڙيندس. ٣. آسمان جي ڪڙڪي کوليندس، يعني مٿين روحاني منڊلن ۾ ويندس.

جهوٺ عاسقي ڪريه، ملڪ ۾ جوُتي کاهي.
جيتي جي مر جاڻ، ڪريه نا تن ڪي آسا،
عاسق ڪو دن رات، رهيه سوُلي پر باسا.
مان بڙائي کوه، نيند ڀر ناهين سونا،
تل ڀر رکت نه ماس، نهين عاسق ڪو رونا.
پلٽوُ بڙي بيوقوف وي، عاسق هوني جاهه،
سيس اُتاري هات سي، سهج عاسقي ناهه.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٦٤)

ڪفن ڪو باند ڪيه ڪريه تب عاسقي،
عاسق جب هوئي تب ناهين سوويه.
چيتا بن آگ کي جريه دن رات جب،
جيوت هي جان سي ستي هوويه.
ڀوک پياس جگ آس ڪو ڇوڙ ڪر،
آپهي آپ سي آپ کوويه.
داس پلٽوُ کهيه عسق ميدان پر،
ديه جب سيس تب ناهين روويه.
(ڀاڳو ٢، ريڪتا ٢٩)

ڪڙئا پيالا نام پيتا سو نا جريه،
ديکا ديکي پيويه جوان سو پي مريه.
ڌڙ پر سيس نه هوءِ اُتاريه ڀئن ڌريه،
اُري هان پلٽوُ جوڙي تن کي آس سرگ پر گهر ڪرنه.
(ڀاڳو ٢، ارل ٥٨)

ٻهه تو گهر هئه پرام ڪا، خالا ڪا گهر نانهه.
خالا ڪا گهر نانهه، سيس جب ڌريه اُتاري،
هات پانو ڪٽ جاڻ، ڪريه نا سنت ڪراري[1].

---

١. هاءِ هاءِ کوڻ ڪندو آهي.

جيون جيون لاڳيہ گهاءِ، تيهون تيهون قدم چلاويہ।
سورا رڻ پر جاءِ، ڦير نہ جيئتا آويہ.
پلٽو اسي گهر مهين، ڪڙي مرد جو جانہ।
ڦير تو گهر هئہ پريم ڪا، خالا ڪا گهر نانہ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٧١)

سر ڪر ڪفني باند ڪيہ، عاشق قبر ڪوداءِ।
پلٽو ميري گهر مهين، تب ڪوئو راکيہ پانوَ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٤٤)

خالا ڪيہ گهر نانہ يڪتي هئہ رام ڪي،
دال ڀات هئہ نانہ ڪاهي ڪي ڪام ڪي.
صاحب ڪا گهر دور سهج نہ جانيي،
آري هان پلٽو گري تو چڪناچور ڀڻ ڪو مانيي.
(ڀاڱو ٢، ارل ٥٢)

پلٽو ڪا گهر اگم هئہ، ڪوئي نہ پاويہ پار।
جيڪري ٻڙي پياس هئہ، سر ڪو ڌريہ اُتار.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٠١)

ڀلي سنسار سي ٽور آويہ،
تب هات پيتا ڪي پُوڇيي جي.
ٽروار ده تو هئہ ميان ايڪيہ،
ڪس ڀانت سي وا ۾ ڪيجيي جي[1].
ميني پيالي ڪو دور ڪرؤ،
ڪرؤ[2] پريم پيالا پيجئي جي.
پلٽو جب سيس اُتار ڌريہ،
تب راهہ پيا ڪي ليجئي جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٢٧)

---

١. ٻہ ٽلوارون- هڪ پرماتما جي پيار جي ۽ ٻي دنيا جي پيار جي، ٻئي هڪ ميان ۾ ڪونہ سمائجي سگهنديون.
٢. پريم جو ڪڙو پيالو پيئو.

عاشق عشق پر جو پهي،
وه نهين چاهين ڪرامت هٿ جي.
انڪو سور سار نهين پاوين،
وي مست رهين دن رات هٿ جي.
نهين ڀوک لاڳي نهين نيند آوين،
نهين ڀوت هٿ نهين ڪات هٿ جي.
پلٽو هم بوجهه پهار ديکا،
وهي صاحب کي جات هٿ جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ١١)

پلٽو صاحب جن پريتم جي پرهه جي دردناڪ تصوير پيش ڪئي آهي. فرمائين ٿا ته مونکي پياري جي جدائيءَ جلائي خاڪ ڪري ڇڏيو آهي. جنهن ستگروءَ مونکي پريتم جي راهه ڏيکاري آهي، مان انهيءَ ستگروءَ جي هٿن ۾ وڪامي ويو آهيان. پرهت جي راهه ڏاڍي ڏکي آهي. مان انهيءَ راهه تي هلي باوري ۽ پاڳل والگر ٿي پيو آهيان. پر مونکي لان ان لاڀ به بيحد مليو آهي. هاڻي منهنجي جوت ان پرم جوت سان ملي وئي آهي ۽ منهنجي حالت سڀ سهاڳڻ جهڙي ٿي وئي آهي:-

ميري من لن لڳ گئي، پيء کي ميٺي بول.*
پيء کي ميٺي بول، سُرت مُن ڀئي ديواني؛
ڀور گڦا کي بيچ، الست هٿ سوهنگ باني.[1]
ديکا پيء کا روپ، روپ ۾ جاءِ سماني؛
جب سي پيا ملاپ، ملي پر نا الڳاني.

---

* هن ڪنڊليءَ مان اهو پتو ٿو لڳي ته پورن سنت شبد جي ڪمائيءَ يا شبد جي پيار کي ٿي پريوءَ جو پيار ٿا چون. سرت جو شبد ۾ لين ٿيڻ ٿي سچو پريم آهي.

١. سچکنڊ کان اڳ هڪ روحاني منڊل.

پريت پراڻي رهي، ليئا همئي پهچاڻي،
ملي جوت ۾ جوت، سهاڳڻ سرت سماڻي.
پلٽو شبد کي سُنت هي، گهونگهٽ ٽارا کول،
ميري من تن لگ گئي، پيئه کي ميٺي بول.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٥٩)

پريم ديوانا من ڀيا، گرو کي هاٿ بڪانا.
نس دن لهر اُٺت آپ اُنتر، ڀرا پيئما کانا،
گگن گڦا ۾ ڪنج گلي هئه، تيهه ۾ جاءِ سمانا.
سهس ڪمل دل مانسرووَر، تيهه بيچ ڀور ليانا،
پلٽو داس اَمل ڀن اَملي، آٺ پهر مستانا.
(ڀاڱو ٣، شبد ٤٩)

پلٽو ايسي پريت ڪر، جيون مجيٺ ڪو رنگ،
ٽوڪ ٽوڪ ڪپڙا اُڙيه، رنگ نا ڇوڙيه سنگ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٢٤)

مگن ڀئي ميري ماءِ جي، جب سي پايا ڪنت[1].
جب سي پايا ڪنت، ڀنت ستگرو بتلايا،
ستگرو ڀئي ديال، ڪري اُن مو پر دايا.
سوُ سنتا[2] من ۾ آئي، چٽي ميري دچتائي،
سوئون ڪنت کي سات، انگ سي انگ لگائي
اُپيندر[3] جاگي پريت، نرنتر ڪنت سي لاگي،
دس پرس کي ڪرت، جگت کي ڀرما ڀاگي.
پلٽو ستگرو شبد سني، هردي کلا هئه گرنت[4]،
مگن ڀئي ميري ماءِ جي، جب سي پايا ڪنت.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٦١)

---

١. مالڪ. ٢. شانتي. ٣. اندر. ٤. شبد جي ڪمائيءَ سان جڙ چيتن جي ڳنڍ کلي وڃي ٿي.

صاحب کي گهر ۾ جاوونگي، جاوونگي سک پاوونگي.
پريم پيهوُت لگاهه کي سڄڻي، سڄڻ کنهين رجهاوونگي.
آچرا ڦار ڪرڻون منجهه ڪفني، سيلهي سرت ٻهاوونگي.
ڏوُني ڌيان آڪاس ۾ ڌهون، نام ڪو اَمل چڙهاوونگي.
پلٽوُ داس مار ڪيءِ غوطا، پکتي آپهي ليءِ آوونگي.
(ڀاڱو ٣، شبد ٣٩)

پلٽوُ پرهي نام کي، سو تو اُتري پار.
ڪامي ڪروڙي لالچي، ٻڏ منجهه منجهڌار.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٥٧)

پيئه کو کوجن مين چلي، آپهه گئي هراءِ[1].
آپهه گئي هراءِ، ڪَؤن اب ڪهيءِ سنديسا.
جيڪر پيئه ۾ ڌيان، ٿئي وَهه پيئه کي پيسا[2].
آگ مانهه جو پريءِ، سوئو اگني هوئيءِ جاويءِ.
پرنگي ڪيمت کو پيٽ، آپ سم ليئه ٻناويءِ.
سو نا[3] لهه کي گئي، سنڌ[4] ۾ رهي سمائي.
سوَ سڪتي کي ملي، تهين ڦر سڪتي آئي.
پلٽوُ دوال کهکها[5]، مت ڪوئو جهانڪن جاءِ.
پيئه کو کوجن مين چلي، آپهه گئي هراءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٦٠)

---

١. پرماتم کي ڳولهڻ نڪتس، ته خود ئي گم ٿي ويس.
٢. جيڪو پرماتم جو ڌيان ٿو ڪري، اهو پرماتم ۾ سمائجي انجو روپ ٿيو وڃي. ٣. ندي. ٤. سمنڊ. ٥. چين ۽ عرب ديش جي لوڪ ڪتابن ۽ ڪهاڻين ۾ هڪ ديوار ۽ ڪڙڪيءَ جو ذڪر ٿو اچي، جنهن مان جهانڪڻ سان پرستان نظر ايندو آهي ۽ ڏسڻ وارو خوشيءَ سبب بي اختيار ٽپو ڏئي گم ٿي ويندو آهي. پلٽوُ صاحب جن جو اشارو انامي لوڪ (انمين لوڪ) ڏانهن وڃڻ واري مارگ جي ڪڙڪيءَ ڏانهن آهي.

ستگرو کو گهر لي آوونگي، ڦوُلن سيج بڇاوونگي.
سرگن دڙ کي دال گهنڻهون، نرگن ماٿ نهاوونگي.
پريم پريت کي چوڪ پرئهون، سبد کيو ڪلس ڌراوونگي.
رتن جڙت کي چوکي پر ليو، ستگرو کو بٺاوونگي.
گيان کيو ٿار سمت کيو جهاڙي، ستگرو ڪمهين جيراوونگي.
نت گاڙ کيو عطر لگاوون، ترکٽي مهن پوڙاوونگي.
پلٽوُ داس سوَن لگي ستگرو، سکمن بيمان ڊولاوونگي.
(ڀاڱو ٣، شبد ٥٥)

گگن ۾ مگن هٿ مگن ۾ لگن هٿ،
لگن کي بيچ ۾ پريم پاگيو.
پريم ۾ گيان هٿ گيان ۾ ڌيان هٿ،
ڌيان کي ڌري سي نت جاگيو.
نت کي جگي سي لگيو هر نام ۾،
پگيو هر نام ستسنگ لاگيو.
داس پلٽوُ ڪهيو پڳتي آبرل[1] مليو،
رهيو نهه سنڪ جب پرم پاگيو.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٢٨)

پؤلي جگ کي چال سب، پئي جوگن المست.
پئي جوگن المست، خبر کڇ تن کي ناهين،
ڪاپ پييو اب ڪؤن، رهيو من پڇيو ماهين
انسي لاگي نيهه، ترپيا سي پئي آليتا،
آٺ پهر غلطان، جوت کي گهر کو جيتا.
هويه گئي دسا اروُڙ، گيان لج پئي وگياني[2]
ڌرلي نب جر گئي، جرا هٿ پوَن اوُ پاني.
پلٽوُ دنکر اده پيا، رجني هوه گئي اسٿ[3]

---

١. پڪي. ٢. بيهد سندر اوستا حاصل ٿي وئي.
٣. سورج اديا ٿي ويو، رات دور ٿي وئي، يعني اندر جو اونداهو دور ٿي ويو ۽ پرڪاش چانئجي ويو.

ٻولي جڳ کي چال سب، ڀئي جوڳن المست.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٦٥)

پيا هئہ پريم ڪا پيالا، هئا من مست متوالا.
پيا دل هوس سي ڀائي، ڀهوسي جڳت ڀرائي.
ڀيد م ناد ڪا ميلا[1]، الت کي کيل ڀهہ کيلا.
جوڳہ لہج جڳتي ڪو پائي، جڳتي لہج روپ درسائي.
روپ لہج آپ ڪو ديکا، آپ م ڀون کي ريکا.
اسي کي گرهہ سنسارا، پلٽو داس هئہ نيارا.
(ڀاڱو ٣، شبد ٥٢)

پلٽو صاحب جن سچي پريميءَ جي ڀيٽ ستي استريءَ سان ڪن ٿا. فرمائين ٿا تہ سچي ستي پتيءَ سان گڏ جلي مرندي آهي. اشارو ڪن ٿا تہ اهڙيءَ طرح ئي سچو پريمي ڀڳت پنهنجي ڌيان کي سنسار ۽ انجي سڀني رشتن، ناتن ۽ ڀداوتن مان ڪڍي پوريءَ طرح سان پنهنجي پريتم ۾ مگهن ٿي ويندو آهي. سنسار جو هر طرح جو ڪم ڪار ڪندي بہ سندس خيال پنهنجي پياري ۾ رهندو آهي:-

سوئي ستي سراهيئي، جريہ پيا کي ساٿ.
جريہ پيا کي ساٿ، سوئي هئہ نار سياني،
رهيہ چرن چت لاءِ، ايڪ سي اوُر نہ جاني.
جڳت ڪريہ اپهاس[2]، پيا ڪا سنگ نہ ڇوڙيہ،
پريم کي سيج بڇاءِ، مهر کي چادر اوڙهيہ.
ائسي رهني رهيہ، لهيہ جو ڀوگ ٻلاسا،
ماريہ ڀوک پياس، ياد سنگ چلتي سواسا[3].

---

١. سرت اندر انهد ناد ۾ لڳي وئي.
٢. دنيا ٺٺولي ڪري.
٣ هر ساهہ سان ياد ڪري.

رئن ڏوس ڀيرس، پيتا کي رنگ ۾ راتي ۔
تن کي سڌ هئہ نهين، پيتا سنگ بولت جاتي.
پلٽو گرو پرساد سي، ڪيتا پيتا ڪو هاٿ ۔
سوئي ستي سراهئي، جريہ پيتا کي ساٿ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٠٨)

پٽورا ڪو ليڻ، سب سي رهيہ آڏان.
سب سي رهيہ آڏان، ٽهل وهہ سڀ ڪي ڪرتي ۔
ساس سسر اؤر پسرا[1]، نند ديور سي ڊرتي.
سب ڪا پوشن ڪريہ، سڀن ڪي سيج بڇاويہ ۔
سب ڪو ليٽہ سُتاءِ، پاس تب پيٽہ کي جاويہ.
سؤتيہ پيٽہ کي پاس، سڀن ڪو راکيہ راضي ۔
ائسا ڀڳت جو هوہ، تاهہ کي جيتي بازي.
پلٽو بوليہ ميٺي ٻچن، ڀڄن ۾ هئہ لڌين ۔
پٽورا ڪو ليڻ، سب سي رهيہ آڏان.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٠٧)

هم ڀڄنيڪ ۾ ناهين آوڏؤ، آنک مؤند نهين جاهين.
اِڪ ڀڄنيڪ ڀڄن هئہ اِڪ تن، تب وهہ ڀڄن ۾ جاويہ ۔
ڀڄي ڀڄن ايڪ يا دونون، وا کي ڀڄن نہ آويہ.
خصم کي مڃا پري هئہ جڪو، سو ڪيا نيهر آويہ[2] ۔
هما[3] ٻچي رهيہ گگن ۾، وا کي جڳت نہ پاويہ.
ٻند پرا ساگر کي ماهين، وهہ تا ٻند کهاويہ ۔
لون کي ڍاري[4] پري پاني ۾، کهوان سي ڦر پاويہ.

---

١. وڏو ڏير. ٢. جنهن کي پتيءَ جي سنگت جو مزو اچي وڃي، اها وري پيڪي گهر ڪونہ ايندي.
٣. سرڳ جي هڪ پکيءَ جو نالو جنهن جو پاڇو پوڻ سان انسان بادشاهہ بڻجي ويندو آهي. ٤. لوڻ جو ڳنڍو.

تيل کي ڌار لڳي نس ٻاسر، جوٽي جوت سمائي[1]،
پلٽو داس جو آويه جاويه، سو ڇوٽائي کپائي.
(ڀاڱو ٣، شبد ٥٨)

جئسي ڪامن کي وشيه، ڪامي لاويه ڌيان.
ڪامي لاويه ڌيان، رئن دن چت نه ٽاريه،
تن من ڌن مرجاد[2]، ڪامن کي اوپر واريه.
لاک ڪوٽو جو ڪهيه، ڪها نا تنڪو مانيه،
بن ديکي نا رهيه، واهه ڪو سر ٻس جانيه.
ليئه واهه ڪو نام، واهه کي ڪريه ٻڙائي،
تنڪ ٻساريه ناهه، ڪنڪ جيون ڪرپن پائي[3].
ائسي پريت اَب ديجيي، پلٽو ڪو ڀڳوان،
جئسي ڪامن کي وشيه، ڪامي لاويه ڌيان.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٩۴)

هر رس چک متوالا هئه، وا کي لڳي هئه خماري.
سات سرڳ کي ٻات بتاويه، ديکت کيه وهه ٻالا هئه[4].
تين لوڪ کي ايڪ چال هئه، وا کي الٽي چالا هئه.

---

١. پلٽو صاحب جن ڪيترن ئي هنڌ "ٻجن تيل کي ڌارا" ڏانهن اشارو ڪيو آهي. مهاتما سمجهائين ٿا ته جيستائين آتما دسوين دوار ۾ نٿي پهچي، اندر جو رس لڳاتار ڪونه ٿو ملي، اهو پاڻيءَ جي ڌار وانگر ٽٽندو ٿو رهي. پر جڏهن اهائي آتما دسوين دوار ۾ ٿي پهچي، تڏهن ٻجن تيل جي ڌارا وانگر لڳاتار ٿيندو ٿو رهي. پوءِ سماڌي ۾ بنا ڪنهن رنڊڪ جي هلندي ٿي رهي. ٢. مريادا. ٣. جهڙيءَ طرح ڪنجوس کي سون ملي وڃي. ۴. ڏسڻ ۾ ننڍي عمر جو ڇوڪرو ٿو لڳي.

نهين مدرا نهين ڀنگ ٻاوريءِ، جپتا اَجپا مالا هئہ[1].
گيان منٿنءِ آمت رهت هئہ[2]، ڀوُلا جڳ، جنجالا هئہ.
ڀوُک پياس نهين ڪڇ واڪي، لڳيءِ نہ گرمي پالا هئہ.
پلٽوُ داس جن هر رس چاکا، پيئي نہ دوجا پيالا هئہ.
(ڀاڳو ٣، شبد ٥٣)

سمتن سنگ نس دن جاڳوُنگي، جاگونگي سنگ، لاڳوُنگي.
تن من ڌن نڇاوَر ڪرڪيءِ، پلڪ پلڪ چت پاوونگي.
سيجن ڪرت ڪيءِ[3] پانوَ داٻوُن، پکني دان بر مانگوُنگي.
سيوت پرساد پيت ڀر کائوُن، چوُراسي گھر تياڳوُنگي.
پلٽوُ داس جو داغ ڪرم ڪو، الٽ داغ ٿر داگونگي.
(ڀاڳو ٣، آرل ٥٤)

سئيان ڪي ٻچن گڙ گي موري هيہ ۾.
گگن محل پيٺہ موهنہ گھرائن.
سبد سروَن سن ڪل نهين جيئہ ۾[4].
پيڊ ڀاري تن ڪي سڌ ناهين،
ڀهہ من جاءِ بسو موري پيئہ ۾.
کوجت کوجت هار رهيو هئہ،
مت مت چاڄ نکاريءِ جس گھيئہ ۾.
پلٽوُ داس ڪي گوبند صاحب[5]،
آءِ ملي موهڻ ڀرام گلي ۾.
(ڀاڳو ٣، شبد ٥٧)

---

١. انحد شبد جو اَجپا جاپ جپيندو آهي.
٢. شبد ۾ ئي مست رهندو آهي.
٣. سيج وڇائي.
٤. شبد ٻڌي، من ميلاپ جي واسطي ٻي چئن ٿي تہ وڃي ۽ ڌيرج نٿو ڌري. ٥. پلٽوُ صاحب جن جا ستگرو.

آٺ پهر جو ڇڪ رهي، مست آپاڻي حال،
پلٽوُ اُن سي سڀ ٻريءِ، وو صاحب ڪي لال
(ڀاڱو ٣، ساکي ٢٥)

داس ڪهاءِ ڪيءِ آس نا ڪيجئي،
آس جو ڪريءِ سو داس ناهين.
پريم تو ايڪ جو لڳا سنسار مِ،
ڀڳتي ڳئي دوُر اَب جڳت ماهين.
چاهئي ڀڳتي ڪو جڳت سي توڙائي،
جوڙئي جڳت سي ڀڳتي جاهين.
داس پلٽوُ ڪهيءِ ايڪ ڪو ڇوڙ دي[1]،
ٻروار دهه ميان ٻه ناهين چاهين.
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٤٦)

آپني اور نيائي، هار پريم ڪي جيت.
هار پريم ڪي جيت، تاهه ڪي لاڄ نه ڪيجيءِ،
ڪونڻ ڀيءِ بيمار، قدم آڳي ڪو ڏيجيءِ.
ٽل ٽل لاڳيءِ گهاو، کيت سي ٽرنا ناهين،
گر گر اُٺيءِ سنڀار، سوئي هٿ مرد سپاهي.
لڙ ليجيءِ ڀر پيٽ، ڪان ڪل آپڻ نه لاويءِ[2]،
آڳي اَنڪي هاٿ، ٽڙن سي سڀ ٻن آويءِ.
پلٽوُ سٽگرو نام سي، ساچي ڪيجيءِ پريت،
آپني اور نيائي، هار پريم ڪي جيت.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١٠)

ڇوڙي جو درد ڪو برهه جو سٽايل جيو ئي ڄاڻي سگهندو. اِنهيءَ ڀاڱ جي پڙا آهوئي سمجهندو جنهن جي هردي ۾ برهه جو تير لڳو هجي. "گهايل ڪي گت گهايل جاڻيءِ

---

١. ٻنهي مان هڪ کي ڇڏي ڏي.
٢. پنهنجي ڪل کي نه لڄائج.

اؤر نه ڄاڻيو ڪوءِ". پلٽو صاحب جن گهڻيئي مثال ڏيئي
وڇوڙي جي پيڙا جو ورڻن ڪيا ڪن. فرمائين ٿا ته برهيءَ
جي حالت پاڻيءَ کان وڇڙيل مڇليءَ وانگر هوندي آهي،
جنهنکي چاهي ڪير به ڇونه رکيو وڃي، پر هوءِ ڪنهن به طرح
سان زنده ڪونه رهي سگهندي. جيوآتما جي به پريوءَ سان
۽ سدگروءَ سان اهڙي قسم جي پريت هئڻ کپي.

آتما هن سنسار ۾ آهي ۽ اهو پيارو پريتم دور ديش ۾
ويٺو آهي. برهي آتما پريتم جي وڇوڙي ۾ وياڪل آهي:
”اَري دنياري همري پيتا پرديس“. پريت ۾ چاهي ڪيترا
به ڏکم ڇونه اچن، چاهي سڄو سنسار ڇونه ٺٺولي ڪري، پر
پريت جي هڪ دفعو لڳي وڃي ته پريت ٽٽڻ ناممڪن آهي.
پلٽو صاحب جن پاڻ کي پريمڪا سڏين ٿا ۽ فرمائين ٿا ته مان
گرو گوبند صاحب جن جي عشق ۾ مستاني ٿي پيئي قران ۽
مونکي ڪنهن به اِي ڳالهه جي سڌ ٻڌ ئي ڪونه آهي: ”سکي
پلٽو اَلمست ديواني گوبند نند دلاري هوُ“

پريم بان جاڪي لڳا، سو ڄاڻيگا پير.
سو ڄاڻيگا پير، ڪاهه مورک سي ڪهيءَ؛
ٽِل ڀر لڳيو نه گيان، تاهه سي چپ هوا رهيءَ.
لاک ڪهيو سمجهاءِ، ٻچن مورک نهين مانيو؛
تا سي ڪها بساءِ، تان جو اپني ٿانيو[1].
جيهه ڪي جگت پيار، تاهه سي ڀڳتي نه آويو؛
سنت سنگت سي ڀنگ، اؤر ڀڳ سمک ڏاويو.
جن ڪر هيا ڪٺور هئه، پلٽو ڏسيو نه ڀير؛
پريم بان جاڪي لڳا، سو ڄاڻيگا پير.
(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۶۷)

---

۱. اُنجي لاءِ ڇا ڇڏجي جيڪو پنهنجي ضد تي اڙيو رهي.

جاهه تن لڳي هئه سوئي تن جاڻهيه،

جاڻهيه وَهي ستسنگ ٻاسي.

ڪرم اؤ شبد ڪري ٻره نا جائيگا،

جاهه ڪي لڳي هئه ٻره گانسي.

ٽنن جهرنا ٻهيو ڀؤڪ نا ٻهد هئه،

ٻري هئه گلي وچ ٻرام ڦانسي.

داس ڀلٽو ڪهيه لڳي نا ڇؤٽ هيه،

سڪل سنسار مل ڪريه هانسي.

(ڀاڳو ٢، ريڪتا ٢٧)

جل اؤ مين سمان، گرو سي ٻريت جو ڪيجيه.
جل سي ٻڇريه تنڪ ايڪ جو، ڇوڙ ديت هئه ٻران.
مين ڪهين ليه ڇير[1] م راکيه، جل ٻن هئه حيران.
جو ڪڇ هئه سو مين ڪي جل هئه، جل ڪي هاٿ ٻکان.
ڀلٽو داس ٻريت ڪريه اسي، ٻريت سوئي ٻرمان.
(ڀاڳو ٣، شبد ٤٨)

جهان تنڪ جل ٻڇريه، ڇوڙ ديت هئه ٻران.
ڇوڙ ديت هئه ٻران، جهان جل سي ٻلڳاويه،
ديئه دوڌ م ڏار، رهيه نا ٻران گنواويه.
جاڪو وهي اهار، تاهه ڪو ڪاليءَ ديجيه،
وهي نه ڪرت اٻار، اؤر سڪ نانا ڪيجيه.
ٻهه ليجيه درشٽانت، سڪيه سو ليهه ٻچاري،
آلسو ڪريه سنيهه، تاهه ڪي مين ٻلهاري.
ڀلٽو آلسي ٻريت ڪر، جل اؤ مين سمان،
جهان تنڪ جل ٻڇريه، ڇوڙ ديت هئه ٻران.
(ڀاڳو ١، ڪنڍلي ٧٣)

---

١. ڪير.

جڪري آنگي ٿورنگيا، سو ڪئسي سووي هو،
لهر لهر ٻهه هوا، سهد سن رووي هو.
جڪر پيه پرداس، نيند نهين آويه هو،
چؤنڪ چؤنڪ اُٿيه جاڳه، سيج نهين ڀاويه هو.
رئن دوس ماريه ٻان، پپها ٻوليه هو،
پيه پيه لاويه سور، سروت هوه ٻوليه هو.
ٻرهن رهيه اڪيل، سو ڪئسي ڪيه جيوي هو،
جڪري اَمي ڪيه چاهه، زهر ڪس پيويه هو[1].
اَٻرن ڏاهه ٻهاءِ، ٻسن ڏيه ڦارؤ هو،
پيه ٻن ڪؤن سنگار، سيس ڏيه مارؤ هو.
ڀؤڪه نه لاڳيه نيند، ٻرهه هيي ڪرڪيه هو[2]،
مانگ سيندر مس ٻوڇ[3]، نئن جل ڍرڪيه هو.
ڪيڪهيين ڪريه سنگار، سو ڪاهه ڏکاويه هو،
جڪر پيه پرداس، سو ڪاهه رجهاويه هو.
رهيه چرن چت لاءِ، سوئي ڌن آگر هو،
پلٽو داس ڪيه سبد، ٻرهه ڪيه ساگر هو.
(ڀاڳو ٣، شبد ٣٥)

سندري پيتا ڪي پيتا ڪر ڪوجتي،
ٻئي ڀهوس تو پيتا ڪي ڪيه.
بهت سي پدمني ڪوجتي مر گئي،
رنت هي پيتا پيتا اڪ اڪيه.
ستي سب هوت هٺ جرت بن آگ سي،
ڪنن ڪنرر وهه ناهن جهانڪيه.

---

١. جنهن ڪي امرت جي چاهنا هجي اهو زهر ڪيئن پي سگهندو.
٢. هردي ۾ برهه جو تير چڀندو ٿو رهي.
٣. سيندڙ ۾ سندور ۽ اکين ۾ ڪاجل.

داس پلٽو کهيو سڀس آڌار ڪيو،
سڀس پر ناچ جو پيتا ناڪيو
(ڀاڳو ٢، رهڪتا ٥٣)

اَري دنيا ھمري پيتا پرداسي.
اِڪ تو مِٺن پيتم ڪي برهه ڀوڳن، مون ڪڇهن ڪڇ نہ سهائي،
دوسري ساس ننڊ ماريو بولي، چتها مور ڦٽ جائي.
ڇُتم ڇتم آنسوُ ڀينج مور آنڊرا[1]، ڀينج گئي تن ساري،
ڀوک نہ ڀوجن ليند نہ آويء، جهڪ جهڪ اُڏون سڀهاري.
اَپسي پيٺون ڀسالي[2] لڪہ ڀنٽون، مرم نہ جانيو ڪوئو،
اَمڪيو جو ٻن راڪہ نہ جائي، تم تيا لي ليو جانون[3].
ٻاري رهٽون ڀنٽون ٽروُنا پها، سيت ڀڳي تن ڪيسا[4]،
پلٽوُ داس پيتا نهين آسي، تب هم گٽن ڀدسا.
(ڀاڳو ٣، شبد ٤٥)

آت ڀهر ترڪت رهيو، جئسي چند چڪور.
جئسي چند چڪور، پلڪ سي ٽارت ناهين،
چڪيو برهه سي آگہ، رهيو من چنديو ماهين.
ڦريء جبهي دس چند، تبهي دِس ڪو مکہ ڦيريء،
چندا جاہ چپاہ، آگہ ڪي ڀيتر هيريء.
مڏ ڪر ٽجيو نہ پدم، جان سي جان ڀداويء[5]،
دپڪ م جيون پتنگ، پرم سي پران گنواويء.
پلٽوُ اِيسي پريت ڪر، پر ڏن چاهيو چور[6]،
آت ڀهر ترڪت رهيو، جئسي چاند چڪور.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٦٢)

---

١. پلڪ ٢ چنبي. ٣ مونکان جوڀن اڻو سنڀاليو وڃي، تون مونکي گڏ وٺي هل. ٤. ٻال اوستا ۾ جواني لنگهي وئي، هيئر نہ ٻڍاپو ٻہ اچي ويو آهي. ٥. ڀنئرو ڪمل جي گل ۾ بند ٿي جان ڏيندو آهي پر ڪمل جي گل کي ڪونہ ڇڏيندو آهي. ٦. جيئن چور جي پريت پرائي ڌن سان هوندي آهي.

جاڪي لڳي سوئي تن جاڻيءَ، ڏوجو ڪوڻ حال پڇاڻيءَ.
هڪ ڪوئي ٻيدي ٻيد ٻتاويءَ، ڪتني ٻرهڻ ڏوس گنواويءَ.
مارڳ ڏور ٻٽڪ سب هاري، آتن ڪو ڀوساڳر پاري.
اڪنا پيٽ سيندڇيءَ جو مالي، گهائل ڦرٽون ٻٽي متوالي[1].
اڪ تو لاڳي پريم ڪي ڳانسي، ڏوجي سهٽون جڳت اُپهاسي.
لاڳي لڳن ٽريءَ نهين ٽاريءَ، ڪيا ڪريءَ اوڪل ٻيد بيچاري.
ٻلٽو داس لڳي من ميري، گهائل ڦراڻيءَ اوُر ٻهٽيري
(ٻاڳو ٣، شبد ٣٦)

ڦٽي سي مڇي جيون ٻيچريءَ[2]، جل سي ٻڇريءَ مين.
جل سي اڇريءَ مين، پران ڪو تڙت گنواوي؛
رهي نه ڪوٽ اُپاءِ، ڏوڄ ڪي ٻيٽر لاويءَ.
آئسي ڪريءَ جو پريت، تاهه ڪي پريت سراهي؛
ٻڇري ٻسر نسر جيءَ، پريت واهوءَ ڪي ناهين.
ٻلڪ ٻلڪ لن رهيءَ، ٻڇو ها سها نه جائي؛
لٽي اوٽ جب ٻٽي، پران ڪو سنڪ پٺائي.
ٻلٽو هري سي ٻڇري، اي نا جيوان تن؛
ڦٽي سي مڇي جيون ٻيچريءَ، جل سي ٻڇريءَ مين.
(ٻاڳو ١، ڪنڊلي ٦٦)

آب تو من ٻراڳ ٻري، سووت سي من جاڳ پري.
متن ٻني گري ڪي جهرنا جيون[3]، مکه سي نڪري هري هري؛
آتن تو ٽ ٻسن ڏيءَ ڦاڙوُن، پاپي جيون نهين جات مري.
ليٽون آساس سوس ڏيءَ مارئون، اُگن ٻنا من جاڳون جري؛
ناگن ٻره ڊست هڪ موڪو، جات نه موسي ڏاهر ڏري.

---

١. جي مالهي جڙ کان سکل وڻ کي پاڻي ڏئي هرا ڀرا ڪري سگهي ٿو نه مون گهائل جي حالت سڌارڻ به ممڪن آهي. ٢. جهڙيءَ طرح ناڻگ کي مڇيءَ کان دور ڪجي.
٣. اکيون پهاڙ جي جهرني وانگر ٿيون آهن.

سنڪرو آهي ڪهن ٻڌائي، سر پر جاڙو ڪرت ڪري[1]،
پلٽو داس دھا اُن موکو، نام سنجيون مُول جڙي[2].
(ڀاڳو ٣، شبد ٤٠)

سچي صاحب سي ملن ڪو، ميرا مَن ليها ٻيراڳ هئہ جي.
موهہ نسا ۾ سوءِ گئي، چوڻڪ پري اُٿ جاڳ هئہ جي.
دونو نئن ٻهي گِر ڪي جهرنا، پرُشن بن ڪيئا تياڳ هئہ جي.
پلٽو جيئت آن تياڳ ديئا، الي ٻرهہ ڪي آگ هئہ جي.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٢٣)

پيئا پيئا بوليہ پپيها هئہ، سبد سُنت ڦاٽيہ هييا هئہ.
سووت سي مَن چوڻڪ پڙي هوَن، ذڪر ذڪر ڪريہ جيئا هئہ.
پيئہ ڪي سوچ پڙي اب موکو، پيئہ بن جيون ڇيئا هئہ.
اَٽري هوءِ ڪيہ آهہ پپيها، ٻرهہ جنجال مونهہ ديئا هئہ.
هت ميرا نهہ ٻرا پپيها، اپديس آهہ مونهہ ڪيئا هئہ.
پلٽو داس پپيها ڪي دؤلت[3]، ٻيراڳ جاهہ هم ليئا هئہ.
(ڀاڳو ٣، شبد ٣٨)

رنئون مَن رام ڪو ٻنئي، ٻڙي هئہ جيب ۾ چالا،
نڪي درگہ پت ڪو جوهت، جپئون مَن ٻرام ڪي مالا.
ڪمل جب پيوَ ڪو ديکوُن، ديکي بن ناٿهہ جيونگي،
کپاؤنگي جان پر اپني، پيالا زهر پيونگي.
ٻرهہ ڪي آگ هئہ لاڳي، مجهيہ ڪڇ اوُر نا سوُجهيہ،
سجن وهہ ٻڙا بيدردي، هماري درد نا ٻوُجهيہ.
ديپڪ ڪو ٻاولسا ناهين، پتنگہ لن جار ڀيا راکي،
پلٽو داس جيئہ ميرا، تمهاري بيچ هئہ ساکي.
(ڀاڳو ٣، شبد ٤٤)

---

١ - ٢. سنڪروءَ روپي وند منهنجي اهڙي دوا ڪئي جو سڀني دوائن جي مول جڙي نام روپي سنجيوني ٻوٽي ڏئي ڇڏيائين. ٣. بدولت.

ميري لڳي سبد ڪي ڳانسي هئه، تب سي مَن ڦرون اُداسي هئه.
نئنن نير ٻهن موري لاڳي، پري پريم ڪي ڦانسي هئه.
ڀوشڻ ٻسن نهين موهه ڀاوي، ڇوٽا ڀوک پياسي هئه.
مَن پيا چين دن نهين سب سي، اَلک نام پياسي هئه.
چارهه ڪوٽنت ڪانن گري[1] ڪوجا، ڪوجا مٿرا ڪاشي هئه.
جا سي ڀوڇون ڪوئو نه ٻتاوي، اؤر ڪري اُپهاسي هئه.
پلٽو داس هم ڪوج نڪارا، هوي ٻئراڳن خاصي هئه.
(ڀاڳو ٣، شبد ٣٧)

پيد ڀري ان ڪي سڌ ناهين، اَئسي حال هماري هو.
پُرش اَلک لک مَن متوالا، جهڪ جهڪ اَنت سمهاري هو.
گهايل ڀئي ناد ڪي لاڳي، مرما[2] هئه سبد ڪٽاري هو.
ٽڪ ٽڪ تاڪ رهي نڪموري[3]، آپا آپ بساري هو.
سٽل ڀئي مک ٻچن نه آوي، لاڳ ڳڳن ٻچ تاري هو.
سکي پلٽو داس اَلمست ديواني، گووند نند دلاري هو.
(ڀاڳو ٣، شبد ١٢٧)

ستگرو شبد ڪي سُمت هي تن ڪي سڌ رهي جات.
تن ڪي سڌ رهي جات، جاءِ مَن اَٽڪيه اَٽڪا،
ٻسري ڀوک پياس، ڪيا ستگرو ني ٽوٽڪا[4].
ڌڙڪن ڪري نه جاءِ، نهين اَب جاءِ نهائي،
ٻتنا اُٿا نه جاءِ، ڦري اَب نام دهائي.
ڪؤن ٻهاوي ڀيش، ڪؤن اَب ٽوپي ڌروي،
ٻسرا مالا ٽلڪ، ڪؤن اَب درپن[5] ليوي.
پلٽو جهڪا هئه آپ ڪر، مک سي ٻولي ٻات،
ستگرو سبد ڪي سمت هي تن ڪي سڌ رهي جات.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٦٩)

---

١. جهنگل ۽ پهاڙ.   ٢. درد ڀري.   ٣. مرگ ترشنا.
٤ جادو   ٥ آرسي.

پاکنڊ ۽ ڪوڙي پوڄا

تيرٿ، مندر، مسجد، مهنت، فقير وغيره

پلٽو صاحب جن سنسار ۾ پرسڌ انيڪ قسمن جي ڌارمڪي پوڄا پاٺ ۽ ڪوڙي ڀڳتيءَ جو ڏاڍي دليريءَ سان کنڊن ڪيو آهي. فرمائين ٿا ته تيرٿن ۾ ٻڏڻ ۽ پاڻيءَ کانسواءِ ٻيو ڪجهه به ڪونه آهي. تيرٿ دڪانداريءَ جا اڏا آهن، جتي سچي روحانيت بلڪل ڪونهي.

بُتن پٿرن جي پوڄا ڪرڻ به ڀاري مورکتا آهي. اُنهن جي پوڄا ڪرڻ وارا ڀُوت پريت ٿيندا.

پرماتما اسانجي اندر آهي ۽ اندر ئي اُن جي کوج ڪرڻ کپي. اُنهيءَ هڪ پرڀوءَ کي ڇڏي انيڪ ديوي ديوتائن ۽ اشٽن وغيره جي سيوا ڪرڻ ۽ مورتي پوڄا ڪرڻ وئرٿ آهي. اهو اهڙيءَ طرح آهي جيئن گهڻن پرشن جي سنگت ڪرڻ واري استري نه پتورتا سڏائيندي آهي ۽ نه ئي پُتروَتي بڻجي سگهندي آهي. اها وانجهه ۽ ڏهاڳڻ رهجي ويندي آهي.

جيوَ کي گهرجي ته هر طرح جي ڌارمڪي پاکنڊ جي ڀڳتيءَ جو تياڳ ڪري ڪنهن پورڻ سنت وٽان پريم ڀڳتيءَ جو سچو مارگ حاصل ڪري تن من سان اُن راهه تي هلي:-

تيرٿ ۾ بهت هم کوجا، اوُهان تو ناهين ڪڇ پايا ।
مُورت کو پُوڄ پڇتاني، نجر ۾ ناهين ڪڇ آيا.
مُوئي هم برت کي ڪرني، بيد کو سنا چت لائي ।
جوڳ اوُ جڳت ڪرتا کي، سجن کي خبر نهين پائي.
ڪيا جپ تپ ڦير مالا، کوجا شٽ درس[1] ۾ جائي ।

---

١. ڇهن درشن شاسترن ۾.

کوئي نا ڀيد ٻتلاويه، سڀيه ستسنگ ڳهرائي.
ڀري جب سنت کي دواري، سنت ني آپ سب کيها۔
داس پلٽو جڏهي پايا، گرو کي چرن چت لايا.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٠٠)

سات ڀري هم ديکتا، ديکي چارون ڌام.
ديکي چارون ڌام، سڀن مان ڀاٿر ڀاني۔
ڪرمن کي اس ٻڙي، مکتي کي راهه ڀلاني.
چلت چلت ٿڪ ٿکي، ڇين ڀئي آپهي ڪايا۔
ڪام ڪروڌ نهين مٽي، ٻٽ ڪر بهت نهايا.
اوپر ٻالا ڌوئيا، مٽل دل اسيچ سمانا*
پاٿر ۾ ڪيو ٻول، سنت ڪا مرم نه جانا.
پلٽو ناحق ڀج موئي، سنتن ۾ هئه نام۔
سات ڀري هم ديکتا، ديکي چارون ڌام.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٠٨)

ڀوت پساچ جو پوجت هئه،
ڦر ڦر هووانه وي ڀوت هئه جي.
ڀوت جون ڀرمت ڦرانه،
انڪا وهي آڪوت هئه جي.

---

* گرو نانڪ صاحب جن "جپ صاحب" ۾ فرمائين ٿا ته جيڪڏهن شرير گندو ٿي وڃي ته پاڻيءَ سان ڌوئي صاف ڪري سگهجي ٿو، جي ڪپڙا گندا ٿي وڃن ته صابڻ سان ڌوئي سگهجن ٿا، پر من کي چڙهيل پاپن جي مَل لاهڻ وارو پاڻي يا صابڻ صرف نام ئي آهي:-
ڀريئي هٿ پير تن ديهه، پاڻي ڌوتيءَ اُترس کيهه.
مُوت پليتي ڪپڙ هوءِ، دي صابڻ لئيئي اوهه ڌوءِ.
ڀريئي مت پاپان ڪي سنگ، اوهه ڌوپئي ناوي ڪئي رنگ.
(آد گرنٿ، صفحو ٤)

ڳوڙها ڦڙا پيا نه ڏني،
وهه جا ڏني گهه مڙس پيا جي.
پلئو کل رات نهين ڇوڙيو،
جهان پاپ گيا تهان پڙس هنه جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٦٤)

جيڏيو ديا گراس نا، مڻي پراويه پيه.
مڻي پراويه پيه، ڪڙن هنه ڪاڙن هارو،
رانڊ پڙو سن ليوٽ، ڪراويه سيرا سارو.
پترن کي مهن چار، ڏوڪ ديه ليه پڙائي،
مڻي پڻل کو گهاس، ڏيهه کهر ڪنسي ڪائي.
اپني پوسا[1] ليه، پتر کو ڇوڙيه پاڻي،
ڪريه پتر سي پڙس، پڙو مورک اڳهائي.
پلئو پرڪا[2] مڪتي م، ڪرت ڏني اڙ پيه،
جيڏيو ديا گراس نا، مڻي پراويه پيه.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٩١)

ليوٽ اوٽ م ڦري بهت چٽ لاه ڪيه،
جل پکان کو پڙج مڻي پڇتاه ڪيه.
بسٿو نه بوجهي جاڻه اپاني هاٿ م،
آري هان پلئو جو ڪڇ مليه سو مليه سنت کي ساٿ م.
(ڀاڱو ٢، آرل ٧٧)

جل پشان بوليه نهين، نا ڪڇ پويه نا ڪڇ ڪاڻه،
پلئو پڙجيه سنت کو، سب ليوٽ تر جاڻه.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٣١)

---

١. پائل.
٢. وڏن جي مڪتيه جو ڏيکاءُ م دوکو ڪرڻ.

گهر ۾ ميوا ڇوڙ ڪي، ٽيٽي ٻيڻن جاءِ.
ٽيٽي ٻيڻن جاءِ، جاڻي اڇي هتي ميوا،
تيرٿ مهيڻه نهاءِ، ڪريه مورت کي سيوا.
ڇوڙ ٻولتا ٻرهم، ڪريه پٿري کي پوڄا،
خصم نه آويه پاس، نار جب ڪرجيه دوڄا.
سوُڪا هاڙ چباءِ، سوان مک آويه لوهوُ[1]،
رهيه هاڙ کي ڀور، ٻهد نا جانيه ووهوُ.
پلٽو آگي ڌرا هتي، آپ سي نا هين کاءِ،
گهر ۾ ميوا ڇوڙ ڪي، ٽيٽي ٻيڻن جاءِ.
(ڀاڳو ا، ڪنڊلي ٢٠٩)

سب تيرٿ ۾ ڪرجيا، گهري ٻُڙ کي مار،
پلٽو جل کي ٻيچ ۾، ڪن پايا ڪرتار.
(ڀاڳو ا، ڪنڊلي ١٣٢)

ڀرم ڀرم سب جگ مئا، جهوٺا ديوا سيوَ؛
جهوٺا ديوا سيوَ، نام کو ديا ڀُلائي،
پانڌي جم پر جانهه، ڪال چوٽي گهسياٽي.
پاني سي جن ٻيد، گرڀ کي ٻيچ سنوارا،
اَئسا صاحب ڇوڙ، جم اؤريه سي هارا.
اَئسي مورک لوگ، خبر نا ڪرانه آپاني،
سرجن هارا ڇوڙ، پوُجتي ڀوُت ڀواني.
پلٽو اِڪ گردؤ ٻن، دوُجا ڪوئي نه ديوَ،
ڀرم ڀرم سب جگ مئا، جهوٺا ديوا سيوَ.
(ڀاڳو ا، ڪنڊلي ٢٠٥)

---

١. ڪتو سڪل هڏي چباڙيندو آهي ته سندس چاڙهن مان رت نڪرڻ لڳندو آهي، اُن رت کي هڏيءَ جو رت سمجهي سواد وٺندو آهي.

پلٽو جهان دو آل، رعيت هوءِ اُجاڙ[1]؛
اِڪ گهر ۾ دس ديوتا، ڪيون ڪر بسيءِ بازار.
(ٻاگو ٣، ساکي ١٣٣)

بهت پرش کي ٻوڳ سي، سوا هوءِ گئي ٻانجهه،
سوا هوءِ گئي ٻانجهه، جاهه کي پرش گهڻيري؛
ناٿ، اِڪ کي آس، ڦريءِ گهر گهر ٻهتيري.
اِڪ ڪنر هوءِ رهي، ٻوسر سي هوءِ گلاني[2]؛
ترت ٽرپ رهه جاءِ، سوائي[3] چاترڪ پاني.
رام پرش ڪو ڇوڙ، ڪريءِ ديوتن کي پوڄا[4]؛
سيا کي آءِ رات، خصم تج ڪوڄيءِ ٻوڄا.
پلٽو ٻنا ٻچار سي، موڙکه ٻوڙيءِ مانجهه[5]؛
بهت پرش کي ٻرگ سي، سوا هوءِ گئي ٻانجهه.
(ٻاگو ١، ڪنڊلي ٢١١)

گهر ۾ زنده ڇوڙ کي، مردا پوڄن جاءِ.
مردا پوڄن جاءِ، پيت ڪو سردا ناواءِ[6]؛
پان ڦول اؤ ڪانڌ، جام کيءِ ترت چڙهاوءِ.
ٽال کي مائي آن، اونچ کيءِ ٻانڌن ڇوري؛
ليپ پوت کي ڏرن، پوري اؤ ٻڙا ڪچوري.

---

١. جتي ٻن راڄائن جا حڪم هلندا هجن، اُن ديش جي پرجا مصيبت ۾ پئجي ويندي آهي. جنهن گهر ۾ انيڪ ديوتائن جي پوڄا ٿيندي هجي، اهو گهر ڪهڙيءَ طرح سچي پرمارٿ سان آباد ٿي سگهندو. ٢. نفرت. ٣. اِئين سمجهو ويندو آهي ته سوائي ٻوند جو پاڻي سپ جي منهن ۾ پوڻ سان ٿي يڪدم موتي پيدا ٿي ويندو آهي. ٤. هڪ پرماتما کي ڇڏي انيڪ ديوي ديوتائن جي پوڄا ڪرڻ واري جيوآتما اُنهيءَ وئشيا وانگر آهي، جيڪا انيڪ پرشن جي سنگ ۾ رهندي ڪڏهن به پنهنجو پتي نٿي چئي سگهي. ٥. منجهڌار ۾.
٦. سجدو.

پيهر لوُگا[1] ڀهر، جاهه ڪيه ٻٽن ٻوُڙا،
ٻرم ٻرم آيوائن، مانگت هئه حسي[2] ڪيه موُڙا.
پلٽوُ سب گهر بانت ڪيه، ليه ليه ٻٽني ڪانٿه،
گهر ۾ زندهه ڇوڙ ڪيه، مردا پوُجن جانٿه.

(ڀاگو ١، ڪنڊلي ١٩٠)

ترڪ ليه مردا ڪر قبر ۾ گاڙتي،
هندوُ ليه آگ ڪي ٻيچ جارتيه.
پورب ويه گئي هئه وي پڇوُ ڪر،
دوٿو بيوقوف هئه خاڪ ٿارتيه.
ويه پوُجيه پٿر ڪر قبر وي پوُجتي،
ٻڪ ڪيه موئي ديه سيس مارتيه.
داس پلٽوُ ڪهيه صاحب هئه آپ ۾،
آپني سمجهه ٻن دوٿو هارتيه.

(ڀاگو ٢، ريکتا ٩٩)

ليڪي ڪلهاڙي هاٿ ۾، مارت اپني پانوَ.
مارت اپني پانوَ، پوُجت هئه ديئي ديوا،
سٽگرو سنت ٻسار، ڪريه ڀوتن ڪي سيوا.
چاهيه ڪسل گنوار، آمين دي ماهر ڪاويه[3]،
من ڪيئي سي لڙيه، نرڪ ۾ دوڙا جاويه.
ٻوڙيه[4] جل ڪي ٻيچ، هاٿ ۾ باندي رسري،
ٻريه ٻرم ۾ جاهه، ناهه ڪو ڪسي پڪڙي.
پلٽوُ نر تن پاهه ڪيه، ڀجن مهمه آلساءِ[5]،
ليڪي ڪلهاڙي هاٿ ۾، مارت اپني پانوَ.

(ڀاگو ١، ڪنڊلي ٢٠٧)

---

١. پهلا ڪپڙا. ٢ پڪرو. ٣ موورک امرت کي ڇڏي خود ئي زهر ٿو پيئي ۽ پوءِ سک جي آشا ٿو رکي. ۴. ٻوڙي. ۵. جيڪي مانک دهي ڀالي ۾ ڀڄن سمرن ۾ آلس ٿا ڪن، اهي پنهنجن پيرن تي خود ئي ڪهاڙي ٿا مارن.

تيسو روزا ڪيا ڦري سب هلاڪ ڪيه،
آٺون پهر اناج ڇڏي سر هلاڪ ڪيه.
مڪي ۾ ٻسي گئي قبر ۾ خاڪ هئي،
آري هان پلٽو ايڪ نبي ڪا نام سدا وهه پاڪ هئي.
(ڀاڱو ٢، ارل ٨٠)

لمبا گهونگهٽ ڪاڍ ڪيه، لگوارن سي پرڀات[1].
لگوارن سي پرڀات، جيو سي دروهه ٺهراويه؛
پوڄت ڦريه پشان، تهين جو ڀوليه کاويه.
سميه پورن برهم، تاهه کو لک نه مانيه؛
ڪريه نٽي[2] ڪو ڪام، لوڪ پتورتا جانيه.
آدر ڀالنا ڪريه، نام ٺاڪر ڪو ليئي؛
سرب جيو ڀگوان، تاهه ڪو لک نه سيئي.
پلٽو سڀيه سراهئي، جريه جگت ڪي رڀات؛
لمبا گهونگهٽ ڪاڍ ڪيه، لگوارن سي پرڀات.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢١٠)

پلٽو تن ڪر ديوَهرا، من ڪر سالگرام.
من ڪر سالگرام، پوڄتي هاٿ پراني؛
ڏاوت تيرٿ برت، رٽن دن گوڙ ڪياني.
مالا ڦير نه جاهه، پري آنگرن ۾ گهٽا؛
رام بول نه جاهه، جيڀ ۾ لاگيه لتا[3].
نت اٿ چندن ديت، ماٿ ڪيه لوهو سوڪا؛
ٻال ڀوگ ڪي ڪاهت، مٽيو نا من ڪا ڏوڪا.
جل پکان ڪو پوڄتي، سرا نه ايڪو ڪام؛
پلٽو تن ڪر ديوَهرا، من ڪو سالگرام.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢١٢)

---

١. وشمن سان پرڀات آهي. ٢. لڇڙ واري.
٣. جيڀ ۾ تڪليف ٿي ٿئي.

دادُو ٻُڌ ڏيءِ چوڙ، جڳت ڪيا ڪرتڪا،
چلا جـا سوُڌي چال، روہ سب مرتکا.
جاٽ اُن کل ڪوم، ڪرؤ نہ ٻِکٽي ڪر،
آري هان ٻلٽؤ ڪان ليجٽي مونڌ هنسيہ دي جڳت ڪو.
(ڀاڳو ٢، اڙل ٧٥)

ٻلٽؤ ليرت کي ڪيي، ٻڙا هوت آپراڌ،
ليرت ۾ قل اڪ هئہ، ڌرس ڏيہت هئہ ساڌ.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٦٥)

سنت چرن کو چوڙ ڪيہ، پوُجت ٻوُت ٻيتال.
پوُجت ٻوت ٻيتال، موئي پر ڀاليہ هوئي، *
جيڪر جهوان جيوَ، انت کو هورويءِ سوئي.
دادُو ٻتر سب جهوُٺ، سکل ڀاهہ من کي ڀرمنا،
ڀاهي ٻـرم ۾ ٻڙا، لکا هئہ جيوَن مرنا.
ڏاٽي سيوا سهٽي، ٻرم ٻد کهہ نـي ٻاوا،
ٻٽرو درگا سيوَ، ٻانڌ کيہ نرک ٻٺاوا.
ٻلٽؤ انت گهسيت هئہ، چوٽي ڌر ڌر ڪال،
سنت چرن کو چوڙ ڪيہ، پوُجت ٻوت ٻيتال.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٠٦)

جيڪڏهن من ۾ پرماتما جو سچو پيار ڪونهي، تہ ڀڳت جو ويس ڌارڻ مان ڪو بہ فائدو نہ ٿيندو. جيڪڏهن جيو مايا جو موهہ نہ تياڳي سگهندو ۽ اندرين جي سکن جي آشا نہ ڇڏي سگهندو تہ فقيري ڌارڻ ڪرڻ مان ڇا ورندو؟ ٻاهرين ويس تہ ڀکشيا جي دڪانداريءَ وانگر آهي. انهيءَ مان ڪو بہ لاڀ ڪونہ ملڻو آهي، نقصان چاهي ڇو نہ ٿي وڃي.

* گيتا ۾ بہ اچي ٿو تہ جيڪو جيو جنهن بہ اِشٽ کي پوڄيندو، اُن کي ئي پراپت ڪندو. (آڌياءِ ٧، شلوڪ ٢١)

اهڙيءَ طرح لوڪ لاڄ جو ڊپ به فضول آهي. ٻاهرئين ويس ۽ مان مريادا کي لتاڙي پورڻ سنت ستگرن جي شيوا ۾ لڳي وڃڻ کپي. جيڪي ڪجهه ملندو، ان مان ئي ملندو:-

سنسار سک ڇوڙ ڪي ڀيا فقير تو،
ڀيا فقير ڪيا سواد پايا.
ٻهت ڇوڙنا نهين ڀيک ڪيا مانگنا،
پانچ پچيس سنگ لڳي مايا.
دارا[1] ايڪ تم لئي گهر بيچ ۾،
پانچ پچيس ڪو سنگ لايا.
داس پلٽو ڪهي ڪيا نفا توهه ملا،
رام ڪا نام جو نانهه آيا.
(ڀاڳو ٢، ريکتا ٦٠)

هوا[2] حرس[3] پلٽو لڳي، ناحق ڀئي فقير.
ناحق ڀئي فقير، پير ڪي سيوا ناهين،
اپني منهن سي ٻڙي ڪهاوانهه، سب سي جاهين.
گهگهو سر هوه رهي، بات ۾ سب سي لڙائي،
لام ڪاف[4] ڪر ڪهين، امان ڪو ناهين ڊرائي.
هم هين هئه درويس[5]، اؤر نا دوسر ڪوئي،
سب ڪو ديهن مراد، هم سي او ڪري هوئي.
من مريد هوويه نهين، آپ ڪهاويه پير،
هوا حرس پلٽو لڳي، ناحق ڀئي فقير.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٣٩)

---

١. استري. ٢. اندرين کي ترپت ڪرڻ واري واسنا.
٣. لالچ، ترشنا، لوڀ، وغيره. ٤. ڪاف کي لام ٿا چون، يعني زبردستي غلط کي صحيح ۽ صحيح کي غلط ٿا چون.
٥. درويش ٿا چوائين يعني پاڻ کي ئي سچو فقير چوندا ٿا ڦرن.

ٻار ڄمڻ تو ٻرا ڪس خيال ۾،
پانچ پڇمس سنگ تمس ناري.
اهڪ تر چوڙيا تمس تو سنگ ۾[1]،
هوت اَس گيان سي نرڪ ٻاري.
تمس ڪي ڪاري ڀيک تون مانگتا،
اهڪ ني ڪوَن لڪسير ٻاري[2].
داس ٻلٽوُ ڪهيءَ ڪيل ٻهه نا ٻدو،
چوُنيءَ جب تمس تو چوڙ پياري.
(ٻاگو ٢، رٻڪتا ٥٩)

ٻلٽوُ ڪيمهو دنبوَت، وي ٻولي ڪڇ ناهه،
ٻڪت جو ٻيءَ مهنت سي، نرڪ ٻريءَ ڪو جانهه.
(ٻاگو ٣، ساکي ١٣٨)

ٻلٽوُ مايا ٻام ڪيءَ، ڦول ڪي ٻيي مهنت،
مان ٻڙائي ۾ موُئي، ٻوُل گئي سنت ٻنت.
(ٻاگو ٣، ساکي ١٣٩)

گوڙ ڏراوڻهءَ سنت سي، مايا ڪي مهنت،
ٻلٽوُ ٻنا ٻيڪ ڪي، نر ڪيءَ گئي مهنت.
(ٻاگو ٣، ساکي ١٤٠)

ڀيش ٻناويءَ ٻڪت ڪا، نانهه رام سي نيهه،
ٻلٽوُ ٻر ڏن هرن ڪو، ٻسوا[3] ٻيچيءَ ڏيهه.
(ٻاگو ٣، ساکي ٨٠)

ٻسوا ڪيي سنگار هٿ، ٻٺني ٻيچ ٻزار.
ٻٺني ٻيچ ٻزار، نظارا سب سي ماريءَ،
بالمڻ مٺي ڪريءَ، سڻن ڪي گانٺ نهاريءَ.

---

١. هڪ استريءَ کي ڇڏي ڏنائون ۽ ٻن ٻڄڻ اندران ؟ ٻچوڙهن ٻرڪرڻن سان گڏ رهيا. ٢. هڪ استريءَ کهڙي غلطي ڪئي هئي. ٣. وانشيا.

چوڙا چندن لاءِ، پهر ڪي ململ خاصا،
پنج پتاري[1] ٻٽي، ڪريو اؤرن کي آسا.
ليکه خصم ڪو ناتو، خصم سي پرچيو ناهين،
پنج ڀرن ڪو ناتو، سڀن ڪو تک تک ڪاهين.
پلٽو ٺيڪر ڀاس هئه، جيڪر ايڪ پگار[2]،
ڀوا ڪئي سنگار هئه، ٻٽي ٻنج ڀزار.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٣٨)

پلٽو جٽا رکاءِ سر، تن ۾ لائي راکه،
کهٽي ڦراهه هر جوڳي، لڙڪا دائي ڪالکه.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٨١)

پر پر پيٽ ڪلائيٽي، تب راجهنگا ڀيش.*
تب راجهنگا ڀيش، جگت ۾ ڪريو ڀڙائي،
لاکه ڀگت جو هوءِ، ڪائي ان نندت جائي.
رهن لکي نهين ڪوءِ، ناٿه ٽڪسار ٻهاريو،
ڀاوَ ڀگتي نا لکيو، ڪوجت سڀ ڦريو آهاريو[3].
ڀيش ۾ ناٿه ڀيک، ٻئي دس ڀيس ڀيکي،
ڪوٽن ۾ دس ڀيس، سمت تن رهي ديکي.
پلٽو رهيو اپان ۾، آن ۾ ماريو ميک،
پر پر پيٽ ڪلائيٽي، تب راجهنگا ڀيش.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢٤٣)

---

١. جنهن جا پنج يعني گهٽيئي ٻٽي هجن.
٢. جيڪا هڪ پتيءَ واري يعني پتورتا آهي، تنهن جو ڪنهن سان مقابلو نٿو ڪري سگهجي.
٣. ڪاٺ پيٽ جو سامان ڳولهيندا وتندا آهن.

* ڀيکي انسان پيٽ جا پوڄاري هوندا آهن. انهن کي صرف جي ڳڻ خاصو ڪاٺ لاءِ ڏيندا تڏهن توهان جو جس ڳائيندا.

ڪهت ڪبير هم جوڳي، پڪا ڏه سمر ڪاڻ.
پڪا ڏه سمر ڪاڻ، ڪهيه منن تڙ ڪا جوڳي؛
سوويه ڏالڳ پسار، ڏيکت ڪيه ٻڙا ٻوڳي[1].
رشت بهت هوه رهي، لڙن ۾ ناهمن ماندا[2]؛
ڪام ڪروڌ اڏر موهه، ڪرت هم ٻاد ٻهادا.
ٻلنڌ السا ڏيک ڪيه، منهن نا راکي لاڻ؛
ڪهت ڪبير هم جوڳي، پڪا ڏه سمر ڪاڻ.
(ٻاڳر ١، ڪنڊلي ٢٦٧)

لاکون موڙي ڦرانه لاکون ٻاگهمبري،
ٻکهه مکي اڙ نسکي لاکون لوهه لنکري.
لاکون جل ۾ ٻڙي (لاکون) ڏوڙ ڪو جاتي،
آري هان ٻلنڌ جا ۾ راهي رام سو ڪوئو نهين جانتي.
(ٻاڳر ٢، ارل ٨٥)

ڪيتڪ ڦرانه اداس ٻهيه ٻن ڏاوَ لي،
ڪيتڪ ساڏانه جرڳ ڪاڪ سر ڏاوَ لي.
ڪيتڪ ڪٿي ڪٿينه ڪيتڪ آچار ۾،
آري هان ٻلنڌ ڪوئو نا پاويه پار ٻڙي دربار ۾.
(ٻاڳر ٢، ارل ٧٨)

ٻڙهه ٻڙهه ڪيا تم ڪيتها پنڊت، اپنا روپ نه چيتها.
اڙرن ڪو تم گيان ٻتائو، تم ڪو ٻريه نه ٻُوجهي؛
جس مسالچي سڀهن ڏکاريه، واکو ٻريه نه سُوجهي[3].

---

١. ولڙاڪي. ٢. لڙائي جهڳڙو ڪرڻ مهل لڪ ڪرڻ لڳندو ائن.
٣. مشعالچي ٻين کي روشني ڏيکاريندو آهي، پر خود انڌاري ۾ رهندو آهي. اهوئي حال واچڪ گيانين جو آهي. سائين بلي شاهه جن ٻه فرمائين ٿا ته مؤلوي ۽ مشعالچي ٻئي ٻين انسانن کي ته روشني ڏيکاريندا آهن، پر پاڻ اُن روشنيءَ جو فائدو ڪونه وٺندا آهن:-

بلا ملا آلي مشعالچي دوهان دا اڪو چت،
لوڪان ڪردي چانڻا آپ انڌاري نت.

اپني خبر نهين هئہ نمکر، اؤرن کو ڀر مرڏو،
ڀڙهيا گيا چوڙ کيہ پالدي، اپني کايا سوڏو.
اندرن سي عاجز[1] ٿي رهتي، اندري مار گرائو،
ماڀا خاطر ٿک ٿک مري، من اپڻو سمجهائو.
ٻڌي مهيني ڀر ٻين چتر هؤ، کالهہ ڏوُر مين سانؤ،
پلٽو داس کهيہ سن پانڊي، اڄن همارا مانؤ.
(ڀاڳو ٣، شبد ٩٩)

پلٽؤ براهمن هئہ ٻڙا، جو سمريہ ڀڳوان،
سن ٻجن ڀڳوان کي، ٻراهمن ٻڌ ٻر سمان.
(ڀاڳو ٣، ساکي ١٣٤)

سکتا براهمن مڇکوا، تا ڪهن ڏجيہ دان[2]،
اک کل کرويہ آپڻو، (ڏوُجي) سنگ ليئي جهمان.
(ڀاڳو ٣، ساکي ١٣٦)

پاپ کيہ موٺري باهمن پائي، ان سب هي جگ کو ٻگدائي[3].
ساعت سوڌ کي گانو بيڙاوانہ، کمت چڙاءِ کي موڙ کٺاوان[4].
راس برگ گن موڙ کو گاڙ، گهر کيہ ٻنيا چوُ کي راند[5].
اؤر سڀن کو گڙهہ ٻتاوانہ، اپني گرهہ کو ناهين چڙاوانہ[6].

---

١. آڏان. ٢. وشنوءَ ۽ گوشت خور براهمڻ کي دان ڏيڻ سان اُنهيءَ برهمڻ جو نہ ڪل ٻڏي ٿو وڃي، پر دان ڏيڻ وارو ڄجمان بہ اُنهيءَ سان گڏ ئي نرڪن ۾ ٿو وڃي. ٣ ڀرمايو. ٤ ساعت جو ارٿ آهي گهڙي. هتي مطلب آهي تہ پنهنجي طرفان تہ مهورت ٿا ڪڍن، پر اُنهن جي ڳالهہ مڃڻ وارا غرق ٿيو وڃن ۽ سورهن جا سر ڪٽيو وڃن. ٥. جوتشي، راس، ورگ، گڻ وغيره جو حساب ڪري ڇوڪري ۽ ڇوڪريءَ جي جنم پتري ملائيندا آهن، پر سندن پنهنجي گهر ۾ وڌوا ڏيءَ ويٺي هوندي آهي. ٦. ٻين انسانن کي ٻرن گرهن کان بچڻ جو اُپاءُ ٿا ڏسين، پر پاڻ کي گرهن جي اثر کان بچائي ڪونہ سگهيا.

مکتي کي هيٺ اُنهيو جڳ، مانيو، اُپني مکتي کي مرم نہ جاڻيو.
اوُن کو کهتي کليان، دکھ دان آپ رهيو حيران.
دوُڌ پوُت اوُن کو ڏيتي، آپ جو گهر گهر پڇا ليتي.
ٻلٽوُ داس کي بات کو بوُجهيو، اتنا هو بہ تيهوُ کو سوُجهيو.
(ڀاگو ٣، شبد ١٣٩)

سکنا[1] ٻامهڻ نا ٽريو، ڀڳتا ٽريو چمار،
رام ڀڳتي آويو نهين، ٻلٽوُ ڀئي خوار.
(ڀاگو ٣، ساکي ١٣٧)

ٻيد پُران پڙهت ٿاڪيو، ڪرتا اپني دکان هئہ جي.
اوت کو بوُجهه کي ٽيڪا ڪريو، ماٿا پر من ڀڪان هئہ جي.
اوُن کو پسر ٻوڌ ڪريو، خالي اپنا مڪان هئہ جي
ٻلٽوُ ڪاگد پر کوجت هئہ، صاحب کهين لکان هئہ جي.
(ڀاگو ٢، جهولنا ٥٩)

جگت ڀڳت ڪي نانهہ ٻيچ پر رهہ گئي،
جيون آدمرا سانپ، ڪيهوُ اوُر نا ڀئي.
ٻيچ ٻيچ هري نام، دام ليو ليو ڏريو،
اُري هان ٻلٽوُ شبد نہ بوُجهيو نڪ ڏهيري ڪيا ڪريو.
(ڀاگو ٣، اُرل ٣٥)

ٻلٽوُ نکسي تياگ ڪي، ڦر مايا کو تات،
ڏوبي ڪا گڏا ڀيو، نا گهر کو نہ گهات.
(ڀاگو ٣، ساکي ٧٧)

نا ٻامهڻ نا سوُدر نہ ستيد سيکہ هئہ،
هم تو ڪوڻو نانهہ ٻولتا ايک هئہ.
دوُجا ڪوڻو نانهہ ٿهي ٽهڪوڻ[2] هئہ،
اُري هان ٻلٽوُ لاکہ بات کي بات کها هم ٺيک هئہ.
(ڀاگو ٣، اُرل ٨١)

---

١. ممک. ٢. ڪوج.

ساڌ ڏيپ نوُ ڪنڀ ۾، ڏيکو لٽ نچڙ،
ساڌ ڪا ٻٽري ڪوئي نهين، اِڪ ٻاهمڻ هوءِ تو هوءِ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٣٥)

جٺسي ندي ايڪ هٿ، ٻهٿري هٿ گهاٽ.
ٻهٽيري هٿ گهاٽ، ڀيد ڀڳٽن ۾ ناڻا[1]،
جو جٺڙ سنگت پڙا، تاهم ڪي هاٿ ٻڪانا.
چاهيءِ جٺسي ڪريءِ، ڀڳتي سڀ نا مهن ڪٺري،
جا ڪي جٺسي ٻوجهه، مار تو لٺسي هٺري.
ڦيرُ[2] ڪاهه اِڪ ڪٺي، ايڪ نوُ ڪٺي ستابي[3]،
آخر پهچيءِ راهه، ڏنان ڏس ڀٺي خرابي[4].
پلٽوُ ايڪيءِ نيڪ نا، جيٽڪ[5] ڀيش هٿ ٻاٽ،
جٺسي ندي ايڪ هٿ، ٻهٿري هٿ گهاٽ[6].
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٣٤)

هري هيرا هري نام قيمت ڏيت هٿ،
سڏائي هٿ ڪانچ ٻيچ ڪو ليت هٿ.
ڪرامات ڪر ڏيک مُوڙ للچات هٿ،
آري هان پلٽوُ ان ٻاتن سي سمت ٻهت اَلسات هٿ.
(ڀاڱو ٢، اَرل ١٢٤)

---

١. ڀڳت ڪيترن ئي قسمن جا هوندا آهن. ٢. چڪر.
٣. جلدي. ٤ جيستائين سچي نام جي چاڙهُ ۽ ڏاڍا ستڪروءَ
سان ميل نٿو ٿئي، تيستائين جيوَ ڀڪ ڏاري سادن جي چڪر
۾ ڦيڪندا ٿا رهن، پر سچا جگياسو اوڙ سوڙ آخر سچي
ستڪروءَ وٽ پهچڻ ئي وڃن. ٥. جيترا. ٦. جي شش
نشڪپٽ ۽ ايماندار آهي ته هوُ آخر صحيح رستي تي اچي
ئي ويندو شرط اهو آهي ته هوُ پرماتما سان ملڻ جو اڻ ڪري
۽ نه ڪ مايا ۽ مان وڏائي حاصل ڪرڻ جو. سچي سمت ستڪرو
ائين چون ٿا ۽ اهائي سکيا پلٽوُ صاحب جن به ٿا ڏين.

ناچڻ کو ڍنگ ناهه هئي، کهتي آڱڻ ٽيڙ.
کهتي آڱڻ ٽيڙ، جڳت کي لاج لڄائي،
لمبا گهونگهٽ ڪاڙ، ٺٺيري ٿي ناچڻ آئي[1].
جات ٻرن مرجاد، ڇٽي نا لوڪ ٻڙائي،
ڪريو خصم ڪو چاهه، خصم ڪا سهجيو پائي[2].
اپني ٻاس آڙاءِ، آپ سي جنسي ٻوسا،
جهونسي پيڙ ٻهاءِ، پاڇي سي ٿرهين ٿرسا[3].
ڀلٽو پاويو خصم کو، رهيو سنت کي ڪيڙ[4]،
ناچڻ کو ڍنگ ناهه هئي، کهتي آڱڻ ٽيڙ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٦٣)

جهوٺا سب سنسار جهوٺي پتياڻ هئي،
دي جهوٺي اڪ ٽوڙ ٽرڪ ۾ جات هئي.
جهوران سنيو ڀڪند تهان سب ڏاوَلي،
آري هان ڀلٽو سنتن کي ري پاس ڪوئو نهين آوَلي.
(ڀاڱو ٢، ارل ٣٤)

---

١. هڪ پاسي ته جيو آتما ڀريو ڀڳتي يا ستگرو ڀڳتيءَ جو ناچ نچڻ ٿي چاهي ته ٻئي پاسي لوڪ لاج جو لمبو گهونگهٽ ڪڍيو اٿس، ٻئي ڳالهيون گڏ ڪونه هلي سگهنديون.
٢. پتيءَ جو ملڻ ڇا ايترو آسان آهي؟
٣ گهر جي دروازي ۾ جيڪڏهن ٻهر جو وڻ اڪرڻ لڳي ته اُن کي يڪدم ساڙي ڇڏڻ گهرجي جي ترم، جاليءَ جي ٺپ ڪان ان کي نه ڪٽيو ته گهر جو ناس ڪري ڇڏيندو. اهڙيءَ طرح لوڪ لاج، مان اهنڪار وغيره جي ٻوٽي کي ٿڏندي ئي ڪٽي ڇڏڻ کپي، نه ته اهو ڀڳتيءَ جي محل کي برباد ڪري ڇڏيندو
٤ سنتن جي نندا ٿي ڪرين؟ پرڀوءَ روپي پتيءَ کي پائڻ ٿي چاهين، اهو ڪيئن ٿي سگهندو؟

وهه دربارا پارا ساڌو، هندو مسلمان سي نيارا
مڪي رهيه نه ٺاڪردوارا، هڪ سب ۾ سب ڪوجت هارا.
نهين درگاهه نه تيرٿ سنگا، گنگا نير نه تلسي پنگا.
سالگرام نه مسجد ڪوئي، آهان جنيو نه سُنت هوئي[1].
پڙهيه نواج نه لاويه پوجا، پنڊت قاضي ٿيه نه دوجا.
ڦيريه نه تسبيح جپيه نه مالا، نا مردا نا ڪريه حلالا[2].
ماريه نه سوئر جهٽي نا گائي، ڪلما پڙهن نه رام خدائي[3].
ايڪادسي نه روزا ڪرئي، ڊنڊوت ڪريه نه سردا[4] پڙئي.
پلٽو داس دئي ڪي ڪستي، دوزخ نرڪ ڀڪمت نه پستي.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٠١)

لهنگا پرگا داغ، ڌوٻي صابن سي ڌوئيه.
ڌوٻي ڌوئيه داغ، چڙهيه نا اؤر پڙهاويه؛
جيون جيون مليه بهاءِ، ساري لهنگا ڦهلاويه.
غافل مين گٿي سوءِ، خصم ڪو دوش لگاويه؛
انسي ڌوٻي ناري، آپ ڪو ناهين ڀاويه.
ڌوٻي[5] ڪو نهين ديءِ، گهرهن ۾ آپ چڙاويه؛
اِڪ پير دهس نڪار[6]، راج سي ناٿهه دکاويه.

---

١. اُئي نه مورتي آهي ۽ نه مسجد، نه جنيو آهي ۽ نه سُنت.
٢. اُئي مردي جا حلال جو ڪو سوال ڪونه ٿو اُئي.
٣. اُئي نه ڳاءِ کي ماريو ويندو آهي، نه سوئر کي. نه ڪلمو پڙهيو ويندو آهي، نه رام جو سمرڻ ڪيو ويندو آهي ۽ نه خدا جو. ٤. سجدو. مسلمان نماز پڙهڻ وقت جهڪندا آهن، اُن کي سجدو چيو ويندو آهي. ٥. پهرين ستگرو جيو آتما روپي استريءَ جي مٿان جيڪي پاپن جا داغ لڳل آهن، انهن کي صرف ستگروءَ روپي ڌوٻي ئي ڌوئي سگهندو.
٦. ستگرو انهن داغن کي هڪدم صاف ڪري سگهندو.

پلٽو پردا کول، آپڻو گهر ڏوويءِ۔
ڀرمگا ڀرگا داغ، ڦؤ هر صابڻ سي ڌوويءِ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٩٣)

ڪتا هانڊي ڦنس موئا، دوش پروسن کو ديئہ[1].
دوش پروسن کو ديئہ، آپڻو هٿ نهين مانيءِ۔
نشٽ رهي لڪوار، خصم سي پردا ٺانيءِ.
ڪوڙا ڪي سنڌ ناهين، لمڪي هويہ پڙي اُناني۔
ڪرنو مني جو ڪريہ، ٻولتي ڪر ڪس ٻاني[2].
مايا ڪيہ لڳ ڀوُت، خصم ڪؤ نانھ ڊراني[3]۔
گهر ڪي سمپتي ڇاڙ، اؤر ڪي جوگويہ ٺاني[4].
پلٽو ڪسنگت پڙي، ڀيئہ ڪيہ نام نہ ليئہ۔
ڪتا هانڊي ڦنس موئا، دوش پروسن کو ديئہ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٥٠)

بسٽي مانھ چمار ڪي، ٻاهمڻ ڪرت بيگار.
ٻاهمڻ ڪرت بيگار، لوڪ سڀ ٺڳر ڀڃاري۔
مورک هئہ پرڌان، ديئہ گياني ڪو گاري.
اَدَوَيتا ڪو ميٽ، دوئيت ڪيہ ڪرٽي ٺاپن۔
دؤلت ڪي سمبند، عمل وي ڪرٽي آپن.

---

١. جيڪڏهن ڪتو دېگڙي ۾ پنهنجو سر ڦاسائي ڇڏي تہ اُن ۾ پاڙيسرين جو ڪهڙو ڏوهہ؟ اهڙيءَ طرح جيڪا جيوآتما پريوءَ کي وساري سنسار جي ڀوڳن ۾ ڦاٿي پيئي آهي تہ سمجهو اُنجي مٽي پليت ٿيئي ٿي. ٢. جيڪڏهن ڪير ڪنهن گيان جي ڳالهہ تو سمجهائي تہ اُن سان وڙهڻ ٿي اچي. ٣. مايا جا ڀوُت ڪيس چنبڙيا پيا آهن، اُنهيءَ ڪري پنهنجي ڪنهن کان بہ ڪونہ ٿي ڊڄي. ٤. پنهنجي گهر جي دؤلت ڇڏي ٻين جي گهرن ۾ ڀٽڪندي ٿي ڦري.

گياني مهان سي سنت، تاهه کي نندا ڪرلي[1]॥
اگياني کي مذيء، صفت وي اپني ڌرلي.
پلٽو ٻيتر ڪنڪ ڪو، ڪولو نه ڪريه ٻهار॥
بستي مانهه چمار کي، ٻامهن ڪرت بيگار.
(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۲۴۹)

ڀڳوت اَچر ڪو ٻوجهه گيا[2]، ٿر نهين ٻولي وهه بالچنگا.
ٻچڪ سيتي بادساهه ڀيا، وهه نهين ٻچا ڪو جاچنگا[3].
مورت کي صورت آپ ڀيا، مورت آگي ڪيا ناچنگا.
پلٽو جگت کي چال ٻولي، جب اپني رنگ ۾ راچنگا.
(ڀاڱو ۲، جهولنا ۶۵)

ٻاني ڪا ڪو ڏيئي، پياس سي مؤنا مسافر.
مؤنا مسافر پياس، ڏور اڙ لئيتا پاسيه॥
بنت ڪنوا کي جگت، جتن بن ڪؤن نڪاسيه.
آگي ٻرجن ڌرا، تار ۾ ڪالا ناهين॥
ٻؤڪ ٻؤڪ ڪريه سور، ڪؤن ڏاريه مک ماهين.
ڏيتا ٻالي ٽيل، آگ هٿ نانهه جراويه॥
خصم سويا هٿ پاس، خصم ڪو ڪوجن جاويه.
پلٽو ڏگرا سؤڌ[4]، انڪ کي ٻرتا گر گر॥
پاني ڪا ڪو ڏيئي، پياس سي موئا مسافر.
(ڀاڱو ۱، ڪنڊلي ۱۹۲)

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته مان سڌي رستي تي ٿو هلان پر ماڻهو سمجهن ٿا ته منهنجي چال ڏنگي آهي. هو اهو ڪونه ٿا سمجهن ته صرف سنتن جو مارگ ئي سڌو مارگ آهي:-

---

۱. گيانين، مهاتمائن ۽ سنتن جي نندا ٿيندي آهي. ۲ جڏهن ڀڳوت کي سچي گيان جي ٻوجهه اچي وڃي، آهو واچڪ گيان جو ٿيندي ڪونه رهندو. ۳ ڪونه پڇندو. ۴ راهه سڌي آهي.

سؤدي ممري چال هته، سب كو لاگيه تيژ .
سب كو لاگيه تيژ، بؤجهه بن كؤن بتاويه ।
آپ چليه سب تيژ، تيژ همكو گرهراويه .
هم رهتي نهه كرم، نانهه كرمن كي آسا ।
تمهري لمرت برت، بهر مورت بسواسا .
همري كيول رام، آن كو ناهين جانؤن ।
امهري دارنا پتر، پرت كي پوجا مانؤن .
پلٹؤ ألٹا لوگ سب، ناحق كرتي كيژ[1] ।
سؤدي ممري چال هته، سب كو لاگيه تيژ .
(پاگو ١، كندلي ٢١٣)

سؤدي مارگ مئن چلؤن، همسي سكل سنسار .
همسي سكل سنسار، كرم كي راهه بتائي ।
لوك بيد كي راهه، چلا هم سي نهين جائي .
سؤدي لها تكاي، راهه سنتن كي پائي ।
من م پيا أنند، چهٹ گئي سب دچتائي[2] .
أنكي اهويه هيت[3]، راهه پهه همري آويه ।
اهيه بؤجهه كيه همسيه، هات سي نيكا[4] جاويه .
پلٹؤ سب كا ايك مت، كو أپ كريه اچار ।
سؤدي مارگ مئن چلؤن، همسي سكل سنسار .
(پاگو ١، كندلي ٢٠٤)

مئن اپني رنگ باوري، جر جر مرتي لوگ .
جر جر مرتي لوگ، سرچ ناحق كو كرتي ।
پر سمپتي كو ديكه، مونژ بن ماري مرتي .
نا كاهؤ كي جات پات، هم بئٹن جائي ।
لوگ كريه چؤواو[5]، ايك كو ايك بلائي .

---

١. نندا .   ٢. اچتر .   ٣. چاهه .   ٤. نكرو .
٥. نندا .

چلهؤن سؤڙي چال، رام کي سارڳ ماهين،
ڏسو پٽر آڄ کرم، مارن ڪاهو ڪو ناهين.
پلٽوُ هم کو ڏک ڪيو، لوڳن کي يا روڳ،
ملن ايسي رنگ باوري، جو جو مورکي لوڳ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٢١٤)

پلٽوُ صاحب جن فرمائن ٿا ته منهنجي ڀما ڏسي ماڻهو حيراني ۾ پئجي ويا آهن، مون سان ابرڪا ٿا ڪن. جيون ٿا ته هي ڪاهو ڪو ٻيو ائڏو وڏو ڀڳت ڪٿان ٿي ويو آهي. ويچارا ماڻهو ڏاڍو پريشان آهن ته ٻيو پاکنڊ ٿو ڪري، اڏهن ٻه ڪوس سب ڪٿان ٿا ڏيئن. پنڊت، وئراڳي ۽ قاضي سڀيئي منهنجي جان جا دشمن ٿي ويا آهن.

(پلٽوُ صاحب جن ٿي فرمايو هو، "ليس ڏيکه نا سکي، ٻئراڳي، پنڊت، قاضي". انهيءَ ڪري ٿي هڪ ڏينهن سڀني ڪٺا ٿي اڳ لڳائي ڪري زنده جلايو ويو. اهڙيءَ طرح هن مهان سنت جو انت ٿيو).

سب ٻئراڳي ٻنڌ ڪيو، پلٽوُ هه ڪيئا اڃات.
پلٽوُ هه ڪيئا اڃات، پريؤ اسا ڏک نه جائي،
ڀيا ڪالڪ[1] ڀڳت، پرگٽ يا سب ڏڪٽائي[2].
هم سب ٻڙي مهنت، تاهه ڪو ڪولو نه جانيو،
ڀيا ڪريه پکنڊ، تاهه ڪر سب ڪولو مانيو.
السي ابرکا جان، ڪوڙ نه آويه ڪاڻي،
ڀيا ٻول ابڃاه، رسوئي ڏسا اڻائي.
مال پرا چار برن، بانڌ ليس ڪي ڪاس،
سب ٻئراڳي ٻنڌ ڪيو، پلٽوُ هه ڪيئا اڃات.

---

١. ڪاهو ڪو ڀڳت ٿي پلٽوُ ٻيو.
٢. سڀني کان اڳڀرو ٿو نظر اچي.

چتاوني ۽ اُپديش

پلٽوءَ صاحب جن جيون کي اُپديش ڏنا ڪن ته هيءُ سڄو
سنسار فنا آهي، ناسونت آهي. سنسار مان ملڻ وارو سک ۽
آنند به ڪڻ ڀنگر آهي. هتان ڪجهه به اسان سان گڏ هلڻو ناهي.
شيشي جي ٺڪري ۾ جيئن ڪا ڏوري جهلڪ نظر اچي،
ساڳيءَ طرح هيءُ سنسار آهي. جڙائيءَ جو گهمنڊ ڪرڻ وارا
اهو وساري ٿا ڇڏين ته پيدايو به ضرور اڪڻو آهي. سندرتا ۽
طاقت جي نشي ۾ چُور ٿيڻ وارا اهو ڀاڄي ٿا وڃن ته هڪ
ڏينهن اهي سڀ اگنيءَ جي حوالي ٿيڻا آهن. انسان انهن
ناسونت سکن ۾ مست آهي ۽ سمجهي ٿو ته ڪيس ڪڏهن به
ڪونه مرڻو آهي ۽ پاڻ کي امر سمجهي ويٺو آهي. اهو ڪونه
ٿو ڄاڻي ته انت ۾ ڪال سڀني کي کائي ڇڏيندو. پلٽوءَ صاحب
جن شاهوڪار، وڻجاري، سڪل ملاوَ ۽ جهاز وغيره جا مثال
ڏيئي سمجهايو ته هيءُ سنسار چار ڏهاڙا آهي ۽ وقت باقي ٿمام
ٿورو بچيو آهي. هن دنيا ۾ جيئو انهيءَ واسطي ايندو آهي
ته شبد، نام، پرڀو ڀڳتيءَ جو ڏن ڪٺو ڪري. ڪنهن پنهنجو
وقت فضول ۽ بيڪار جي ڪمن ۾ برباد نه ڪرڻ کپي. جيو
کي کپي ته گرو ڀڳتي، گرو شيوا ۽ ستسنگ جو لاڀ وٺي
پنهنجو جنم سڦل ڪرڻ جي ڪوشش ڪري:-

ڀُول رها سنسار ڪانچ ڪي جهلڪ ۾،
بهت لگا دس ماس اُجاڙا پلڪ ۾.
روون والا روپا اپني داهه سي،
اَري هان پلٽوءَ سب ڪرنو ڇيڏڪي لاڙ گيا ڪس راهه سي.
(ڀاڱو ٢، ارل ٤٠)

دنان چار ڪا جيونا، ڪا تم ڪرو گمان،
پلٽوءَ مل هيم خاڪ ۾، گهوڙا ساج نسان.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٩)

سُر نر مني اڪ سمي سڀهي مر جاهنگي،
راجا رنڪ فقير ڪال ڏيه ڪاهنگي.
لين لوڪ سب ڍاريءَ پير ڪي هانڪ ۾،
آري هان پلٽؤ جوڙا پير سمان ملي هٺ خاڪ ۾.
(ڀاڳو ٢، ارل ٣٩)

مات پتا ست بندؤ، ڪوئي نهين اپنا هو،*
چن ۾ هوت پرار[1]، سڪل جڳ سپنا هو
مايا روپي نار، رهت سنگ لاڳي هو،
هنسا ڪيهه بيان[2]، پرت ڪهه ڀاڳي هو.

---

* گرو تيغ بهادر صاحب جن جيو کي سمجهائڻ لاءِ ٿا ڪن ته سڀيئي ناتا سوارٿ جا آهن. هتي ڪو به رشتو پڪو ۽ سچو ڪونه آهي. سک ۾ سڀيئي اچي رشتيدار ٿيندا آهن، پر دک جي وقت ڪير به ڪنهنجو ساٿ ڪونه ڏيندو آهي. جيڪا پتني جيڙري، جان کان به پياري لڳندي آهي، اها موت کان پوءِ پتيءَ جي ديهه کي ڀوت سمجهي انکان پري ڀڄندي آهي. انت سمي ۾ سهائي ٿيڻ وارو هڪ پرميشور آهي ۽ هڪ نام:-

پريتم جان ليهه من ماهي.
اپني سک سين هي جڳ ڦانسيو ڪو ڪاهو ڪو ناهين.
سک مين آن بهت مل بيٺت رهت چهؤ دس گهيري.
بپت پري سب هي سنگ ڇاڏت ڪوئو نه آوت نيڙيءِ.
گهر ڪي نار بهت هِت جا سين سدا رهت سنگ لاڳي.
جب هي هنس تجي اِهه ڪايا پريت پريت ڪر ڀاڳي.
اِهه بڌ ڪو بِهار بنيو هئ جا سين نيهه لڳائيو.
انت بار نانڪ بن هر جي ڪوئو ڪام نه آئيو.
(آد گرنٿ، صفحو ٦٣٤)

١. پرائو ٢. جڏهن آتما نڪري وڃي.

ڏاون ڏاڙي لوڳ، ڀيکه رت ساڄا هو،
ڪرهن اَمنگل چار، ڪهان گئي راڄا هو.
لاه ڌهٽو مڪه آڳ، ڪاٺ ٻهه ڀارا هو،
پتر لهي ڪر ٻانس، سيس ڌڪ مارا هو.
هڏه ٻڙن ڪي مُول، ٽهيءِ هت جانا هو،
پلٽوُ داس گرو گيان ٻُوجهه اَ لکاڻا[1] هو.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٠٧)

ڪيا ليءِ آيا ٻار ڪها ليءِ جائيگا،
سنگي ڪوئو ناٿهه انت پڇتائيگا.
سپنا ٻهه سنسار رئن ڪا ڌيکنا،
اَري هان پلٽوُ، ٻازيگر ڪا کيل ٻنا سڀ پيکنا.
(ڀاڱو ٢، ارل ٣٦)

ڦُولن سيج ٻڇاءِ محل ڪي رنگه ۾،
عطر ڦليل لڳاءِ سندري سنگه ۾.
سُوني چالي لاءِ پرم آنند هئي،
اَري هان پلٽوُ، ڇهر ٻُوٽ ڪو ناٿهه ڪال ڪو ڦند هئي.
(ڀاڱو ٢، ارل ٤٩)

پلٽوُ مٽن روٽن لڳا، ڌيک جڳت ڪي ريت،
نجر ڇپاويءِ سنت سي، ڀسوا سي هئي پريت[2].
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٤٦)

ميري مدوڻا ري، ٽر ٽو نپٽ اَناڙِي.
ڪوڙي ڪوڙِي لاک ٻٽورهه، ناحق کهئه ٻيڪارِي،
ٿهه چڙهه چليهه چار ڪي ڪانڌي، دونون هاٿ پسارِي.
ٻهر ٻهر ڪيءِ رانڊ پروسي، آئي موُڙ ڦيڪارِي[3]،
جاٽ ڪٽنب سڀ روون لاڳي، سنگه لاڳي ٻُوڙ مهتارِي[4].

---

١. ٽياڳ ڪري ڇڏ. ٢. سنتن کان دور ٿا رهن ۽ مايا روپي وشيا سان پيار ٿا ڪن. ٣ سر کولي. ٤ ماتا.

تيري سنگ ڪرنو نهين جانِي، ڪرنا محل اُتاري؛
اپني سوارٿ ڪر سب روويه، ڇوٽ موت ڪيه گهاءُ[1] ري.
ڌرم راه جب ليکا منگهيه، ڪر ٻهه ڪؤن ٻچاري؛
پلٽو ڪهت سنو ڀائي سادو، اِلٽي عرج هماري.
(ڀاڳو ٣، شبد ٣٢)

جيون ڪهي جهوٽ ساچ هئه مرن ڪو،
مورکه اُجهون چيت گهر گرو سرن ڪو.
ماس ڪي اوُپر چام پر رنگ هئه،
اُري هان پلٽو، جٺهيءَ جمو اُڪل ڪوئو نا سنگ هئه.
(ڀاڳو ٢، اريل ٣٧)

پاني ٻيچ ٻتاسا سادو، تن ڪا ايهي تماسا هئه.
مٽي ڀانڊي آيا ٻندا، هاٿ پساري جاتا هئه؛
نا ڪڇ لايا نه لي جائيگا، ناحق ڪيون پڇتاتا هئه.
جورو ڪؤن خصم هئه ڪسڪا، ڪٺما ٽيرا ناتا هئه؛
پڙا ٻيهوس هوس ڪر ٻندي، وشيه لهر ۾ ماتا هئه.
جيون جيون ٻندي تيري پلڪ پرت هئه، تيون دن لگهاتا هئه؛
نيڪي بدي تيري سنگ چليگي، اور سب جهوٽي ٻاتا هئه.
پران تمهاري پاهن ٻندي[2]، ڪيون رس ڪيٽي ڪٽهاتا[3] هئه؛
پلٽو داس ٻندگي چوڪي، ٻندا نوڪر ڪاٽا هئه.
(ڀاڳو ٣، شبد ٣٣)

ٻندا ٻيٺا مٽي ڀانڊي، تو هاٿ پساري جائيگا جي.
جيسي چار ڪي ڪانڌي چڙهه چالي، آخر ڪو ڦير پڇتائيگا جي.
دنيا دولت اِهان ڇوڙني، اُهان مار گهنيري کائيگا جي.
پلٽو جب پوڇهه هئه ڌرم راجا، اُهان تب ڪيا ٻتائيگا جي.
(ڀاڳو ٢، جهولنا ٢٢)

---

١. زخم. ٢. ٿهڙا پراڻ ٿوري وقت جا مهمان آهن. ٣. مارائڻ.

پلٽوُ نر تن پاءِ ڪي، مورکه ڀڄي نه رام،
ڪوٺو نه سنگه جائيگا، سنگ دارا ڌن ڌام.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١١)

پلٽوُ ڱيا ڇوڙ دي، ڇهيه جو آتم سکه،
سمسيه سوئي سمسار هئه، جرا¹ مرن ڪو دکه.
(ڀاڱو ٣، ساکي ٨٤)

آيا موئي ٻانڌ پساري جائيگا،
ڇوُڇا آوت جات مار تو کائيگا.
ڪتي ٻڪرماجيت ساڪا- ٻنڌ² مرگئي،
اُري هان پلٽوُ، رام نام هئه سار سمڌيا ڪهه گئي.
(ڀاڱو ٢، اُرل ٤٥)

جو جنما سو مئا نسانهه تو ڪوئي هئه،
راجا رنڪ فقير گهر دن دوءِ هئه.
چلتي چڪي ٻيچ پرا جو جاءِ ڪيءِ،
اُري هان پلٽوُ، ثابت بچا نه ڪوءِ گيا اُلگاءِ ڪيءِ.
(ڀاڱو ٢، ارل ٤٦)

رام ڪرشن پرسرام ني، مرنا ڪيا قبول.
مرنا ڪيا قبول، مريءِ سي ٻچيءِ نه ڪوئي،
دس چوُدهه³ اُوتار، ڪال ڪي ٻس ۾ هوئي؛
سر نر مني سب ديو، موئي سب موت اپائي،
ديو پتر سس ڀان، پوَن نب ڌرتي پائي.
راجا رنڪ فقير، سوُر اوُر ٻير ڪراري،
سادُو ستي اوُ اگن، موئي جن سب ڪو جاري.
پلٽوُ آگي مر رهوُ، آخر مرنا موُل،
رام ڪرشن پرسرام ني، مرنا ڪيا قبوُل.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١٧)

---

١. ٻڍاپو. ٢. شاڪا ولش جا- اِهي تمام تالي وارا مڃيا ويا آهن، ٻنهجي تالي جي ٻنيان ولش هلائڻ وارا. ٣. چوڏهن.

ڪيھ ڏن ڪا لورا جيئنا ري، نر چيتُ گنوار.
ڪاچي ماٽي ڪيھ گهڙلا هو[1]، ڦوٽت نهين ٻار ।
پاني ٻيچ ٻتاسا هو، لاڳيھ گلت نه ڏار.
ڏونگا ڪو ڏورهر هو[2]، ٻارو ڪيھ ڀيت[3] ।
ڀوَن لڳي جهر جٿيھ هو، تن اوپر سيت.
جس ڪا گڊ ڪيھ ٿلٿي هو، ٻا ڪا ڦل ڏار ।
سوني ڪيھ سڪ سمپتي هو، انسو سنسار.
گهني ٻانس ڪا پنجرا هو، تيھ ٻچ دس دوار ।
پنڇي پوَن ٻسيرو هو، لاويھ اڙت نه ٻار
آنس ٻاجي ٻهه ٽن هو، هاٽي ڪال ڪي آگ[4] ।
پلٽو داس اڙ جٿيھ هو، جب ڏيٺه داغ.
(ٻاڳو ۳، شبد ۳۰)

سر نر مني جوگي جتي، سڀيھ ڪال ٻس هوءِ.
سڀيھ ڪال ٻس هوءِ، موت ڪالهه ڪي هوئي ।
پار برهم ٻڳوان، مريھ نا اڪت جوئي.
جاڪو ڪال ڏراءِ، اوٽ تاهي ڪي ليجيھ ।
ڪال ڪي ڪها ٻساھ[5]، ڀڳتي جو گرو ڪي ڪيجيھ.
جرا مرن[6] مت جاھ، سهج م اوٿا جانا ।
جپ ڪيھ نام اٺام، سنت جن لتو سمانا.
پلٽو ڏنتر مر گيا، پلٽو امر نه ڪوءِ ।
سر نر مني جوگي جتي، سڀيھ ڪال ٻس هوءِ.
(ٻاڳو ۱، ڪنڊلي ۴۵)

---

۱. ٽون ڪچي مٽيءَ جو گولو آهين، جنهنجي ٽٽندي دير ڪونه لڳندي. ۲. ڏونهي جو محل. ۳. ريتيءَ جي ڏيوار.
۴. جڏهن ڪال جو ڏوت ايندو، ته تنهنجي آتش بازي جهڙي ٺاٺ ڪن وانگر جلائي خاڪ ڪري ڇڏيندو. ۵. ڪال جي ڪهڙي طاقت آهي. ۶. ٻڍاپو ۽ موت.

سمجهاوي سو ڀي مري، پلٽو کو پڇتاءِ.
پلٽو کو پڇتاءِ، دنان دس سڀي مسافر١
هل مل رهين سراءِ، ڀور ڀئي ڀنت پڙا سر.
اِک آوي اِک جاءِ، رهي نا ٻؤنرا خالي،
اِک اور ڪاٽي جاءِ، دوسرا لاوي مالي.
ٻوڙها جارا جوان، نهين هٽ ڪوئي استر،
سڀي ٻٽائو لوڪ، ڪاهي کو پڇي مر مر.
مرني والا مر گيا، رووي سو مر جاءِ،
سمجهاوي سو ڀي مري، پلٽو کو پڇتاءِ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١٨)

ديهه اؤر گيهه پروار کو ديکه ڪي،
مايا کي جور ۾ ڦريو ڦؤلا.
جانتا سدا دن ائسي هي جائينگي،
سندري سنگ سکپال جهؤلا.
چار جؤن ڪات هٽ ٻنٽ کي خوسي سي،
ٻهت مٺائي کي پيا ٽؤلا.
سيج ٻند٢ ٻالڪ کي پان کو چاهتي،
رئن دن ڪرت هٽ دؤڙ ڪؤلا٣.
جانتا امر هؤن مرؤنگا اب نهين،
ڀاڳ کي روس جا ڪال هؤلا٤.
داس پلٽو کهي نام کو ياد ڪر،
خواب کي لهر ۾ ڪاهي ڀؤلا.

(ڀاڱو ٢، ريکتا ٢٥)

---

١. مسافر. ٢. پلنگ جي پاوَن ۾ ٻڌل واري ڏوري.
٣. ڏينهن رات ڪير سان گڙٻڙ ٿا ڪن.
٤. جيئن غصي ۾ شينهن ڪاڙهو ٿيندو آهي، تيئن هڪ ڏينهن ڪال جيوَ کي کائي ڇڏيندو.

جهوٽ ساچ ڪهه، دام جوڙ ڪيه گاڙني،
اوشڌ ڪُٽه روز جيئه ڪي ڪارني[1]
جيئه برس هزار آخر ڪو مرڻگا،
آري هان پلٽو، تن يي ناهين سنگ ڪها ليه ڪرڻگا.
(ڀاڱو ٢، اڙل ٥١)

چولا ڀيا پراڻا، آج ڦٽيه ڪي ڪال.
آج ڦٽيه ڪي ڪال، لهوُ ڀيه هنس اڏاڻا؛
ليدون ٻن گئي بيت، ٻجن ڪا مرم نه جاڻا.
نک سک ڀئي سفيد، ڏيهوُ ڀيه ناهين چيتيه؛
جرر جرر تن ڍريه، گلا اوڙن ڪا رهتيه.
آب ڪا ڪرهوُ ڀار، ڪال ني ڪها لڳادا؛
چليه نه اِڪوُ جور، آئه جب پهنچا وادا.
پلٽوُ لهوُ ڀيه ليت هنس، مايا موهه جنجال؛
چولا ڀيا پراڻا، آج ڦٽيه ڪي ڪال.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٤٦)

تون ڪيون غفلت مِ ڦريه، سر پر ٺٽنا ڪال.
سر پر ٺٽنا ڪال، دنون دن وادا ٻُوجيه؛
آج ڪال مِ ڪوچ، مورک نهين تو ڪنهن سُوجهيه.
ڪوڙي ڪوڙي جور، بياج دي ڪرلي ٺٽا؛
سڪي رهيه پروار، مڪتي مِ هوَس ٺٽا.
تون جانيه مٽن نکيو، آپ ڪو تو هي لڳاويه؛
نام سڄيون موُر، چوڙ ڪي ماهر ڪاويه[2].
پلٽو سيکي نا رهي، چيت ڪرو آب لال؛
تون ڪيون غفلت مِ ڦريه، سر پر ٺٽنا ڪال.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٤٣)

---

١. زندهه رهڻ لاءِ روز دوائون تو تيار ڪري.
٢. نام روپي سڃيوني ٻوٽيءَ کي ڇڏي زهر تو کائي.

پلٽوُ پل ۾ ڪوُچ هئہ، ڪيا لاوو ٻڙي ڏيرا
آب ڪي ٻار جو چوُڪهوُ، ڦر چوُراسي ڦير.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٣)

ڪال آءِ نيرانا هئہ، هري ڀڄو سکي ري.
سمٽ ٻاهہ ڪف گهير ليهنگي، ڪرهين پران پيانا هئہ.
ٽيهئون ڀن ڏوکي ۾ ٻيٺي، آب ڪيا ڦريہ پلانا هئہ.
گهاٽ ٻاٽ ۾ روکيہ ٽوکيہ، مانگيہ گرو پروانا هئہ.
پلٽوُ داس هولہ جب گرمکہ، تب ڪڇ مليہ ٺڪانا هئہ.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٤٣)

ڏوُنتا ڪا ڏوُرٻهرا[1]، جهون ٻالوُ ڪي ڀيت.
جهون ٻالوُ ڪي ڀيت، ٽاهہ ڪر ڪوُن ٻروسا
جهون پڪا ڦل ڏار، گرت سي لگيہ نہ ڏوسا.
ڪچي گهڙي جهون نير، پاڻي ڪي بيچ ٻتاسا
دارُو ٻيٺر اگني[2]، جيون ڪي انسي آسا.
پلٽوُ نرتن جاٽ هئہ، گهاس ڪي اوپر سيت[3]
ڏوُنتا ڪا ڏوُرٻهرا، جهون ٻالوُ ڪي ڀيت.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٤٧)

ڪال ٻلي سر اوُپر هو، ٽيٽر ڪان ٻاج[4]
چنگل تر چيٽهو هو، تب مل هيہ مزاج[5].
ڀجن ٻنا ڪا نرتن هو، رعيت ٻن راج
ٻنا پتا ڪا ٻالڪ هو، روويہ ٻن ساج.

---

١. محل. ٢. جهڙيءَ طرح لڪڙيءَ ۾ آڳ هوندي آهي.
٣. جهڙيءَ طرح ٽڏ ۾ ڳاهہ سڪي ويندو آهي. ٤. ڪال
سر جي مٿان اهڙيءَ طرح ٻيٺو آهي جيئن تتر ٻنا ڪانءَ جي
سر تي ٻاز هوندو آهي ٥. جڏهن هوُ ٻيهڪي خوُني پڃي
سان ٽيهنجو ماس نوچيندو ۽ توُن چيچلائيندين تڏهن ٽيهنجو
هوش ٺڪاڻي ايندو.

ڏيئو روُپِتر اُپاسڪ هو، پڙهيو جم ڳاج[1]؛
بهت پُرش ڪيو ناري هو، ٻسوا نهين لاج[2].
ڪام ڪروڌ ٻن ماري هو، ڪا ڌهي سر تاج[3]؛
ٻلاڻوُ داس ڏرڳ جيون هو، سب جهوٺ سماج.

(ٻاگو ٣، شبد ٣١)

ٻيا ڙڪا دا ساهوُ ڪا، ڳيا ٻهانا ٻول[4].
ڳيا ٻهانا ٻول، نفا ۾ مر ڳدرايا؛
ٻيا ساهوُ سي جهوٺ، ٻٽ ڪي ٻونجي ڪايا[5].
نهين لها هرِي نام، ڪري نهين سنتن سيوا؛
ٽيون ٻن ڪمي ٻيٽ، پوُجتي ڏيوِي ديوا.
ساري سرهج ساس، ڏام ڪي لوُٽ مچا ري[6]؛
ٺهري سيس ٻسان، ڪرٺو نا سنگ ٺهاري.
ٻلاڻوُ مانيو ڪال نا، ڪنن چلاويو سوُل؛
ٻيا ڙڪا دا ساهوُ ڪا، ڳيا ٻهانا ٻوُل.

(ٻاگو ١، ڪنڊلي ٥٢)

---

١. ٽون ڏيوتائن ۽ پترن جي اُپاسنا ته ڪرين، پر جڏهن ڪال جي ٻجلي مٿان ڪڙندو، تڏهن انهيءَ اُپاسنا مان ڪو به لاڀ ڪونه ٿيندو. ٢ انيڪ اِشٽن جي پوڄا اهڙيءَ طرح آهي، جيئن ولشيا انيڪ پرشن جو سنگ ڪندي آهي.
٣. جيستائين ٽون ڪام ڪروڌ کي ڪونه ماريندين، سر تي تاج پائڻ مان ڪهڙو لاڀ؟ ٤. جڏهن ڪال روپي شاهه تقاضا ڪندو تڏهن توکي ڪو به ٻهانو ڪونه سجهندو. ٥. تو اِهو واعدو پورو ڪونه ڪيو ته سواسن جي پونجي هرِي سمرن ۾ لڳائيندين، تو پنهنجا سواس ضايع ڪري ڇڏيا.
٦. ٽون ساڻن، ساليون، سس ۽ ماما جو مزو لٽيندو رهئين، پر پنهنجا ڪيل پاپ پنهنجي سر جي مٿان آهن ۽ ڪير به سنگ ڪونه هلندو.

ڪال مها سل¹ ساهوُ ڪا، سر پر پهنچا آهه.
سر پر پهنچا آهه، اجر ڪڇ ايڪو ناهين؛
پهنچا ڏيهه اڱاهه²، لهي ڏر مارن جاهين.
مار پري پيا چيت، لڳا تب ڪرن پڪارا؛
مورکهه ڪي پرسنگ، ڀٽ ڪيهه بات بگاڙا.
چليه نا ايڪوُ جور، ڀانا ڪا ڪو ليويه؛
نهين بياج نهين موُر، ساهوُ ڪو ڪا ڏيويه.
پلٽوُ وادا ٽر گيا، پوُنجي گئي وراهه³؛
ڪال مها سل ساهوُ ڪا، سر پر پهنچا آهه.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٥٣)

غافل ٿه ڪيا سوُتا، سن مورکهه اناڙي؛
صاحب سين دل لڳاهه لي، يهه عرج هماري.
جوروُ بيٽا ڪوُن ڪا، ڪس ڪا هئه ڀائي؛
ملڪ خزانا ڪوُن ڪا، ڪوئي سنگ نه جائي.
هاٿي گهوڙا ٽٽوُا⁴، آويه ڪيهه ڪاما؛
ڦوُلن سيج بڇاولي، ٿر گور⁵ مقاما.
عالم⁶ ڪا پاتسا هتا، تو هي ڪل ڪلا؛
يهه سب خواب ڪي لهر هئه، درياوَ ڪا ٻُلا.
پاوَ گهڙي ٿه ڪوُچ هئه، ڪيا ڏاڙهي لاويه؛
پلٽوُ ڪي سترام هئه، توهه ڪال ڀلاويه.
(ڀاڱو ٣، شبد ١٥٣)

جيون جيون سوُکي تال هئه، تيون تيون مين ملين.
تيون تيون مين ملين، جيت ٿه سوُکيو پاني؛
تيون ٻن گئي بيت، ٻڃن ڪا مرم نه جاني.
ڪنول گئي ڪمهلاءِ، هنس ني ڪيا پياڻا؛

---

١. وصولي ڪرڻ وارو سپاهي. ٢. اڳي پهتو.
٣. پوُنجي ختم ٿي وئي. ٤. ٽٽوُ. ٥. قبر. ٦. سنسار.

مون ليا ڪرڻو مار، ٻانڌو ٻڌلا ڇهرانا[1].
انسي مانڪ ڏيهه، ٻرتا ۾ جاتي اناري؛
ٻولا قول قرار، آپ سي ڪام ٻڪاري.
پلٽو ٻرس اڻ ماس ڏن، ڦير گهڙي پل ڇين؛
جيون جيون سوُڪي ٽال هئه، تيون تيون مون ملين.
(ڀاڱو ١، ڪنڀلي ٥۴)

لاد چلا بدڄارا هئه، ڪونو سنگ نه ساٿي.
جاتي ڪٽم سڀ روُدن ڪرت هئه، ڦير ٻٽت مک دارا هئه[2].
ڇنڪيه ٻردي لٽڪيه ٽانڊا[3]، اڪر ڳيا وهه پيارا هئه.
ڄتني ڪاڳ سوُن يا مدل، ڪوئي نهين رکوارا هئه.
پلٽو داس تجو مرگ ترسنا، جهوُٺا سڪل پسارا هئه.
(ڀاڱو ٣، شبد ٢۴)

ڪيا سوويه تو ٻاوري، چالا جات ٻسنت[4].
چالا جات ٻسنت، ڪنت نا گهر ۾ آئي؛
ڏرگ جيون هئه تور، ڪنت ٻن ڏوس ڪمائي.
گرب گماني نار، ڦريه جوٻن ڪي ماتي؛
خصم رها هئه روُٺ، نهين تو ٻنتويه پاتي.
لڳيه نه تيرو چت، ڪنت ڪو ناهه مناويه؛
ڪا پڙ ڪريه سنگار، قول ڪي سيج ٻڇاويه.
پلٽو رِت ٻر ڪهل ليه، ڦر پڇتهئيه انت؛
ڪيا سوويه تو باوري، چالا جات ٻسنت.
(ڀاڱو ١، ڪنڀلي ۴١)

---

١. ٽلاءَ جي سڪل سان مٽي سڪي ويندي آهي، اُن ۾ ڇيرون پئجي وينديون آهن، جن ۾ ٿورو پاڻي رهجي ويندو آهي، اُن کي "ڇهرانا" چوندا آهن.
٢. استري مهن ڦيري واهي رهندي. ٣. جهاز.
۴. هتي مانش جنم کي ٻسنت چيو ويو آهي.

ٻڄا نگارا ڪوچ ڪا، لدا نه اڪو اوُنت ؛
پلٽوُ ڪلبي[1] آس پڄي، لن ٻي گيا هٿه ڇوُٽ.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٤)

پالي آئي موري پرانم ڪي، سائين تِرت بلائو هو.
اِڪ اندڌاري ڪرنڙي، دوُجي ديا نه باتي ؛
بانهه پڪر جم لي چلي، ڪوئي سنگ نه ساٿي.
ساوَن ڪي اندڌيارا، ڀادون نج راتي ؛
چوَمڪه ٻوَن جهڪور رهي، ڌڙڪي موري ڇاتي.
چلنا تو هميشه ضرور هئه، رهنا يهان ناهين ؛
ڪاليه ڪي ملب حضور سي، ڳانٺي ڪڇ ناهين.
پلٽوُ داس جڳ آءِ ڪي، نئنن ڀر روئا ؛
جهوَن جنم گنوائه ڪي، آپيه سي کويا.
(ڀاڱو ٣، شبد ٢٨)

جو دن گيا سو جاني دي، مورکه اجهوُن چيت[2] ؛
ڪهتا پلٽوُ داس هئه، ڪرلي هري سي هيت.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٥)

چور موُنس گهر ڀهچيا، مورکه پهرا ديئه.
مورکه پهرا ديئه، ٻهور ٻهي آپئي روويه ؛
رالد ٻهروسي چور، مال ڌر غافل سوويه.
سُنڌهه ساڌهه ڏنونت، سبيه سمپت ڪي کهاني ؛
نهين ڪيجيه ٻسواس، جاڳت رهئي دن راتي.
دن دن ٻڙلي هوئه، آن ڪو چت نه ڏاجيه ؛
سب سي رهي دوُر، ڪبهوُ ڪو متر نه ڪيجيه.

---

١. آواز اچي وڃو، سڏ اچي وڃو.
٢. جيڪو وقت گذري ويو آن جي چنتا نه ڪر، اڳتي جي لاءِ هوشيار رهه.

پلٽو جو انسي رهيو، ڌروهه ڪوئو نهين ليٿ[1]
چور مؤنس گهر ڀيڄيا، مورکه ڀيرا ڏيٺ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٣٩)

سنسار ڪيترو نه ناسونت آهي ۽ اندرين جا ڀوڳ ڪيترا نه ولڙت آهن، اهو سڀ سمجهائڻ ڪاڻ پلٽو صاحب جن جيو کي اپديش ٿا ڪن ته ٿون هاڻي ڀاڄ کي اڏارڻ جو سامان تيار ڪر ۽ ٻين جي چنتا ڇڏي ڏي: ”تجهي پرائي ڪيا پڙي اپني اور نبيڙ“. فرمائن ٿا ته پنهنجي ڪرڻي ئي گڏ هلندي ۽ پنهنجا ڪيل ڪرم خود ئي ڀوڳڻا پوندا. اي جيو! توکي نه ٻين جي چڱن ڪرمن جو لاڀ پهچندو ۽ نه انهن جي ٻرن ڪرمن مان توکي ڪو نقصان ٿيڻو آهي. ٿون پل پل پنهنجو اصلي ڪم ڪر. اهو ڪم آهي ڀڄن سمرن، مالڪ جي ڀڳتي ۽ ستگروءَ جو پريم. ستگروءَ توکي جيڪو نام جو خزانو ڏنو آهي، انجي سنڀال ڪر. ٿون ستگروءَ جي شرڻ ۾ رهه، ڇو ته اُن کانسواءِ توکي سنسار ساگر مان پار ٿيڻ جو رستو ڪير به ڪونه ٻڌائي سگهندو ۽ نه ڪير به آها اندر جي کڙڪي کولي سگهندو، جنهنجي رستي جيو مايا وي سنسار مان ٽپ ماري پار هليو وڃي. پلٽو صاحب جن اپديش ٿا ڪن ته فضول ڳالهيون ڇڏي ڏيڻ کپن ۽ ڪام ڪروڌ کان ٻچڻ کپي. فرمائن ٿا ته جيو آتما شينهن سمان آهي اُن کي ”سيار“ يعني منمکن جو سنگ ڇڏي ڏيڻ کپي. جيو کي کپي ته ستگروءَ جي سيوا ۾ سچيت رهي ۽ ستگروءَ جي ٻڌايل جڳتيءَ انوسار ڀڄن سمرن ۾ مگن رهي. صرف ستگرو سيوا ۽ ڀڄن سمرن سان ئي نام جو پيالو ملندو آهي: ”ستگرو توهي نام پلاوين“. جيو جو اصلي لاڀ ستگرو ڀڳتي ۽ نام جي ڪمائيءَ ۾ آهي:-

---

١. جيڪو اهڙيءَ طرح هوشيار ٿو رهي، اُن جي رام نام جي پونجي ڪير به ڪونه لٽي سگهندو.

ٽجهي پرائي ڪيا پڙي، آپني اور نبيڙ.
اپني اور نبيڙ، ڇوڙ ڳُڙ وش ڪو کاويه،
ڪوُنسان ۾ ٽو پڙيه، اور ڪو راهه ٻتاويه.
اوُرن ڪو اُجيار، مشالهي جاهه اندهيري।
ٽمون گياني ڪي ڀاس، مايا سي رهتي گهيري[1].
ٻيچت ڦريه ڪپور، آپ ٽو کاري کاويه।
گهر ۾ لاڳي آڳ، دؤر ڪي ڏوُر ٻتاويه.
پلٽؤ يهه ساچي ڪهيه، اپني من ڪا ڦير।
ٽجهي پرائي ڪيا پڙي، اپني اور نبيڙ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١١٩)

آپني آپني ڪرڻي، آپني آپني ساٿ.
آپني آپني ساٿ، ڪريه سو آڳي آويه।
ٻاپ ڪيه ڪرني ٻاپ، پوُت ڪيه پوُتيه پاويه.
جوروُ ڪيه جو روُهن ٿليه، خصم ڪيه خصم ڪو ٿلتا।
آپني ڪرني سڀتي، جيو سڀ پار اُترتا.
نيڪي ٻدي هم سنگ، اؤر نا سنگي ڪوئي।
ديکؤ ٻوُجهه ٻچار، سنگ ٿي جتهين دوئي.
پلٽؤ ڪرني اؤر ڪي، نهين اؤر ڪي هاٿ।
آپني آپني ڪرڻي، آپني آپني ساٿ.
(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٥٢)

ٽو ڪهن ڪرتو ڪڇ ڪهيه، ڪيجيه اُنهو ڪام.
ڪيجيه اُنهو ڪام، جڳت ڪو پوُنڪن[2] ڏيجيه।
جاٽ ٻرن ڪل ڪرم، سنتن ڪو مارڳ ليجيه.
لوڪ ٻيد دي ڇوڙ، ڪريه ڪرتو ڪتنو هانسي।

---

١ خود مايا سان گهيرايو پيو آهي، گيان جون ڳالهيون ٻيو ڪري. ٢. پوُنڪڻ ڏي.

پاپ پڃ دونو ٻنڌو[1]، ٻئي دونو ڳر کي ڦاسي[2].
ڪرم نه ڪرهؤ ايڪ، پرم ڪونو لاڳ ڏکاويءِ،
ٽريءَ نه ٽيري ٽيڪ، ڪوٽ برهما سمجھاويءِ[3].
پلٽو ٽنڪ نه ڇوڙهؤ، جيئه ڪي سنڪيءِ نام،
ٽو ڪھن ڪرنو ڪڇ کھيءِ، ڪيڇيءِ آپنو ڪام.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٢٣)

جوؤ لڳ لاڳيءِ هائه نا، ڪرم نا ڪيڇيءِ ٽياڳ[4].
ڪرم نه ڪيڇيءِ ٽياڳ، جڳت ڪي اوُجھ ٻڙائي،*

---

١. سنت مت ۾ پاپ ۽ پن، ٻنهي کي ٻنڌن وارا مڃيو ويو آهي، ڇو ته ٻنهي جو ٻرو ڀلو ڦل ڀوڳڻ جي واسطي ديهه ڌارڻ ڪرڻي پوندي آهي. انهيءَ ڪري سنت مت ۾ صرف گرو ڀڳتي ۽ نام ڀڳتيءَ کي ئي پرميشور پراپتي ۽ سچي مڪتيءَ جو اصلي ساڌن مڃيو ويو آهي. ٢. ڳلي جي ڦاسي. ٣. ستگروءَ مان ڀروسو نه لڌي، چاهي خود برهما ئي ڇونه ڳمراهه ڪرڻ لاءِ اچي. ٤. جيستائين پرماتما سان ميلاپ نه ٿي وڃي، پنهنجي ڪوشش بند نه ڪر.

* هتي بيحد گهرو پرمارٿي اپديش ڪري رهيا آهن ته جيستائين جيوَ کي اندر ساڪياٽ درشن نه ٿي وڃي، اُنکي ٻئي يعني ڪرم جو ٽياڳ نه ڪرڻ کپي. جيئن جيئن اندر روحاني ترقي ٿيندي ويندي، تيئن تيئن ٻنهي جي ڪرم ڇٽندو ويندو. سنت رويداس جن به اپديش ڏا ڪن ته قول، ڦل جي خاطر ٿيندو آهي. جڏهن ڦل لڳي ويندو آهي ته قول سڪي ويندو آهي، ساڳيءَ طرح ڪرم انهيءَ لاءِ آهي ته اندر شبد يا نام روپي سچ سان ساڪياٽ ميل ٿئي يا انجي ڄاڻ ملي. جڏهن اندر شبد يا پرميشور روپي سچ جو سڌو انڀو ٿي وڃي ته پوءِ ڪنهن به طرح جي ڪرم جي ضرورت ڪونه رهندي:-

ڦل ڪارن ڦوُلي بن راءِ، ڦل لاڳا تب ڦوُل ٻلاءِ.
ڳيانيءَ ڪارن ڪرم اڀياس، ڳيان ڀيا تهه ڪرم نراس.
(آد گرنٿ، صفحو ١١٦٧)

اوڌوُ اور ڌاريه نسور، اُڌر ڪي ايڪ نه پائي.
اَب ڪل سي وي ڪئي، ناهين اب ملا ٺڪانا،
ڪيهوُ اور ڪي نالهه، ٻيچ ڪي ٻيچ ڀلانا.
جهوُن جهوُن ڀاويه ٻستوُ، تهوُن تهوُن ڪرم ڪو جوڙيه،
خاطر جمع ڪو ليهه، جڳت سي مُهڙا موڙيه.
پلٽوُ پڳ ڌر اوڪه ڪر[1]، تا اپن لڳيه نه داغ،
جوُ لڳ لاڳيه هاٿ تا، ڪرم نا ڪيجيه ڀاڳ.
(ڀاڳ ١، ڪنڊلي ١٣٧)

ڪهتي مت ڪي ٻات، جڳت ٻر ڦهس[2] نه ڪهجيه.
ٻالڪ سهالڪ ديکه جب ليجيه، ٻست ٿاهه ڪو ديجيه.
يهه سنسار مرهه ڪا ڪمڙا، جل ٻچ ڪور نه ٻيجيه.
اُچ ٻڪواد مؤن هويه رهئي، ٻولت ڪاٻا ڇيجيه.
پلٽوُ ڪهيه سنو ڀائي سادو، ٻچن ڪالت ڪهه ليجيه.
(ڀاڳو ٣، شبد ٧٧)

فقير ڪي ٻالڪي غصا نه ڪيجيه،
غصا فقير ڪو ناٿهه آچا.
ٻات ميٺي ڪهوُ نيڪ[3] سب ڪو لڳيه،
ٻيڪ ٻڪرنت ڪي ٻڪڙ پچا[4]
رهئي انسي رهوُ ٻهت غراب هويه،
سڪل سنسار مل ڪريه رچا.
داس پلٽوُ ڪهيه ٻهت چچڪار ڪيه،
ٻچن ڪو مان اَب ليهه ٻچا.
(ڀاڳو ٢، رهيکتا ٦٢)

---

١. هوشياريءَ سان ڏسي پير رک. ٢. ٻر گهٽ.
٣. چڱي. ٤. رب جو آسرو پڪڙي وٺ.

آسن ڊرڍ هوِيءَ رهيءَ جڳت سي هارنا،
نندرا ٻس ۾ ڪريءَ ڀُوڳ ڪو مارنا.
ڪام ڪروڌ ڪو مار آپ ڪو ڪرونا،
آري ڄاڻ ٻلٽوُ، پانوَ پساري ٻار مؤج سي سوونا.

(ڀاڳو ٣، آرل ٧١)

ٻيڄ ٻاسنا ڪو جريءَ، ٽب چوُنيءَ سنسار[1].
ٽب چونيءَ سنسار، جڳت سي ٻرِيت نہ ڪيجيءَ،
لوڀ موهہ ڪو جار، سٽ ٻد مارڳ ليجيءَ.
ماريءَ ڀُوڳ ٻياس، جڳت ڪي ڪريءَ نہ آسا،
ڪام ڪروڌ ڪو جار، ٽجيءَ سڀ ڀوڳ ٻلاسا.
سدا رهيءَ نروِرت[2]، چت نہ اَنتيءَ جاويءَ،
من ڪو ليويءَ ڦير، ٻجن ۾ جاءِ لڳاويءَ.
ٻلٽوُ هرن ڪي ڪارني، جڙ ڀرت ليا اوتار،
ٻيڄ ٻاسنا ڪو جريءَ، ٽب چونيءَ سنسار.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٢٢)

---

١. جڏهن آشا ترشنا جو ٻج ناس ٿئي، تڏهن مس وڃي سنسار مان ڇوٽڪارو ٿيندو.

٢. نشڪام.

٣. راجا ڀرت، جنهن جو ڀرت جي نالي سان مشهور ٿيو آهي، راڄ ڀاڳ ڇڏي ڀرماتما جي ڀڳتيءَ واسطي جهنگل ۾ هليو ويو. اتي سندس هڪ هرڻيءَ جي ٻچي سان پيار ٿي ويو ۽ ان جي ئي وڇوڙي ۾ پراڻ ڇڏيائين. جنهن جي ڪري کيس هرڻ جي ديهہ ڌارڻ ڪري جنم وٺڻو پيو.

ٻوڙ پئي تن کاسا، اُب ڪب ٻڄن ڪرهڪي *
ٻالپڻا ٻالڪ سنگ ٻيتا، تروڻ پئي اُيمانا،
ٽڪ سنگ سيتي پئي سپيدي، هر ڪا مرم نه جاڻا.
ترمر[1] ٻهر ناسڪا چوُويه، ساس گري چڙهه آئي[2]،
سُنت دارا گرهاوَن لاڳي، ٿئي هڙوا مر جائي.
ليرڻ ٻرت ايڪؤ نهين ڪيها، نهين ساڌؤُ ڪي سيوا،
ليکه ٻن ڏوکي ۾ ٻيٺي، السي مورک ديوا.
ڀڪرا آه ڪال نـي چوٽي، سر ڏُن ڏن پڇتانا،
پلٽوُ داس ڪوئو نهين سنڪي، جم ڪي هاٿ ٻڪانا.
(ڀاڳو ٣، شبد ٢٦)

---

* آد گرنٿ ۾ درج ٿيل ٻاڻيءَ ۾ سنت پيپا صاحب جن فرمائين ٿا ته جڏهن ٻڍاپو ايندو آهي ته اکين مان پاڻي وهڻ لڳندو آهي، شرير نربل ٿي ويندو آهي، وار سفيد ٿي ويندا آهن، ڳلي مان آواز ڪونه نڪرندو آهي ۽ جيو ڪنهن به ڪم جو ڪونه رهندو آهي:-

ننين نير ٻهيءِ ٻن کينا، پئي کيس ڌڏواني،
روڌا ڪنٺ سبد نهين اُچري، اُب ڪيا ڪريءَ پراني.
(آد گرنٿ، صفحو ٦٥٩)

گرو صاحب جن فرمائين ٿا ته منکه سڄي زندگي اگيانتا ۾ گنوائي ڇڏيندو آهي ۽ نام ڪونه جپيندو آهي. ٻڍاپي ۾ سندس سڀئي انگ جواب ڏيئي ڇڏيندا آهن. اهڙيءَ طرح اگياني زندگي برباد ڪري ڇڏيندو آهي:-

پنوندي چال چرڻ ڪر ڪسري تچا ديهه ڪملائي،
نيتري ڌنڌ ڪرن پئي ٻهري منکه نام نه جائي.
اُنڌلي ڪيا پايا جگ آءِ،
رام رڌي نهين گر ڪي سيوا چالـي مؤُل گنواءِ.
(آد گرنٿ، صفحو ١١٢٦)

١. نظر گهٽ ٿي وڃي. ٢. دم جي بيماري اچي لڳي.

ڀڄن آتري[1] ڪيجئي، اؤر ٻات ۾ ڍار.
اؤر ٻات ۾ ڍار، جڳت ۾ جيون ٿورا،
مانش تن ڌن جات، گوڙ ڌر ڪرؤ نهورا.
ڪانچ محل ڪي بيچ، پؤن اڪ پنڇي رهتا،
دس درواجا کلا، اڙن ڪو نت اٺ چهتا.
ڀڄ ليجيءِ ڀڳوان، ايهي ۾ ڀل هئہ اپنا،
آواگؤن ڇٽ جاءِ، جنم ڪي مٽيءِ ڪلپنا.
پلٽو اٽڪ نہ ڪيجئي، چؤراسي گهر ڦيرا،
ڀڄن آتري ڪيجئي، اؤر ٻات ۾ ڍار.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ٥٠)

پلٽو نر تن پاءِ ڪيءِ، ڀڄيءِ نهين ڪرتار،
جم پر ٻانڌي جاهگي، ڪهؤن پڪار پڪار.

(ڀاڳو ٣، ساکي ١٦)

ڀڄ ليجيءِ هر نام، ڪام سڪل تج ديجيءِ.
مات پتا ست ناري ٻانڌوا، آويءِ نا ڪوئو ڪاما،
هاٿي گهوڙا ملڪ خزانا، ڇٽ جئهينءِ ڌن ڏاما.
جب تم آيا مؤٺي ٻانڌي، هاٿ پساري جانا،
سؤپنا هار جڳت ڪي مايا، تاهہ ديک للچانا.
نر تن سکہ، ڀڄن ڪي لائق، ڪؤڙي هاٿ بڪانا،
هر ڪا گيان پورا ستسنگت، امرت ۾ وش سانا.
ايڪ نا ڀؤلا دوءِ نا ڀؤلا، ڀؤلا سب سنسارا،
پلٽو داس هم ڪها پڪاري، اَب نا دوس همارا.

(ڀاڳو ٣، شبد ٢٥)

هري ڪو داس ڪهاءِ ڪي، ڪڇهہ ڪريءِ نا ڪوءِ.
ڪڇهہ ڪريءِ نا ڪوءِ، جيهہ ٻڌ راکيءِ رهيئي،
دک سک ڪشٽ پڙيءِ، ڪهؤ سي تنڪ نہ ڪهيئي.

---

١. جلدي.

تيري سنت ۾ اور، ڪرن والا هتا اوريه،
تو نا ڪريه خراب، ناحق ڪرنس دن ڏوريه.
وا ڪو ڪيجيه ياد، جاهه ڪي ماري ٽوٽيه،
آڌي ڪو تو جاءِ، گهر هه ۾ سميه ڦوٽيه[1].
پلٽو گنهه ڪيتي سي، پڄن مانهه پڳه هنوه،
هري ڪو داس ڪهاءِ ڪي، گنهه ڪريه نا ڪوه.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٠٩)

ٽڪ هري ڀڄ ليهه، من ميري يار مسافر.
پاڻي پوڻ اَگن سي جورا، ڌرتي اور اَڪاسا،
پانچ تت ڪا محل اُٿايا، تهان ليا تم باسا.
ڪو تم ڪون ڪهان تي آيا، بارمبار ٿڪايا،
اِتني بات پليه ڪي ڪارڻ، ڦر ڦر غوطا کايا.
اِتني بات چيت نهين تمڪو، جس ڪارج ڪو آيا،
مايا موهه لالچ ڪي ڪارڻ، اپنو روپ ڀُلايا.
من ڪي ڪارڻ رامچندر جي، ڪهي گرو ڪي پاسا،*
ڪسر قسر ۾ ڪارج ناهين، ڪهتي پلٽو داسا.
(ڀاڱو ٣، شبد ٧٣)

---

١. گهر جو سڀ ڪجهه ناس ٿي ويندو.

* هتي پلٽو صاحب جن سمجهائي رهيا آهن ته ڀڳوان رامچندر جن به من کي جيتڻ لاءِ ئي گرو ڌارڻ ڪيو هو؛ ته ڪ سنسار کي جيتڻ لاءِ پرمارٿ جو اَٽل نيم آهي ته بنا پورڻ سنت ستگرو جي نه من وس ۾ اچي سگهندو، نه آتما اندر شبد ۾ لين ٿي سگهندي؛ نه ئي پرماتما سان ميلاپ ٿي سگهندو. اهو نيم هر ڪنهن ننڍي وڏي جي لاءِ برابر آهي. رام، ڪرشن، ترلوڪي ناٿ هئا، پر گرو اُنهن کي به ڌارڻ ڪرڻو پيو:-

رام ڪرشن تي ڪو ٻڙو تنهون ڀي گرو ڪينهه،
تين لوڪ ڪو ناٿڪا گرو آگي آڌين.

پلٽو نر تن جات هي، سمدر سگر سرار،
سمرا ڪوجٽيه ساڌ ڪي، ٻيج ليجيه رکهه.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٧)

جيوَ جاڻي تو جاڻي دي، جنم جاڻي ٻر نمت[1].
جنم جاڻي ٻر نشت، لوڪ ڪي تجو ٻڙائي،
دکه ناتا سهه رهو، پڙو دربار ۾ جاڻي.
ماٿ پتا ٻج ٻندو، تجو ٻکني ست ناري،
تج دو ٻوڪه ٻلاس، سهت رهو سب ڪي گاري.
ناچو گهونگهت کول، گيان ڪا ٻول ٻجائو،
دکيه سب سنسار، ڪلانين الٽي ڪائو[2].
پلٽو نام نه ڇوڙهو، سهه لو إتنا ڪشت،
جيوَ جاڻي تو جاڻي دي، جنم جاڻي ٻر نشت.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٢٧)

پلٽو نر تن پاه ڪيه، آونڪا ڪيهه ڪام،
وهي مکه ۾ ڪيڙا ٻريه، جو نه ٻجي هري نام.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٦١)

پاڻي ڪا ڪو ديڪه، پياس سي مئا مسافر.
موا مسافر پياس، دور اوُ لتيا ٻاسيه،
ٻنت ڪنوا ڪي جگت، جتن ٻن کؤن نڪاسيه.
آگي ٻوجن ذرا، تار ۾ ڪاتا ناهين،
ٻوُڪه ٻوُڪه ڪريه سور، کؤن ٻاريه مکه ماهين.
ديکا ٻاڻي تيل آگه هي، ناهين جراويه،
خصم سوٻا هي پاس، خصم ڪو ڪوجن جاويه.

---

[1] جان وڃي ٿي نه وڃط ڏي، ٻر جنهن مورت جي واسطي هيءَ جنم مليو آهي، اهو نه برباد ٿي وڃي. [2] من ۽ آتما جو مکه ڦيري، هيئنان ڪان مٿي ۽ ٻاهر ڪان اندر ڪطي اچي.

پلٽوُ ٻگڙا سوُت، اُنڪ کي پرتا گر گرا،
پاني ڪا ڪو ديئہ، پياس سي موا مسافر
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٩٢)

مايا اوُ ٻيراڳ دوُنو ۾ ٻيَر ھئہ،
ليئي ڪلھاڙي مارنا ڦِر ھئہ.
ڪيئنا ڇھي ٻيراڳ مايا ۾ جائيگا،
آري ھان پلٽوُ، جو ڪوئي ماھر ڪاٺي سوئي مر جائيگا.
(ڀاڱو ٢، اول ٧٣)

سيار[2] ڪي چال ڪو ڇوڙ ٻي ٻالڪي،*
آپ ڪو خوب در آڪ[3] ڪيجيئہ.
سنھ ھئہ تھي تحقيق[4] ڪر آپ ۾،
سيار ڪي سنگ ڪو ڇوڙ ڏيجيئہ.
آھار تو ڪيجئي آپ[5] سي مار ڪيئہ،
اوُر ڪيئہ مارا نا ڪڇي ليجيئہ.
پلٽوُ تو سنھ ھويئہ گرج ٻي ھانڪ ديئہ،
پڪڙ گجراج ڏي ڀانو ڀنجيئہ.
(ڀاڱو ٢، جھولنا ٣٦)

---

* ڪھاڻي مشھور آھي تہ ھڪڙو شينھن جو ٻچو ٻڪرين جي ڌڻ ۾ اچي ويو ۽ پاڻ کي ٻڪري سمجھڻ لڳو. ڪنھن شينھن ڪيس سمجھايو تہ تون پنھنجو پاڻ سڃاڻ تہ تون شينھن آھين. تون شينھن وانگر گرجنا ڪر، شينھن وانگر پنھنجو شڪار خود ڪر ۽ ٻڪرين جو ساٿ ڇڏي ڏي. پلٽوُ صاحب جن جيو کي سمجھائي رھيا آھن تہ ھي جيوآتما! تون اُلھيءَ ستنام جي انش آھين. تون اندرين جو ساٿ ڇڏي من روپي ھاٿيءَ کي جيتي وٺ. تون من اندرين جي غلام ٿيڻ بدران، اُنھن تي وجئہ حاصل ڪري شرير روپي نگريءَ تي راجا وانگر راڄ ماڻ.

١. رستو سڌو آھي پر جھو ڪرڻو ۽ ڀٽڪڻو تو ڦري. ٢. گدڙ.
٣. پڪو. ٤. ڪرج. ٥. پنھنجي اھنڪار کي ماري آھر ڀوڄن ڪاءِ.

هري چرچا سي ٻڌ سگهه وهه لياگئي،
آپني بندي نام سميري پاگئي.
سرٻس وهه جو ديڻ لو نهين ڪام ڪا،
آري هان پلٽو، مٽر نهين وهه دشت جو دروهي رام ڪا.
(ڀاڱو ٢، اريل ٧٠)

ڦولي ڦري ٻهه ڪيتڪي، ڀونرا ليڀيو ٻاس.
ڀونرا ليڀيو ٻاس، جنم ماش ڪو ٻاٻا
ڪري نه ڪرو ڪي ٻکتي، ڄگت ۾ آهه پلايا.
ڀونرا ڪوڄيو ڇيٽ، ڪها ٿو ڦريو پلانا
هري ڪو نام سڪند، جوڙ ٻانڌرا[1] لپٽانا.
ڙت بسنت ڪي جات، ڪلي ڪرس ليو ليڀيو
ٻهر نه آسو دالو، ڇيٽ چس ڀونرا ڪوڄيو.
پلٽو ڪهون نا مريو، هرا نا جيو ڪا ناس
ڦولي ڦري ٻهه ڪيتڪي، ڀونرا ليڀيو ٻاس.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١١٤)

ايڪ هي ٿانس ۾ اڀهي ٿهون لوڪ سب،
ڀجهي ٿهون لوڪ ايڪ سمت ڇوٽي.
ايڪ هي رستا ڪرم ڪا ٻڙا هٿر[2]،
ڳئي آس راهه سي سڀيو لوٽي.
راهه جهاڙي مهنو ٻرام ڪي اوڻگهٽي،
گٽي ٻچ سمت نهين روم ٽوٽي.

---

١. جنهن گل ۾ خوشبوءِ نه هجي، يعني ماياوي پدارٿ.

٢. جيئن ڪرمن جي رستي کي سڀ ڪنهن بهتر سمجهندا آهن، پر ڪرم بندن جو ڪارڻ آهن، جو نه ڇڱا چاهي ٻرا، اهڙي طرح جي ڪرمن جو ڦل ڀوڳڻ واسطي سنسار ۾ اچڻو پوندو آهي.

داس پلٽو ڪھي سنت ڪي راھ نيج،
ڪرم ڪي راھ گئي ڪرم ڦوٽي[1].
(ڀاڱو ٢، ريکتا ٤٣)

جاھ سنت سيوا ۾ لاڳ رھيو،
اھي ڌرم جگياس ھئہ جي.
تن من سيتي جب نانھہ ٽريو،
ڪريو چرن ۾ باس ھئہ جي.
داھن دئيال ھئہ سنت ھڙي،
جو پڄاوه من ڪي آس ھئہ جي.
پلٽو جو سنت آپداس ڪرائيو،
سوئي ڪٽيو وسواس ھئہ جي.
(ڀاڱو ٢، جھولنا ٤٩)

ڪو ڪوليو ڪپٽ ڪورڙا ھو، ستگرو ٻن صاحب.
نٿھر ۾ ڪڇ ڳن نھين سمجھو، سري ۾ پٽي ڦھراسا ھو[2].
آپني من ڪي ابڙي ڪلونتي، چوٽي نہ پاويو گڪرڙا ھو.
پانچ پچيس رھيو گھٽ ڀيتر، ڪون بتاويو ڊگرڙا ھو.
پلٽو داس چورڙ ڪل جٽيا، ستگرو مليو سمجھٽيا ھو[3].
(ڀاڱو ٣، شبد ٧٠)

اَب سي خبردار رھو ڀائي.
ستگرو ديٺا مال خزانا، راکو جٽت لڳائي،
پاؤ رتي گھٽئي نھين پاويو، ڏن ڏن ھوت سوائي.
چما سيل ڪي آلڪي[4] پھرو، گيان لنگوٽي لڳائي،

---

١. جيڪي نام جي ڪمائي واري سنتن جي راھ ڇڏي ڪرم ڪانڊ جي رستي تي ٿا ھلن، سمجھو تہ اُنھن جا ڪرم ڦٽيا آھن، اُنھن جي قسمت ڪُوٽي آھي. ٢. پيڪي گھر ڪري ڪجھ ڪري نہ سگھي ۽ ساھري گھر بہ مُورک ٿي رھي. ٣. سچو سائي. ٤. فقيرن وارو چولو.

ڏيا ڪي ٽوپي سر پر ڏيءِ ڪيءَ، اؤر اَڏڪ ٻن آئي[1].
ٻستوُ ڀاءِ غافل مت رهنا، نس ڏن ڪرو ڪمائي،
گهٽ ڪي ڀيتر چور لڳت هئہ، ٺٽلي گهات لڳائي.
ٽن ٻندوق سمت ڪيءَ سنگرا، گيان ڪي گنج ڊهڪائي،
سرت پليتا هردم سلڳيءَ، ڪس پر راڪهہ چڙهائي.
ٻاهر والا ڪڙا سپاهي، گيان گمہ اَٽ ڪائي،
ٻلٽوُ داس آد ڪي اَڌلي، هردم ليت جڳائي.
(ڀاڱو ٣، شبد ٧١)

ٻڄن ڪر موڙکہ کهد ٻٽڪيءَ ري.
ٻهہ سنسار مايا ڪيءَ لاسا[2]، چٽيءَ ناٿهہ جو سر ٻٽڪيءَ ري.
مايا موهہ رٿن ڪا سپنا، جهوُٽي ماٿهہ کها اَٽڪيءَ ري.
ٻرا گهٽ گهڙا هري نام اَمي هئہ، جڳہ ڇوُهلا ۾ اٽڪيءَ ري[3].
ملا ستگرو توهہ نام ٻلاويءَ، جاويءَ ٽپن جکن جڳہ ڪيءَ ري.
نهين ٻہرات جم ٻاٿڏ ڪي ٽکهنءَ، او ٻر گوڙ نرڪ لٽڪيءَ ري[4].
(ڀاڱو ٣، شبد ٢٧)

گرميءَ گرميءَ هلوُوا، گنگاهہ ليڄيءَ مار.*
گنگا ليڄيءَ ماريءَ، ممک تن جات سرانا[6]،

---

١. خوب سندر لڳندڙ. ٢. مايا جو ڦرياءَ. ٣. اندر نام روپي امرت جو گهڙو ڀريو پيو آهي، پر سنسار مايا وِي چلهي ۾ سڙي رهيو آهي. ٤. نرڪ ۾ اُبتو لٽڪيو پوندءَ. ٥ ڪائي وٺ. ٦. مانش چولو برباد ٿي رهيو آهي.

* هن ڪنڊليءَ ۾ سمجهائي رهيا آهن ته نرڌاهيءَ ۾ گرم گرم حلوي جو جلد ڪان جلد مزو وٺي ڇڏڻ کپي. مزو ڇا آهي؟ "پنج ليجيءَ پکوان" يا "ليجيءَ لاها لوُٽ ڏنان ڏءِ سنتن ٻاسا"، جو ته "جيتن ڪا ناٿهہ ٻروسا"، "ڪال سر پر نيرانا".

پڄ ليکيءَ پيکوان، ڪال سر پر نيراڻا۱.
ميٺا هئا هري نام، جيئن ڪا نانهه ڀروسا،
ڪام ليهه پر ٻهت، آگي سي جات پروسا.
ليکيءَ لاها لُوٽ، ڏنان ڏهه سٺن پاسا،
اَجهون چيت گنوار، جاٿ هئا خالي سوانسا.
پلئو اَنڪ نه ڪيجئي، ڪُوچ هئا سانجهه سڪار۲،
گرميءَ گرميءَ هيلئُوا، گنٿا ليکيءَ مار.
(ٻاگو ۱، ڪنڊلي ۴۴)

---

۱. سر جي مٿان پيهي ڏسي رهيو آهي.
۲. صبح شام ٿيسي جلدي ٿيا ڌيرسان دنيا مان ڪُوچ ڪرڻو ٿي پوندو.

ٽُڪر

هن کان اڳ جن وشين تي ويچار ڪيو ويو آهي، انهن کان سواءِ پلٽوُ صاحب جن ٻين به گهڻن ئي وشين تي پنهنجا ويچار ظاهر ڪيا آهن. انهن سڀني وشين جو هتي بيان ڪرڻ ممڪن ڪونه آهي، پر مختصر طور ڪجهه وشين تي روشني وڌي ويندي :-

١. وشواس، ڀروسو :-

پرمارٿ جي راهه تي وشواس ۽ ڀروسي جي ڀاري مهما آهي. جگياسوءَ جي واسطي اهو ضروري آهي ته پوري ڪوج ۽ پڙتال ڪرڻ کان پوءِ ئي پورڻ سمت ستگروءَ جي شرڻ ۾ نام جي ڪمائيءَ کي سمڪه رکي، پر جڏهن هڪ دفعو پوري تسلي ٿي وڃي ته پوءِ پوري ڀروسي سان، هڪ من ۽ هڪ چت سان پنهنجو روحاني سفر طئه ڪرڻ جي ڪوشش ڪري. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته مونکي نام مارگ تي پورو ڀروسو ٿي ويو آهي. مونکي وشواس آهي ته نام هڪ اَملهه هيرو آهي. هاڻي چاهي سڄو سنسار ڇوڙي مونکي ڇوڙي ته اهو هيرو ڪونهي، پر ڪانچ آهي ته به مان ڀروسو ڪونه ڪندس. مون هاڻي سنسار جي طرف کان پنهنجي نگاهه هٽائي ڇڏي آهي. مون ٻيا سڀ ڀروسا ڇڏي ڏنا آهن. منهنجي نظر صرف انهيءَ پرڀوءَ يا هنجي نام تي آهي ۽ صرف انهجو ئي آڌار اٿم :-

مٿن جڳ ڪي ٻاٽ نه مانڊونگي، نام آپني ٺانڊونگي.
ڪهي سني سي ڪانڌ آپني، ناٿه ڏوُر ٻ سانڊونگي.
ڪهي سني سي هيرا آپنو، نهين ڪانچ ٻ آنڊونگي.
جگت کي اور لڪ نهين ٽاڪون، ستسنگت پهچانڊونگي.
پلٽوُ داس ڪهي سي ڪايا، جو جانڊون سو جانڊونگي.

(ڀاڱو ٣، شبد ٦٣)

رام تو هتڪاري مري، اؤر نه ڪوئي آس هئہ.
جب سي درس ديئها، پران أن هر ليئها،
تن کي بسري سد، سهي جڳت أپهاس هئہ[1].
پرم کي ڦاسي پاجهي، جڳت کي لاج تياڳي،
اُني أڪلات مانون، سوت سي جاڳ هئہ.
ڪهت هئہ پلٽوُ داس، تجهہ سڪل آس،
ايڪ هي ڀروسا راڪو، ايڪ هي بسواس هئہ.
(ڀاڳو ٣، شبد ٦١)

ممسا واچا ڪرمنا، جنڪو هئہ بسواس،
پلٽوُ هري پر رهت هئہ، تن کي پلٽوُ داس.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٣١)

پلٽوُ سنسيہ ڇوٽت کي، ملِيا پوُرا يار،
مگن آپني خيال پر، ڀاڙ پڙيہ سنسار.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٣٢)

جيون جيون روُئيہ جڳت سب، مور هوہ ڪلِيان،
پلٽوُ بار نہ بانڪ هيہ[2]، جو سر پر ڀڳوان.
(ڀاڳو ٣، ساکي ٣٣)

٢. ڪنهن کي به متر نہ بڻايو:-

پروسو پرماتما جو ئي هئڻ کپي ۽ اُن کي ئي پنهنجو متر يا سچو سمجهڻ کپي. سنسار جي ڪنهن به پدارٿ سان دوستي ڪرڻ سان خيال ٻاهر دنيا ۾ ۽ دنيا جي پدارٿن ۾ الجهي ويندو آهي رام ۽ سنسار جي مترتا گڏ ڪونہ هلي سگهندي:-

---

[1] سنسار جون تڪليفون برداشت ڪيون اٿم.
[2] وار به ونگو ڪونہ ٿي سگهندو.

پلٽو سر بس ڊاهجئي، متر نه ڪيجئه ڪوءِ.
متر نه ڪيجئه ڪوءِ، چت ڏي ٺڳر ٺاهيه[1]،
تس ڏن هوءِ ٺاس، اور وهه نانهه نباهيه.
چنتا باڙيه روگ لڳا، ڇن ڇن تن ڇيجيه،
ڪمر ڳروُٺا هوءِ[2]، جيون جيون پاڻي سي ڀيجيه.
جوڳ جڳت ڪي هاني، جهان چت اٽڪيه جاويه،
ڀڪتي آپني جاهه، اڪ من ڪهوُن لڳاويه.
رام مٺائي نا چليه، اوُر متر جو هوءِ،
پلٽو سر بس ڊاهجئيه، متر نه ڪيجئه ڪوءِ.

(ڀاڳو ١، ڪنڊلي ١٤٦)

٣. سچ ۽ سچي دربار:-

اهو پرماتما ئي سچو آهي. هن جي دربار سچي آهي. دنيا جهوٺي آهي ۽ دنيا جا رنگ به جهوٺا آهن. انهيءَ سچي دربار ۾ صرف سچ ئي ٽڪاءُ ڪائي سگهندو آهي. اهو سچ پريم ڀڪتي آهي. انهيءَ سچ کي حاصل ڪرڻ ڏاڍو ڪٺن آهي:-

ساچا هري دربار، جهوٺا ٽڪيه نه ڪوئي.
جهوٺا ڇپيه نه لاک ڇپاويه، انت ڪو هوت اگهار،
جهوٺا رنگ رنگيه جو ڪوئي، چٽڪ رهيه ڏن چار.
هري ڪي ڀڪتي سهج هئه ناهين، جيون چوکي ٽلوار،
پلٽو داس هات اپني سي، سر ڪو ليه اُتار.

(ڀاڳو ٣، شبد ٨٨)

٤. ٻئي ڳڻ ڪونه رهي سگهندا:-

انهيءَ سچي دربار ۾ ڪوڙي ۽ فريبيءَ لاءِ ڪابه جڳهه ڪونهي. صرف نشڪام هردي وارو سچو ڀڳت ئي اتي پهچي سگهندو آهي. اهو پرماتما مايا ۽ ڪامنا کان نرليپ آهي. ان

١. خريد ڪرڻ. ٢. ڪمبل جيئن جيئن پاڻيءَ ۾ پسندو آهي، تيئن تيئن ڀاري ٿيندو آهي.

بي تعلق - بي عيب - بي لوث

سان ميلاپ اهو سچو ڀڳت ئي ڪري سگهندو، جيڪو ٻرپوءِ
وانگر ئي مايا ۽ آشا ترشنا کان مڪت هوندو. جنهن جي
مٿان موهه مايا جو رنگ لڳو پيو آهي اهو پرماتما جي درٻار
۾ ڪونه پهچي سگهندو. ديندار يعني پرماتما جا خواهشمند
۽ دنيادار ٻئي گڏ ڪونه رهي سگهندا:-

صاحب ڪي دربار ۾، ڪيا جهوٽي ڪا ڪام،
پلٽو دونون نا مليں، ڪامي اور اڪام. (ٻي ڪمو
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٢٢)

٥. سنتوش:-

پلٽو صاحب جن سنتوش جي بيحد مهما ڪئي آهي.
سنتوش تڏهن پيدا ٿيندو آهي جڏهن ٻرپوءِ ۾ اٽل وشواس
هوندو آهي يا آتما جڏهن نام جي رنگ ۾ رنگجي ويندي
آهي. فرمائين ٿا ته ڪل مالڪ ۽ سمت سٽگرو جيڪي ڪجهه
ڏئي، ان تي ئي راضي رهجي: ”گرو جو ديا هي سوئي
ٺوءُ لئي رهه“. لوڀ سان من سنسار ۾ ڦاسندو آهي.
لوڀي لوڀ جي پورتي ڪرڻ جي واسطي ٻاهر ڀٽڪندو
رهندو آهي، پر سنتوشي جيو جو من اندر ڏانهن پلٽو کائيندو
آهي ۽ کيس روحاني چڙهائيءَ ۾ به مدد ملندي آهي:-

سنتوش ڪي ڏري سي ڪاٽي ڪبج[1] ڀمت ڀر،*
سوان اڪ ٽوڪ ڪو ڪيتڪ ڏاويه.

* هن پد ۾ بيحد سندر ڍنگ سان سمجهائين ٿا ته هاٿيءَ جي
ڪيتري نه گهڻي خوراڪ آهي، پر کيس سنتوش هوندو
آهي. انهيءَ ڪري ڀمت ڀري کائڻ لاءِ ملي ويندو اٿس.
ڪتو بي صبر هوندو آهي، انهيءَ ڪري هڪ ٽڪري جي
واسطي ڀٽڪندو رهندو آهي. اڳر جو شڪار ڀري کان
ٿوريءَ سان خود ئي اڳر ڏانهن وڌندو ايندو آهي. سنتوشي
شينهن کي سهج ئي شڪار ملندو آهي، پر لومڙ ڪاڏي لاءِ
ڀٽڪندو ڦرندو آهي. اهڙيءَ طرح سنتن کي پنهنجي آهار
جي واسطي ڪٿي ڪونه ڪرڻو پوندو آهي. انهن کي سڀ ڪجهه
سهج سان ئي ملندو رهندو آهي.

١. هاٿي.

سمت کي ورتي اَجدها[1] کي چاهيئي،
چلي ان ڦري آهار پاويه.
سڀهه آهار کو کرت هتہ سهج ۾،
سيار دس بيس گهر مؤڙ ناويه.
داس پلٽوُ کهيه اوُر کڇ نا کريه،
پڪتي کي مؤل سنتوش لاويه.
(ڀاڳو ۲، رکيتا ۴۰)

ڀار ڦقير لڙوُ ٻانڌ ڦاڦا کنهيه،
کرو سنتوش ٻھ ڦرج ڦيري.
وهو ٻي ڦکر هويء ٻانڌ کڦي کنهيه،
پهر کي ٻٽ جا ٻرام ٻيري[2].
کرو ڦراخ دل[3] ڦهر ٽڪ کيجئي[4]،
فرق سنسار سي پيٽ ڦيري[5].
داس پلٽوُ کهيه ڦکر ڦارغ هتا[6]،
ڦتي هجوُر ۾ درٻ ليري.
(ڀاڳو ۲، رکيتا ٦١)

گرو جو ديا هتہ سوئي تؤ ليئي رهه،
اَسي ۾ بهت وشواس کرنا.
هوئيگا بهت ڦر شبد جو لڳتگا،
چت کر چيت کيه ڏيان ڌرنا.
چتر جو هوئيگا کرنگا کسب کو[7]،
ٻوُند هي ٻوُند سامند[8] ڀرنا.
داس پلٽوُ کهيه صفت هتہ سرت کي،
اوُر کوئي خيال ۾ ناهين پرنا.
(ڀاڳو ۲، رکيتا ۳۹)

---

۱. اَجگر. ۲ ٻرام جو ٻڌن. ۳ کلي دل ۴. وڏيءَ کان کم وٺو. ۵. هڪدم سنسار کي پٺي ڏيکاريو، يعني سنسار جي ٻنڌن کان پاڻ کي مڪت کريو. ٦. چنتا کان مڪت ٿيو. ۷. سياڻو جيو سدائين اڀياس کندو رهندو. ۸. سمنڊ.

٦. هڪ جو ڀروسو ڪنهن ۾؟

سچو سنتوش ۽ سچو ڀروسو صرف پورڻ سنت ستگروءَ ۾ ئي هوندو آهي. اهي سنتوش جي زنده تصوير هوندا آهن. هو ڪڏهن به ڪنهن جي اڳيان هٿ ڪونه ڦهلائيندا آهن. انهن جو هڪ پرماتما ۾ ڀروسو هوندو آهي. اهو سنتوش کين نام مان پراپت ٿيندو آهي. هُن وٽ نام جو اکٽ خزانو هوندو آهي، جنهن جي ڪارڻ کين سنسار جي ڪا به ٻک ڪونه رهندي آهي. انهن جو آسرو ڪُل مالڪ هوندو آهي ۽ سواءِ ان هڪ مالڪ جي ڀروسي جي، کين ٻئي ڪنهن آسري جي ضرورت ئي ڪونه پوندي آهي:-

سنتن کي سرتاج هئه، سوئي سنت هوءِ جاءِ.
سوئي سنت هوءِ جاءِ، رهيه جو ايسي رهني؛
مکه سي بوليه ساچ، ڪريه ڪڇ اجل ڪرني.
ايڪ ڀروسا ڪريه، نهين ڪاهوُ سي مانگيه؛
مَن ۾ ڪريه سنتوش، ٽنڪ نا ڪهوُن لاگيه.
ڀلي ٻري ڪوئو ڪهيه، تاهه سن نهين من ماکيه؛[1]
آٺ پهر دن رات، نام کي چرچا راکيه.
پلٽوُ رهيه غريب هوءِ، ڀوُکي ڪو دي کاءِ؛
سنتن کي سرتاج هئه، سوئي سنت هوءِ جاءِ.

(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٧)

٧. دنيا:-

پلٽوُ صاحب جن ڪيترن ئي مثالن ذريعي ٻر زوردار لفظن ۾ دنيا جي رات سمجهائڻ جي ڪوشش ڪئي آهي. الڏن جي مڏاي ۾ ڪو اکين وارو هليو ويو. سڀني الڏن ملي ڪري ان کي به الڏو چوڻ شروع ڪيو ۽ اکيون ڪڍي

---

١. مَن ۾ ڪروڌ نه آڻي.

ڇڏڻ جي صلاح ڏنائونس. هن انڌي دنيا ۾ ٻه ڪو ورلو سمت لئي، سڄاڪو ٿيندي اکين وارو هوندو آهي جو نه صرف اُن سمت کي، ٿي سچ جو ساڪيات انڀو هوندو آهي. پر دنيا اهڙي سمت کي اگياني چوندي آهي ۽ کيس ايترو ڪشٽ ڏيندي آهي، ايتري قدر جو اُنجي جان جي دشمن بڻجي ويندي آهي.

هن انڌن جي نگريءَ ۾ هڪ ڪاٺي (ارٿات من) جو راڄ آهي. سڀيئي انڌا سنسار روپي ساگر کي پار ڪرڻ چاهين ٿا پر مزوري ڏيڻ نٿا چاهين (يعني ڪرم نٿا پوڳڻ چاهين). اگيانتا روپي رات جي انڌيري ۾ ڪال روپي ٻگهڙ پرساگر پار ڪرڻ جي خواهشمند جيوَن کي اچي صلاح ٿو ڏئي ته توهين هڪ هڪ ٿي ڪري مون سان هلو، توهانکي پار پهچائي ڇڏيندس. اهڙيءَ طرح هوُ دوکو ڏيئي هڪ هڪ ڪري سڀني کي ماري ٿو ڇڏي

هن سنسار جي حالت اِها آهي ته هتي چور راجا بڻيو ويٺو آهي، ارٿات سڄو سنسار من جي آڌين آهي. اهڙي راڄ ۾ رعيت کي ڪٿان سک ملندو؟ پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته هن من، مايا جي نگريءَ ۾ ڪيترو زور آهي. هتي ڪنهن تي ٻه ڀروسو نٿو ڪري سگهجي جو نه من، مايا نه ڄاڻ ڪهڙي روپ ۾ اچي اسان جو خاتمو ڪري ڇڏيندا. هنن ڪنڊلين ۾ وينگيه ۽ هاسيه رس جو ٻه سندر ورنن آهي:-

اَندرن ڪير ٻجار ۾، ڪيا ايڪ دنيار.
ڪيا ايڪ دنيار، سڀيءِ اَنڌا اَٽ ڏاڻي؛
احمق آئي آڄ، سڀيءِ مل ٿاري لائي.
ٻارڙ آنکي ڦور، رهڙ نر همري ٿائي؛
سب اَندرن مل، اَنڌ اَنڌ واڪو ٿهرائي.
جنهوا لاکن اَنڌ، ايڪ ڪيا ڪريءِ ٻڃارا؛

سڀئي نه واڪي ڪوٺو، ٿهان ڏنياريه هارا.
پلٽوُ داس ٻيهه ٻاٽ ڪو، ڪوٺو نا ڪريه ٻهار،
آنڌرن ڪهر ٻجار ۾، ڳيا ايڪ ڏنيار.

(ڀاڳو ا، ڪنڊلي ١٩٤)

سڀ آنڌرن ڪي ٻيچ، ايڪ هتو ڪانا راجا.
ڪانا راجا رهيه، ٿاهه ڪيه رعيت آنڌا،
ڪانا ڪو اڳواهه، ايڪ ايڪ ڀڪرن ڪانڌا
ٻيچ ملا درٻاو، آنڌ ڪو ناڙ ڪرائي،
لين ڳيا وهه ٿاهه، سوُنس[1] لٽڪا ڳهسيائي.
سانجهه آهه نيران، آنڌ سڀ ڪريه ٻچارا،
لاڳه ڪاٺ ڪو ڪرن، ٻڙا سردار همارا.
آڌي رات ڪي ٻيچ، سڀيه مل ڳوڳا[2] لائي،
ٻيڙها[3] ٻولا آهه، چلو اڪ اڪ ٻلائي.
ايڪ ايڪ ٿم چلو، نهين هتو ٻاسن[4] دوُجا،
ڳردن ڏيه ليه جاهه، ڪريه ٿاهي ڪي پوُجا.
پلٽوُ سڀ ڪو ڪاهه، مڪن هويه ٻيڙ ها ڪاجا،
سڀ آنڌرن ڪي ٻيچ، ايڪ هتو ڪانا راجا.

(ڀاڳو ا، ڪنڊلي ١٩٥)

آڳه لڳو وهي ڏيش ۾، جهنوان راجا چور.
جهنوان راجا چور، پرجا ڪتمي سڪه پاويه،
پانچ پچيس[5] لڳاهه، رئن دن سدا مساويه[6].
آٺون پهر آپاڌ[7]، رهيه نانا ٻڌ لاڳي،
ڪام ڪروڌ هنڪار، سڪيه نا رعيت ڀاڳي.
لوٽ موهه ڪي ڏنيه، ڳلي وچ ناوي ڦانسي،

---

١. ڪرم. ٢. شور مچائڻ. ٣. ڪال. ٤. ٻرڪ، هتي مطلب آهي ٻيڙي. ٥. پنج وڪار ۽ پنجويهه پرڪرتيون. ٦. لتجي وڃڻ. ٧. دک.

لوڪ لاڄ مرجاد، ڇلاويءَ ڇرڳن ڳالهيون.
پلٽو رعيت ڪيا ڪريءَ، چليءَ نه انڪو جور؛
آگم لگو وهي ڊاش پر، جهدوان راجا چور.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٦٠)

پلٽو ڀانو نه ڊاهئي، ڪوٽا اهه سنسار؛
هٽائي[1] ڪر ملت هٿ، ڀيٽ مهيني ڏروار.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٢٠)

پلٽو ڀانو نه ڊاهئي، اهه جڳ ڀري بلا؛
لهي ڪترني ڪانڪ پر، ڪريءَ مترتا ڊاهه[2].
(ڀاڱو ٣، ساکي ١٢١)

پلٽو مٺن روون لڳا، جرو جگت کي رات؛
جهان ڊيکو تهان ڪپٽ هٿ، ڪاسي ڪيجي ٻرات.
(ڀاڱو ٣، ساکي ١١٨)

٨. منمکن جي ڀڳتي اِئين آهي، جيئن ڪاٺي ڪجل لڳائي:-

پلٽو صاحب جن فرمائين ٿا ته منمک پيا ڏوکو ۽ ڇل ڪپٽ ڪرڻ وارا فقير ڪاٺي استريءَ وانگر آهن. فرمائين ٿا ته ڏاڍي اچرج جي ڳالهه آهي ته ڪاٺي به هار سينگار ٿي ڪري يعني منمک به ڪيترن ئي قسمن جي ڌرمن ۽ ڪرمن ذريعي پريوءَ جا ڀڳت هئڻ جو ڏيکاءُ ٿا ڪن. ڪاٺي استريءَ (منمک) نه اڃا تائين پرماتما جو درشن ڪيو آهي، نه ئي اُن سان ملاقات ٿي اٿس، پر ٻاهريون پيو ۽ ڏيکاءُ اُهين ئي ڪري چڪي ته پياري (پريوءَ) سان سدائين گڏ آهي. اهو ڪرڻ ۽ بناوٽي ڀيکن، فقيرن ۽ مهنتن کي طعنو هنيو ويو آهي پلٽو صاحب جن جي ٻاڻيءَ جي هاسيه رس جو اهو به سٺو مثال آهي:-

---

١. ڀلائي ڪرڻ سان به دشمني ٿي ملي.
٢. ٻاهران دوستي جو ڏيکاري، اندر ۾ دشمني جو رکي.

ٻڌهه اَچرج هم ڏٺيا، ڪاني ڪاچر ڏٺا.
ڪاني ڪاچر ڏٺا، خصم ڪي من نه مانيءَ؛
نس دن ڪريءَ سنگار، ٻيڊ اهه ٻرلا جانيءَ.
نڪ سڪ ڪوئي مورت، ٻهر ڪيءَ ٻٽي گهڻا؛
مورک ڏٺڪن جاڻ، ڏٺڪ ڪيءَ ڪريءَ سرهڻا.
ٻوليءَ مٺي ٻول، سڀن کو ٻيڪ رجهاويءَ؛
نهين خصم سي پيمت، ٻٽ ڪيءَ ٻات ٻناويءَ.
پلٽو اهه سنسار ٻہ، جهوٺ کهيءَ سو لهه؛
ٻڌهه اَچرج هم ڏٺيا، ڪاني ڪاچر ڏٺا.
(ڀاڱو ا، ڪنڊلي ٢٦١)

٠٩ مُورک کي سمجهائڻ مشڪل آهي:-

مورک کي سمجهائڻ، پٿر سان سر ٽڪرائڻ جي برابر آهي. چاهي خود برهما اِي ڇو نه ڪيس سمجهائڻ لاءِ هلي اچي پر مورک پنهنجو هٺ ڪونه ڇڏيندو. هو غلط ساڌنن جي ذريعي صحيح نتيجي تي پهچڻ چاهيندو آهي. مورک انسان اهڙي انڌي وانگر آهي جنهن کي پرڪاش نظر ئي ڪونه ايندو آهي. هو اهڙي نانگ وانگر آهي، جيڪو کير به زهر ۾ بدلائي ڇڏيندو آهي اهڙي مورک سان مٺو ڳالهائڻ سان مورک جو نه ڪجهه به ڪونه ٻڌجندو، اُلٽو پنهنجو اَڪاج ضرور ٿي ويندو:-

مورک کو سمجهائيي، ناحق هوءِ اَڪاج.
ناحق هوءِ اڪاج، ڪهي سي ٻات نه ٻُوجهيءَ؛
انڌا آلون گانٺ، علاج نه پنٿ نه سُوجهيءَ.
برهما اُلريءَ آءِ، ڪهي سي گيان نه آويءَ؛
امرت ڏاڄيءَ ٻيال، نهين واڪو ٻڪ جاويءَ[1].

---

[1] نانگ کي کير پيارڻ سان به نانگ جو زهر نه ڪونه ويندو، پاڻ کير به زهر ۾ بدلجي ويندو.

لڳي نه پيٽر گيان، تنهن سي من نه ملاويو؛
ماريو ڀال ڀڪان، ڌسيو نهين الٽا آويو[1].
ٻلٽو جو سُوجهيو نهين، سوليو سي رهه باج؛
مورک کو سمجهائيو، ناحق هوهه اڪاج.
(ڀاڳو ۱، ڪنڊلي ۱۲۹)

۱۰. ڪمتي :-

جتي ڪمتيءَ جو واسو آهي، اُتي سمپتي ۽ سک ڪونه ملي سگهندو ڪمتي لوڪ، پرلوڪ ٻنهي برباد ڪري ڇڏيندي آهي :-

جهان ڪمتي ڪي ٻاسا هئه، سک سمپتي ناهين.
ڦور ديت گهر مور ٻور ڪر، ديکيو آپ تماسا هئه؛
ڪلهه ڪال دن رات لگاويو، ڪريو جگت اُپهاسا هئه.
نرڌن ڪريو کائي بن ماريو، آڇت اَن اُپواسا هئه؛
ٻلٽو داس ڪمتي هئه ڀوندي، لوڪ پرلوڪ دونو ناسا هئه.
(ڀاڳو ۳، شبد ۹۸)

۱۱. نرگن ملا، ڀؤلا سرگن چال :-

جڏهن اَن نرگڻ پرڀوءَ جي ڀڳتيءَ جو رس اچڻ لڳندو آهي تڏهن سرگڻ جي ڀڳتي بي سواد يا ڦڪي لڳڻ لڳندي آهي. انهيءَ سرگڻ ۽ چيتن پرڀوءَ سان جڏهن پيار ٿيندو آهي، تڏهن اِستول ۽ ناسونت سنسار جا سڀ موهه سماپت ٿي ويندا آهن :-

جاڪو نرگن ملا هئه، ڀؤلا سرگن چال.
ڀؤلا سرگن چال، ٻجن نا مک سي آويو؛
تسبيح[2] اور ڪتاب[3]، نهين ڪاجي کو ڀاويو.

---

۱. ٻٽر تي ڀالو اُڇلڻ سان ٻٽر جي اندر ڀالو نه ڪونه ويندو، ڀالو اُلٽو پنهنجي سر تي اچي زور سان ٽڪاءُ ڪندو.

۲. مالا. ۳. قرآن شريف.

پنڊت پڙهي نا ٻڌ، تيرٿ ڀراڳي تياڳا،
ڪانٿ قلم نه ليکه، راج تج راجا ڀاڳا.
ٻيسوا تجا سنگار، سڌ ڪي ڪٿي سڌائي،
راڳي ڀُولا راڳ، جهڙي سڀ دانه ٻهائي[1].
پلٽو ڀُولي ڳيٽي[2]، کهون ڀاس کهون ڊال،
جاڪو ترگن ملا هئه، ڀُولا سرگن چال؛
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ٢٣٢)

١٢. آتما امر آهي:-

آتما پرماتما جو انش آهي. پرماتما وانگر ئي چيتن ۽ ابناسي آهي. موت جي وقت شرير ناس ٿيندو آهي، اجر، امر آتما ڪونه ناس ٿيندي آهي:-

پرتيبمب آڪاس ڪو ديکا ڇهيه،
پريه گهٽ ۾ اُسڪا ڀاس هئه جي. *
اُسي گهٽ ڪو ڦر ڦور ڊاريه،
آخر ڪو رهيه آڪاس هئه جي.
اس ڀانت سي جڙ شرير مهيه،
چيتن ڪريه پرڪاس هئه جي.
پلٽو سرير ڪا ناس هوويه،
چيتن ڪا ناهين ناس هئه جي.
(ڀاڱو ٢، جهولنا ٥٦)

---

١. مالا پتر کي ڇڏي ڏيندي آهي. ٢. سماڌيءَ جي ٻه مٽ مارجي ويندي آهي، ڪنهن اها خبر ڪونه پوندي آهي ته دال ڪٿي آهي ۽ چانور ڪٿي آهن.

* سورج جو عڪس پاڻيءَ جي گهڙي ۾ پوندو آهي. گهڙو جي ڀڄي پوي ته سورج ناس ڪونه ٿيندو آهي. اهڙيءَ طرح جڙ شرير جي اندر چيتن پرڪاش جو انش آتما آهي. شرير روپي گهڙي جي ڀڄڻ سان آتما ناس ڪونه ٿيندي.

١٣. سچي جڻي:-

سچي جڻي، پُٽروَتي يا ماتا اُها آهي جيڪا سچي پرڀو ڀڳت کي جنم ڏيندي آهي. ممکه يا دنيادار پٽر کي جنم ڏيڻ کان نه ماتا وانجهه رهجي وڃي نه بهتر آهي. ڌنيه آهي اُها ماتا جيڪا ڪنهن سچي سنت يا مهاتما کي جنم ٿي ڏئي:-

جڻي رهيه تو بانجهه ڀيه ساڪت[1] نا جڻيه، *
هوليه سر مر جام جيتيه سي نا ڀئيه.
پٽر سي ڀلا مدار ڦريه نا دوش[2]،
آري هان پلٽو، پٽروَتي هري ڀڳت هوئي جنهه ڪوک ۾.
(ڀاڳو ٢، آرل ١٣٥)

١٤. ڪکهرا:- سي حرفي

پلٽو صاحب جن جي وقت ۾ ڪوتا جا جيڪي به روپ مشهور هئا، اُنهن مان ڪيترن ئي ڪاويه روپن جي ذريعي اُنهن پنهنجو روحاني انڀو ظاهر ڪرڻ جي ڪوشش ڪئي. جيئن ته ٽيڪ گهٽو ڪري اُنهن "ڪنڊليون" جو پرلوگ ڪيو، پر پين ڪيترن سنتن وانگر "ڪکهرا" به رچيا آئن "ڪکهرا" ۾ اُنهن دنيا جي وچٽر سڀاءَ، مايا جي زور، واچڪ گيانين ۽ پيکي سادن جي ڪوڙي گيان، گرمکه ۽ ممکه جي ورتيءَ جي

---

١. ساڪت، ممکه. ٢. ممکه پٽ کي جنم ڏيڻ کان نه اُن جي ڪکه نه ڦاٽجي، يعني اولاد نه ٿئي نه بهتر آهي.

* ڪبير صاحب جن به فرمايو آهي نه اُنهيءَ ماتا جي ڪکه سڦل آهي جيڪا ڪنهن سورمي ۽ داني پرڀو ڀڳت کي جنم ڏيندي آهي. دنيادار ممکه کي جنم ڏيڻ کان نه جڻي وانجهه رهجي وڃي نه سٺو آهي:-

جڻي جڻيه تهه ڀڳت جن ڪيه داتا ڪيه سوُر،
نهين تهه جڻي باجهه رهيه ڪاهي گنواويه نوُر.

پنڊ، سچي نام ۽ سچي ستگروءَ جي مهما وغيره انيڪ
پرمارٿي مضمونن تي روشني وڌي آهي. هيءَ "ڪڪهرا"
ڳائي سگهجي ٿو ۽ بيحد مٺو آهي :-

ڪڪا ڪيتي کهي سمجهائي، ڪها ڪوئي نهين مانيءَ،
کاري اؤر کهؤر، دونو ايڪيءَ ۾ سانيءَ.
ڪنچن[1] گهنگهچي آن، تلا ايڪيءَ ۾ توليءَ[2]،
آري هان پلٽو، جهوٺا ماريءَ گال، ساچ ڪنسي ڪو بوليءَ.

ککا کرا ٻناويءَ ڪومت، ڪومت ڪو کرا ٻناويءَ،
چور چوڪري ٺٽ، ساهه ڪو پڪر منگاويءَ.
ڪام ڪروڌ نهين مريءَ، گرو اؤ شش اناڙي،
آري هان پلٽو، همرا لت ٻچار، کهو ڪو سنيءَ همارِي.

گگا گالي پاوهه سنت، سٺ کي ڪرانءِ ٻڙائي،
سوُدر قلندر درب[3]، سِٺ سي مانگن جائي.
اندي انڌا[4] هاٿ، کهؤ ڪنسي ڪو سوُجهيءَ،
آري هان پلٽو، همرا لت ٻچار، اهن ڪوئي نهين ٻوُجهيءَ.

گهگها گهر ۾ بست هران، ٻوُنڊين ڪو ٻن ٻن ڌاويءَ،
گرو شش دونو انڌ، کهو ڪو راهه ٻتاويءَ.
راجا پانچ پچيس، ڪال کي چوٽ هٺ[5]،
آري هان پلٽو، ٻچ هيءَ ڪوئي ساڌ، نام کي اوٽ هٺ.

ڱنا نانا ڪمنهي ڀيک، مٽي نهين من ڪي آسا،
ڀروُپيا ڪا سوانگ، انت ڪو نرڪ نواسا.
مايا ديءَ ديءَ ٻول، سڀن ڪو ناچ نچايا،
آري هان پلٽو، لڳي رهيءَ وهه ٻور، ڀير چوراسي آيا.

---

۱. سون. ۲ ٻئي هڪ ساهميءَ ۾ تو توري. ۳. پيسو.
۴ آرسي. ۵. پنجن وڪارن ۽ پنجويهن پرڪرتين جو راڄ
آهي، جنهن جي ڪري ڪال جون چوٽون کائڻيون پونديون.

چڇا چرڪ مرڪ[1] سنسار، مڪر[2] سي دنيا ڪاويھ،
ٻالپڻ کيڏي ٻالڪ، سوئي اَب سِڌ کھاويھ.
مائي نهين ڪڇ ٻست، پنڊ ڪا پريم نہ جانا،
آري هان پلٽو، چم-درشٽ سنسار، اِشٽ ڪنهي پهچانا[3].

ڇڇا ڇڪي نهين هر نام، ٻهوتي پانڪ ڊٽورا،
ٻَنِ گڦا ڪي بيچ، ڪان ڪو لهو ٻهڙا.
منگني ڪينهي جاھ، بياھ ٻن رهي ڪنواري،
آري هان پلٽو، خصم پڙا نهين چينهه، جهوٽ ڪس لاويھ ناري.

جڄا جتا رکاھ سيس، بگل ۾ ترکن قانسي،
گو پر ڪرلي گهاٽ، ڌڪن ڪو ٽڙي اُداسي.
بجهي نهين هٽ آگ، واڪي ۾ رهتي ڌڪي،
آري هان پلٽو، ٽن سي ڌکا ٽياڳ، چاهه ٻھ، سهڪي من ڪي.

جهجها جهنکت قرب ڪمبخت[4]، روھ ڪي جنم گنواويھ،
ٻست نہ سڪيھ سنهار، ڌوٽو ڪت سوگ لگاويھ.
هيرا ليھ ليھ هاٿ، آپ سي ڌيت ٻهائي،
آري هان پلٽو، ڪرم لکا هٽ پوٽ، ڪهو ڪس هيرا پائي[5].

ٽٽڪا ٽريھ ڪيٽ سي پاگ، سوُر اور ٻير ڪراري[6]،
هاٿ جوڙ مل گئي، مايا جب ڌنهي ناري.

---

١. چٽڪ-مٽڪ. ٢. فريب، دوکو. ٣. سنسار جي چمڙي جي درشٽي آهي، مَن اسٿول پدارٿن کي ڏسڻ جو عادي آهي، سوکم پرڀوءَ کي نٿو سڃاڻي سگهي. ٤. بدقسمت انسان جهڳڙندا وتندا آهن. ٥. جنهن جي ڀاڳ ۾ سنسار روپي شيشو لکيل هجي، اُنکي پرڀو ڀڳتي يا نام روپي هيرو ڪيئن ملي سگهندو؟ ٦. پنهنجو پاڻ کي سورما يگيت سڏائڻ وارا مايا جي اثر ۾ اچي پرمارٿ جي يڌ جي ميدان مان ڀڄي نڪتا.

لاکن ۾ ڪوئي سنت، مايا ڌا مهڙا ڦيري[1]،
آري هان ڀلئو، سنتن ڪيا ڀيک، مايا پئي آنکي چيري.

ننا نور ليھ، ٺهراھ، گرو سي ٻوڄ نڪاڻا[2]،
ڪرڙي کينچ ڪمان، سرت سي ڦرڙ نساڻا.
ڦوٽ جاڻي برهمنڊ، گگن ۾ ڪريھ رڪانا،
آري هان ڀلئو، ڀڙي مرد ڪا ڪام، ڙنھ ڀر ٻانڌيھ ٻانا.

ڊٻا ڊگر سي رهي ڀلاھ، انگر ڪو راھ ٻتائي،*
چاڻي پڙر نهين ايڪ، مدو منهن لي سي آئي.
مجلس ٻنٿ گنوار، کهيھ ڀهنچي هٺ هم هين،
آري هان ڀلئو، ٻڙاڻھ ڪسوٽي جاھ، سار ٽڪسار ۾ تب هين.

ڀيڀا ڀالون ڌا ڪيٿا، اوٽ لڙو اي شوڌ ڪناري،**
ڪڙي رهو ميدان، هالڪ ديھ سرت سمهاري.
ٽل ٽل لاڳيھ گهاوَ، ٽريھ نهين ڪيٿ سي،
آري هان ڀلئو، ٻڙا رهيھ ڪوئي ساڌ، ڌني ڪي هيٿ سي.

---

١. ڪي ورلا سنت ئي آهن جيڪي مايا جو منهن موڙيندا آهن. ٢. هن پد ۾ فرمائين ٿا ته اصلي سورمو اهو آهي جيڪو گروءَ جي هدايت موجب سرت کي شوق نيتر ۾ ايڪاگر ڪري اندر جي روحاني منڊلن تي وڃي حاصل ٿو ڪري.

* هن پد ۾ سمجهائين ٿا ته سنسار ۾ اهڙن ٻناوٽي ساڌن جي ڪمي ڪانهي، جيڪي پاڻ ته ڪٿي پهتا ڪونه آهن پر ٻين کي راهه ٻڌائيندي نڪجن ئي ڪرنه ٿا.

** "ڀيڀا" ۽ "ٽٽا" وارا پد گڏي پڙهو. "ٽٽا" واري پد ۾ فرمائين ٿا ته اصلي ساڌو اهو ڪونهي جيڪو چال جا ڪپڙا پائيندو آهي، غفا ۾ يا ڏونگر ۾ لڪو ويٺو هوندو آهي يا پراڻاياما وغيره ڪندو آهي. جيستائين من جي آشا

(وڌيڪ ڏسو صفحي ٣١٤ تي)

ٽٽا ٽن ۾ لاءِ چال، کنب ڪا ٻکل ٻهري،
ٻنڌ گگنا ۾ جاءِ، ڪود ڪي ڏرلي گهري.
ڪرلي ٻراڻايام، اُلٽ ڪيءِ ڪنڊليءِ سواسا،
اَري هان ٻلٽو، ٻٽني آسن مار، مٽي نهين مسن ڪي آسا.

(صفحي ٣١٣ جو رهيل)

ڪونه مرندي، اِها ٻاهرمکي ڪرٽي ولرت آهي. "ٻٻا" واري پد ۾ سمجهائين ٿا ته اصلي ساڌو سورمو اُهو آهي جيڪو من سان پوري لڙائي ٿو لڙي. هوُ سرت کي گهيرو ڪري اندر وڻي اچي اڪاگر ٿو ڪري ۽ چاهي ڏرو ڏرو ٿي ڪٽجي ڇرڻ وڃي، هوُ سرت شبد جو اڀياس ڪونه ڇڏيندو. جيڪو ٻريوءَ جي ٻرامر ۾ شبد جي چوٽ ٿو سهي، اُهو سچو ساڌو آهي.

ڪبير صاحب جن ۽ پنهنجي پرسڌ شبد "گگن دماما باجيو" ۾ اِشارو ٿا ڪن ته اصلي سورمو ساڌو اُهو آهي جيڪو "دسم دوار" جي انهد شبد جي زبردست چوٽ کي برداشت ٿو ڪري، اڀياسي ساڌڪ جي لاءِ اندر جو روحاني ميدان رڻ ڀومي آهي ۽ شبد جي ڌار تيز تلوار آهي. هوُ وارٽا جو ڌرم سپاڻي ٽکر ٽکر ٿي ويندو آهي، ارٿات پنهنجو پاڻ کي پوريءَ طرح شبد ۾ جذب ڪري ڇڏيندو آهي، ٻر ڪنهن به حالت ۾ سرت شبد جو اڀياس ڪونه ڇڏيندو آهي:-

گگن دماما باجيو پريو نيسانيءَ گهاءِ،
کيت ج ماندڙو سورما اَب جوُجهن ڪو داءِ.

سوُرا سو پهچانيئي ج لڙيءِ دين کي هيت،
پرجا پرجا ڪٽ مريءِ ڪبهوُن نه ڇاڊيءِ کيت.

(آد گرنٿ، صفحو ١١٠٥)

ٺٺا ٺڪت پٽي هر ديکہ، سڀيہ غفلت ۾ سووانہ،
پڪتي ڪا پوڙا ڪاٽ، اکيہ ڪا آنکر بووانہ.
ٽوسي پـي ڏنونت، ساويہ[1] سب پٽي پکاري،
آري هان پلٽوُ، روگي هويہ گئي نيک، پيد سب پٽي آجاري[2].

ددا ديک رها هٺ سپار[3]، سپهن پهري بانا،
داغ لگائي سيس، لـڙن ڪا مرم نہ جانا.
حاکم رهي چپاہ، پيد پاپا نهين ڪوئي،
آري هان پلٽوُ، اک اک رهيٽي ٽاک، کهيہ سو دشمن هوئي.

ڏڏا ڏني کهاونہ ٻڙي، پونجي گهر ۾ نهين اک ڪن،
ٻٽي ڪرت گمان، رئـن دن جـات پڄن ان.
چـوڙي لائي دڪان، ڪرنہ پکوانهن ٽيکا،
آري هان پلٽوُ، جانيہ ڪماوُن هار، اوُر نهين سواد آسي ڪا.

پيا پڙيہ پتنگا جائي، آپ سي ديپک ماهين،
تن ڪو ديتا جرائي، سوچ ديپک ڪو ناهين.
پهاي تـو ديپک جريہ، پاڇي جريہ پتنگ،
آري هان پلٽوُ، هري هري جن سي پريت ڪر، مل دونو اک انگ.

ڀڀا ڦاڪا ڦرڪ ضرور، ڦرک عالم سي رهئي،
پلي اري کهہ جائي، باس دو سپکي سهئي.
کهر ميهر ڪي نظر، لگـن صاحب سي لاويہ،
آري هان پلٽوُ، لگي رهيہ وهہ ڊور، چٽيہ ٽر غوطا کاويہ.

ٻيا بکلا کمهي پـيکہ، هنس کي بولي بوليہ،
نير[4] چير[5] دونو مهيہ، آپ سي پـردا کـوليہ.
گنگا روُپ سمت، نير ٻن ڪو الگاويہ،
آري هان پلٽوُ، جهوان تانهن هنس، تهان بگہ هنس کهاوي.

---

١. شاهہ. ٢. روڳي. ٣. گدڙ. ٤. پاڻي.
٥. کير.

پيا پرمن هي ڪو ڪيھ[1]، ڪريھ اندرن سي نڪارا[2]،
نام سي رهيھ پلاھ، چت دي ڪرتي سڪارا[3].
نگرا سگرا نانهہ، جوئي هٿ جاگرت جوگي[4]،
آري هان پلٽو، نگرا سگرا آنهن کهو ڪوئي روگي ڀوگي.

مما من مرجد هوھ نانهن، آپ ويھ پير ڪهاوانھ،
بنا بندگي فيض، کهو ڪوئي ڪئسي پاويھ.
ڪتهو ناچو ناچ، ناڪ بن نڪٽي ٻائي،
آري هان پلٽو، ستگرو هوهن ديال، ڏنهن تو مايھ ڀڙائي.

درا رانڊ پرائي مانگ، نٿن پر ڪاجر لائي،
بنا خصم ڪو سيج، کهان پا ٿوُل بڇائي
تن پر لتا نانهہ، اوڙني خصمهن سوئي،
آري هان پلٽو، بنا پيئن ڪي رانڊ، کهو ڪتنا تن ڏوئي.

للا لالچ بري بلاھ، ٺهي سب بات بگاري،
لالچ جيڀ ڪا نام، مايا ڪي هٿ ڀهتاري[5].
ڪنڪ ڪامني روپ ڏريھ، سر نر من لوُٽيھ،
آري هان پلٽو، ايسا ڪوئي نا ملا، جو ان سي ڇوٽيھ.

ووا واروُن تن من سيس، آسي ڪا کهوُن سنديسا،
هِت اپنا پهچان، سنت هي مٽي ڪليسا.
پورن ڀرڳمي پاگ، ملي وهي ديس ڪي سائين،
آري هان پلٽو، ڪرائي آن سي ڀرات، نهين آن سي اڏڪائي.

سسا سر ٻر ڪرتي[6] سيار[7]، سيئهن سي راهہ ٽڙاويھ،
ڪاگ کهيھ هر ڀڙي، هنس سي گال ٻجاويھ.
پوُنڪن لاڳي سوان، سنت سن ڪان ڪو موُندا،
آري هان پلٽو، آخر ٻڙي سو ٻڙي، دن چار ڏيمڪر ڏوُنڪا.

---

١. ناس. ٢. اندرن کي روڪڻ. ٣. ڪنو ڪرڻ، جوڙڻ.
٤. جيڪو سنگرهہ ۽ تياڳ ٻنهي کان مٿي آهي اهوئي سچو جوڳي آهي. ٥. ماتا. ٦. برابري ڪا ڪن. ٧. گدڙ.

هها حق هنہ وهي حلال، صبر سي ٻٽني آويہ،
ڪانا وهي حرام، پيٽ ڪو مانگڻ جاويہ.
هاٿي ڏارج ڏريہ، سانجهہ ڪو ٽن ڀر پاويہ،
آري هان ڀلئو، ٽڪ ٽڪ ڪو سوان، ٻيس گهر ڀٽڪا کاويہ.

آ آ ٻيي اور نهار، تجهي ڪيا ٻري پراري[1]،
گهر ۾ مؤسڻ چور، اؤر ڪو جهکيہ اناري.
اپني ڪرلي ساچ، اؤر سب جهوٺي کهاني،
آري هان ڀلئو، ڏوه سنتاٻي هاٿ، جات هئہ بهتا پاني.

ٺائي اسم[2] ڪري ڪوئي مرد، اؤر سب پيٽ جهٽاوڻہ،
مار گيا ڪوئي سنيهہ، ڪان ڪو گيدڙ ڏارڻہ.
چٽر ڦريہ سر اؤپر، سوئي ٻاڇاهہ کهاويہ،
آري هان ڀلئو، سب ٺانڪ هوجائيڻ، تو ٻرڏي ڪؤن لداويہ.

آ اؤ عمر گئي سب بيت، چار ڪو دن هئہ ٿورا،
احمق پڇن اسپچار، گرڙ ڏر ڪرهٔ نهورا[3].
پرؤلي قـؤل قرار، ڏئي گهر ڪئسي جئهؤ[4]،
آري هان ڀلئو، سر پر ماري ڏؤل ڪال، تب کهان لڪئهؤن[5].

اي ايہ اٺڪ اور پڙهي قران، ٻانگ ڏن لاويہ ملا،
اٺڪ اور ٻاجي سنگهہ، ولد ڏن پنڊت رٿا.
سوه رهيہ مڌان، ڪاه ٻر مانگ ڪيہ،
آري هان ڀلئو، دوئو گهر لاگي آگ، بچا ڪوئي ڀاگ ڪيہ.

---

١. پرائي. ٢. نام. ٣. هي مورک! تون پڇن ڏانهن ڏيان ڏي، مان توکي نمرتا سان ٿو سمجهايان. ٤. تون ٻرپوء سان ڪيل واعدي کي ڀلائي ويٺو آهين ته مات لوڪ ۾ اچي پل پل پرپوء جي ڀڳتي ڪندين، پوء اُن جي درگاهه ۾ ڪهڙي منهن سان ويندين؟ ٥. جڏهن ڪال جو ڏنڊو سر تي پوندء ته پوء ڪٿي لڪندين؟

او اؤ اؤرون ٻٽر ڀائي[1]، پريت سڄڻ سي جوڙي،
ٽوڙي انڀاڙي لوڳ، جوڙ ڪيو ڀاڳي ٽوڙي.
موت ڏيهه ڀڳوان، سڄڻ سي هويو ج ڀڇوها[2]،
آري هان پلٽو، هسهمو ٻٽري لوڳ جيت جب پٽهيڻ ڏوها[3].

انڪ آ اوڙيو اُ انڪ ايڪ، اؤر ناهين ڪوئي دوُجا،
ايڪ ٻرهم سنسار، ڪرڻون مُن ڪسڪي پوُجا.
سمجهه ٻڙا ڪرتار، ڪرم ڪر ڪيٽا پڳوُرا[4]،
آري هان پلٽوُ، درمت ڀاڳي دوُر، ملا جب ستگرو پوُرا.
(ڀاڳو ٢، صفحو ٨٥)

١٥. بارهه ماها :-

ٻين ڪوين وانگر پلٽوُ صاحب جن ٻ ”بارهه ماها“ رچيو آهي. انهيءَ ۾ هرهڪ مهني کي آڌار بڻائي پريم ۽ ٻرهه جو ورڻن ڪيو اٿن. ٻاهران موسم ڪيتري ٻ لڀاوني ۽ سهاوني ڇو نه هجي، پريمي کي ڪونه وڻندي. ٻرهڻ کي ته هر موسم ۾ پنهنجي پريتم جي ياد ستائيندي آهي. جڏهن ٻرهه اڳنيءَ ۾ جلندڙ ٻرهڻ کي سن منڊل ۾ پنهنجي پريتم جي هڪ جهلڪ نظر ائي ته سندس هردي ۾ ٺنڍڪ پئجي شانتي اچي وڃي:-

سکي موري پيئا کي خبر نه آئي هو.
ماس آساڙ، گگن گهن گرجيو[5]، سب سکي چان چوائي،
هؤن ٻوري پيئا بن ڊولؤن، سن منڊل بن سائين[6].

---

١. ٻين سمهني جو خيال ڇڏي صرف پريتم سان ئي پريت لڳايو. ٢. سڄڻ جي وڇوڙي کان ته پرماتما موت ڏئي ته اهو بهتر آهي. ٣. جڏهن دشمن جي جيت ٿيندي آهي ته واري جيو ٿڙولي ڪندا آهن. ٤. پرماتما جو گيان ملڻو ته ڪرم ناس ٿي ويو. ٥. آسمان ۾ بادل گرجي رهيا آهن. ٦. پريتم ڪانسواءِ گهر سڃو آهي.

ساوڻ ميگهه گرج مور سجني، ڪوئل ڪهڪ سنائي؛
هؤن اڪيلي پريتم بن وياڪل، تاقت رئن بهائي[1].
ڀادون گرو گنڀير سکي ري، ڪالي گهٽا نڀ ڇائي[2]؛
چمڪت اڄلي گهور گهن گرجت، سؤني سيج پيئا ناهين.
ڪوار ماس سڀ جوڙ مل سکيان، جهؤنيه مانگت آئي؛
هوري پيم پرديس پيم رهي[3]، اُن بن ڪڇ نا سهائي.
ڪاتڪ گهر گهر سڀ سکيان مل، رچ رچ ديون ٻنائي؛
مڻ ڀاون پريتم بن سجني، روه روه ڏوس گنوائي.
اَگهن اَگر سنيهه سيجه سکي، پيئه سنگ گونئي جائي[4]؛
ڏڪه ڏڪه مونهن برها ڙهت هئه، پيئه بن جيئه اَڪلائي[5].
پؤس ماس پرديس پڌاروا، آون ڪي سڌ ناهين؛
ڪاهه ڪرئون ڪت جائون سکي ري، ڪن ڏؤتن ڀرمائي[6].
ماگهه تسار پون لگر سجني[7]، پتيان ناهين پٺائي[8]؛
ايسي نپٽ ڪٺور ڪرپاميه، اپڻيه سُڌ بسرائي[9].
ڦاڳڻ ماس آس جب ٽوٽي، جوڳڻ هوه ڪيه ڌائي؛
غيب نگر ڪي گلن گلن ۾، پيئه پيئه سور مچائي[10].
چيتيه چت چنتا اَت ٻاڙي، تن من ڀسم جڙائي؛

---

١. تڙڦندي رات گذري آهي. ٢ آسمان ۾ ڪارا ٻادل ڇانئيل آهن. ٣. منهنجو پريتم پرديس ۾ رهي پيو آهي. ٤. سڀئي سکيون ڏاڍي پيار سان پنهنجي پريتم سان سير ڪرڻ ٿيون وڃن. ٥. پريتم کانسواءِ منهنجو چت وياڪل آهي. ٦. خبر ناهي ڪهڙن نردئي دشمن پريتم کي روڪيو آهي. ٧. برف پوڻ لڳي آهي. ٨ پريتم چٺي به ڪونه لکي آهي. ٩. آهي نه هؤ پرم ڪرپالؤ، پر مون سان بيحد ڪٺورتا وارو سلوڪ ڪيو ائس، ڇو ته منهنجي بلڪل ڪا پرواهه ڪونه ائس. ١٠. مون اندر جي روحاني منڊلن ۾ پيا پيا جو شور مچائي ڇڏيو آهي.

نس ٻاسر مک جوهت سجڻي، نئن نور جهرلائي[1].
وساکيءَ ٻسي ڏٺ سن سجڻي[2]، من اَت اَلڪ مچائي[3]،
برهه پوُنگ ڊسيو موري هيٺري، تن من کي سڌ نا رهائي[4].
جيٺيءَ جب ٻهه گتي پئي سجڻي، نرک ٻري اک جهائي[5]،
سن منڊل اک مورت درسي، دبکت جيٺرا جڙائي[6].
(ڀاڱو ٣، شبد ١١٣)

١٦. اُلٽ باسيئان :-

پراڻي زماني ۾ ”اُلٽ ٻاسيئان“ لکڻ جو رواج هو. پلٽو صاحب جن ۾ ڪيئي ”اُلٽ ٻاسيئان“ جي رچنا ڪئي آهي. ٻاهران ڏسڻ سان ته اهي رچنائون بي معنيٰ ۽ غلط لڳنديون آهن، پر حقيقت ۾ انهن ۾ ڏاڍو گهرو ارٿ لڪل هوندو آهي. هتي پلٽو صاحب جن جون لکيل ڪي ”اُلٽ ٻاسيئان“ ڏنيون وڃن ٿيون. انهن کي سمجهڻ جي واسطي هيٺ لکيل ارٿ کي سمجهڻ ضروري آهي:-

خصم = من. مُوٺا = مري ويو، قابوءَ ۾ اچي ويو. جورُوَ = جيو آتما. جيئندي مريه = جيئري ئي مرڻ. سهاڳڻ پتيورتا = پريوءَ يا ستگروءَ جي پياري پريمڪا، ارٿات شبد سان جڙيل

---

١. راس ڏيهن پريتم جي راهه تي نهاريان ۽ اکين مان هر وقت جهر جهر لڙڪ پيا وهن. ٢. هتي اندر جي روحاني منڊل واريءَ شبد جي ٻسريءَ ڏانهن اشارو ڪيو ويو آهي. ٣. من ۾ وئراڳ جي وهڪرا پري پيئي آهي. ٤. برهه جي ناڳ منهنجي هردي کي ڏنگيو آهي ۽ تن من جي سڌ ڪونه رهي اٿم. ٥. جڏهن من جي اهڙي حالت ٿي ويئي، تڏهن اندر پريتم جي هڪ جهلڪ نظر آئي. ٦. سن منڊل ۾ اُن جي پياري مورت ڏسڻ ۾ آئي ۽ يڪدم منهنجو من پريتم ۾ مگهن ٿي ويو، ارٿات اُن سان ملي هڪ ٿي ويو.

سرت يا آتما. اَهپات = سهاڳ، يعني پرماتما سان لڳن لڳي وئي. سادهنائا = خوشيءَ جو باجو، هتي اشارو اندر جي شبد ڌُن ڏانهن آهي. ديپڪ بريه آڪاس = اندر جو اُتم کوهه، يعني شرير ۾ اکين جي ٽِڪاڻي وارو حصو جتي جوت جلي رهي آهي اُن ڏانهن اشارو آهي. محل پر چيج وڇائيا = مٿين روحاني منڊلن ۾ نواس ڪيو. دنيئا = ڪرم، سنسڪار وغيره. پڙوسڻ = سنسار.

خصم موئا لو پل پيا، سر کي گئي بلاءِ.*
سر کي گئي بلاءِ، بهت سک هم ني مانا،
لاگي مڪل هوڻ، بجن لاگي سادهنانا.
ديپڪ بريه آڪاس، محل پر سيج بڇايا،

---

* هتي "اَلف باسيٽان" جو اصلي ڀاو اِهو آهي تہ ورتمان اوستا ۾ من روح کي پنهنجي اڌين ڪري ڇڏيو آهي. من روح جو سوامي بڻيو ويٺو آهي. جڏهن جيو ستگروءَ جي ٻڌايل جڳتيءَ مطابق جيئري ئي مرندو يعني جڏهن سماڌي يا پورن ايڪاگرتا جي اوستا جي حالت حاصل ڪندو آهي تڏهن من ۽ آتما شرير جي نون دوارن مان نڪري ڏهين دوار تائين اچي ويندا آهن. اندر پهچي من برهم يا ترڪٽيءَ ۾ سمائجي ويندو آهي. اهڙيءَ طرح من روپي خصم مري ويندو آهي ۽ آتما اُنجي ٻنڌڻ کان آزاد ٿي ويندي آهي. من کان آزاد ٿيل آتما مٿين روحاني منڊلن جي سار شبد جا آنندمئه باجا ٻڌڻ لڳندي آهي ۽ انت ۾ پرماتما سان ملي اصلي روپ ۾ سچي سهاڳڻ ٿي ويندي آهي. جيستائين آتما من روپي خصم جي اڌين هئي، تيستائين انيڪ دکن سان گهيري پئي هئي، پر جڏهن من روپي خصم مري ويو، تڏهن سنڌس امر سهاڳ يعني شبد، ستگرو يا پرماتما، ڪيس ملي ويو ۽ امر آنند حاصل ٿي ويس.

سُوڻون مھين اَڪيل، خبر جب مُوئي ڪي پايا.
سُولٽون پانوَ پسار، پرم ڪي ڏوري ٽُوٽي.
مٽي ڪٽون آپ ڪريه، خصم بن دبڌا ڇُوٽي.
پلٽوُ سوئي سھاگني، جيڪي پيٺ ڪو ڪاٽ.
خصم مُوا تو پل گيا، سر ڪي گٽي ٻلاٽ.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٨١)

خصم بيچارا مر گيا، جورُو گاوي ٽان.
جورُو گاوي ٽان، ڦرا اَهيات ھمارا.
جھُوٺ سڪل سنسار، مانڳ پر سيندُور ڌارا.
هم پتيبرتا ناري، خصم ڪو جيٽني ماري.
وا ڪو مُوڙُو مُوڙ[1]، سر ٻر[2] جو رهيه هماري.
دنيا گئي ھٺ ڀاڳ، سمو آپ راڌ پروسن.
پيتا مري آرام، ملا سک موکھن دن دن.
پلٽوُ ايسي پد ڪھين، ٻُوجھيه سوئي نرٻان.
خصم بيچارا مر گيا، جورُو گاوي ٽان.
(ڀاڱو ١، ڪنڊلي ١٨٠)

١٧. سوهر يا هولر:-

پلٽوُ صاحب جن لوڪ گيتن جي ڌارڻائن جي آڌار تي ٻه ڀاڱيءَ جي رچنا ڪئي آهي. انهن رچنائن ۾ سندن لکيل "سوهر" خاص ڌيان ڏيڻ جي لائق آهي. جڏهن ٻار جو جنم ٿيندو آهي تڏهن "سوهر" يا "هولر" ڳايو ويندو آهي. اهو هڪ خوشيءَ جو گيت هوندو آهي، جنهنجي هر سٽ

---

١. اُنجو متو ڪوڙي ڇڏيان. ٢. جيڪو منهنجي برابري ڪري. ٣. پلٽوُ صاحب جن فرمائين ٿا ته مان اُنهيءَ اوستا جو ڀيد بيان ڪري رهيو آهيان، جنهن اوستا ۾ پهچي سچي مڪتي ملي ويندي آهي.

جي آخر ۾ "هو لالنا" يا اهڙيءَ طرح جو ٻيو ڪو لفظ هوندو آهي. انهيءَ ذريعي ٽئين چاول ٻار جون خوشيون ملهايون وينديون آهن ۽ اُن کي آشيرواد به ڏني ويندي آهي. پلٽو صاحب جن "سوهر" جي ذريعي ٻيڻ اُمر روحاني اُپديش ڏنا آهن:-

سوڙ ڀيڻا سيءَ پر پاڻ، هر ڏن ڄميويءَ هو لالنا،
اُپني پيٽ کي سڌ جو پڙهنو، هر ڏن کهوون هو لالنا.
اَنگ اَنگ پيڙلي اگو ڪٽڙون، ٻنيءَ ڦل ڪاڏٿون هو لالنا،
ڏڙٿون جوگينيان کيءَ ڀيس، پاس ٻيٽا جاڳٿون هو لالنا.
ڪوج ۾ نڪسٿون گلٿون ٻڌوان، ٻيٽا پل پاڳٿو هو لالنا،
چرن ڪنول سر نائي، مهه سمجهائٿون هو لالنا.
گرپ رهيا بسواس، ٻيٽا مور جانيءَ هو لالنا،
اَچرج ڪاهه سب لوگ، ڪوئي نهين مانيءَ هو لالنا.
پلٽو داس ڪيءَ سوهر، جو ڪوئي گاويءَ هو لالنا،
دسون ماس اِڪ پتر لهيءَ، سک پاويءَ هو لالنا.

(ڀاڱو ١، شبد ١٠٩)

سنڌي ڪتابن جي لسٽ

ڪتاب جو نالو	ليکڪ
١. سار وچن نثر	حضور سوامي جي مهاراج
٢. سار وچن راڌا سوامي (نظم)	حضور سوامي جي مهاراج
٣. پرمارٿي پتر ڀاڱو ١	بابا جيمل سنگهه جي مهاراج جن جا حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن ڏانهن لکيل خط
٤. امرت وچن ڀاڱو ١	بابا جي مهاراج جن جي خطن مان چونڊ وچن
٥. امرت وچن ڀاڱو ٢	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جي خطن مان چونڊ وچن
٦. پرمارٿي پتر ڀاڱو ٢	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جا جگياسن ڏانهن لکيل خط
٧. پرمارٿي ساکيون	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جون ستسنگ ۾ ٻڌايل ساکيون
٨. سنتن جي سکيا	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جا ستسنگ
٩. سنت مت	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جا ستسنگ
١٠. گورمت سار	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جي پستڪ ”گرمت سڌانت“ جو ديباچو
١١. گرمت سڌانت (٨٤ وشين وارو)	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه
١٢. سنت جيو کي وٿ چڙاوڻ	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه
١٣. ڪرتنون ديدار محل ۾ پيارا هئه	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه
١٤. سمرڻ سي سک هوت هئه	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه
١٥. ڪهان لگ ڪهون ڪٽلتا من ڪي	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جو ستسنگ
١٦. ڪام ڪروڌ پرهر پرنندا	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه
١٧. نام مارگ	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه جن جو ستسنگ
١٨. نام ڀڳتي ۽ گروءَ جو مهتو	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه
١٩. الله اڪبر خدائي بندي	حضور مهاراج بابا ساون سنگهه
٢٠. آتمڪ وگيان	سردار بهادر مهاراج جگت سنگهه

٢١. روحاني گل ڦل — سردار بهادر مهاراج جگجيت سنگهه
٢٢. روحاني گلدستو — سردار بهادر مهاراج جگجيتسنگهه جن جا وچن
٢٣. ڀڳتي مارڳ — سردار بهادر مهاراج جگجيت سنگهه جن جو ستسنگ
٢٤. سنت مت درشن ڀاڱو ١-٢ — حضور مهاراج چرنسنگهه جن جا ستسنگ ۽ چٺين جا جواب
٢٥. سنت مارگ — حضور مهاراج چرنسنگهه
٢٦. ستسنگ ١ کان ٢٨ — حضور مهاراج چرنسنگهه جن جا ستسنگ
٢٧. آگري ۾ ستسنگ — حضور مهاراج چرنسنگهه
٢٨. مهنجو ستگرو — ڊاڪٽر جولين پي. جانسن
٢٩. سنت مت وچار — ملڪ راج شنگاري ۽ ڪرپال سنگهه 'خاڪ'
٣٠. سنت سماگم — ديوان دريائي لعل کهرو
٣١. ڏرلڀ ئي سرڳ — ديوان دريائي لعل کهرو
٣٢. روحاني ڊائري ڀاڱو ١-٢-٣ — راءِ صاحب منشيرام
٣٣. سنتن جي باڻي — مختلف سنتن جون باڻيون
٣٤. وينتي ۽ پرارٿنا جا شبد، مختلف سنتن جي باڻيءَ مان شبد
٣٥. الله جو آواز — ڪرنل سانڊرس
٣٦. هنسا هيرا موتي چگنا — ڊاڪٽر ڪرپال سنگهه نارنگ
٣٧. ستگرن جي سکيا ڀاڱو ١-٢-٣-٤ — شري ليکراج پوري
٣٨. سنت سنديش — شريمتي شانتي سيٺي
٣٩. سنت نامديو — شري جي. آر. پوري ۽ شري ٽي. ڪي. سيٺي
٤٠. تلسي صاحب — شري جي. آر. پوري ۽ شري ٽي. ڪي. سيٺي
٤١. دادوُ ديال — ڊاڪٽر ڪاشيناٿ اُپاڌيايه
٤٢. ميران پريم ديواني — ورندر ڪمار سيٺي
٤٣. حق حلال جي ڪمائي

ڪتابن ملڻ جا هنڌ:-

مٿيان لکيل ڪتاب سنڌي، هندي ۽ پنجابيءَ ۾ ڊيرا پبليڪيشن (بڪ اسٽال) بياس ۽ ٻين ستسنگ سينٽرن مان ملي سگهن ٿا.

